

Bosna i Hercegovina

Босна и Херцеговина

Sud Bosne i Hercegovine
Суд Босна и Херцеговина

Predmet br: S1 1 K 007121 12 Krl

Datum izricanja: 04.07.2014. godine

pismenog otpravka: 31.10.2014. godine

**Pred sudskim vijećem u sastavu: sudija Minka Kreho, predsjednik vijeća
sudija Željka Marenić, član vijeća
sudija Ljubomir Kitić, član vijeća**

PREDMET TUŽILAŠTVA BOSNE I HERCEGOVINE

**Protiv optuženog
Branko Vlačo**

PRESUDA

Tužilac Tužilaštva Bosne i Hercegovine: Adis Nuspahić

Branioци optuženog Branka Vlače, advokati Rade Golić i Dragan Međović

Zapisničar

Amra Hodžić – Zećo, pravni savjetnik

Sud Bosne i Hercegovine, Sarajevo, ul. Kraljice Jelene br. 88

Telefon: 033 707 100, 707 596; Fax: 033 707 225

IME BOSNE I HERCEGOVINE!

Sud Bosne i Hercegovine u vijeću sastavljenom od sudija Minke Kreho, kao predsjednika vijeća, sudija Željke Marenčić i Ljubomira Kitića kao članova vijeća, uz sudjelovanje pravog savjetnika Amre Hodžić - Zećo, u svojstvu zapisničara, u krivičnom predmetu protiv optuženog Branka Vlače zbog krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h), u vezi sa tačkama a), c), e), g) i) i k), Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine (KZ BiH), u vezi sa članom 180. stav 1. istog zakona, povodom optužnice Tužilaštva Bosne i Hercegovine broj: T 20 0 KTRZ 0002563 05 od 05.10.2012. godine, nakon javno održanog glavnog pretresa, sa kojeg je jednim dijelom bila isključena javnost, u prisustvu optuženog Branka Vlače, branilaca optuženog advokata Rade Golića i Dragana Međovića, tužioca Tužilaštva BiH, Adisa Nuspahića, donio je, a predsjednik Vijeća, javno objavio dana 04.07.2014. godine, sljedeću:

P R E S U D U

OPTUŽENI

Branko Vlačo, sin Bogdana, i majke Milosave, rođene Rašević, ..., ..., po zanimanju policajac, ..., penzioner, srednja stručna sprema (policajac), ..., oženjen, otac dva sina, slabog imovnog stanja, neodlikovan, trenutno se vodi drugi krivični postupak u Beogradu R Srbija.

I.

Na osnovu odredbe člana 285. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine (ZKP BiH)

K R I V J E

Što je:

U periodu od početka maja 1992. godine do 21. oktobra 1992. godine, u vrijeme rata u BiH, u okviru širokog i sistematičnog napada vojske, policije i paravojnih jedinica Srpske Republike BiH, kasnije Republika Srpska, na civilno nesrpsko stanovništvo opštine Vogošća i drugih opština Grada Sarajeva, znajući za taj napad i da njegove radnje čine dio tog napada, kao upravnik logora za civile „Bunker“, „Nakina garaža“ i „Planjina kuća“ u Vogošći, postupao sa diskriminatorskom namjerom da se provođenjem državne politike izvrši progon bošnjačkog i hrvatskog stanovništva na nacionalnoj i vjerskoj osnovi sa teritorije Srpske Republike BiH, pa je radi realizacije ovog cilja počinio i pomagao progon bošnjačkog i hrvatskog stanovništva opština Vogošća, Ilijaš, Centar i drugih opština Grada Sarajeva, tako što je učestvovao u uspostavljanju i organizovanju rada logora za civile

„Bunker“, „Sonja“, „Nakina garaža“ i „Planjina kuća“, lično učestvovao u prebacivanju civila iz drugih objekata u ove objekte, preuzeo upravljanje ovim logorima u kojima je uspostavio i u narednom periodu održavao sistem zlostavljanja zarobljenih civila na način da su civili držani u nehumanim uslovima bez mogućnosti zadovoljenja elementarnih higijenskih potreba, ubijani, nanošene im povrede tjelesnog integriteta i zdravlja, mučeni i prisiljavani na prinudne radove, te korišteni kao živi štit pri čemu su smrtno stradali, ranjavani ili preživljavali teške psihičke traume, pa je:

I.

Postupajući u cilju provođenja gore navedenog plana, početkom maja 1992. godine po nalogu Kriznog štaba Opštine Vogošća formirao logor za civile „Bunker“ i u narednim danima premjestio civile lišene slobode iz kasarne Semizovac i zatvorio ih u prostor „Bunkera“, zatvorenike držao u prostoru „Bunkera“ bez elementarnih uslova za život, pri čemu su zatvorenici držani u prostoru sa puno vlage, ležali na betonu u početku bez bilo kakvih ležaja, a kasnije na spužvama koje su uglavnom bile natopljene vodom zbog krova koji je prokišnjavao, bez dovoljno hrane i bez mogućnosti korištenja pitke vode, bez mogućnosti zadovoljenja elementarnih higijenskih potreba, pri čemu se zatvorenici uopšte nisu mogli kupati niti oprati garderobu, a nuždu su vršili u metalno bure koje se nalazilo unutar „Bunkera“, u istom prostoru sa muškarcima boravila i jedna žena, zatvoreni civili u navedenom prostoru fizički i psihički zlostavljani i na drugi način mučeni, korišteni za prisilne radove u zoni borbenih dejstava pri čemu su ubijani, ranjavani i odvođeni u nepoznatom pravcu od kada im se gubi svaki trag, korišteni kao živi štit, pri čemu su smrtno stradali ili bili ranjeni, od osnivanja logora obavljao funkciju upravnika ovog logora u sastavu kojeg su bile i prostorije ugostiteljskog objekta „Kontiki“ – „Sonja“ i pomoćne prostorije koje su pretvorene u kancelarije u kojima je vršeno ispitivanje zatvorenih civila i njihovo mučenje, kojom prilikom su im nanošene tjelesne povrede i duševne patnje, pa je:

- 1) U periodu od maja do kraja jula 1992. godine u svojstvu upravnika zatočeničkog logora za civile „Bunker“, prilikom ispitivanja zatočenih civila, iste fizički zlostavljao, pa je lično zlostavljao Ćutura Ferida na način da ga je udarao nogama i rukama po svim dijelovima tijela, te omogućio drugim vojnicima da fizičkim zlostavljanjima iznuđuju informacije od zatvorenika Šehić Asifa, Udvinčić Halila, Šahbegović Mensura, Hadžalić Mehudina, Muračević Eseta, Baručja Zahida, Pandžić Derviša;
- 2) U svojstvu upravnika zatočeničkog logora „Bunker“ u periodu od početka maja do kraja jula 1992. godine provodio sistem korištenja zatvorenika za potrebe izvođenja prisilnih radova, zatvorenici vođeni na radove kopanja rovova na borbenoj liniji na brdu Žuč, na privatna imanja pojedinih vojnika, fabriku „Pretis“ i „Tas“, fabrike „Pliva“ i „Forma vita“, pri čemu je dana 31. jula 1992. godine u fabrici „Pretis“ smrtno stradao Pandžić Nedim, a ranjen Ruhotina Muhamed, a na brdu Žuč ranjen Muharemović Zejnil, pa i nakon saznanja za pogibije i ranjavanje zatvorenika nastavio provoditi sistem prisilnih radova;
- 3) Dana 23. juna 1992. godine ili približno toga dana iz logora „Bunker“ izvedena veća grupa zatvorenika i predata vojnicima koji su ih odveli na brdo Žuč radi izvođenja

prinudnih radova, pa nakon što je Damjanović Dragan na brdu Žuč odveo Muharemović Nezira, Muharemović Hasana, Pandžić Asima, Pandžić Ismeta i Šabanović Nasuva, od kada im se gubi svaki trag, te nakon što je Branko Vlačo obavješten o događaju, nije ništa poduzeo da spriječi takvo buduće postupanje sa zatvorenicima i nastavio i dalje izdavati zatvorenike za potrebe prisilnih radova, a ostale zatvorenike obavjestio da su ovi zatvorenici razmjenjeni;

- 4) Neutvrđenog dana u toku juna 1992. godine u zatočenički logor „Bunker“ na zatočenje primio Velić Jusufa, Ćatić Hasana, Biser Rasemu, Zilić Mirsada, Holvić Šerifa, Kevelj Zejnu, Kevelj Šefku, Avdić Bajru, Jukić Fahrudina, Hadžić Mirsada, iste u objektu držao 2 do 3 sata nakon čega ih je nezakonito i bez bilo kakve dokumentacije o primopredaji predao njemu poznatom licu, od kada im se gubi svaki trag, a 1997. godine navedena lica su pronađena, ekshumirana i identifikovana u masovnoj grobnici u gradskom groblju „Vlakovo“;
- 5) Tačno neutvrđenog dana u periodu od maja do jula mjeseca 1992. godine u zatočenički logor „Bunker“, dopustio da dvojica vojnika iz bunkera izvedu zatvorene civile H.A. i A.H., koji su im, u njegovom prisustvu naredili da skinu odjeću i prisilili ih na seksualne odnose, a potom ih prisilili da skaču sa zida visine od oko 2 metra na grudni koš na teren na kojem su iznad zemlje virili ostaci odsječenih drveća, pri čemu su zadobijali ozbiljne povrede po tijelu, da bi ih potom bez odjeće sa ozbiljnim povredama i krvavim ranama vratili u unutrašnjost bunkera, što je kod njih izazvalo ozbiljne tjelesne povrede i duševne patnje, a kod drugih zatvorenika izazvalo strah za vlastiti život;

II

Početak maja 1992. godine, u skladu sa odlukama Kriznog štaba opštine Vogošća, organizirao zatvor za civile muslimanske nacionalnosti u garažnom prostoru vlasništva Karalić Nasufa zv. „Nakina garaža“ u blizini Vogošćanske petlje, opština Vogošća i upravljao tim zatvorom, u koji je smjestio oko 150 civila Muslimana koji su se nalazili u kasarni Semizovac, civile u navedenom prostoru držao bez mogućnosti zadovoljenja elementarnih higijenskih potreba, bez dovoljno hrane koju su morali sami sebi spremati, fizički i psihički zlostavljani od strane raznih vojnika, u navedenom prostoru ih držao do približno 26. maja 1992. godine kada su po odluci Kriznog štaba Vogošća pušteni svojim kućama, a nakon nekoliko dana ponovo zatvoreni u kuću Planjo Miralema zv. „Planjina kuća“ koja je bila zatočenički objekat za civile, pod upravom Vlačo Branka, u kojoj je i nakon uspostave odjeljenja zatvora Kula, zatvorene civile i dalje držao bez pravnog osnova, ne saopštavajući im razlog njihovog zatvaranja i dalje omogućavao korištenje zatvorenih civila za prisilne radove na kojima su bili izloženi vatri sa borbenih položaja, te omogućio njihovo korištenje kao „živi štiti“ prilikom izvođenja borbenih dejstava VRS, pa je:

1. U svojstvu upravnika zatvora za civile „Planjina kuća“ u Semizovcu, u periodu od maja do kraja oktobra mjeseca 1992. godine, održavao sistem korištenja

zatvorenika za izvođenje na obavljanje poslova na privatnim imanjima kao i za izvođenje na prisilne radove na brdu Žuč, Kremeš, Zabrdje, Vranjak na kojima su se nalazili i borbeni položaji, kojom prilikom su zatvorenici bili izloženi fizičkom i verbalnom maltretiranju i vatri sa borbenih položaja, pri čemu su poginuli Šehić Džemal i Durmić Avdo, a ranjeni Salem Đogić, Ferid Šehić, Šehić Nezir, „SV 3“, Kafedžić Esad, Širić Mehmed, Šehić Samir, Durmić Hazim, Šehić Sakib, Šehić Esad, Šehić Husnija, Bego Selimović i Muharemović Zejnil, a što je djelimično navedeno u Biltenima odjeljenja zatvora od 27. i 29. avgusta 1992. godine;

2. U zatvoru za civile „Planjina kuća“ u Vogošći, u periodu od avgusta do oktobra 1992. godine, sa njegovim znanjem, u više navrata od strane stražara i drugih vojnika fizički zlostavljani zatvorenici Baručija Zahid i Muračević Eset pri čemu su zadobijali vidljive fizičke povrede po tijelu;
3. Kao upravnik zatvora za civile „Planjina kuća“ u više navrata u periodu od 18. septembra do 5. oktobra 1992. godine postupao po zahtjevima ili naredbama komandanata brigada VRS da obezbijedi određeni broj zatvorenika za izvođenje radova na brdu Žuč, u zoni borbenih dejstava, u više navrata lično izdvajao određeni broj zatvorenika i upućivao ih na izvođenje radova iako je znao da isti neće biti korišteni za izvođenje radova nego za živi štit u ofanzivnim dejstvima pripadnika VRS, u što se i sam uvjerio prisustvujući u takvim dejstvima i prisustvujući korištenju zatvorenika u ovu svrhu, pa je u više navrata odredio 30 do 50 zatvorenika od kojih je većina bila ranjena ili poginula, nakon čega je sačinjavao Biltene u kojima su navođena imena poginulih i ranjenih zatvorenika, pa unatoč takvom saznanju i u narednim danima izdvajao zatvorenike i slao ih u živi štit, a u navedenom periodu u živom štitu poginuli su Skando Nermin, Rizvo Hamid, Selimović Nusret, Ćinara Enver, Tirić Avdo, Durmić Azem, Avdukić Rasim, Krueizi Safet, Šehić Mehmed, Durmić Nail, Hujić Bajro, Durmić Hazem, Kajbi Muterzan, Fazlić Hasan zv. „Ćića“, Handžić Ramiz, Šehić Hilmo, koji su nakon pogibija sahranjeni u zajedničke grobnice, a ranjeni su Avdibegović Zijad, Bektašević Jusuf, Bajraktarević Fuad, Šehić Mirsad, Hujić Ismet, Suljić Halko, Durak Rifet, Đoto Osman, Šehić Hrustem, Halilović Muhamed, Durak Himzo, Đogić Osman, Šehić Hajrudin, Sejdić Kasim, Šehić Sabahudin, „SV 3“, Šehić Samir, Salem Đogo, koji su nakon ukazane ljekarske pomoći ponovo vraćeni u zatvor „Planjina kuća“;
4. U toku septembra i oktobra 1992. godine fizički zlostavljao zatvorenike zatvora za civile „Planjina kuća“ Durmić Avdu, Šehić Hilmu i Ljevo Mirsada, nanoseći im fizičke i psihičke patnje, na način da je Durmić Avdu udario šakom u predio lica od čega je pao i nije mogao ustati, Šehić Hilmu nogom udario u predio rebra, pri čemu ga je i oborio na zemlju, a Ljevo Mirsada, nakon što je pokušao pobjeći odveo u svoju kancelariju i tamo ga fizički zlostavljao, pa nakon što ga je vratio u zatvor sa vidnim tragovima udaraca po tijelu u vidu modrica, saopštio zatvorenicima da će tako proći svako ko pokuša pobjeći;

5. Dana 19. oktobra 1992. godine u svojstvu upravnika zatvora za civile „Planjina kuća“ omogućio korištenje zatvorenika, Šehić Mustafu, Šehić Nezira, Terzić Ferida, Kamenjaš Asifa, Mečević Ibri i Isabegović Seada, za izvlačenje poginulih srpskih vojnika između borbenih linija kod fabrike “TAS”, pa su izvlačeći poginule srpske vojnike smrtno stradali Terzić Ferid, Šehić Mustafa, Kamenjaš Asif i Isabegović Suad, a teže ranjeni Šehić Nezir i Mečević Ibro, a u Biltenu za dan 19.10.1992. godine napisao netačnu informaciju da su navedeni zatvorenici smrtno stradali i ranjeni prilikom izvođenja radova na brdu “Žuč”;

Dakle,

Dakle, optuženi Branko Vlačo u okviru širokog i sistematičnog napada usmjerenog protiv civilnog stanovništva opštine Vogošća i drugih opština Grada Sarajeva, znajući za takav napad i da njegove radnje čine dio tog napada, u cilju progona cjelokupnog bošnjačkog stanovništva na nacionalnoj i vjerskoj osnovi, počinio i pomagao u progonu, ubistvu, prisilnom nestanku osoba, odvođenju u ropstvo, zatvaranju i drugom teškom oduzimanju fizičke slobode suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava i drugim nečovječnim djelima učinjenim u namjeri nanošenja velike patnje ili ozbiljne fizičke, psihičke povrede ili narušenja zdravlja,

Čime je, optuženi Branko Vlačo počinio, krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h), u vezi sa tačkama a), c), e), i) i k), a sve u vezi sa članom 180. stav 1., članom 29. i članom 31. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine

Pa ga Sud, za navedeno krivično djelo, na osnovu odredbi iz člana 39., 42., 48. KZ BiH

**OSUĐUJE
NA KAZNU ZATVORA U TRAJANJU OD 15 (petnaest) GODINA**

Na osnovu člana 56. KZ BiH optuženom Branku Vlači se u izrečenu kaznu ima uračunati vrijeme provedeno u pritvoru i to od 27.08.2011. godine (dan lišenja slobode, kada mu je određen ekstradicioni pritvor), pa nadalje.

Na osnovu člana 188. stav 1. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, optuženi se obavezuje naknaditi troškove krivičnog postupka u iznosu od 300,00 KM, na ime sudskog paušala, a sve u roku od 30 dana od dana pravomoćnosti presude.

Na osnovu člana 198. stav 2. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, oštećeni se sa eventualnim imovinsko-pravnim zahtjevom upućuju na parnicu.

II.

Na osnovu člana 284. tačka c) Zakona o Krivičnom postupku Bosne i Hercegovine optuženi Branko Vlačo:

OSLOBADA SE OD OPTUŽBE

DA JE

Pod tačkom I.1 Optužnice

Tačno neutvrđenog dana krajem maja 1992. godine, iz logora „Bunker“ izdvojio i odredio zatvorenike Durić Sulju, Durić Mensuda, Medić Fadila, Kaljaća Senada, Čebo Asima, i još jednog zatvorenika i naredio im da sa vozilom „Kedi“ odu u Semizovac i da neeksplodiranu minu zv. „krmača“ stave u vozilo i prevezu u kuću Smajlović Nurije pri čemu su bili u pratnji dva vozila sa vojnicima ispred i iza njihovog vozila na udaljenosti od oko 100 metara, izlažući ih na taj način teškim psihičkim patnjama;

Pod tačkom I.3 Optužnice

Dana 12. juna ili približno tog dana, sa njegovim znanjem i odobrenjem, njemu poznati vojnik po nadimku „Nele“, kroz otvor na vratima zatočeničkog logora „Bunker“ ubacio aktivirani suzavac koji je prouzrokovao gušenje i teške fizičke i psihičke traume zatvorenika;

Pod tačkom I.7 Optužnice

U toku mjeseca jula 1992. godine, kao upravnik zatočeničkog logora „Bunker“ u Vogošći, nakon pogibije Radić Borislava, komandira specijalnog odjeljenja VRS u Vogošći, u mjestu Ljubina, opština Ilijaš na prostoru između borbenih linija Armije BiH i VRS u blizini kafane „Ranč“, odredio zatvorenike Pandžić Begu, Išerić Fikreta, Muharemović Ekrema, Muharemović Numku, Muharemović Zejnila, Pandžić Mensuda i Mujanović Ibri, koji su odvedeni na navedeno mjesto sa zadatkom da izvuku tijela Radić Bore i vojnika iz njegove pratnje, operacijom izvlačenja tijela rukovodio Špirić Nebojša, njegov zamjenik na način da su povezali zatvorenike lisicama i kanapama tako što su povezali desnu ruku jednog zatvorenika sa lijevom rukom drugog i tako napravljeni živi štit od zatvorenika isturali ispred sebe prema linijama Armije BiH, pa su tako došli do tijela Radić Borislava i drugih vojnika i izvukli ih van borbene zone, izlažući ove zatvorenike teškim psihičkim patnjama zbog straha za vlastiti život;

Pod tačkom II.5 Optužnice

U svojstvu upravnika zatvora za civile „Planjina kuća“ dana 9. oktobra 1992. godine odredio zatvorenike Dovadžija Saliha, Šehić Husniju, Hujić Šabana, Šehić Mirsada i Šehić Izeta da na brdu Žuč, sa prostora između borbenih linija izvuku granate iz tenka VRS koji se tu zaglavio dan ranije, pa je prilikom obavljanja ovog zadatka Dovadžija Salih pogođen i od tada se vodi kao nestala osoba, a Šehić Husnija je teško ranjen;

Čime bi, optuženi **Branko Vlačo**, počinio krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h), u vezi sa tačkama a), c) i k) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, a sve u vezi sa članom 180. stav 1. istog Zakona.

U odnosu na oslobađajući dio presude optuženi se, u skladu sa članom 188. stav 2. ZKP BiH, u cijelosti oslobađa naknade troškova krivičnog postupka, te isti padaju na teret budžetskih sredstava.

Na osnovu člana 198. stav 3. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, oštećeni se sa eventualnim imovinskoopravnim zahtjevom upućuju na parnicu.

III.

Na osnovu člana 283. tačka b) Zakona o Krivičnom postupku Bosne i Hercegovine

OPTUŽBA SE ODBIJA

Prema optuženom Branku Vlači da je:

Pod tačkom I.6. Optužnice

III.1. U toku juna ili jula mjeseca 1992. godine, u kasnim noćnim satima, 4 nepoznata vojnika iz njenog stana u Semizovcu odvela F.H. i predali je Vlačo Branku u objektu „Sonja“ koji je ispitivao o njenom sinu, nakon čega je odveo u jednu od soba ovog objekta i silovao je, a sljedećeg jutra joj naredio da se ne smije slobodno kretati, nakon čega je jedan vojnik odvezao u kuću u kojoj je stanovala, a iste godine, tačno neutvrđenog dana u toku decembra oštećenu F.H. Vlačo Branko iz zatvora za civile „Planjina kuća“, gdje je bila zatvorena, odvezao u objekat „Sonje“ gdje je ponovo silovao;

Pod tačkom II.1 Optužnice

III.2. U svojstvu upravnika zatvora za civile „Planjina kuća“, u dva navrata u dane približno 16. i 18. juna 1992. godine iz zatvora u noćnim satima predao 27 zatvorenika lišenih slobode u naselju Svrake i to Abaz Hasana, Alić Enesa, Alić Idriza, Bešić Zahida, Delić Aliju, Dević Rešada, Durić Mevsada, Durmo Hašima, Fejzović Eseda, Hadžić Himzu, Hodžić Safeta, Jelašković Abdulaha, Jelašković Emina, Kandžer Hakiju, Kandžer Ramiza, Kozica Safeta, Mehmetović Nezira, Prutina Fikreta, Raonić Hajrudina, Salih Čekića, Salkić Seida, Salkić Semira, Sejdić Džemala, Selimović Rasima, Spahić Vehida, Zlatarac Husu i Zlatarac Nedžada, iste predao nepoznatim vojnicima, pri čemu su udarani, a drugi logoraši su čuli njihovo jaukanje i krike, od kada im se gubi svaki trag, a tijela Alić Enesa, Dević Rešada i Durmić Hašima su nakon rata pronađena i identifikovana, dok se preostalih 25 zatvorenika i danas vode kao nestale osobe;

Čime bi optuženi Branko Vlačo počinio krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h), u vezi sa tačkama a), g) i i) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, u vezi sa članom 180. stav 1. Istog zakona:

U odnosu na dio presude kojim se optužba odbija, optuženi se, u skladu sa članom 189. stav 1. ZKP BiH, u cijelosti oslobađa naknade troškova krivičnog postupka, te isti padaju na teret budžetskih sredstava.

Na osnovu člana 198. stav 3. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, oštećeni se sa eventualnim imovinskoopravnim zahtjevom upućuju na parnicu.

I. OBRAZLOŽENJE

A. OPTUŽENJE

1. Optužnicom Tužilaštva Bosne i Hercegovine, Posebnog odjela za ratne zločine, broj: T 20 0 KTRZ 0002563 05 od 05.10.2012. godine, koja je potvrđena dana 10.10.2012. godine optuženi Branko Vlačo tereti se da je počinio krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h), u vezi sa tačkama a), c), e), k), g) i) i f) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine (KZ BiH), a sve u vezi sa članom 180. stav 1. istog zakona.

2. Na ročištu povodom izjašnjenja o krivnji održanom dana 15.11.2012. godine optuženi Branko Vlačo se izjasnio da se ne osjeća kriv po svim tačkama optužnice, pa je sudija za prethodno saslušanje, postupajući u skladu sa odredbom člana 229. stav 4. ZKP BiH, spis prosljedio vijeću radi zakazivanja glavnog pretresa. Kod istog stava optuženi je ostao do kraja glavnog pretresa.

3. Sudeće vijeće je dana 17.12.2012. godine održalo statusnu konferenciju, a glavni pretres u ovom predmetu počeo je 23.01.2013. godine, čitanjem optužnice Tužilaštva BiH broj T 20 0 KTRZ 0002563 05 od 05.10.2012. godine, te iznošenjem uvodnih riječi.

B. IZVEDENI DOKAZI

1. Tužilaštvo

4. U toku dokaznog postupka, kao svjedoci optužbe saslušani su svjedoci: Eset Muračević, Halil Udvinčić, A.H., Alija Halilović, Asif Šehić, Ibro Mujanović, Husnija Šehić, Sabahudin Šehić, Mirsad Šehić, Selver Šehić, Rašid Hodžić, Fikret Išerić, Mensur Pandžić, Muhamed Ruhotina, Esad Šehić, Halid Masnopita, Enver Durmo, Bego Selimović, Suljo Durić, Fadil Medić, Hata Balešić, Armin Balešić, Hikmet Brkić, Mustafa Dervišević, Mirsad Piknjač, Hasib Prutina, Osman Tiro, Hilmo Šehić, Zijad Avdibegović, Ifet Handžić, Hajrudin Šehić, Nezir Šehić, Ekrem Piknjač, Suvad Kršo, Kasim Softić, Mensur Šahbegović, Osman Đogić, Nijaz Salkić, Ferid Čutura, Asim Šehić, Hazim Durmo, Nebojša Berović, Kasim Sejdić, Mehrudin Hadžalić, Refik Šehić, Izet Šehić, Fuad Bajraktarević, Mile Renovica, Meho Osmanović, Mirsad Prutina, Safet Borčak, Nenad Kerović, Osman Hadžić, zaštićeni svjedoci „A“, „W“, „SV3“ i „SV7“ i vještak sudske medicine Dr Hamza Žujo.

5. Na glavnom pretresu pročitani su iskazi svjedoka koji su umrli i to: svjedoka Taiba Kodžage i Željka Beganovića.

6. U toku glavnog pretresa Tužilaštvo je odustalo od saslušanja određenog broja svjedoka koji su predloženi u optužnici.

7. Spisak materijalnih dokaza koje je Tužilaštvo prezentiralo i uvelo kao dokaz, navedeni su u prilogu Aneksa ove presude i čine njen sastavni dio.

2. Odbrana optuženog Branka Vlačo

8. U toku glavnog pretresa, kao svjedok odbrane optuženog saslušan je svjedok Srpko Pustivuk.

9. Spisak materijalnih dokaza koje je odbrana optuženog prezentirala i uvela, navedena je u prilogu Aneksa ove presude i čini sastavni dio iste.

II. ZAVRŠNE RIJEČI

A. ZAVRŠNE RIJEČI TUŽILAŠTVA

10. Tužilaštvo BiH je u završnim riječima navelo da je optužba u toku postupka predočila dovoljno dokaza da je optuženi Branko Vlačo počinio radnje koje mu se stavljaju na teret, i to na način kako je to opisano potvrđenom optužnicom, a čime su ostvarena sva bitna obilježja krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) KZ BiH, a sve u vezi sa članom 180. stav 1. istog Zakona.

11. U daljem tekstu Tužilaštvo je analiziralo pojedine elemente krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti, pojedinačne inkriminacije, elemente udruženog zločinačkog poduhvata, i njihovu dokazanost, pri tome detaljno analizirajući, cijeneći i dovodeći u vezu kako iskaze pojedinih svjedoka, tako i materijalnih dokaza koji su uloženi na glavnom pretresu.

12. Na kraju, Tužilaštvo je istaklo da je na strani optuženog Branka Vlače, osim korektnog ponašanja pred Sudom, teško pronaći neku olakšavajuću okolnost, te uprkos činjenici da je optuženi pokazao nešto blaži odnos prema svojim radnim kolegama i nastojao ih sačuvati u životu, to ni u kom slučaju ne ukazuje da je optuženi "odstupio" od događaja čiji je bio aktivni sudionik. Nasuprot navedenom, Tužilaštvo smatra da je optuženi aktivno učestvovao u najtežim oblicima zlostavljanja zatvorenika koje pamti istorija ratovanja, kao što je korištenje istih u živi štit, a o brutalnost navedenog postupanja govori činjenica da su u proteklom ratu, samo na još dva mjesta zatvorenici korišteni kao živi štit.

13. Imajući u vidu navedeno, Tužilaštvo predlaže da se optuženom Branku Vlači izrekne kazna dugotrajnog zatvora, te da mu se nakon što bude oglašen krivim i bude izrečena adekvatna kazna, u smislu člana 138. ZKP BiH, a iz razloga propisanih članom 132. stav 1. tačka a) istog Zakona, produži pritvor do pravosnažnosti presude.

14. Odbrana se na početku osvrnula na osporavanje *Actus reus* elemenata udruženog zločinačkog poduhvata, ističući da je Tužilaštvo bilo u obvezi dokazati postojanje UZP-a kao takvog, a ne samo pretpostavljati da su imali zajednički cilj i djelovanje u pravcu njegovog ostvarenja, te nije bilo dovoljno samo pobrojati navodne funkcije lica nego je Tužilaštvo trebalo suziti krug osoba koje su sudjelovale u UZP-u. Nadalje, odbrana navodi da su lica, koja se u hijerarhijskoj strukturi mogu dovesti u vezu sa optuženim, već oslobođena pravomoćnim presudama Suda BiH iz kojih je vidljivo da nisu bili članovi UZP-a.

15. Odbrana je osporavala činjenicu da je napad bio usmjeren protiv civilnog stanovništva, a osnov za navedenu tvrdnju nalazi u svjedočenjima svjedoka Muračević Eseta, A.H., Brkić Hikmet, Halilović Alija, Šehić Asif, Šehić Husnija, Durmo Enver, Mujanović Ibro, Mensur Pandžić i svjedoka "A", koji su u izjavama pred Sudom potvrdili da su posjedovali oružije prije početka sukoba, odnosno da su aktivno radili na naoružavanju i nabavci vojnog naoružanja, a uz to da su posjedovali i teže naoružanje poput protivtenkovskih mina koje su poslije podjele policije, postavljene na punktu u Semizovcu. Dodatnu težinu tvrdnji da su pritvorena lica ustvari ratni zarobljenici, daje činjenica da su pritvorena lica bila vojno sposobni obveznici, u prilog čemu odbrana navodi svjedoka Udvinčić Halila koji je pušten iz pritvora zbog poodmakle životne dobi, dok su zadržane osobe koje su predstavljale opasnost. S obzirom na navedeno odbrana smatra da je u blizini novo formiranih linija postojala realna opasnost od djelovanja pritvorenih lica, koji su se bavili aktivnostima i vojnim pripremama radi ugrožavanja sigurnosti novouspostavljene vlasti.

16. Za prvu i drugu tačku optužnice, zatvaranje ili drugo teško oduzimanje fizičke slobode, odbrana u svojoj završnoj riječi navodi da optuženi nije imao ovlasti ni položaj da odlučuje o izdavanju dozvola za putovanje i napuštanje teritorije, prijemu zatvorenika, lokaciji zatvora i puštanju ili razmjeni zatvorenih lica. Također, odbrana je tokom postupka dokazala da optuženi Branko Vlačo nije imao ovlasti i položaj da odbije prijem lica, dok su ovlasti za puštanje ili razmjenu pritvorenih lica povjerene *Komisiji za razmjenu* na području Vogošće, dok je optuženi bio zadužen samo za pomoć pri provođenju odluka. U tački 5. *Uputstva o općj mobilizaciji propisan postupak za izdavanje dozvola za putovanje* (dokaz T-16) vidljivo je da Vlačo nije imao ovlasti za izdavanje dozvola za putovanje, a dokazom T-7 je dokazano da Krizni štab Srpske opštine Vogošća izdaje Branku Vlači naredbu o lokaciji zatvora, što definira Vlačin položaj kao izvršitelja, bez ovlasti da određuje lokaciju i uslove zatvora. Za odbranu je značajno da je optuženi odlukom Ministarstva pravde od 14. jula 1992. godine dobio status upravnika kao civilnog lica, a ne komandanta zatvora ili logora, što je uvelike ograničilo njegova ovlaštenja nad vojnicima koji su raspoređeni u zatvoru.

17. U pogledu optužbe za počinjenje drugih nečovječnih djela učinjenih u namjeri nanošenja velike patnje, ili ozbiljne fizičke ili psihičke povrede ili narušavanja zdravlja odbrana smatra da je u ovom djelu optužba potpuno neosnovana jer optuženi nije imao *de*

iure ili *de facto* ovlaštenja nad stražarima unutar i van zatvora, a u prilog tvrdnji navedena su svjedočenja stražara Nenada Kerovića i svjedoka "A" da bi prilikom ulaska pripadnika Vojske Republike Srpske u zatvor stražari strahovali za vlastiti život ukoliko bi se usprotivili ulasku. Svjedočenja pritvorenika Šehić Husnije i Dervišević Mustafe su potvrdila stav odbrane da bi Vlačo, kad je bio prisutan, zaustavljao daljnje zlostavljanje zatvorenika, ali su se problemi pojavljivali u njegovom odsustvu pretežno noću. Uslovi smještaja u zatvoru direktno su povezani sa vremenskim periodom, ratnim dešavanjima, te općim stanjem u Vogošći i nedostatkom osnovnih životnih namirnica. Svjedoci su, kako odbrana dalje u završnoj riječi navodi, u više navrata isticali da su se uslovi u zatvorima s vremenom popravljali zato što se optuženi Vlačo zauzimao za poboljšanje istih, pa je tako po nalogu svjedoka SV7 znatno utjecao na poboljšanje uslova dovoženjem strunjača i deka, dok je u "Nakinoj garaži" osigurao umivaonike, što je u tom vremenskom periodu bilo od velikog značaja. Medicinska pomoć u zatvorima je ukazivana u skladu sa mogućnostima za vrijeme trajanja oružanog sukoba, dok je prema potrebi zatvorenicima pomoć pružana u Domu zdravlja Vogošća.

18. U vezi djela optužbe, odvođenje u ropstvo i druga nečovječna djela, odbrana smatra da se ovaj dio optužbe zasniva na iskazima nekredibilnih svjedoka čiji iskazi se nisu podudarali u odlučnim činjenicama. Kredibilitet iskaza svjedoka Muračević Eseta i Durić Sulje u pitanje dovode svjedoci Medić Fadil i Hadžalić Mehrudin koji Vlaču ne spominju u pogledu ovih optužbi i neinkriminišu optuženog da je određivao osobe koje su upućivane na radne zadatke. Odbrana navodi da nije dokazano ni da je optuženi lično vršio zlostavljanja, čemu u prilog idu svjedočenja koja sa puno gnjeva pokušavaju otežati položaj optuženog, ali su u njihovom sadržaju očite logičke greške, tako da je *"svjedok nakon udaraca rukama i nogama stajao cijelo vrijeme" ili "da je optuženi nosio šubaru i kokardu"* što je u kasnijem postupku osporeno. Šehbegović Mensur je svjedočio da je Vlačo imao konflikt sa *Mongom* nakon zlostavljanja svjedoka, dok je Šehić Asif izjavio da Vlačo nije imao *de facto* moć da zaustavi *Monga*. U pogledu zlostavljanja od strane nepoznatih lica, svjedok Šehić Mirsad navodi da su stražari, u periodima kad se optuženi nije nalazio u zatvoru, puštali ta nepoznata lica da izazivaju probleme, pa samim tim optuženi nije ni mogao reagirati.

19. Nadalje, odbrana u završnoj riječi naglašava da se optuženog Vlaču ne može teretiti za ubistva samo na temelju izjave svjedoka A.H. koji je pogreškama na ključnim detaljima izgubio kredibilitet, kao kad je tvrdio da je Branko Vlačo lično naredio odvođenje grupe zarobljenika iz zatvora, da bi bili pobijeni. Ostali svjedoci koji su svjedočili na ovu tačku nisu bila konzistentni u pogledu vremena koje su lica provela u zatvoru, u pogledu činjenice da li su lica premlaćivana za vrijeme boravka u zatvoru odnosno da li je Branko Vlačo uopće bio prisutan. Odbrana iz iskaza svjedoka ne može prepoznati namjeru da se lica liše života, bilo od osoba koje ih dovode u zatvor ili onih koji ih odvođe, što se vidi i iz činjenice da su licima pri polasku vraćene lične karte. Prema mišljenju odbrane gore navedeno otvara pitanja da li su lica upućena na razmjenu i tko je stvarno odgovoran za njihovu smrt, te u svojoj završnoj riječi ističe da nije dokazano van razumne sumnje da je optuženi Vlačo primio i poredao ova lica, čime bi počinio krivično djelo ubistvo.

20. Optuženi Vlačo Branko se pridružio završnim riječima svog branioca.

III. PROCESNE ODLUKE

A. IZUZETAK OD NEPOSREDNOG IZVOĐENJA DOKAZA – PRIHVATANJE ISKAZA SVJEDOKA U SKLADU SA ČLANOM 273. STAV 2. ZKP BIH

21. Na glavnom pretresu održanom dana 12.02.2014. godine Tužilaštvo je predložilo da se, u skladu sa članom 273. stav 2. ZKP BiH, pročitaju iskazi svjedoka, i to: Zapisnik o saslušanju svjedoka Željka Beganovića od 31.08.2007. godine¹ i Zapisnik o saslušanju svjedoka Taiba Kodžaga od 16.12.2005. godine², s obzirom da su navedeni svjedoci preminuli.

22. Odbrana optuženog se nije protivila čitanju iskaza svjedoka Željka Beganovića, dok se protivila čitanju iskaza svjedoka Taiba Kodžage iz razloga što, prema navodima odbrane, Zapisnik o saslušanju svjedoka nije sačinjen u skladu sa odredbama ZKP BiH, jer se u zapisniku navodi da je iskaz uzet u drugom krivičnom predmetu, odnosno u predmetu broj KT-RZ-14-/05, te se ne spominju imena osumnjičenih lica u odnosu na koje se postupak vodi, odnosno ne spominje se da je iskaz uzet u postupku koji se vodi u odnosu na optuženog Branka Vlaču. Pored toga, odbrana dodaje i to da je ovaj, identični, kopirani zapisnik, pod brojem KT-RZ-39/05, ulagan i korišten u nekoliko navrata i to pred Kantonalnim sudom u Sarajevu u predmetu Milanović i Sudom BiH u predmetu Dragan Damjanović.

23. Tužilaštvo se izjasnilo u odnosu na Zapisnik svjedoka dat u istražnom predmetu broj KT-RZ-14/05, navodeći da je pomenuti predmet vođen u odnosu na više osumnjičenih lica, a što se može zaključiti iz samog sadržaja Zapisnika, jer se u istom spominju, pored optuženog Branka Vlače, Dragan Damjanović kao i druga osumnjičena lica. Prema mišljenju Tužilaštva, činjenica da u uvodu zapisnika nisu navedena imena svih osumnjičenih lica, kao ni ime optuženog Branka Vlače, ne oduzima na značaju istog, jer je svjedok u konkretnom slučaju govorio o sebi i o dešavanjima u "Bunkeru" gdje je bio zatvoren. Predmet je, u fazi istrage bio obiman, vođen je u odnosu na veći broj osumnjičenih (uključujući i Branka Vlaču) pod brojem KT-RZ-14/05. Međutim, prilikom podizanja optužnice protiv Branka Vlače, predmet je u odnosu na njega dobio novi broj, kao što je i istražni predmet, u odnosu na ostala osumnjičena lica, prelaskom na CMS sistem vođenja predmeta, također dobio novi broj. Dakle, radi se samo o tehničkim izmjenama broja predmeta do kojeg je došlo novim sistemom vođenja predmeta.

24. Član 273. ZKP BiH, a koji se odnosi na izuzetke od neposrednog izvođenja dokaza, u stavu 2. predviđa da: *"zapisnici o iskazima datim u istrazi mogu se po odluci sudje odnosno vjeća pročitati i koristiti kao dokaz na glavnom pretresu samo u slučaju ako su*

¹ T-43 Zapisnik o saslušanju svjedoka Beganović Željko, Tužilaštvo BiH, broj T20 0 KTRZ 0002563 05 od 11.07.2012. godine;

² T-41 Zapisnik o saslušanju svjedoka Kodžaga Taiba, Tužilaštvo BiH, broj KT-RZ-14/05 od 16.12.2005. godine;

ispitane osobe umrle, duševno obojele, ili se ne mogu pronaći, ili je njihov dolazak pred Sud nemoguć, ili je znatno otežan iz važnih razloga“.

25. Kako su u sudski spis uloženi Izvodi iz knjige umrlih, koji glase na imena svjedoka Beganović Željko i Kodžaga Tajib³, iz kojih nesumnjivo proizilazi da su navedena lica umrla, zbog čega njihovo ispitivanje nije bilo moguće na glavnom pretresu, Sud je, bez obzira na razliku u broju predmeta na šta je ukazivala odbrana, s obzirom da se radi o istom događaju, prihvatio prijedlog Tužilaštva da se na glavnom pretresu pročitaju iskazi ovih svjedoka⁴ koji su dati Tužilaštvu Bosne i Hercegovine.

B. ODLUKA O UTVRĐENIM ČINJENICAMA PO PRIJEDLOGU TUŽILAŠTVA BIH

26. Vijeće je dana 22.04.2013. godine, donijelo odluku kojom se, u skladu sa članom 4. Zakona o ustupanju predmeta, djelimično prihvata prijedlog Tužilaštva broj T20 0 KTRZ 0002563 05 od 17.01.2013. godine, te se činjenice, utvrđene od strane pretresnih i žalbenih vijeća u predmetima MKSJ-a i to: Tužilac protiv Krajišnika predmet broj: IT-00-39 od 27.09.2006. godine, Tužilac protiv Galića predmet broj: IT-98-29 od 05.12.2003. godine i Tužilac protiv Brđanina predmet broj IT-99-36 od 01.09.2004. godine, prihvataju kao utvrđene u opsegu i redosljedom kojim su nabrojane u daljem tekstu:

1. „...Oružani sukob izbio je nakon što je Evropska zajednica 6. aprila 1992. priznala BiH kao suverenu državu.“ (Tužilac protiv Galića br. IT-28-29, paragraf 199.)

2. „...12. maja 1992. skupština Republike Srpske je naredila da se osnuje Vcjska Republike Srpske.“ (Tužilac protiv Galića br. IT-28-29, paragraf 201.)

3. „Glavni odbor SDS-a objavio je 19. decembra 1991. dokument pod naslovom “Uputstvo o organizovanju i djelovanju organa srpskog naroda u Bosni i Hercegovini u vanrednim okolnostima” (da je u tekstu: Uputstvo s varijantom A i B).... Formulirani cilj Uputstva s varijantom A i B bio je “provodjenje plebiscitarne odluke kojom se srpski narod u Bosni i Hercegovini opredjelio da živi u jedinstvenj državi” i “povećanje mobilnosti i spremnosti za odbranu interesa srpskog naroda.” (Tužilac protiv Brđanina br. IT-99-36, paragraf 69.)

4. “Skupština Srpske Republike BiH proglasila je 9. januara 1992. Srpsku Republiku BiH, koja će 12. avgusta 1992. biti preimenovana u Republiku Srpsku, Ona se sastajala od tzv. srpskih autonomnih regija i oblasti, među kojima je bila i Autonomna Regija Krajina.” (Tužilac protiv Brđanina br. IT-99-36, paragraf 71.)

5. “Skupština Srpske Republike BiH osnovala je 27. marta 1992. Srpsko ministarstvo unutrašnjih poslova (da je u tekstu: MUP). Ministarstvo narodne

³ T-44 Izvod iz MKU na ime Željko Beganović, Općina Centar Sarajevo, broj 08/14-05-21459/14 od 06.02.2014. godine i T-42 Izvod iz MKU na ime Tajib Kodžaga, Općina Centar Sarajevo, broj 08/13-05-301421/13 od 03.12.2013. godine;

⁴ Iskazi svjedoka Željka Beganovića i Taiba Kodžaga pročitani su na nastavku glavnog pretresa održanog 12.02.2014. godine;

odbrane Srpske Republike BiH 16. aprila 1992. donjelo je odluku o tome da Teritorijalna odbrana (da je u tekstu: TO) predstavlja oružanu snagu Srpske Republike BiH, te da komandovanje i rukovođenje TO-om vrše opštinski, oblasni i regionalni štabovi, kao i štab TO-a Srpske Republike BiH. Istom odlukom Ministarstvo narodne odbrane proglasilo je neposrednu ratnu opasnost i naredilo opštu javnu mobilizaciju TO-a na cjelokupnoj teritoriji Srpske Republike BiH. Pored toga, naređeno je i formiranje štabova TO-a u novoosnovanim opštinama bosanskih Srba.” (Tužilac protiv Brđanina br. IT-99-36, paragraf 73.)

6. “Na 16. sjednici Skupštine Srpske Republike BiH, održanoj 12. maja 1992., kada je oružani sukob već započeo, Radovan Karadžić je iznio šest strateških ciljeva srpskog naroda u Bosni i Hercegovini. Prvi i najsudbonosniji cilj bilo je “razdvajanje od druge dvije nacionalne zajednice – državno razdvajanje”. Drugi ciljevi bili su uspostava koridora između Semberje i Krajine, uspostavljanje koridora u dolini rijeke Drine, formiranje granice na rijekama Uni i Neretvi, poajela grada Sarajeva na srpski i muslimanski dio i konačno – pristup moru za Srpsku Republiku BiH.” (Tužilac protiv Brđanina br. IT-99-36, paragraf 75.)

7. “U jesen 1991., u SRBiH su osnovane još četiri srpske autonomne oblasti. To su bile Srpska Autonomna Oblast Hercegovina, Srpska Autonomna Oblast Romanija-Birač, Srpska Autonomna Oblast Semberja i Srpska Autonomna Oblast Sjeverna Bosna...” (Tužilac protiv Brđanina br. IT-99-36, paragraf 167.)

8. “Prema popisu stanovništva Bosne i Hercegovine iz 1991. godine, u nacionalnom sastavu stanovništva opštine Vogošća bilo je 12.499 (51 posto) Muslimana, 8.813 (36 posto) Srba, 1.071 (4 posto) Hrvata, 1.730 Jugoslovena i 534 osobe druge ili nepoznate nacionalnosti.” (Tužilac protiv Krajišnika br. IT-00-39, paragraf 594.)

9. “Početkom marta 1992., odbornici SDS-a napustili su Skupštinu opštine Vogošća i osnovali vlastitu skupštinu. Član Glavnog odbora SDS-a i predsjednik Kriznog štaba Vogošća Jovan Tintor, predsjednik lokalnog ogranka SDS-a Rajko Koprivica...Krajem marta, policija je podijeljena po nacionalnoj osnovi.” (Tužilac protiv Krajišnika br. IT-00-39, paragraf 595.)

10. “Jedinice srpske vojske i policije su, u organizaciji Kriznog štaba Vogošća, u periodu od 4. do 17. aprila 1992. upotrebom vojne sile stavile velik dio Vogošće pod srpsku kontrolu.” (Tužilac protiv Krajišnika br. IT-00-39, paragraf 596.)

11. “Dana 8. jula, opštinski sekretarjat za urbanizam, imovinsko-pravne, stambeno-komunalne poslove i katastar nekretnina odlučio je, na zahtjev Ministarstva pravde, da se Planjina kuća Ministarstvu privremeno dodjeli na upotrebu kao zatvor.” (Tužilac protiv Krajišnika br. IT-00-39, paragraf 600.)

12. “Prema popisu stanovništva Bosne i Hercegovine iz 1991. godine, u nacionalnom sastavu stanovništva opštine Hadžići bilo je 15.392 (64 posto) Muslimana, 6.362 (26 posto) Srba, 746 (tri posto) Hrvata, 841 Jugoslovena i 859

osoba druge ili nepoznate nacionalnosti.” (Tužilac protiv Krajišnika br. IT-00-39, paragraf 541.)

13. *“Prema popisu stanovništva Bosne i Hercegovine iz 1991. godine, u nacionalnom sastavu stanovništva opštine Ilidža bilo je 29.337 (43 posto) Muslimana, 25.029 (37 posto) Srba, 6.934 (10 posto) Hrvata, 5.181 Jugoslovena i 1.456 osoba druge ili nepoznate nacionalnosti.” (Tužilac protiv Krajišnika br. IT-00-39, paragraf 551.)*

14. *„Prema popisu stanovništva Bosne i Hercegovine iz 1991. godine, u nacionalnom sastavu stanovništva opštine Ilijaš bilo je 11.325 (45 posto) Srba, 10.585 (42 posto) Muslimana, 1.736 (7 posto) Hrvata, 1.167 Jugoslovena i 371 osoba druge ili nepoznate nacionalnosti.” (Tužilac protiv Krajišnika br. IT-00-39, paragraf 557.)*

15. *“Prema popisu stanovništva Bosne i Hercegovine iz 1991. godine, u nacionalnom sastavu stanovništva opštine Novi Grad bilo je 69.430 (51 posto) Muslimana, 37.591 (28 posto) Srba, 8.889 (7 posto) Hrvata, 15.580 Jugoslovena i 5.126 osoba druge ili nepoznate nacionalnosti.” (Tužilac protiv Krajišnika br. IT-00-39, paragraf 566.)*

16. *“Prema popisu stanovništva Bosne i Hercegovine iz 1991. godine, u nacionalnom sastavu stanovništva opštine Novo Sarajevo bilo je 33.902 (36 posto) Muslimana, 32.899 (35 posto) Srba, 8.798 (9 posto) Hrvata, 15.099 Jugoslovena i 4.391 osoba druge ili nepoznate nacionalnosti.” (Tužilac protiv Krajišnika br. IT-00-39, paragraf 574.)*

17. *“Prema popisu stanovništva Bosne i Hercegovine iz 1991. godine, u nacionalnom sastavu stanovništva opštine Pale bilo je 11.284 (69 posto) Srba, 4.364 (27 posto) Muslimana, 129 (1 posto) Hrvata, 396 Jugoslovena i 182 osobe druge ili nepoznate nacionalnosti.” (Tužilac protiv Krajišnika br. IT-00-39, paragraf 583.)*

Tužilaštvo BiH je dana 17.01.2013. godine Sudu dostavilo prijedlog broj T20 0 KTRZ0002563 12 kojim se traži da Sud u skladu sa odredbom iz člana 4. Zakona o ustupanju predmeta, prihvati činjenice utvrđene pravosnažnim presudama MKSJ u predmetima *Tužilac protiv Krajišnika predmet brcj: IT-00-39 od 27.09.2006. godine, Tužilac protiv Galića predmet brcj: IT-98-29 od 05.12.2003. godine i Tužilac protiv Brđanina predmet brcj IT-99-36 od 01.09.2004. godine.*

Predloženo je usvajanje ukupno šezdeset i četiri (64) činjenice, koje se, između ostalog, odnose na hronologiju dešavanja neposredno pred izbijanje rata, te osnivanje i rad autonomnih regija.

Određeni broj činjenica čije se prihvatanje predlaže odnosi se na opštine Vogošća, Hadžići, Ilidža, Ilijaš, Novi Grad Sarajevo, Novo Sarajevo i Pale.

U obrazloženju prijedloga Tužilaštvo navodi kako je već na statusnoj konferenciji 17.12.2012. godine najavljeno dostavljanje pisanog podneska/prijedloga za prihvatanje utvrđenih činjenica, te da se u suštini radi o preciziranom prijedlogu Tužilaštva.

Kada je riječ o okolnostima zbog kojih se predlaže prihvatanje utvrđenih činjenica, Tužilaštvo ističe da se na ovaj način nastoji dokazati postojanje državne politike progona nesrpskog stanovništva, što je implementirano kroz "Strateške ciljeve srpskog naroda", odnosno postojanje širokog i sistematičnog napada protiv civilnog bošnjačkog i hrvatskog stanovništva.

Prema navodima Tužilaštva, rezultati opisane politike ogledaju se u velikom broju zatočeničkih objekata za civile na užem i širem području Sarajeva.

Na kraju u prijedlogu se ističe da bi se kroz institut prihvatanja utvrđenih činjenica doprinijelo efikasnosti i ekonomičnosti postupka, te da se radi o objektivnim činjenicama tako da Tužilaštvo u nastavku tek treba da dokaže subjektivni odnos optuženog spram relevantnih događaja.

Odbrana je u svom podnesku od 04.02.2013. godine najprije analizirala prihvatljivost i dopustivost instituta prihvatanja utvrđenih činjenica na koji se Tužilaštvo poziva a potom je dala detaljnije obrazloženje zbog kojih razloga smatra neprihvatljivim prijedlog Tužilaštva u pojedinim oblastima.

Konkretno, prema mišljenju odbrane, nije dozvoljeno korištenje instituta utvrđenih činjenica obzirom da se istim krši pravo na pravično suđenje i negira presumpcija nevinosti, odnosno temeljna načela krivičnog postupka. Također, prema mišljenju odbrane, određeni broj činjenica sadrži neprimjerene kvalifikacije pravne prirode, ali i činjenice koje prema navodima odbrane impliciraju kolektivnu odgovornost.

Na kraju, odbrana je istakla da smatra da je u konkretnom slučaju potrebno da se omogući ulaganje posebne žalbe protiv rješenja koje treba da donese Sud povodom prijedloga Tužilaštva.

U nastavku, odbrana je istakla zbog kojih razloga smatra da su određene činjenice neprihvatljive (najviše zbog toga što prema odbrani, predložene činjenice u sebi sadrže pravnu kvalifikaciju, nisu relevantne za predmet ili same po sebi podrazumijevaju krivičnu odgovornost optuženog).

Odbrana je istakla da je manji broj činjenica prihvatljiv i da se ne protivi njihovom korištenju u ovom predmetu.

Nakon što je razmotrio podneseni prijedlog Tužilaštva, te navode odbrane optuženog Branka Vlača, Sud je donio odluku kao u dispozitivu iz sljedećih razloga;

Primjenjivi zakon

Član 4. Zakona o ustupanju predmeta daje mogućnost Sudu da iskoristi ranije utvrđene činjenice pravomoćnim odlukama MKSJ u cilju ekonomičnosti postupka istovremeno štiteći prava optuženog na pravično suđenje.

Odbrana optuženog je u svom izjašnjenju osporavala primjenu instituta utvrđenih činjenica nalazeći da se na taj način derogiraju zagarantirana prava i propisane procedure ZKP-a BiH. Međutim, vijeće nalazi da Zakon o ustupanju predmeta kao *lex specialis* detaljnije rješava pitanja uslova i načina ustupanja predmeta i korištenje dokaza koje je pribavio MKSJ, a koja su ZKP-om BiH samo djelimično riješena.

Naime, Zakon o ustupanju predmeta mora se tumačiti kao *lex specialis* u odnosu na ZKP, odnosno odredbe članova 15. i 273. koje se odnose na načelo slobodne ocjene dokaza i neposrednog izvođenja dokaza. Međutim, iako se teret dokazivanja prebacuje sa optužbe na odbranu, bitno je napomenuti da tako utvrđene činjenice predstavljaju oborivu pretpostavku, što znači da odbrana u svakom trenutku može osporavati navedene činjenice.

Osnovni cilj člana 4. Zakona o ustupanju predmeta jeste efikasnost i ekonomičnost postupka, a što je u skladu sa članom 13. ZKP BiH i članom 6. stav 1. EKLJP kojima se optuženim osigurava pravo na suđenje bez odlaganja.

Imajući u vidu i ostala prava zagarantovana EKLJP, a naročito pravo na pravično suđenje, Sud smatra da je pravo optuženog da ospori bilo koju od utvrđenih činjenica koje je prihvatio Sud, te da je na taj način ispunjen princip prezumpcije nevinosti i jednakosti u postupku, te da praksa Evropskog suda za ljudska prava, upravo potvrđuje prihvatljivost korištenja ovog instituta⁵, pod uslovom da optuženi može osporiti prihvaćene činjenice.

Na kraju, važno je naglasiti da se, u skladu sa principom slobodne ocjene dokaza iz člana 15. ZKP BiH, utvrđene činjenice prihvataju i razmatraju u svjetlu svih dokaza izvedenih tokom suđenja.

Kriteriji za odluku o predloženim činjenicama

Imajući u vidu da niti Zakon o ustupanju predmeta niti ZKP BiH ne navode kriterije koji bi se primjenjivali kod odlučivanja o prihvatanju činjenica utvrđenih presudama MKSJ, standardi koje su razradili MKSJ i MKSR vezano za Pravilo 94(B) Pravilnika o postupku i dokazima MKSJ mogu služiti kao smjernica, te se u tom smislu, Sud vodio odlukama pretresnog vijeća MKSJ u predmetu *Vujadin Popović i drugi* i u predmetu *Momčilo Krajišnik*⁶.

⁵ *Presuda Evropskog suda za ljudska prava u predmetu Salabiaku protiv Francuske, donesena 7. oktobra 1988. godine, 13 EHRR 379, stav 28-29.*

⁶ *Vidi Odluku o presuđenim činjenicama u predmetu protiv Vujadina Popovića i drugih, predmet br. IT-05-88-T, od 26. septembra 2006. godine, kcjom se daje razrađuju kriteriji uspostavljeni u dvjema odlukama MKSJ*

Naime, pomenuti kriteriji, zahtijevaju da činjenica o kojoj je presuđeno može biti primljena na znanje ukoliko je: jasna, konkretna i može se identifikovati, ograničena na zaključke o činjenicama i ne uključuje pravne karakterizacije, pobijana je na suđenju i spada u dio presude koji nije bio predmet žalbe ili je o njemu konačno presuđeno u žalbenom postupku ili je pobijana na suđenju, a sada spada u dio presude koji je predmet žalbe, ali spada u pitanja koja u žalbenom postupku nisu sporna. Nadalje, ista ne smije potvrđivati krivičnu odgovornost optuženog, niti biti predmet (razumnog) spora između strana u predmetu, te se ne može zasnivati na sporazumima o priznanju krivnje u ranijim predmetima i uticati na pravo optuženog na pravično suđenje.

Prije razrade svakog pojedinog kriterija treba napomenuti da je *conditio sine qua non*, da se radi o zaključku u vezi sa postojanjem, odnosno nepostojanjem određenih relevantnih činjenica. Dakle, paragrafi o pravnim i drugim sličnim pitanjima koja su raspravljana u presudi ne spadaju u ovu kategoriju.

1. Činjenica mora biti relevantna za neko pitanje u tekućem postupku

Navedeni kriterij može se posmatrati i u vezi sa odredbom iz člana 239. stav 2. i odredbom 263. stav 2. ZKP BiH. Naime, dužnost je sudije, odnosno predsjednika vijeća, između ostalog, da se stara za svestrano pretresanje predmeta, ali i otklanjanje svega što odugovlači postupak, a ne doprinosi razjašnjenju stvari, jer iz zakona ne slijedi obaveza Suda da mora izvesti svaki predloženi dokaz. Također, u dokaznom postupku Sud može zabraniti izvođenje određenog dokaza ako zaključi da on nije relevantan za konkretni predmet.

U svjetlu kriterija relevantnosti treba poći od optuženog Branka Vlače i optužbi koje mu se stavljaju na teret, te prirode predmeta koji su vođeni pred MKSJ. Naime, prije svega treba imati u vidu da se činjenični zaključci MKSJ u predmetu Momčilo Krajišnik odnose na veliki broj opština u Bosni i Hercegovini, te da je iz perspektive pretresnog vijeća MKSJ bilo relevantno utvrditi da se određene pojave, kao što je npr. formiranje zatočeničkih objekata, vezuju za veliki broj opština i to na sličan ili identičan način.

Međutim, kada je riječ o predmetu protiv ooptuženog Branka Vlače, sud je pošao od perspektive i okolnosti u kojima je djelovao optuženi, u okvirima od gotovo samo jedne opštine.

Slijedom navedenih razloga, sud nije prihvatio sljedeće činjenice: 595 (dio), 596 (dio), 605, 795, 815, 836, 840, 542, 543, 544, 545, 546, 548, 550, 552, 554, 556, 558, 559, 560, 563, 565, 567, 571, 572, 573, 575, 577, 578, 718 (dio), 580, 586 i 818.

o presuđenim činjenicama u predmetu protiv Momčila Krajišnika, predmet br. IT-00-39-T, od 28. februara 2003. i 24. marta 2005. godine.

Također, kada je riječ o činjenicama čije se prihvatanje predlaže, a koje su utvrđene u predmetu protiv Radoslava Brđanina, treba imati u vidu visoku dužnost koju je Radoslav Brđanin obnašao u relevantnom periodu te da je za ovog optuženog bilo relevantno utvrditi politička događanja koja su prethodila osnivanju autonomnih oblasti. Međutim, kada je riječ o optuženom Branku Vlaču sud je imao u vidu da se njegovo dojelovanje vezivalo prije svega za saradnju sa institucijama lokalnog (opštinskog) nivoa te da opšta politička i društvena kretanja koja su prethodila izbijanju rata nisu od značaja za ovaj predmet.

Polazeći od prethodnog odbijene su sljedeće činjenice: 62, 65, 67, 72, 74, 76, 77, 78, 79, te dio 69, 71, 73 i 167.

Konačno, iz identičnih razloga odbijena je činjenica broj 194. iz presude MKSJ u predmetu protiv Stanislava Galića.

2. Činjenica mora biti jasna, konkretna i prepoznatljiva

U praktičnom smislu ovaj kriterij znači da se razmatrana činjenica mora moći identificirati i da se ne zasniva na drugim činjenicama koje ne ispunjavaju potrebne kriterije. Također, ta činjenica ne smije biti takvog karaktera da prikriva drugu glavnu činjenicu.

Kako bi se utvrdilo da li u konkretnom slučaju određena činjenica ispunjava pomenuta tri uvjeta, potrebno je da ista bude razmotrena u kontekstu cjelokupne presude. Nijedna činjenica nije odbijena iz ovog razloga.

3. Činjenica koju formulira strana - predlagač ne smije se materijalno razlikovati od formulacije u izvornoj presudi

Neophodno je da korištene formulacije u materijalnom smislu odgovaraju određenim stavovima presude, a da pri tome nije neophodno citirati samu presudu odnosno pojedine stavove. Naime, Sud može, koristeći svoje diskreciono pravo ispraviti određenu nepreciznost ili nejasnoću koja je rezultat vađenja iz konteksta izvornog dokumenta.

Budući da se tužilac u podnesenom prijedlogu koristio isključivo citatima iz presude, primjenom ovog kriterija nije odbijen niti jedan njegov prijedlog.

4. Činjenica ne smije biti nejasna ili obmanjujuća u kontekstu u koji je stavljena u prijedlogu strane - predlagača

Potrebno je procjeniti da li predložena činjenica u kontekstu u kome je planirano njeno korištenje ima identično značenje kao i u presudi iz koje se ta činjenica uzima. Dakle, nije dozvoljeno da se stavljanjem u određeni kontekst pojačava ili iskrivljuje smisao predložene činjenice. Nijedna činjenica nije odbijena iz ovog razloga.

5. Strana-predlagač mora činjenicu identificirati sa dovoljno preciznosti

Ovaj kriterij podrazumijeva da se predložena činjenica može identificirati u presudi iz koje se uzima. Međutim, kao što je pretresno vijeće MKSJ – a zaključilo⁷, Sud može prihvatiti predloženu činjenicu i u slučaju kada je strana pogrešno citirala stav presude ako je očito da se radi o greški i kada je drugoj strani potpuno jasno koji je bio namjeravani činjenični zaključak, te naravno ako su drugi kriteriji ispunjeni.

Primjenjujući ovaj kriterij, vijeće nije odbilo nijednu činjenicu.

Međutim, vijeće primjećuje da su u pisanom podnesku Tužilaštva činjenice pod brojem 560., 566 i 567 pogrešno numerisane.

6. Činjenica ne smije sadržavati kvalifikacije koje su u osnovi pravne prirode

U pogledu ovog kriterija načelno postoji saglasnost, da se njegovom primjenom treba onemogućiti prihvatanje činjenica koje u sebi sadrže pravnu kvalifikaciju. Ipak, u praksi se sreće veoma raznolik stav u vezi sa pitanjem, koja jezička formulacija u sebi sadrži pravnu kvalifikaciju.

Međutim, imajući u vidu da je najveći broj činjenica odbijen primjenom kriterija relevantnosti to se vijeće nije upuštalo u analizu istih u svjetlu kriterija postojanja pravne kvalifikacije.

Činjenice koje su ispunile kriterij relevantnosti odnosno da iste ne mogu biti predmetom razumnog spora u sebi ne sadrže pravnu kvalifikaciju tako da nijedna činjenica nije odbijena primjenom ovog kriterija.

7. Činjenica se ne smije zasnivati na dogovoru strana u izvornom postupku

Ovaj kriterij podrazumijeva da je činjenica osporavana u ranijem dokaznom postupku. Dakle, činjenica koja je uzeta iz presude koja je rezultat sporazuma o krivnji ili dogovora da se određene činjenice smatraju nespornim u ranijem postupku ne ispunjavaju kriterije da budu prihvaćene kao utvrđene činjenice. Naime, njena dokazna vrijednost ne dostiže potrebni stepen uvjerljivosti da bi mogle rezultirati prebacivanjem tereta dokazivanja na suprotnu stranu. Nijedna činjenica nije odbijena iz ovog razloga.

8. Činjenica se ne smije odnositi na djela, ponašanje ili duševno stanje optuženog ili biti predmetom razumnog spora

Polazeći od prava na pravično suđenje, potrebno je da tužilac tokom dokaznog postupka uvjeri sudeće vijeće o istinitosti svoje teze. To znači da je potrebno dokazati, koja djela je optuženi učinio i kakav je bio subjektivni odnos učinioca prema tim djelima, a taj odnos podrazumijeva pitanja koja se tiču uračunljivosti i krivnje.

⁷ Odluka o presuđenim činjenicama u predmetu protiv *Vujadina Popovića i drugih*, predmet br. IT-05-88-T, od 26. septembra 2006. godine (III - A - 9).

U slučaju kada bi vijeće prihvatilo činjenice koje u sebi obuhvataju direktne inkriminacije za optuženog onda bi on došao u priliku da se brani od optužbi čime bi bila narušena presumpcija nevinosti.

Primjenom ovog kriterija odbijene su činjenice koje je utvrdilo pretresno vijeće MKSJ u predmetu protiv Momčila Krajišnika broj 599, 600, 601, 604, 606, 718 (dio) i 819.

9. Činjenica ne smije biti predmet tekućeg žalbenog postupka

Sud ne može prihvatiti činjenice kao utvrđene ako se iste osporavaju u žalbi. Eventualnu konfuziju mogu izazvati presude iz predmeta MKSJ u slučajevima kada žalbeni postupak još nije okončan. U tim okolnostima, mogu se kao utvrđene prihvatiti činjenice koje su utvrđene u prvostepenoj presudi i koje nisu osporene žalbom povodom koje apelacioni postupak još teče.

Međutim, presude iz kojih su uzete činjenice predložene u prijedlogu Tužilaštva bile su predmet žalbenog postupka tokom kojeg ili te konkretne činjenice nisu bile osporene ili je osporavanje bilo bezuspješno.⁸ Stoga, nijedna činjenica iz prijedloga Tužilaštva nije odbijena po ovom kriteriju.

Sveobuhvatni test: Korištenje diskrecionog prava Suda po pitanju utvrđenih činjenica

Nakon što je vijeće utvrdilo da svaka od predloženih činjenica pojedinačno zadovoljava sve prethodno navedene kriterije, vijeće je također uzelo u obzir da se prihvatanjem navedenih činjenica postigne balans između ekonomičnosti sudskog postupka s jedne, i prava optuženih na pravično suđenje s druge strane. Naime, čak i one činjenice koje su zadovoljile sve navedene kriterije, mogu biti odbijene prema diskrecionoj odluci vijeća ako one, kao cjelina, narušavaju pravo optuženog na pravično suđenje.

Iz svih gore navedenih razloga, prijedlog Tužilaštva se prema članu 239. ZKP BiH prihvaća u obimu navedenom u dispozitivu rješenja.

C. ODLUKA O UTVRĐENIM ČINJENICAMA PO PRIJEDLOGU ODBRANE OPTUŽENOG BRANKA VLAČE

⁸ Vidi presude žalbenog vijeća MKSJ u predmetima *Duško Tadić*, predmet br. IT-94-1-A, od 15. jula 1999. godine, *Miroslav Kvočka i drugi*, predmet br. IT-98-30-/1-A, od 28. februara 2005. godine, *Milomir Stakić*, predmet br. IT-97-24-A, od 22. marta 2006. godine, i *Radoslav Brđanin*, predmet br. IT-99-36-A, od 3. aprila 2007. godine.

27. Postupajući po prijedlogu branioca optuženog, advokata Rade Golića, za prihvatanje utvrđenih činjenica od 24.02.2014. godine, Vijeće je dana 11.03.2014. godine, donijelo odluku kojom se, u skladu sa članom 4. Zakona o ustupanju predmeta, djelimično prihvata prijedlog branioca, te se činjenice, utvrđene od strane pretresnih vijeća u predmetu MKSJ-a, *Tužilaštvo protiv Stanislava Galića* broj IT-98-29-T od 05.12.2003. godine i činjenice utvrđene od strane pretresnog vijeća u predmetu MKSJ-a, *Tužilaštvo protiv Momčila Krajišnika* broj IT-00-39-T od 27.09.2006. godine, prihvataju kao utvrđene u opsegu kako je navedeno u daljem tekstu:

1. *„Početkom marta 1992. na raznim lokacijama BiH izbio je međunacionalni sukob.“* (činjenica pod rednim brojem 1. prijedloga, paragraf 196. presude *Tužilaštvo protiv Stanislava Galića* broj IT-98-29-T od 05.12.2003. godine)
2. *„U aprilu 1992., na osnovu odluke Predsjedništva BiH, lćjalne jedinice Teritorijalne odbrane, zajedno s paravojnim grupama, snagama bosanskih Hrvata (HVO) i oficirima JNA muslimanske nacionalnosti postepeno su uklopjene u Armiju BiH (da je u tekstu: ABiH).“* (činjenica pod rednim brojem 2. prijedloga, paragraf 196. presude *Tužilaštvo protiv Stanislava Galića* broj IT-98-29-T od 05.12.2003. godine).
3. *„Početkom marta 1992. u Sarajevu su podignute barikade i kontrolni punktovi kcje su postavili članovi SDS-a i SDA.“* (činjenica pod rednim brojem 3. prijedloga, paragraf 199. presude *Tužilaštvo protiv Stanislava Galića* broj IT-98-29-T od 05.12.2003. godine).
4. *„Snage lćjalne Predsjedništvu BiH zauzele su strateške objekte i vćjnu opremu, a SDS je postepeno uspostavio kontrolu nad većinom zapadnih i sjevernih predgrađa grada.“* (činjenica pod rednim brojem 4. Prijedloga, paragraf 199. presude *Tužilaštvo protiv Stanislava Galića* broj IT-98-29-T od 05.12.2003. godine).
5. *„U mnogim svjedoćerjima istaknuto je psihološki uticaj ubistva jednog Srbina na svadbi 1. marta 1992.“* (činjenica pod rednim brojem 5. prijedloga, paragraf 199. presude *Tužilaštvo protiv Stanislava Galića* broj IT-98-29-T od 05.12.2003. godine).
6. *„Pretresnom vćjeću podastrjeti su dokazi o tome da su od maja do septembra 1992. Okje strane nastavile granatiranje vćjnih i civilnih cijeva unutar grada Sarajeva i da su borbe bile intenzivne i surove.“* (činjenica pod rednim brojem 7. prijedloga, paragraf 202. presude *Tužilaštvo protiv Stanislava Galića* broj IT-98-29-T od 05.12.2003. godine).
7. *„Dana 1. septembra 1992. snage ABiH srrještene u Sarajevu i oko njega zvanićno su dobile ime "Prvi korpus ABiH".“* (činjenica pod rednim brojem 8. prijedloga, paragraf 204. presude *Tužilaštvo protiv Stanislava Galića* broj IT-98-29-T od 05.12.2003. godine).

8. „Linije sukoba oko djelova grada koje su kontrolisale snage ABiH uspostavljene su do 10. septembra 1992., kada je general Galić preuzeo dužnost komandanta SRK-a.“ (činjenica pod rednim brojem 9. prijedloga, paragraf 205. presude Tužilaštvo protiv Stanislava Galića broj IT-98-29-T od 05.12.2003. godine).

9. „(Muslimanska) Patriotska liga, na primjer, početkom ljeta 1991., organizovala je tajno naoružavanje Muslimana u Hercegovini, kao i tajnu obuku u Hrvatskoj i drugim zemljama od aprila do septembra 1991. Liga je u periodu od 1991. do početka 1992. izrasla u organizaciju od nekih 100.000 članova.“ (činjenica pod rednim brojem 1. prijedloga, paragraf 35. presude Tužilaštvo protiv Momčila Krajišnika broj IT-00-39-T od 27.09.2006. godine).

10. „Među bosanskim Srbima vladao je strah da će Muslimani i Hrvati protiv njih upotrijebiti krajnje nasilje.“ (činjenica pod rednim brojem 2. prijedloga, paragraf 43. presude Tužilaštvo protiv Momčila Krajišnika broj IT-00-39-T od 27.09.2006. godine).

11. „Referendum je održan 29. februara i 1. marta 1992. Velika većina glasala je za nezavisnost, ali su se bosanski Srbi masovno uzdržali od glasanja. Mada ima dokaza o tome da je bilo lokalnih nemira, SDS je održao svjedočanstva da referendum neće ometati, već obkrotiti.“ (činjenica pod rednim brojem 3. prijedloga paragraf 43. presuda Tužilaštvo protiv Momčila Krajišnika broj IT-00-39-T od 27.09.2006. godine).

12. „Dana 24. aprila 1992., na zajedničkoj sjednici SNB-a i vlade bosanskih Srba, postignut je sporazum da će razmjenom ratnih zarobljenika rukovoditi Ministarstvo pravosuđa. Dana 8. maja 1992. vlada je formirala Centralnu komisiju za razmjenu ratnih zarobljenika i lica lišenih slobode. Dana 10. maja SNB i vlada imenovali su članove komisije, u čijem sastavu su bili predstavnici Ministarstva odbrane bosanskih Srba, MUP-a i Ministarstva pravosuđa. Komisijom je na početku rukovodio Rado Čolović, a od 26. Juna 1992. Slobodan Avlijaš, službenik Ministarstva pravosuđa. Ovcj komisiji odgovarala je mreža regionalnih i opštinskih tijela za razmjenu.“ (činjenica pod rednim brojem 4. prijedloga paragraf 156. presude Tužilaštvo protiv Momčila Krajišnika broj IT-00-39-T od 27.09.2006. godine).

13. „Zvanična dužnost komisije bila je koordinacija razmjene i davanje informacija o zarobljenim licima. Komisija je pritom trebala da vodi računa o razlici između civila i ratnih zarobljenika - civili su trebali da budu pušteni na slobodu, a ratni zarobljenici zaštićeni od toga da krizni štabovi ili paravojne jedinice nad njima eventualno čine krivična djela.328 Međutim, u praksi su razmjenjene zarobljenika bile prepuštene odluci pojedinih komisija za razmjenu u svakoj regiji.“ (činjenica pod rednim brojem 5. prijedloga paragraf 157. presude Tužilaštvo protiv Momčila Krajišnika broj IT-00-39-T od 27.09.2006. godine).

14. „Krajem marta, policija je podijeljena po nacionalnoj osnovi.“ (činjenica pod rednim brojem 6. prijedloga, paragraf 595. presude Tužilaštvo protiv Momčila Krajišnika broj IT-00-39-T od 27.09.2006. godine).

Branilac optuženog Vlačo Branka, advokat Rade Golić, je dana 24.02.2014. godine Sudu dostavilo prijedlog kojim se traži da Sud, u skladu sa odredbom člana 4. Zakona o ustupanju predmeta, prihvati činjenice utvrđene pravosnažnim presudama MKSJ-a u predmetima *Tužilaštvo protiv Stanislava Galića* broj IT-98-29-T od 05.12.2003. godine i *Tužilaštvo protiv Momčila Krajišnika* broj IT-00-39-T od 27.09.2006. godine. Branilac je predložio usvajanje ukupno šeznaest (16) činjenica, koje, prema navodima odbrane, ispunjavaju uslove prihvatljivosti iz propisanih kriterija.

Dana 25.02.2014. godine, Tužilaštvo BiH je dostavilo izjašnjenje na prijedlog odbrane optuženog, u kojem ističe da, u odnosu na činjenice utvrđene presudom MKSJ-a u predmetu *Tužilaštvo protiv Stanislava Galića* broj IT-98-29-T od 05.12.2003. godine, činjenica pod rednim brojem 5. ne zadovoljava osnovne kriterije prihvatljivosti, jer formulacija citirane činjenice ne pokazuje šta se istom utvrđuje, neodređena je, dok u pogledu činjenica pod rednim brojem 3., 6. i 7., Tužilaštvo navodi da se iste odnose na događaje unutar grada (opština Centar, Novo Sarajevo i Novi Grad - što je vidljivo iz fus nota), te kako Sud nije prihvatio činjenice predložene od strane Tužilaštva, a koje su se odnosile na događaje izvan zone odgovornosti optuženog, to i ove navedene činjenice ne treba prihvatiti iz istih razloga.

Vezano za činjenice utvrđene presudom MKSJ-a u predmetu *Tužilaštvo protiv Momčila Krajišnika* broj IT-00-39-T od 27.09.2006. godine, Tužilaštvo ističe da su činjenice pod rednim brojem 6. i 7. istrgnute iz paragrafa 595. i 596., stoga one svoj značaj i smisao imaju samo ukoliko se prihvate cijeli paragrafi, a u protivnom su nerazumljive.

U odnosu na ostale činjenice iz prijedloga Tužilaštvo nema primjedbi.

Imajući u vidu sve navedeno, Sud je donio odluku kao u dispozitivu ovog rješenja, iz sljedećih razloga:

Članom 4. Zakona o ustupanju predmeta propisano je da: *„Nakon saslušanja stranaka, Sud može, na vlastitu inicijativu ili na prijedlog jedne od stranaka, odlučiti da prihvati kao dokazane činjenice koje su utvrđene pravosnažnom odlukom u drugom postupku pred MKSJ-om, ili da prihvati pismeni dokazni materijal iz postupaka pred MKSJ-om ako se odnosi na pitanja od značaja u tekućem postupku.”*

Nadalje, Pravilo 94. (B) Pravilnika o postupku i dokazima navodi da: *“Na zahtjev jedne od strana ili proprio motu pretresno vijeće može, nakon što je saslušalo strane, odlučiti da formalno primi na znanje činjenice o kojima je presuđeno ili pismeni dokazni materijal iz drugih postupaka pred Međunarodnim sudom koji se odnose na pitanja od važnosti za tekuće suđenje.”*

Dakle, saslušanjem stranaka u postupku, ispunjena je i prva formalna pretpostavka citiranog propisa za odlučivanje o pitanju prihvatanja utvrđenih činjenica dokazanim.

Važno je napomenuti da je Zakon o ustupanju predmeta *lex specialis* i da je kao takav primjenjiv u postupcima pred sudovima u Bosni i Hercegovini.

Osnovna svrha člana 4. Zakona o ustupanju predmeta jeste efikasnost i ekonomičnost sudskog postupka, promovisanje prava optuženih na suđenje u razumnom roku, te uvažavanje svjedoka na način da se smanji broj sudova na kojima bi morali da se pojave zbog ponovnog svjedočenja i izbjegne njihova dodatna traumatizacija. Međutim, prilikom odlučivanja Sud je imao na umu da svrha ekonomičnosti postupka i uvažavanje svjedoka mogu ugroziti prava optuženih na pravično suđenje i pretpostavku nevinosti i da se navedeni ciljevi mogu promovisati samo na način koji garantuje poštivanje tih prava, a da su navedeni kriteriji osmišljeni upravo za tu svrhu, jer u suprotnom, to bi *de facto* značilo da je dokazni postupak okončan na štetu optuženih i prije nego se u predmetu neposredno izvedu svi dokazi. Stoga je, u korištenju svoga diskrecionog prava iz člana 4. Zakona o ustupanju i donošenju odluke o konkretnom pitanju, Vijeće imalo u vidu i sa posebnom pažnjom cijenilo prava optuženih u svijetlu člana 6. Evropske Konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama, te i odredbe članova 3., 13., i člana 15. ZKP.

Vijeće posebno naglašava da utvrđene činjenice koje su prihvaćene kao dokazane imaju karakter *presumption iuris et de iure* i da mogu biti predmet pobijanja u toku krivičnog postupka ako stranke za to imaju valjane i opravdane razloge. Osim toga, u smislu odredbe člana 15. ZKP Sud nije u obavezi da svoju presudu zasnuje na bilo kojoj činjenici koja je prihvaćena kao dokazana budući da će sve one nakon okončanja krivičnog postupka biti predmetom pojedinačne ocjene i ocjene u kontekstu svih provedenih dokaza na glavnom pretresu koja će imati za rezultat odgovarajuću presudu i ocjenu svih provedenih dokaza.

Međutim, kako Zakon o ustupanju predmeta ne propisuje kriterije temeljem kojih bi se određena činjenica smatrala "presuđenom", Vijeće je ispitujući te činjenice, uzelo u obzir kriterije koje je MKSJ utvrdilo rješenjem od 28.02.2003. godine u predmetu *Tužilac protiv Momčila Krajišnika*, a koji kriteriji uzimaju u obzir prava optuženog zagarantovana Evropskom Konvencijom o ljudskim pravima i slobodama (EKLJP) kao i ZKP-om BiH.

Prema odluci donesenoj u predmetu protiv Momčila Krajišnika, pretresno vijeće na prijedlog jedne od stranaka ili na vlastitu inicijativu, nakon saslušanja stranaka, može odlučiti da formalno primi na znanje presuđene činjenice, ako je činjenica: jasna, konkretna i može se identifikovati, ograničena na zaključke o činjenicama i ne uključuje pravne katekorizacije, pobijana je na suđenju i spada u dio presude koji nije bio predmet žalbe ili je o njemu konačno presuđeno u žalbenom postupku ili je pobijana na suđenju, a sada spada u dio presude koji je predmet žalbe, ali spada u pitanja koja u žalbenom postupku nisu sporna. Nadalje, iste ne smiju potvrđivati krivičnu odgovornost optuženog, te se ne može zasnivati na sporazumu o priznanju krivnje u ranijim predmetima i uticati na pravo optuženog na pravično suđenje. Ovi kriteriji nadopunjuju pravilo 94. stav b (formalno primanje na znanje) Pravidnika o postupku i dokazima MKSJ. Pored navedenog, isti kriteriji su već prihvaćeni i od strane Apelacionog vijeća Suda (uvid u presudu u predmetu *Samardžić Neđo* broj X-KRŽ-05/49 od 13.12.2006 godine).

Nakon razmatranja navedenih kriterija, u kontekstu argumenata koje je iznijelo Tužilaštvo, Vijeće nalazi da činjenice, nabrojane u dispozitivu rješenja, u potpunosti ispunjavaju uslove iz navedenih kriterija, te ih u navedenom obimu prihvata kao dokazane.

Vijeće je, primjenjujući gore navedene kriterije, odbilo činjenice koje je predložila odbrana pod rednim brojem: 6. (dio paragrafa 199. presude pretresnog vijeća u predmetu *Tužilaštvo protiv Stanislava Galića* broj IT-98-29-T od 05.12.2003. godine) iz razloga što ista nije relevantna, ne doprinosi razjašnjenju stvari i efikasnosti ovog postupka, te činjenicu pod rednim brojem 7. (dio paragrafa 599. presude pretresnog vijeća u predmetu *MKSJ-a, Tužilaštvo protiv Momčila Krajišnika* broj IT-00-39-T od 27.09.2006. godine), s obzirom da se radi o činjenici koja u sebi sadrži pravnu kvalifikaciju, odnosno elemente koje je potrebno utvrditi u ovom krivičnom postupku.

D. ODLUKA O ZAŠTITI SVJEDOKA „A“

28. Na nastavku glavnog pretresa održanog 27.03.2014. godine, Tužilaštvo je predložilo da se, na osnovu člana 12. Zakona o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka (u daljem tekstu: Zakon o zaštiti svjedoka), dodijele mjere zaštite svjedoku („A“). Naime, Tužilaštvo je navelo da na strani svjedoka postoji razumna osnova za bojazan da bi njegova lična sigurnost mogla biti ugrožena svjedočenjem u ovom predmetu (zbog eventualnih prijetnji, zastrašivanja i sličnih radnji), koje sumnje Tužilaštvo nalazi opravdanim i razumnim, iz kojih razloga predlaže da se zaštite lični podaci svjedoka, dodijelom pseudonima, te da se u javnost ne objavljuje fotografija i video snimci sa ročišta.

29. U cilju donošenja odluke po zahtjevu Tužilaštva, te kako bi se upoznao sa razlozima zbog kojih se iste traže i saslušao svjedoka, Sud je, uz saglasnost stranaka u postupku i odbrane optuženog, na osnovu člana 235. ZKP BiH⁹, sa jednog dijela nastavka glavnog pretresa isključio javnost. Svjedok je tom prilikom izjavio da su prema njemu već određene mjere zaštite u drugom predmetu koji se vodio pred Sudom BiH, te da ne želi, iz razloga lične bezbjednosti, da se njegovo ime spominje u javnosti, dok se sadržaj njegovog svjedočenja kao i njegov lik može objaviti u medijima.

30. Odbrana optuženog se protivila dodijeli mjera zaštite svjedoku, ističući da svjedok nije iznio realne razloge za određivanje mjera zaštite u smislu Zakona o zaštiti svjedoka.

31. Nakon što su saslušane stranke u postupku, branilac optuženog i svjedok za kojeg su mjere predložene, Sud je, u skladu sa članom 3.¹⁰ i 13.¹¹ Zakona o zaštiti svjedoka,

⁹ Član 235 ZKP BiH propisuje da: "Od otvaranja zasjedanja pa do završetka glavnog pretresa sudija, odnosno vijeće može u svako doba, po službenj dužnosti ili po prijedlogu stranaka i braniteja, ali uvijek po njihovom saslušarju, isključiti javnost za cio glavni pretres ili jedan njegov dio, ako je to u interesu državne sigurnosti ili ako je to potrebno radi čuvarja državne, vojne, službene ili važne poslovne tajne, čuvarja javnog reda, zaštite morala u demokratskom društvu, osobnog i intimnog života optuženog ili oštećenog ili zaštite interesa maloljetnika ili svjedoka."

¹⁰ Član 3. stav 1 i 2. Zakona o zaštiti svjedoka (Svjedoci pod prijetnjom i ugroženi svjedoci) propisuje: "(1) Svjedok pod prijetnjom je onaj svjedok čija je lična sigurnost ili sigurnost njegove porodice dovedena u

donio odluku kojom se dodjeljuju mjere zaštite svjedoku. Naime, Sud nalazi da je, u konkretnom slučaju, očigledno da se radi o svjedoku koji osjeća strah za svoju sigurnost, iz kojih razloga je donesena navedena odluka, a sve kako bi se osigurali svi uslovi da svjedok iskaz na glavnom pretresu da bez pritiska i straha. S tim u vezi, odlučeno je da će, na glavnom pretresu svjedok iskaz dati koristeći pseudonim „A“, nadalje zabranjuje se objavljivanje lika svjedoka u svim elektronskim i štampanim medijima, a lični podaci svjedoka proglašavaju se povjerljivim na period od 15 godina od dana pravosnažnosti odluke.

E. ODLUKA O ZAŠTITI SVJEDOKA „W“

32. Dana 21.08.2013. godine na nastavku glavnog pretresa, Tužilaštvo je predložilo da se svjedoku („W“), u skladu sa Zakonom o zaštiti svjedoka, dodijele mjere zaštite identiteta, odnosno da se ime svjedoka ne objavljuje u javnosti.

33. Imajući u vidu prijedlog Tužilaštva, a kako bi saslušao svjedoka i upoznao se sa razlozima zbog kojih se mjere zaštite zahtjevaju, Sud je, uz saglasnost stranaka u postupku i odbrane optuženog, na osnovu člana 235. ZKP BiH, sa jednog dijela nastavka glavnog pretresa isključio javnost.

34. Svjedok je tom prilikom, izjašnjavajući se o razlozima za mjere zaštite, izjavio da je prilikom prethodnog svjedočenja (iako je dogovoreno da će javnost biti isključena) njegovo ime objavljeno u dnevnim novinama, što je njegovom djetetu uzrokovalo znatne probleme u firmi u kojoj radi da je istu morao napustiti. Iz navedenih razloga svjedok, iako njemu i njegovoj porodici (do sada) nije prijećeno, želi da se u ovom predmetu zaštiti njegov identitet.

35. Odbrana optuženog se nije protivila da se svjedoku dodijele tražene mjere zaštite.

36. Nakon što su saslušane stranke u postupku, branilac optuženog kao i svjedok, Sud je našao da se, u konkretnom slučaju, očigledno radi o svjedoku koji smatra da postoji razumna osnova za bojazan za sigurnost njegovog djeteta, koja bi proistekla kao posljedica njegovog javnog svjedočenja u ovom predmetu, iz kojih razloga je Sud, u skladu sa članom 3. i 13. Zakona o zaštiti svjedoka, donio odluku kojom se svjedoku dodjeljuje pseudonim „W“, lični podaci svjedoka proglašavaju se povjerljivim na period od

opasnost zbog njegovog učešća u postupku, kao rezultat prijetnji, zastrašivanja ili sličnih radnji koje su vezane za njegovo svjedočenje, ili svjedok koji smatra da postoji razumna osnova za bojazan da bi takva opasnost vjerovatno proistekla kao posljedica njegovog svjedočenja. (2) Ugroženi svjedok je onaj svjedok koji je ozbiljno fizički ili psihički traumatizovan okolnostima pod kojima je izvršeno krivično djelo ili koji pati od ozbiljnih psihičkih poremećaja koji ga čine izuzetno osjetljivim, odnosno djeteta i maloljetnika.”

¹¹ Član 13. stav 1. Zakona o zaštiti svjedoka propisuje da: “ U izuzetnim okolnostima, kada postoji opravdana bojazan da će se ozbiljno ugroziti lična sigurnost svjedoka ili njegove porodice ako se neki ili svi lični podaci svjedoka objelodane i da će ta opasnost postojati i nakon davanja iskaza svjedoka, Sud može po službenj dužnosti ili po prijedlogu stranaka ili braniteja odlučiti da lični podaci svjedoka ostanu povjerljivi u trajanju za koje se odredi da je potrebno, a najviše 30 godina nakon što odluka postane pravomoćna.”

30 (trideset) godina od dana pravosnažnosti odluke, te se ujedno zabranjuje objavljivanje fotografije svjedoka u svim elektronskim i štampanim medijima.

F. ODLUKA O ZAŠTITI SVJEDOKA „SV 3“

37. Na glavnom pretresu održanom dana 20.11.2013. godine Tužilaštvo je predložilo da se svjedoku „SV 3“, pored mjere zaštite pseudonima, koje su svjedoku dodijeljene rješenjem sudije za prethodni postupak, dodijeli i dodatna mjera zaštite koja se ogleda u zabrani objavljivanja fotografije svjedoka u svim elektronskim i printanim medijima.

38. Svjedok „SV3“ je istakao da mjere zaštite traži zbog toga što je sa Kosova, tako da često putuje, a zbog svjedočenja u ovom predmetu osjeća strah da bi mogao imati neugodnosti od rodbine ili lica bliskih optuženom.

39. Branilac optuženog je istakao da se, niti bliža niti dalja, rodbina optuženog ne nalazi na području Kosova, kao i da je ovaj svjedok svjedočio u drugom predmetu koji se vodio pred Sudom BiH bez ikakvih mjera zaštite, međutim odbrana je odluku o eventualnoj dodijeli dodatnih mjera zaštite svjedoku prepustila Sudu.

40. Sud je po saslušanju stranaka u postupku, branioca optuženog i svjedoka, donio odluku da i dalje ostaju na snazi mjere zaštite koje su svjedoku dodijeljene od strane sudije za prethodni postupak Rješenjem Suda broj S1 1 K 007121 11 Krn od 19.09.2012. godine, odnosno zaštita identiteta (pseudonim). Nadalje, Sud je našao da se u konkretnom slučaju radi o svjedoku koji podliježe odredbama člana 3. Zakona o zaštiti svjedoka, s obzirom da svjedok osjeća strah za ličnu sigurnost ukoliko bi javno svjedočio, iz kojih razloga je Sud, u skladu sa članom 3. i 13. Zakona o zaštiti svjedoka, donio odluku kojom se svjedoku dodijeljuju dodatne mjere zaštite, na način da se lični podaci svjedoka proglašavaju povjerljivim na period od 30 (trideset) godina od dana pravosnažnosti odluke, te se zabranjuje objavljivanja fotografije svjedoka u svim štampanim i elektronskim medijima.

G. ODLUKA O ZAŠTITI SVJEDOKA „SV 7“

41. Tužilaštvo Bosne i Hercegovine je 16.04.2014. godine Sudu podnijelo prijedlog da se svjedoku „SV7“, koji je i pred MKSJ-om uživao mjere zaštite, dodijele iste mjere zaštite i u predmetu protiv optuženog Branka Vlače. Imajući u vidu da je svjedok iskaz dao pred MKSJ na zatvorenoj sjednici, lični podaci svjedoka su proglašeni povjerljivim i dodijeljen mu je pseudonim ST-214, to je je bilo neophodno svjedoku dodijeliti mjere zaštite koje bi na odgovarajući način osigurale zaštitu i u postupku koji se vodi u predmetu protiv optuženog Branka Vlače.

42. Uzimajući u obzir pravilo 75. H) Pravilnika o postupku i dokazima Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju, kao i dogovarajuće odredbe Zakona o zaštiti svjedoka, Sud je dana 18.04.2014. godine donio odluku da se navedenom svjedoku dodijele mjere zaštite kako je i predloženo, uz obavezu Tužilaštva da, u cilju zaštite

procesnih prava optuženog Vlače, a u skladu sa članom 12. stav 8. Zakona o zaštiti svjedoka, odbrani optuženog otkrije dovoljno podataka kako bi se odbrana mogla pripremiti za unakrsno ispitivanje svjedoka.

43. Dakle, Sud je na osnovu člana 3. stav 1., te članova 12. i 13. Zakona o zaštiti svjedoka, člana 75. F) i H) Pravilnika o postupku i dokazima (MKSJ) i člana 235. ZKP BiH donio odluku kojom se svjedoku u ovom predmetu dodjeljuje pseudonim "SV7", svjedok će prilikom davanja iskaza na glavnom pretresu svjedočiti na zatvorenoj sjednici, lični podaci svjedoka proglašavaju se povjerljivim na period od 30 (trideset) godina od pravosnažnosti rješenja, te se zabranjuje objavljivanje fotografija sa likom svjedoka svima štampanim i elektronskim medijima.

44. Sud je našao da na ovaj način neće doći do povrede prava optuženog na fer i korektan postupak, a da će se s druge strane svjedoku dati mogućnost da svoj iskaz u ovom predmetu da bez ugrožavanja vlastite sigurnosti i sigurnosti svoje porodice.

H. ODLUKA O ISKLJUČENJU JAVNOSTI

45. Sud je odluku o isključenju javnosti sa dijela nastavaka glavnih pretresa održanih 27.03.2013. godine i 21.08.2013. godine, kada se raspravljalo o mjerama zaštite svjedocima „A” i “W”, i 29.04.2014. godine prilikom svjedočenja zaštićenog svjedoka “SV7”, donio u skladu sa članom 235. Zakona o krivičnom postupku BiH.

46. Stranke i branioci optuženih se nisu protivili sa isključenjem javnosti sa glavnih pretresa.

47. U navedenom slučaju kada je isključenja javnosti, Vijeće je, nakon razmatranja sudske prakse koja ukazuje da nije uvijek moguće predvidjeti i potpuno kontrolisati dinamiku izjašnjenja o pravnim i činjeničnim pitanjima, odlučilo da isključi javnost sa dijela glavnog pretresa prilikom rasprave o navedenom pitanju.

48. Prije nego je sa dijela glavnog pretresa isključena javnost Vijeće je u javnom zasjedanju upoznao sve prisutne o razlozima za isključenje javnosti, te je, isto tako, javno objavilo odluku koja je donesena na dijelu pretresa sa kojeg je javnost bila isključena.

IV. OCJENA DOKAZA

49. Prilikom vođenja pretresa, kao i pri ocjeni dokaza Sud se rukovodio principom zakonitosti¹² i potrebom da niko nevin ne bude osuđen, te da se učinitelju krivičnog djela izrekne krivičnopravna sankcija pod uvjetima propisanim zakonom.

¹² Član 2. (1) ZKP BiH propisuje: „Pravila utvrđena ovim zakonom trebaju osigurati da niko nevin ne bude osuđen, a da se učinitelju krivičnog djela izrekne krivičnopravna sankcija pod uvjetima propisanim u Krivičnom zakonu Bosne i Hercegovine i u drugim zakonima Bosne i Hercegovine u kojima su propisana krivična djela i u zakonom propisanom postupku”;

50. Članom 3. ZKP BiH utvrđena je pretpostavka nevinosti kojom je određeno da se optuženi smatra nevinim dok se pravosnažnom presudom ne utvrdi njegova krivica. Zbog toga je na optužbi teret dokazivanja krivice optuženih. Optužba to mora dokazati van svake razumne sumnje. Bilo kakva nejasnoća ili sumnja riješena je u korist optuženih u skladu sa principom *in dubio pro reo*.

51. U skladu sa načelom slobodne ocjene dokaza Sud je razmotrio sve dokaze, kako optužbe tako i odbrane, vodeći računa o ocjeni protivrječnih dokaza, dajući argumentaciju u pogledu dokazanih činjenica. Istovremeno, Sud je vodio računa da navede jasne i razumljive razloge na kojima zasniva svoju odluku, a da pri tome nije u obavezi da daje detaljne odgovore na svako pitanje, ali ako je činjenica ili dokaz od suštinske važnosti za ishod predmeta, Sud se u tom slučaju mora pozabaviti sa njim u svojoj presudi.¹³

V. RELEVANTNO PRAVO

Opšta obilježja krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. KZBiH

52. Optuženi se potvrđenom optužnicom Tužilaštva BiH tereti za krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. tačka h) u vezi sa tačkama a), d), e), f), g), i) i k) Krivičnog zakona BiH, koji dijelom glasi:

(1) Ko, kao dio širokog ili sistematičnog napada usmjerenog bilo protiv kojeg civilnog stanovništva, znajući za takav napad, učini koje od ovih djela:

- a)** lišenje druge osobe života (ubistvo);
- c)** odvođenje u ropstvo,
- e)** zatvaranje ili drugo teško oduzimanje fizičke slobode suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava;
- f)** mučenje;
- g)** prisiljavanje druge osobe upotrebom sile ili prijetnje direktnim napadom na njezin život ili tijelo ili na život ili tijelo njoj bliske osobe, na seksualni odnos ili s njim izjednačenu seksualnu radnju (silovanje), seksualno ropstvo, prisilnu prostituciju, prisilnu trudnoću, prisilnu sterilizaciju ili bilo koji drugi oblik teškog seksualnog nasilja¹⁴;

¹³ Presuda Evropskog suda u Strazburu u predmetu Van der Hurk protiv Nizozemske, 19. april 1994.godine, par.61.

¹⁴ Tužilaštvo je optuženog Branka Vlaču, tačkom I-6 potvrđene optužnice, teretilo i za izvršenje krivičnog djela iz člana 172. stav 1. tačka g) (silovanje) KZ BiH, međutim u toku glavnog pretresa Tužilaštvo je odustalo do ove tačke, tako da je u odnosu na istu donijeta odbijajuća presuda, što je obrazloženo u dijelu presude koji se odnosi na odbijajući presudu;

i) prisilni nestanak osoba

h) progon bilo koje grupe ljudi ili kolektiva na političkoj, rasnoj, nacionalnoj, etničkoj, kulturnoj, vjerskoj, spolnoj ili drugoj osnovi koja je univerzalno prihvaćena kao nedopustiva po međunarodnom pravu, u vezi s bilo kojim krivičnim djelom iz ovog stava ovog člana, bilo kojim krivičnim djelom propisanim u ovom zakonu ili bilo kojim krivičnim djelom u nadležnosti Suda Bosne i Hercegovine;

k) druga nečovječna djela slične prirode, učinjena u namjeri nanošenja velike patnje ili ozbiljne fizičke ili psihičke povrede ili narušenja zdravlja,

kaznit će se kaznom zatvora najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora.

53. Optuženi se optužnicom tereti da je kao učesnik udruženog zločinačkog poduhvata s zajedničkim ciljem progona, počinio djela iz optužnice, pri čemu se tereti za ličnu individualnu odgovornost po članu 180. stav 1. KZ BiH, koja odredba predviđa da "Osoba koja...učini ili pomaže..... u planiranju, pripremanju ili učinjenju krivičnih djela ...iz člana 172. ..., individualno je odgovorna za to djelo".

54. Međutim, Sud nije našao optuženog odgovornim po osnovu učešća u udruženom zločinačkom poduhvatu kao proširenom obliku saizvršilaštva, nego je u odnosu na sve tačke osuđujućeg dijela presude, Vijeće ustanovilo da je optuženi Branko Vlačo lično i individualno odgovoran za djela za koja je osuđen. Za sve tačke iz izreke presude utvrđena je odgovornosti optuženog u svojstvu izvršioca, saizvršioca ili pomagača, pa je Vijeće u obrazloženju dalo pojedinačnu argumentaciju za svaku tačku izreke osuđujućeg dijela presude u pogledu krivične odgovornost optuženog.

55. Prije nego obrazloži pojedinačnu odgovornost optuženog, pretresno vijeće će elaborirati postojanje općih elemenata koji su uslov egzistiranja krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. KZ BiH.

56. Naime, iz zakonske definicije krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. KZ BiH, za koje se tereti optuženi, proizilaze sljedeći opšti elementi ovog krivičnog djela:

(1) postojanje širokog ili sistematičnog napada,

(2) napad je usmjeren protiv civilnog stanovništva,

(3) da je optuženi znao za takav napad i da su njegova djela dio tog napada

(1) Postojanje širokog ili sistematičnog napada

57. Element širokog napada podrazumijeva postojanje "široke razmjere počinjenih djela i broja žrtava"¹⁵, dok sistematičnost podrazumijeva postojanje „obrazaca zločina“, tj. redovnog ponavljanja sličnog kriminalnog ponašanja, koje nije slučajno.¹⁶

58. Na osnovu provedenih dokaza, naročito iskaza svjedoka koji su u proljeće 1992. godine živjeli na području Opštine Vogošća, kao i na području Opština Ilijaš i Centar, zatim materijalne dokumentacije, kao i prihvaćenih utvrđenih činjenica iz predmeta „Galić“, „Krajišnik“ i „Brđanin“¹⁷, Vijeće je izvelo nesumnjiv zaključak da je u periodu relevantnom za optužnicu, odnosno u periodu od početka maja pa do kraja oktobra 1992. godine na području opštine Vogošća i drugih opština Grada Sarajeva postojao širok i sistematičan napad, koji je bio isključivo usmjeren protiv civilnog nesrpskog stanovništva navedenih opština, a što je potkrepljeno iskazima svih saslušanih svjedoka Tužilaštva.

59. Naime, Tužilaštvo je u predmetnom postupku zastupalo tezu da je u vrijeme kada je optuženi počinio radnje koje mu se stavljaju na teret, trajao širok i sistematičan napad vojnih, paravojnih i policijskih snaga tzv. Srpske Republike BiH, koji je bio isključivo usmjeren protiv civilnog muslimanskog i ostalog nesrpskog stanovništva opštine Vogošća lidrugih sarajevskih opština.

60. Prije nego se Vijeće osvrne na napad na pojedina naselja u Opštinama Vogošća, Ilijaš i Centar, neophodno je ukazati na situaciju koja je vladala na području Opštine Vogošća prije samog napada, a koje činjenice su Vijeću bitne za kontekst postojanja širokog i sistematičnog napada u inkrimisanom periodu. Naime, iz iskaza saslušanih svjedoka Vijeće zaključuje da je neposredno pred sam čin napada na selo Svrake koji se desio dana 02.05.1992. godine, na tom području, još od višestranačkih izbora, vladala nacionalna netrpeljivost, zategnutost međusobnih odnosa, zatim desile su se podjele unutar institucija između Srba i muslimana, posebno unutar policije, ali i drugih institucija, kao i pokušaji pregovora između srpske i muslimanske strane s ciljem smirivanja nastalih nacionalnih tenzija na tom području.

61. Naime, prema iskazima saslušanih svjedoka, proizilazi da je na području Opštine Vogošća prije rata živjelo 24.707 stanovnika, od kojih je oko 12 i po hiljada bilo Bošnjaka, negdje oko 8.800 su bili Srbi, oko hiljadu je bilo Hrvata, a ostalo su bili oni koji su se izjašnjavali kao Jugosloveni ili iz reda ostalih. Kada je u pitanju selo Svrake, nacionalna struktura je bila takva da je oko 15- 20 odsto bilo Srba, a 80-85 odsto su bili muslimani, dok je susjedno selo Krivoglavci bilo 100 odsto naseljeno Srbima.

62. Takođe iz utvrđenih činjenica proizilazi da je prema popisu stanovništva Bosne i Hercegovine iz 1991. godine, u nacionalnom sastavu stanovništva opštine Ilijaš, bilo

¹⁵ MKSJ, Presuda Pretresnog vijeća Blaškić, 3.3.2000. godine, para. 206.

¹⁶ MKSJ, Presuda Kunarac i dr., Žalbeno vijeće, 12.6.2002., para 94.

¹⁷ Prihvaćene činjenice 1-12, para 17 ove presude.

11.325 (45 %) Srba, 10.585 (42%) Muslimana, 1.736 (7%) Hrvata, 1.167 Jugoslovena i 371 osoba druge nacionalnosti.¹⁸

63. Upravo ovi statistički podaci o nacionalnom sastavu sela Svrake govore o njegovom geostrateški važnom položaju, obzirom da se isto nalazilo na autoputu Zenica-Sarajevo, a selo je okruženo naseljima gdje je živjelo srpsko stanovništvo, o čemu je govorio svjedok Muračević Eset. Ove činjenice su važne upravo iz razloga što su mještani sela Svrake najviše osjetili nacionalne tenzije, zatim uslijed postavljenih barikada od strane Srba su bili i fizički spriječeni da bilo gdje idu, a kako je selo Svrake smješteno kod kasarne Semizovac, mještani tog sela su bili i očevici izvlačenja naoružanja iz kasarne, u kojoj je prije rata smještena bila Teritorijalna odbrana Grada sarajeva, a što su činila uniformisana naoružana lica, što je nesporno kod mještana izazvalo strah i nesigurnost, ali i narušilo njihovu bezbjednost. Osim toga, ovo selo je i prvo napadnuto kada je u pitanju Opština Vogošća, i najviše zatočenih lica u zatočeničkim objektima u Vogošći je bilo upravo iz sela Svrake.

64. U tom kontekstu, gotovo svi svjedoci optužbe su saglasni da je stanje nemira i nesigurnosti na području Opštine Vogošća započelo znatno prije samog napada na selo Svrake. Naime, svjedok Hido Ahmet opisuje stanje nakon višestranačkih izbora, te ističe da su dolaskom stranaka na vlast već počela šuškanja, i da su Srbi koji su živjeli u Svrakama počeli odlaziti u Paljevo i Malešiće, a isto pominje i svjedok Eset Muračević kada kaže kako su pomalo počeli iz sela Svrake Srbi odlaziti u neka naselja, u okolna sela Krivoglavci, na padine Paljeva, ili prema Ilijašu, pri čemu su oni svi mislili da idu tamo da obrade svoja imanja, ali onda su shvatili da su te učestale posjete okolnim selima, koja su bila naseljena skoro isključivo srpskim stanovništvom, bile potpuno neoubičajene i kako svjedok kaže „*imali smo osjećaj da kao da neko traži nekakvu iskrnu da dođe do nekakvog sukoba što nismo željeli da dođe*“

65. Svjedok Ekrem Piknjač je slikovito opisao stanje tokom aprila 1992. godine kada je rekao: „*Već je bilo tenzija tu, već se nije živjelo normalno, čak šta više mirisalo je na sukob, i to je bilo otprilike kraj aprila '92*“.

66. Stanje napetosti i neizvjesnosti, kao i straha zasigurno je bilo i iz razloga što su se još u aprilu 1992.godine desila i pojedinačna ubistva na području Semizovca, o čemu je govorio svjedok Mujanović Ibro, čiji je daidža Durak Safet ubijen na njegovom kućnom pragu, a nakon nekih mjesec dana komšija Rajko je došao s namjerom da ubije i drugog svjedokov daidžu Durak Himzu, al je umjesto njega izašla nana od svjedoka, te ju je rafalnom paljbom ubio. Ovaj događaj je svjedok promatrao iz te kuće, u kojoj se krio.

67. Svjedok H.A. opisuje i događaje oko podjele policije, te opisuje situaciju kada je Boro Radić ušao u stanicu milicije sa zoljom i bombama i razoružao cijelu policiju, muslimane poslao kući odnosno istjerao ih iz stanice milicije, a Srbi su ostali.

¹⁸ Rješenje o prihvatanju utvrđenih činjenica od 22.04.2013. godine, činjenica pod rednim brojem 14

68. Svjedok Ekrem Pknjač je govorio o barikadama kod Vogošćanske petlje, o rovovima kod kuća u selu Krivoglavci, kao i unofrmisanim licima sa oružjem dugih cijevi. Takođe svjedok objašnjava da su zbog tih nastalih zategnutih odnosa, išli na pregovore kod izvjesnog Koprivice u selo Krivoglavci s ciljem smirivanja situacije, kada im je Koprivica rekao „*da je ovo Srpska zemlja, da oni nemaju šta tu tražiti i da moraju poštovati šta im se kaže i ništa drugo.*“

69. Nadalje, svjedok Osman Tiro se sjeća kada je krajem aprila 1992. godine krenuo na posao, barikade se bile na petlji između Vogošće i Semizovca, ispod naselja Krivoglavci, i tada je svjedok vraćen I od tada više nije išao na posao.¹⁹ Takođe i svjedok Eset Muračević spominje barikade iz marta mjeseca 1992. godine, i od tih martovskih barikada bukvalno su, kako svjedok to opisuje, „*Svrake bile odsječene u svakom pogledu.*“²⁰

70. O dešavanjima prije samog napada, a koja ukazuju na stanje napetosti ali i nedostatka bezbjednosti za nesrpsko stanovništvo na području Opštine Vogošća, svjedočio je i zaštićeni svjedok SV 7, koji je na upit tužioca da li je prije napada bilo nekih paljevina, izjavio: „*Da li pr je toga, ja mislim da, da je pr je bilo. Bila je zapaljena kuća Zajima, Zajima Curića. Dig'o mu, prvo je auto neko dignuto u zrak na p.jacu, na tržnicu do je, BMW.*“²¹

71. Podjele koje su nastupile unutar institucija na području Opštine Vogošća, kao što su policija i Skupština Opštine opisuje svjedok Eset Muračević koji navodi kako je već krajem marta 92. godine došlo do podjele policije na nacionalnoj osnovi, a formirana je i srpska Opština Vogošća. Poslanici iz reda SDS-a su se izdvojili i oni su napravili neku vrstu svoje skupštine. Takođe ovaj svjedok, koji je inače do rata obavljao funkciju Sekretara opštinske konferencije Socijalističkog saveza radnog naroda u Vogošći, opisuje i dogovore oko teritorijalne podjele na području Opštine Vogošća, te u tom smislu ističe da su već SDS i SDA vodili određene pregovore o podjeli teritorija, tako da je SDS tražila veći dio naselja u Vogošći gdje su bili većina Srbi, pri čemu bi sav taj uži gradski dio sa industrijom pripao Srbima, a ostalo nešto malo ruralno, kao što su Svrake i dio prema Kobiljoj Glavi i Hotonju, bi pripao Muslimanima. Kako to svjedok opisuje, „*Svrake su po tcj nepisancj po djeli trebale da pripadnu muslimanskom d.jelu.*“²²

72. Ovi navodi su potkrijepljeni i utvrđenim činjenicama, u kojim se navodi: „*Početak marta 1992., odbornici SDS-a napustili su Skupštinu opštine Vogošća i osnovali vlastitu skupštinu. Član Glavnog odbora SDS-a i predsjednik Kriznog štaba Vogošća Jovan Tintor, predsjednik lokalnog ogranka SDS-a Rajko Koprivica...Krajem marta, policija je pod je jena po nacionalncj osnovi*“²³ „*Jedinice srpske vcske i policije su, u organizaciji Kriznog štaba Vogošća, u periodu od 4. do 17. aprila 1992. godine, upotrebom vcnje sile stavile velik dio Vogošće pod srpsku kontrolu*“²⁴

¹⁹ Svjedok Osman Tiro, svjedočio dana 18.09.2013. godine;

²⁰ Svjedok Eset Muračević, svjedočio dana 06. i 13.02.2013. godine;

²¹ Zaštićeni svjedok SV 7, svjedočio dana 29.04.2014. godine;

²² Svjedok Eset Muračević je svjedočio 06.02. i 13.02.2013. godine;

²³ Rješenje od 22.04.2013.godine (*Tužilac protiv Krajišnika* br. IT-00-39, paragraf 595.)

²⁴ *Tužilac protiv Krajišnika* br. IT-00-39, paragraf 596

73. Nadalje o pojedinačnim incidentima unutar policijske stanice, a koji su doprinjeli stanju napetosti i zabrinutosti kod nesrpskog stanovništva s područja Vogošća, govorio je svjedok SV7, te u tom smislu navodi: „*Boro dolazi, udara u vrata mcja nogom. Šta je Boro, kažem? Ako se ako se vrate Hrvati i muslimani, ovaj, da će dići stanicu i policiju i opštinu u zrak. Kažem Boro nemcj se igrati bolan, pa što si ti up'o ikako, kaže pokupio sam svo oružje iz magacina i sa stolova, sve policija ostavila i ja kažem smiri se bolan Boro...*“²⁵.

74. O stanju u selu Uglješići govorio je svjedok Suvad Kršo i opisao kako ga je lično Brane Vlačo zovnuo da ga pita otkud u šumama беретке, na što je svjedok rekao da se kune da nema nikoga, možda neko slučajno da osmatra. Međutim, svjedok navodi da to što ga je on tada ispitivao da li ima iko u toj šumi, to će se kasnije osvjedočiti da će u šumu ući njihovi ljudi, okružiti selo. Nakon toga ga je opet zvao da ga pita ko to puca. Međutim, kako to svjedok navodi, „*to su ipak bile prvokacije, jer oni su pucali sa onim mecima što, kad dođe kod nas pukne i onda su nas optuživali da mi pucamo*“.

75. Svjedok Halid Masnopita opisuje stanje napetosti u Lješevu, opština Ilijaš, te opisuje: „*U mjestu gdje sam ja radio, moglo se osjetiti neka napetost, moglo se osjetiti prisustvo ljudi sa strane, koje ja nisam poznavao. Koji su dolazili tu u sam grad. Radilo se o ljudima sa drugih područja, znači nepoznati ljudi, uniformisani ljudi, to je bio period, već od marta pa ovamo prema april, maj.*“

76. Takođe ovaj svjedok govori i o nacionalnim podjelama, kazujući da je u Ilijašu formiran krizni štab SDS-a, na čijem je čelu bio Ratko Adžić, tada predsjednik opštine Ilijaš i da je krizni štab donio odluku o smjenjivanju svih Muslimana sa radnih mjesta. „*Prvo su počeli da skidaju policiju, dom zdravlja, čini mi se komunalno, da bi na red došao i na trgovinu, jer su skinuli i mene. Predstavnik firme neki Đurić Zdravko je doš'o, donio mi je iješerje da predam radnju. Fješerje je bilo ovjereno pečatom SDS-a, a potpisnik je bio Trifko Radić.*“

77. Također, svjedok Eset Muračević je lično gledao iz svoje kuće u Svrakama kako su još mnogo prije napada na selo Svrake, tačnije još od marta 1992. godine su bile fizičke barikade kojima su Svrake odsječene od ostatka Opštine u svakom pogledu. Jedna od tih barikada je bila na pružnom prelazu Vogošća-Semizovac, te je u tom periodu kasarna u Semizovcu bukvalno pretvorena u obuku građana srpske nacionalnosti. Naime, prema iskazu ovog svjedoka, prethodno su jedinice Teritorijalne odbrane pročišćene i ostali su uglavnom Srbi, i kasarna u kojoj se nalazio dio naoružanja Teritorijalne odbrane grada Sarajevo je bila poligon za obuku Srba u rukovanju naoružanjem i podjelu naoružanja, i ovo je sve svjedok promatrao iz svoje kuće preko puta kasarne.

78. Nadalje, svjedok H.A. pojašnjava kako je Nebojša Špirić prošao jednog dana sa megafonom i tražio da muslimani predaju oružije, da se isto donese i u tom slučaju da neće nikoga dirati i da će muslimani moći otići gdje žele, u protivnom biće napadnuti.

²⁵ SV7

Svjedok Hasib Putina se sjeća da su mještani sela s autom obavještavali narod da se preda, a koje navode potvrđuje i svjedok Osman Tiro. Svjedok dalje opisuje kako mještani sela nisu imali nikakvu borbenu formaciju.

79. Prema tvrdnjama brojnih svjedoka, nesrpsko stanovništvo na području Opštine Vogošća i Ilijaš proglasom je pozivano na predaju naoružanja koje posjeduje, a što su saglasno potvrdili svjedoci H.A., Hasib Putina, Softić Kasim, Suvad Kršo, Mirsad Šehić, Selver Šehić, Esad Šehić, Durmo Hazim, i brojni drugi svjedoci. Poziv je bio ultimativan i zapriječeno im je ukoliko ne postupe po naredbi. Tako da je izvršena predaja naoružanja, ko je šta imao kod sebe, uglavnom su to bile lovačke puške. Svi svjedoci decidno tvrde da je među predatim naoružanjem najviše bilo lovačkog, za koje su ljudi posjedovali uredne dozvole, mada je prema tvrdnjama pojedinih svjedoka, bilo i pojedinaca koji su posjedovali automatsko naoružanje.

80. O predaji naoružanja, svjedočili su takođe brojni svjedoci pa tako svjedok SV7 opisuje da je bio kod brata i snahe kada je počela pucnjava, da bi treći dan po završetku pucnjave saznao od jednog Vlade da je sve završeno, da su se muslimani predali i da su u kasarni, u hangar u Semizovcu.

81. Svjedok Suvad Kršo je lično prisustvovao sastanku na kojem je bio prisutan i optuženi Branko Vlačo, a na kojem je nesrpskom stanovništvu postavljen ultimatum za predaju oružja, uz davanje lažnog obećanja da će, nakon razoružavanja, svi biti pušteni, te svjedok navodi *„Tamo je Brane Vlačo, bio je jedan srb.janac, bio je Špirić neki iz Semizovca...sastanak je možda trajao pola sata, nije to dugo trajalo, oni su meni dali ultimatum da predamo oružje na jedno mjesto, neće nikom ništa faliti, da mi ostanemo tu živjeti normalno. Pristali smo mi na 3 sata, da to bude i oni su uglavom ispoštovali to što su dogovorili. Kad je nastupilo 3 sata, razvila se tu pucnjava.“*

82. Na istom sastanku je bio i svjedok Softić Kasim, koji takođe na isti način opisuje ovaj sastanak i navodi da tamo zatiče Vlaču, Špirić Nebojšu i još jednog, Vlačo je vodio glavnu riječ koji im je rekao da predaju oružje do 12 sati, i da se oružje stavi na kamaru kod Kršine kuće. Svjedok je imao pozajmljenu lovačku pušku. Takođe im je na tom sastanku rečeno da im do tri sata jave hoćel predati oružje. Nakon toga je im je poručio optuženi Vlačo *„da niko ne kr.je oružje, i ako neko ga zakopa da će imati problema.“*

83. Svjedok Durmo Enver takođe opisuje poziv na predaju oružja u Gornjoj Bioči, uz davanje lažnih obećanja da će muslimani biti pušteni za Visoko, pa navodi: *„kako će nas Srbi propustiti za Visoko tamo da se predamo i da... Ja sam malo razmišljao o tome, pošto sam, nikad u svom životu se ni s kim nisam ni svadio, ni pobio, pa onako i premoren i izmoren, malo zbur.jen odnos komš.jski, čemu tolika mržnja, ali eto, onaj, odlučio sam se da se predam jer sam vidio kolonu. „*

84. U svakom slučaju, Vijeće primjećuje da se obaveza predaje naoružanja odnosila isključivo na nesrpsko stanovništvo.

85. Odbrana je tokom postupka upravo naglašavala činjenicu da su se muslimani naoružavali i da je među predatim naoružanjem bilo i automatskih pušaka, odnosno da su zarobljena lica na području Semizovca, Svraka i Vogošće bila pripadnici neprijateljskih oružanih formacija. Međutim, nesporno je da se stanovništvo uredno odazvalo pozivu i predalo svo naoružanje koje je imalo u posjedu, jer su u tom periodu prema riječima brojnih svjedoka, predstavnici srpske strane garantovali sigurnost svima koji se predaju, te da će ih odvesti na slobodnu teritoriju gdje žele. Stoga je netačna i tvrdnja odbrane da je selo Svrake predstavljalo bezbjedonosnu prijetnju u Vogošći, pa je i vojna aktivnost bila u tom smislu legitimna i dozvoljena.

86. Naime, činjenica da je neko posjedovao naoružanje i način pribavljanja relevantni su samo za podnošenje eventualno krivične prijave, a ne i za postojanje napada u konkretnom slučaju, jer je oružje u masovnom broju predano.

87. Nakon predaje oružja, muslimansko stanovništvo očigledno postaje potpuno onesposobljeno za pružanje bilo kakvog otpora, kojeg nije bilo ni ranije, jer prema navodima svjedoka H.A.: „*Mi nismo imali nikakvu borbenu formaciju. Nije bilo tu nikakvih sukoba, nit je neko tu koga napao u tom momentu*“, što potvrđuje i svjedok Alija Halilović kada je na upit tužioca da li je bilo tu borbenih okršaja, isti odgovorio „*Pa da Vam kažem, mi nismo uopšte imali potrebe, nje niko od nas ni puc'o, metka niko nje ispalio.*“ I svjedok Ekrem Puknjač takođe je naveo da „*su imali nešto pravjenog oružja, bilo je možda i kupjenih 2, 3 puške, duge cijevi, ali obično je bilo ne-pješadjsko, lovačko naoružanje i pravjene cijevi neke, iz cijevi u „Pretis“-u, vajda su neki radnici to nabavili...*“

88. Svjedok Ferid Čutura je takođe potvrdio ove navode, navodeći „*to u selu organizovali i držali smo samo straže. Tu je bilo 30-tak ljudi koji su držali selo znači držale se straže, ljudi su bili u strahu...*“

89. Navedenu konstataciju su zapravo potvrdili svi saslušani svjedoci, jer su saglasni da na području pojedinih sela u Opštini Vogošća nije bilo oružanog sukoba. U skladu sa tim, Vijeće je mišljenja da takve situacije, ukoliko su se i desile, po svom kvalitetu i kvantitetu mogu jedino biti smatrane sporadičnim i individualnim istupima pojedinaca, kojima se ne može konstituisati postojanje nekog vida organizovanog oružanog otpora muslimanskog stanovništva na tom području.

90. Ovo iz razloga što „*oružani sukob postoji tamo gdje se pribjeglo oružancj sili između država, ili produženom oružanom nasilju između državnih vlasti i organizovanih naoružanih grupa, ili između takvih grupa unutar jedne države*“²⁶, dok u konkretnom slučaju, izvedeni dokazi odbrane ne ukazuju na postojanje takvog oružanog nasilja između organizovanih oružanih grupa na području opštine Vogošća, već mještani koji su u tim situacijama, prema navodima svjedoka bili uključeni u odbranu sela, nisu pružali bilo kakva organizovani otpor, niti su imali svojstvo vojnih jedinica koje operativno učestvuju u sukobu.

²⁶ Tužilac protiv Kunarca, Kovača i Vukovića, predmeti No. IT-96-23 i IT-96-23/1 (Žalbeno vijeće) 12.06.2002. godine, para. 56.

91. U svakom slučaju, Vijeće se po tom pitanju rukovalo i stavom iznesenim u presudi MKSJ u kojoj se navodi da *...prilikom utvrđivanja da li je došlo do napada na neko konkretno civilno stanovništvo, irelevantno je da je druga strana također počinila zvjerstva protiv civilnog stanovništva nepr.jate.ja. To što je jedna strana izvršila napad na civilno stanovništvo druge strane, ne opravdava napad te druge strane na civilno stanovništvo one prve, a niti ne isk.ljučuje zak.ljučak da su snage te druge strane zapravo svc.j napad usm.jerile upravo na civilno stanovništvo kao takvo. Svaki napad na civilno stanovništvo nepr.jate.ja je protivpravan i zločini počir.jeni u okviru jednog takvog napada mogu se, ako su ispunjeni i svi drugi uslovi, okvaliifkovati kao zločin protiv čovječnosti.*²⁷

92. Ovdje je još neophodno naglasiti, da za razliku od pojma oružanog sukoba, izraz „napad“ u okviru krivičnog ajela *Zločini protiv čovječnosti prema prihvaćencj praksi MKSJ n.je ograničen na upotrebu oružane sile, nego obuhvata i svako zlostav.janje civilnog stanovništva*²⁸

93. Osim toga, odbrana tvrdi da se nije radilo o napadu jer nema podataka o razaranju objekata ili o poginulim licima, međutim navedena tvrdnja nije tačna budući da je nekoliko svjedoka govorilo o pogibiji osoba u selu Svrake kao direktne posljedice napada na to selo, kao i razaranje kuća. Tako svjedok Muračević Eset opisuje da je tokom te dvodnevne kanonade, 2., 3. i 4. maja na naselje Svrake, poginuo jedan stanovnik Svraka, Šaćir Fejzović, dok su četvorica ranjena.

94. Takođe i svjedok Mirsad Šehić opisuje razaranje tokom napada na selo Gornja Bioča, a navodi: *„Prva kuća kc.ja je bila zapajena to je Šehić Vejsila. Druga kuća kc.ja je Dragiša Šehić zapalio, to je bila Šehić Rafana i Pustivuk Srpko i još rijhan 30-tak...“*

95. Svjedok Sabahudin Šehić je govorio o stradanjima tokom napada na selo Gornja Bioča, te je rekao da su tokom napada poginuli dvojica njegovih rođaka i komšija, a četvorica su ranjena. Kako svjedok navodi, tada su poginuli Seid Džemir i Handžić Edin, a ranjeni su Durmo Nermin i Durmić Sead

96. Na okolnost napada na civilno bošnjačko stanovništvo opštine Vogošća i Ilijaš saglasno su svjedočili brojni svjedoci opisujući napad koji se desio na selo Svrake, Uglješići, Gornja Bioča, ali i na području Nahoreva koje je pripadalo Općini Centar.

97. Zaštićeni svjedok SV7 je potvrdio da se radilo o isceniranom, ali i planiranom napadu na selo Svrake, govoreći kako mu je prvo saznanje o napadu bilo da su zapravo Svrake napale na kasarnu. Međutim, naknadno je saznao da je zapravo izvjesni Špirić pucao na kasarnu iz obliženjeg objekta udaljenog oko 200 m od kasarae u Semizovcu, a sve u cilju da izazove napad na selo Svrake neveće 02.05.1992. godine.

98. Svjedok H.A. opisuje napad na selo Svrake koji se desio 2. i 3. maja. Svjedok to opisuje *„ jedno jutro pucar.j se začuo sa svih strana, naročito iz Bočaja, iz kasarne*

²⁷ Kunarac, Kovač i Vuković, Žalbeno vijeće, presuda od 12. juna.2002. godine, para. 87-88

²⁸ Vasiljević, Pretresno vijeće, presuda od 29.nov 2002. godine para. 29,30.

Semizovac, po selu. Tada je poginuo jedan Šaćir Fejzović. I avioni, avijacija se je digla, pogodilo kuću ovog Kerla, bacali su krmače, ja ne znam tačno koliko su teške“.

99. I svjedok Ekrem Pknjač isto navodi ističući „Napad je počeo tačno negdje 5 minuta do 11, 02. maja. Napad je trajao do 04. maja. Bilo je intervala, ono prekida pa malo pauze pa opet onda, puškaranje. Čulo se pješadijsko najviše oružje, a povremeno Boga mi i artijerjsko, čuli smo naveče tenk je tamo tutnjao po Semizovcu. Pucnjava je najviše dolazila iz pravca Semizovca, a 04. maja su nas nalejeli avioni, bacali su i bombe, to je urjelo još više paniku unjelo u stanovništvo“.

100. I svjedoci Hasib Putina, Osman Tiro, Alija Halilović kao i Eset Muračević su saglasno izjavili da je napad na selo Svrake bio 02. maja 1992.g i trajao je do 4. Maja, i da je tokom napada upotrijebljeno pješadijsko i atriljerijsko naoružanje, a zadnji dan su bacane i aviobombe.

101. Svjedok Eset Muračević opisuje napad na selo Svrake i navodi: „2. maja 1992.g. u večerjim satima je bukvalno napadnuto naseje Svrake. Znači sa orkestriranom pajbom svih vrsta naoružanja, od puščanog do artijerjskog oružja, a 3. i 4. maja 1992. u dva navrata na naseje Svrake dejstvovali su i avioni Jugoslovenske narodne armije, znači borbeni avioni i dio avio bombi kcje su pale na naseje nisu sve eksplodirale. Jer da su sve eksplodirale vjerovatno bi bilo značajnije stradale građana i svega. Znači tokom te dvodnevne kanonade, znači 2., 3. i 4., onaj, maja na naseje Svrake poginuo je jedan stanovnik Svraka, Šaćir Fejzović, četvorica su ranjena. „

102. Takođe i svjedok Hasib Putina opisuje napad na selo Svrake, te je po njegovom sjećanju rat je počeo 2. Maja 92.g., kada se začulo pucanje po naselju s svih strana, najedanput je počelo pucati sa svih strana isto ko da se nebo otvorilo. Napad je počeo oko 10 sati naveče. A završio se 04. maja oko, oko četiri, pet sati poslepodne.

103. Svjedok Osman Tiro opisuje napad i kaže: „Čuli su se tenkovi kcji su se raspoređivali, i onda su počeli pucati sa svih strana, rasprskavajućom municijom, granatirali su, to je sve trajalo tako jedno dva, tri dana, kada je dogovorena predejaja, i ako se pradaju biće pušteni na slobodnu teritoriju.“

104. Svjedok Alija Halilović je izjavio da je prije odvođenja, bio je napad na Svrake, koji je počeo 02. maja, naveče oko 15 do 11, i 2 dana su napadi trajali non stop, granatiranje, pa avioni, pa, drugi dan.

105. O napadu na selo Uglješići u Opštini Vogošća svjedočio je veći broj svjedoka, npr. svjedok Softić Kasim navodi da je selo Uglješići napadnuto oko 2 sata, počelo je pucati s svih strana, i napad je trajao do mraka. Potom je počela i vatra, minobacači iz Pretisa. Svjedok Suvad Kršo objašnjava „Pucalo se, nismo imali otvoren prolaz prema Ugorsku tamo. Žene i djeca su izašli već, a i mi smo kasnije imali otvoren prolaz prema gore Mujkića brdu. Pucalo se uglavnom iz sitnog oružja. Međutim kasnije, kad sam ja već bio tamo kod Ilića-kuće, počele su minobacačke granate padati“. Svjedok dalje ističe kako je 25. maja 1992. godine bio pozvan na pregovore u kuću jednog Eleza, tu je bio i optuženi

Branko Vlačo, i da su im dali ultimatum za predaju oružja i da neće nikom ništa faliti, da mi ostanemo tu živjeti normalno. Pristali su na taj dogovor, i sve su ispoštovali, međutim „kad je nastupilo 3 sata, razvila se tu pucnjava“.

106. Nadalje, svjedoci su govorili i o napadu na selo Gornja Bioča, koje je u Opštini Ilijaš, te su saglasno izjavili da je napad na selo započeo 28. ili 29. maja 1992. godine, nakon čega su mještani pobjegli u okolne šume, da bi potom, bili pozvani na predaju uz obećanje da će svi biti prevezeni tamo gdje žele, što su oni i učinili, međutim uslijedilo je masovno hapšenje civila.

107. Svjedok Halid Masnopita je govorio o napadu na Lješevu, opština Ilijaš i potvrdio da se napad desio 05.06. na Lješevu, negdje u poslijepodnevnim satima došlo je do prvog nekog artiljerijskog napada „da bi se mi grupisali gdje se ko zadesio, u podrumu ... selo je dugo držano pod artiljerijskim napadom, da bi se nekada, već sutra objavile pješadijske jedinice, koje su ušle u selo, pohapsili i zarobili civile“.

108. Vijeće nalazi da je sam napad na selo Svrake, kojem su prethodili pomenuti incidenti kao i poziv na predaju, na području opštine Vogošća, saglasno iskazima brojnih saslušanih svjedoka, počeo 02. maja 1992. godine i trajao do kraja 04. maja 1992. godine, dok je napad na selo Gornja Bioča u Ilijašu započeo 28. ili 29. maja 1992. godine i trajao do 01. juna, nakon čega su se mještani koji su krili po šumama, predali i isti su uhapšeni.

109. U pogledu postojanja napada kao bitnog elementa ovog krivičnog dijela, Vijeće naglašava da Zločini protiv čovječnosti mogu biti izvršeni i u vrijeme mira i napad ne mora uključivati upotrebu oružane sile, nego se može sastojati u bilo kom obliku zlostavljanja civila kao i postupcima kojima se pripremaju ovakve radnje²⁹. Tako u konkretnom za izvršenje širokog i sistematičnog napada nije bilo neophodno poduzimati velike vojne akcije. Došlo je do mirnog zauzimanja teritorije obzirom da je samom napadu prethodio poziv muslimanskom stanovništvu na području Opštine Vogošća (selo Svrake), kao i na području Opštine Ilijaš (selo Gornja Bioča) da predaju oružje, uz davanje lažnog obećanja da će svi biti odvedeni na slododnu teritoriju, da bi potom u noćnim satima 02. maja 1992. godine uslijedio napad na selo Svrake, naseljeno isključivo muslimanskim stanovništvom, nakon čega su uslijedili opisani zločini.

110. Dakle, evidentno je da je napad, koji je bio usmjeren protiv civilnog muslimanskog stanovništva imao karakteristike **široko rasprostranjenog**, s obzirom da je osim sela Svrake, Uglješići kao i naselje Semizovac koji su na području Opštine Vogošća, napad obuhvatio i sela s područja Ilijaša kao što je selo Gornja Bioča i Lješevu, ali i područje naselja Nahorevo, koje inače pripada Opštini Centar. Da se radi o povezanim napadima, odnosno događajima koji su se odvijali po ustaljenom obrazcu na širem teritoriju sarajevskih opština, govori činjenica da je nakon tih napada uslijedilo masovno hapšenje civila muslimanske nacionalnosti s područja svih pobrojanih sela i opština, koje će kasnije biti sprovedeni u iste zatočeničke objekte u Vogošći (kao što su logori Planjina kuća, Kontiki, Sonja i Nakina Garaža). Ove činjenice jasno upućuju na zaključak da se radi o

²⁹ Presuda Pretresnog vijeća u predmetu *Krajišnik*, septembar 2006. godine, para. 706.

povezanim napadima, napadima koji su se odvijali po jednom ustaljenom obrazcu i konceptu koji je unaprijed dogovoren, pri čemu su u svim slučajevima nakon napada uslijedila masovna hapšenja i zatočenja muslimanskih civila.

111. Imajući u vidu naprijed navadeno, te uzevši u obzir činjenicu da „*element sistematičnosti napada podrazumjeva organiziranost ožjela i malu vjerovatnoću da je do tih ožjela došlo nasumice*“³⁰ Vijeće je van razumne sumnje zaključilo da je napad bio i **sistematičan**, jer je nesrpsko civilno stanovništvo opština Vogošća i Ilijaš bilo podvrgnuto utvrđenom obrascu nasilničkog ponašanja, koji se manifestirao kroz ograničenje njihovog kretanja, protivpravno odvođenje u logor, te zatvaranje i držanje u nečovječnim uslovima. Takođe, identičnost obrazca u napadima na sela Svrače, te Gornja Bioča i Lješevo se ogleda i u tome što je u oba slučaja, napadu prethodio poziv za predaju oružja, uz obećanje da ako se oružje preda, da će muslimani biti pušteni da idu gdje žele, da bi nakon što je oružje predato, uslijedili napadi na ova sela, s ciljem da se stanovništvo natjera da napusti svoju imovinu i krene u zbijeg zbog straha od napada, znajući već unaprijed da će isti biti lišeni slobode i zatočeni, što se zaista i desilo u narednom periodu.

112. Provođenje ovakve javne kampanje terora i straha, usmjerene isključivo protiv nesrpskog civilnog stanovništva opština Vogošća i Ilijaš, samo dodatno ukazuje na postojanje višeg stepena organiziranosti, odnosno sistematičnosti u realizaciji samog napada, čime se očigledno nastojalo stvoriti neprijateljsko i nepodnošljivo okruženje, potpuno neuslovno za ostanak muslimanskog stanovništva u opštini Vogošća i Ilijaš, ali kako to proizilazi iz iskaza nekoliko svjedoka i u Općini Centar (naselje Nahorevo).

113. Stoga, na temelju iznesenog, Vijeće je van razumne sumnje utvrdilo postojanje širokog i sistematičnog napada na području opština Vogošća, Ilijaš i dio Opštine Centar, čime je ispunjen prvi opšti element krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. KZ BiH.

(2) Napad je bio usmjeren na civilno muslimansko stanovništvo

114. Kako je evidentno iz prethodnog izlaganja, napad je isključivo bio usmjeren protiv nesrpskog stanovništva sa područja opština Vogošća, Ilijaš i Centar, od kojeg je prethodno oduzeto svo naoružanje koje su posjedovali, pa samim tim nisu ni mogli uzeti aktivno učešće u pružanju bilo kakvog otpora.

115. Da bi se jasnije sagledao status žrtava protiv kojih je bio usmjeren napad, Vijeće se rukovodilo odredbom zajedničkog člana 3. Ženevskih konvencija, koji je temeljem anexa 6. Dejtonskog mirovnog sporazuma, primjenjiv u domaćem zakonodavstvu, a koji se prema praksi MKSJ smatra i dijelom običajnog prava. Naime, navedeni član definira uslove pod kojima lica uživaju zaštitu Konvencija, precizirajući da se civilima imaju smatrati

³⁰ Naletilić i Martinović, Pretresno vijeće, 31. mart 2003. godine, para. 236.

“osobe koje ne uzimaju učešća u neprijateljstvima, uključujući pripadnike oružanih snaga koji su položili oružje, ili su onesposobljeni za borbu”

116. Tokom pretresa Vijeće je na temelju iskaza saslušanih svjedoka, nesumnjivo ustanovilo da su sva lica, u momentu hapšenja i pritvaranja, uživala zaštitu u skladu sa odredbama zajedničkog člana 3. Konvencija. Ovakav zaključak bazira se prije svega na činjenici da kada su u pitanju mještani s područja Opštine Vogošća (selo Svrake, Uglješići, Semizovac), da su ova lica lišena slobode prilikom pokušaja da izađu na slobodnu teritoriju, pri čemu je do lišenja slobode došlo u blizini kasarne u Semizovcu, gdje su u narednom periodu i zadržani. Kada su u pitanju mještani Opštine Ilijaš (selo Gornja Bioča, Lješevno), istu su lišeni slobode nakon što su se danima krili po okolnim šumama uslijed napada, pa su pozvani da se predaju i naoružanje predaju u osnovnoj školu u Ilijašu, da bi potom svi bili lišeni slobode i odvedeni u Podlugove u „Iskra“ magacin, gdje su i zadržani. I naposljetku, kada su u pitanju mještani naselja Nahorevo, prema iskazima svjedoka, svim muškarcima radno sposobnim naređeno je da dođu u mjesnu zajednicu, nakon čega su odvedeni u bolnicu Jagomir gdje su im oduzete sve lične vrijednosti, a potom su sprovedeni u bunker Sonja u Vogošći.

117. Iz navedenih činjenica Vijeće nesporno zaključuje da niti jedno od uhapšenih lica nije bilo uniformisano niti naoružano, niti je poduzimalo aktivno učešće u bilo kakvim neprijateljstvima.

118. Odbrana je tokom postupka negirala civilni status žrtava, navodeći kako su pojedini svjedoci (Eset Muračević, Halilović Alija, A.H., Ekrem Piknjač) svjedočili na okolnost naoružavanja muslimana od izvjesnog Nebojše Špirića, kao i zbog činjenice da se u vojnim evidencijama isti vode kao pripadnici Armije BiH i prije samog napada na sela.

119. Činjenica je da neki od svjedoka Tužilaštva imaju izvjesna posredna saznanja o tome, ali su istovremeno kategorični u tvrdnji, da oni sami nisu bili članovi ove organizacije niti su za vrijeme trajanja napada srpskih snaga primjetili njeno javno djelovanje, niti bilo kakav drugi vid oružanog suprostavljanja muslimanskog stanovništva. Prema mišljenju vijeća, ako je u Vogošći i postojao ovakav vid organiziranja, isti je očigledno ostao pasivan tokom napada, tako da vojno sposobni muškarci muslimanske nacionalnosti u inkriminisanom periodu, nisu bili mobilisani u bilo kakvu oružanu formaciju. To su potvrdili gotovo svi svjedoci, koji su opisivali da su izvršili predaju oružja nakon što im je upućen ultimativan poziv na predaju od predstavnika srpske strane, a što je već elaborirano u ranijem dijelu.

120. Odbrana je svoju tezu pokušavala dalje utemeljiti tvrdnjama, da su zbog pogoršanja opšte bezbjedonosne situacije, još prije maja 1992. godine, postojale straže u dijelovima Vogošće, koje su držali vojno sposobni naoružani muškarci muslimanske nacionalnosti.

121. Ove navode nisu osporavali svjedoci optužbe, koji su izjavili da se zapravo radilo o zajedničkim stražama, koje su jedan kratak period držali zajedno sa komšijama srpske nacionalnosti, ali tom prilikom nisu bili uniformisani niti naoružani, pa tako svjedok A.H.

navodi „*Mi nismo imali nikakvu borbenu formaciju, borbe nisu nikakve vođene, Nije bilo tu nikavih sukoba, nit je neko tu koga napao u tom momentu.*“

122. Nadalje i svjedok Ekrem Pknjač je svjedočio o naoružavanju i na upit tužioca da li su oni uzvraćali tom napadu, i jesu li imali naoružanje, svjedok navodi da su imali nešto praviljenog oružja, „...*bilo je možda i kupjenih 2, 3 puške, duge cijevi, ali obično je bilo nepješadjsko, lovačko naoružanje i pravljene cijevi neke, iz cijevi u „Pretis“-u, vaajda su neki radnici to nabavili.*“

123. I svjedok Softić Kasim je svjedočio o organizovanju u njegovom selu te je naveo kako su po noći hodali, držali su straže po noći, to nisu bile zajedničke straže nego samo mještani Bošnjaci.

124. Svjedoci navode da se zapravo radilo o spontanom okupljanju dojučerašnjih susjeda *“to je više bilo s.jelo, pili smo kafu”*, dodajući da nije postojao raspored dežura, niti bilo koji vid ustrojstva i organizacije obavljanja mješovitih straža, kao i da u tim prilikama niko od građana muslimanske nacionalnosti nije posjedovao naoružanje. Tako svjedokinja čiji identitet je zaštićen tvrdi da su u to vrijeme njen suprug i sin učestvovali u takvim stražama, ali je sigurna da tom periodu nisu posjedovali naoružanje, što je potvrdio i svjedok Mehičić Salih, koji je izjavio, da su se u to prvobitno vrijeme zapravo *“sastajali na ulici i pili kafe kod Maksimović Anđelka”* dok je svjedokinja Muranović Fadila lično imala priliku vidjeti takvu barikadu blizu svoje kuće, na kojoj je stajalo nekoliko muškaraca muslimanske nacionalnosti, ali je sigurna da su te prilike svi bili u civilnoj odjeći.

125. Dakle, prema iskazima ovih svjedoka, opravdano je zaključiti da većina muslimanskog stanovništvo, neposredno pred početak napada, nije nalazilo neophodnim da se naoružava, jer su svi stanovnici mislili da nikada i neće doći do stvarnih nereda. Osim toga, muslimanima je proglašom garantirana sigurnost ako predaju oružje, što su i učinili, pa objektivno nisu ni bili u mogućnosti pružiti bilo kakav oružani otpor. I svjedok Muhamed Ruhotina je govorio o stanju u naselju Nahorevo, Opština Centar te opisuje kako se sjeća da je jedno jutro, ne sjeća se tačno kada, krenuo na posao, osvanule su barikade, i bio je spriječen da ide na posao na Pale. Nadalje, opisuje kako je u šestom mjesecu '92. godine napadnuto Nahorevo, svim radno sposobnim muškarcima naređeno je da dođu u mjesnu zajednicu da se kako bi se dogovori ko bi išao za grad, ko bi mijenjao kuće, *„Međutim, došli su kamioni teretni kcji su nas potrpali u kamione i odvezli u bolnicu Jagomir, kcja je već bila pripremljena za logor. To je bila samo klasična prevara da se mi svi okupimo“*.

126. U svakom slučaju, činjenica da je neko lice bilo pripadnik bilo kakve formacije ili član Kriznog štaba, automatski ne lišava tu osobu prava na zaštitu koju uživa u skladu sa zajedničkim članom 3. Ženevskih konvencija. Drugim riječima, formalna pripadnost jedne osobe nekoj od oružanih formacija, neće automatski isključiti pravo na zaštitu koje ta osoba uživa, sve vrijeme dok ne poduzima aktivno učešće u neprijateljstvima.

127. Navedeni zaključak je opravdan i sa stanovišta sudske prakse MKSJ, gdje se smatra da *“za utvrđivanje položaja žrtve kao civila, vaaja uzeti u obzir prje njenu konkretnu*

situaciju u trenutku počinjenja zločina, nego njen status".³¹ kako je cijenjeno i u konkretnom slučaju.

128. U dijelu presude u kojem će biti obrazložena krivična odgovornost optuženog, a na temelju konteksta u kojem su počinjeni zločini, kao i svih ostalih okolnosti, dodatno će biti potkrepljen zaključak Suda, da je napad isključivo bio usmjeren protiv civilnog stanovništva nesrpske nacionalnosti, čime je ispunjen drugi opšti element krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. KZ BiH.

129. U svakom slučaju, iz iskaza saslušanih svjedoka nesporno proizilazi da je isključivo stanovništvo muslimanske nacionalnosti bilo pozvano da preda naoružanje, što samo dodatno govori u prilog tome da napad nije bio usmjeren na konkretne pojedince, već na određenu etničku grupu ljudi, sa krajnjim ciljem da se objektivno onemoguću pružanje bilo kakvog otpora napadu koji će uslijediti, a koji će biti isključivo usmjeren protiv civilnog nesrpskog stanovništva.

(3) Optuženi je znao za napad i njegova djela su dio tog napada

130. Vijeće je na temelju činjenica i okolnosti koje su prezentirane tokom predmetnog postupka, utvrdilo postojanje veze između djela optuženog i napada, na način da su njegovi postupci i činjenja bili u direktnoj vezi sa napadom.

131. Djela optuženog moraju biti „dio“ rasprostranjenog ili sistematičnog napada usmjerenog protiv civilnog stanovništva, a ne da jednostavno vremenski ili prostorno koincidiraju s njim.³² Inkriminisano djelo ne može biti izolirano djelo. Djelo se smatra izoliranim kada je toliko daleko od samog napada da se ne može, nakon što se razmotri kontekst i okolnosti pod kojim je počinjeno, razumno reći da je isto dio napada.³³

132. Pored namjere da se počini osnovno djelo, optuženi mora znati za širi kontekst u kojem se, radnje koje vrši, nalaze, s tim da optuženi pogotovo mora znati za napad usmjeren protiv civilnog stanovništva, odnosno znati da je njegovo krivično djelo dio toga napada ili u najmanju ruku rizikovati da njegova djela postanu dio toga napada.³⁴

133. Da je optuženi Branko Vlačo bio svjestan kontekstualne osnove u koju su se uklapala djela koja je počinio u osnovi tog zločina i da je bio svjestan neksusa između svojih djela i tog konteksta, govori prije svega njegov položaj u inkriminisano vrijeme, kao upravnika logora „Bunker“, „Nakina garaža“ i „Planjina kuća“, a koju funkciju ni odbrana nije tokom postupka osporavala, u čijem uspostavljanju i organizovanju rada je i sam učestvovao, te konkretnih aktivnosti koje je poduzimao u okviru navedenih funkcija, a koje su mu, nema sumnje, ostavljale uvid u gotovo sva dešavanja na području opštine

³¹ MKSJ, predmet Blaškić, presuda pretresnog vijeća od 03.03.2000. godine, para. 214.

³² *Tadić*, Presuda Žalbenog vijeda ¶¶ 248, 255; *Kunarac i drugi*, Prvostepena presuda ¶ 417; *Kunarac i drugi*, Presuda Žalbenog vijeda ¶ 99

³³ *Tadić*, Prvostepena presuda ¶¶ 629 – 633

³⁴ *Kunarac i drugi*, Presuda Žalbenog vijeda ¶ 102

Vogošća, Ilijaš i drugih opština (kao što su zarobljavanja i deportacije nesrpskog stanovništva s tog područja).

134. Na okolnost da je optuženi bio upravnik, svjedočio je zaštićeni svjedok SV 7, čiji iskaz Vijeće cijeni konzistentnim i relevantnim budući da je ovaj svjedok u inkriminisanom periodu bio dio nacionalne bezbjednosti na području Vogošće, a i lično je poznao optuženog Vlačo Branka. Svjedok je opisao situaciju kada je tokom mjeseca maja 1992. godine otišao do „Sonje“ i tamo ispred zatekao optuženog Vlaču, kada mu je on saopštio da je po naredbi Tintor Jovana, on postavljen za upravnika, te mu je pokazao unutrašnjost bunkera, pri čemu je bunker tada još uvijek bio prazan. Ta činjenica upravo govori u prilog tome da je optuženi, i prije nego su zatočeni civili dovezeni u prostorije „Sonje“, već bio postavljen na poziciju upravnika logora, pri čemu i sama činjenica da je obnašao tu funkciju, znači da je bio svjestan, odnosno da je imao saznanje da će tu biti dovedene neke osobe, inače takva funkcija u protivnom ne bi ni bila potrebna. Nadalje ovaj svjedok opisuje kako je tada pitao optuženog Vlaču ko je upravnik zatvora, budući da su svjedoka htjeli postaviti za zamjenika upravnika, na što mu je optuženi potvrdio da je on upravnik i da se nije mogao suprostaviti Tintorovoj odluci. Osim toga, poziciju optuženog kao upravnika logora potvrđuju i svi drugi svjedoci, koji su poznavali optuženog od prije rata, (bili su komšije), govoreći da se i sam optuženi predstavljao kao upravnik, a o čemu postoje i brojni materijalni dokazi, koju funkciju nije ni odbrana osporavala tokom postupka.

135. Znanje optuženog se, u najmanjem, može utvrditi od momenta kada je učestvovao u usmenim pregovorima s predstavnicima muslimana, o čemu je svjedočio veliki broj svjedoka, i kada je prilikom tih pregovora optuženi Vlačo muslimanima postavio ultimatum da predaju oružje, obećavajući im da će svi biti odvedeni na slobodnu teritoriju. Taj dan kada se dešava predaja oružja, (a to je bilo) 02.05.'92. godine, naveče (istog dana je) došlo je do napada na selo Svrake, a optuženi je već tokom mjeseca maja bio postavljen za upravnika logora „Sonja“, što u svojoj ukupnosti govori u prilog činjenici da je optuženi znao unaprijed da mislimansko stanovništvo, iako razoružano, neće biti pušteno na slobodnu teritoriju, a da će masovnom hapšenju, prethoditi napad na okolna sela opštine Vogošća i Ilijaš.

136. Osim toga, opšti element krivičnog djela za koje se optuženi tereti, predviđa samo znanje optuženih o napadu, odnosno „*optuženi mora znati da se vodi napad usmjeren protiv civilnog stanovništva i mora znati da su njegovi postupci dio tog napada, ili u najmanju ruku prihvatiti rizik da su njegovi postupci dio toga.*“³⁵

137. Na osnovu svega iznesenog, a posebno imajući u vidu rukovodeću funkciju koju je u inkriminisanom periodu obnašao optuženi Vlačo, te konkretne radnje koje je preduzimao, Vijeće smatra nespornim da je isti bio svjestan napada koji je postojao u inkriminisanom vrijeme i da je isti bio usmjeren protiv nesrpskog civilnog stanovništva, a takođe je imao i svijest da njegove radnje predstavljaju dio napada.

³⁵ Krnojelac, Pretresno vijeće, presuda od 15.03.2002. godine, para. 59.

138. Drugim riječima, optuženi je u potpunosti bio svjestan svojih djela i njegovih posljedica, i htio su da ista budu i bila su dio napada, koji se sistematski odvijao na području opština Vogošća i Ilijaš, čime je ispunjen i ovaj posljednji opšti element krivičnog djela zločini protiv čovječnosti iz člana 172. KZBiH.

Diskriminatorna namjera potrebna za progon

139. Vijeće se dalje bavilo i pitanjem progona, kao djela koje se optuženom stavlja na teret. Suština razmatranja se svodila na postojanje odnosno nepostojanje progona koji u sebi sadrži specifičnu diskriminatornu namjeru koju je potrebno dokazati da bi neko bio oglašen krivim za progon. Praksa MKSJ govori da je za progon potrebno dokazati da su određena osnovna prava uskraćena u cilju diskriminacije na nacionalnoj, vjerskoj, etničkoj, rasnoj ili političkoj osnovi. S tim u vezi praksa govori da su vijeća MKSJ zaključak o postojanju takve namjere često izvodila na osnovu posrednih dokaza i to najčešće na osnovu strukture žrtava te trajanja uskraćivanja određenih osnovnih prava.

140. Zapravo, ključni konstitutivni element progona predstavlja činjenje bilo kakvog zabranjenog djela, usmjereno protiv civilnog stanovništva i motivirano diskriminativnom namjerom (na političkoj, rasnoj ili vjerskoj osnovi). U tom smislu, praktičan je primjer pretresnog vijeća MKSJ u presudi u predmetu *Kupreškić i dr.* u kojoj, pored ostalog, stoji da po shvatanju Međunarodnog vojnog tribunala pojam progon obuhvata razna djela (...) kao što su: donošenje diskriminirajućih zakona, isključenje pripadnika neke etničke ili vjerske grupe iz sfera društvenog, političkog i ekonomskog života, ograničavanje njihove slobode i kretanja. Prema tome, progon može obuhvatiti i razna druga djela diskriminacije koja uključuju atake na politička, društvena i ekonomska prava.³⁶

141. U konkretnom slučaju očigledno je da su žrtve napada i radnji progona kako optuženog Vlače tako i drugih pripadnika vojnih, policijskih i paravojnih snaga koje su djelovale u inkriminisanoj periodu na području opštine Vogošća i Ilijaš, bili isključivo pripadnici nesprskog naroda, mještani mnogobrojnih sela s područja navedenih opština. Nijedan od izvedenih napada „srpskih oružanih snaga“ na području opština Vogošća, Ilijaš, ali i dijela opštine Centar nije bio usmjeren prema vojnim ili oružanim formacijama suprotne vojne strane, već isključivo prema civilima bošnjačke nacionalnosti. Tako nakon odvojenih napada na više sela s područja Opštine Vogošća i Ilijaš, pohapšeno je oko 600-700 civila bošnjačke nacionalnosti, koji su bježali od napada na selo Svrake, Uglješići, Gornja Bioča, Lješevu itd. Uhapšeni su i sprovedeni u kasarnu u Semizovcu, odnosno u Magacin Iskra u Podlugovima, i u prostorije bolnice Jagomir. Dakle, tom prilikom je lišeno slobode oko 600-700 muškaraca, žena, djece (a bilo je i beba), staraca iz Vogošće i Ilijaša, a iz svih provedenih dokaza proizilazi da isti prilikom hapšenja nisu bili uniformisani niti su nosili oružje, tako da se, po svim konvencijama međunarodnog prava, uhapšena lica imaju smatrati civilima.

142. Navedeni muškarci bošnjačke nacionalnosti su poslije privremenog zatočenja u kasarni u Semizovcu, u školi u Bioči, te u magacinu u Podlugovima, u kasarni u Rajlovcu,

³⁶ Ibid, paragraf 615.

kao i u bolnici Jagomir, sprovedeni u logore na području Opštine Vogošća („Bunker“, „Sonja“, „Nakina garaža“ ili „Planjina kuća“), pri čemu su prvobitno uhapšene žene, djeca i starci pušteni nakon kraćeg perioda, dok su muškarci sprovedeni u naprijed pomenute objekte.

143. Masovnom hapšenju civila bošnjaka, prethodio je napad na sela opštine Vogošća (02.-04. maj 92. godine, zatim krajem maja 1992. godine na sela iz opštine Ilijaš, a uporedo i na području Nahoreva), a koji napadi su bili isključivo usmjereni protiv muslimanskog civilnog stanovništva ovih opština.

144. U vrijeme dok su se zarobljeni muškarci civilni nalazili u zatočeničkim objektima na području opštine Vogošća, isti su boravili u nehumanim uslovima, bez mogućnosti zadovoljenja osnovnih higijenskih potreba, ubijani, nanošene im povrede tjelesnog integriteta i zdravlja, mučeni su, vođeni na prinudne radove, korišteni kao živi štit pri čemu je bilo smrtnih slučajeva ili ranjavanja. U svim ovim događajima meta napada su bili isključivo Bošnjaci, a optuženi Vlačo je učestvovao u predmetnim događajima i to bilo kao izvršilac bilo kao pomagač u izvršenju pojedinih radnji. U vrijeme trajanja ovih događaja optuženi je bio prisutan u zatočeničkim objektima, budući da je obavljao funkciju upravnika logora.

145. Imajući u vidu da se veliki broj inkriminiranih radnji prema zatvorenicima bošnjačke nacionalnosti događao u zatočeničkim objektima ili neposredno u vezi njihovog zatočenja, sasvim je prirodno da optuženi Vlačo Branko kao lice koje je učestvovalo u formiranju i u funkcionisanju ovih objekata, bio potpuno upoznat sa svim dešavanjima vezanim za zarobljenike u istim.

146. Optuženom je bila itekako poznata nacionalna, etnička i vjerska pripadnost žrtava napada, a veliki broj lica bošnjačke nacionalnosti koja su bila lišena slobode i zatvorena, a potom maltretirana, ubijena, nestala ili razmjenjena, bila su sa područja opštine Vogošća, gdje je i optuženi živio, te su ga brojni svjedoci poznavali od prije rata i prepoznali ga kao upravnika, budući da su do rata bili sugrađani ili komšije s optuženim. Osim toga, prema iskazima brojnih svjedoka, optuženi se i sam predstavio kao upravnik, a ovu tezu ne osporava ni odbrana.

147. Na osnovu svega iznesenog, Vijeće je utvrdilo da je optuženi Branko Vlačo, svojim radnjama, učestvovao i u progonu Bošnjaka, pri čemu je, vršeći diskriminatorna djela ili propuste imao i diskriminatornu namjeru prema Bošnjacima po nacionalnoj, vjerskoj i etničkoj osnovi, a svojim djelima i propustima je uskratio i narušio osnovna prava Bošnjaka koja su prihvaćena i definisana po međunarodnom pravu.

148. Na temelju svega iznesenog, Vijeće je van svake razumne sumnje zaključilo da je optuženi u periodu od početka maja do kraja oktobra 1992. godinam, u okviru širokog i sistematičnog napada vojske, policije i paravojnih jedinica Srpske Republike BiH, usmjerenog protiv civilnog nesrpskog stanovništva opština Vogošća, Ilijaš i drugih sarajevskih opština, znajući za takav napad, te da njegove radnje čine dio tog napada, na poziciji upravnika logora, vršio progon civilnog stanovništva bošnjačke nacionalnosti na

političkoj, nacionalnoj i vjerskoj osnovi, lišavanjem drugih osoba života (ubistvima), nezakonitim zatvaranjem, nanošenjem povreda tjelesnog integriteta i zdravlja, omogućavanjem korištenjem zatvorenika za prisilne radove i drugim nečovječnim djelima (učinjenim u namjeri nanošenja fizičkih i psihičkih povreda, prisiljavani na prisilne radove), čime je počinio krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) KZ BiH, u vezi sa tačkama a), c), e), i) i k), a sve u vezi sa članom 180. stav 1. KZ BiH, te članovima 29. i 31. KZ BiH.

Udruženi zločinački poduhvat

149. Optužnicom Tužilaštva BiH optuženom Branko Vlači se stavlja na teret da je sve radnje poduzimao kao svjesni učesnik udruženog zločinačkog poduhvata, čiji je on bio član u svojstvu upravnika logora za civile "Bunker", (Sonja), "Nakina garaža" i "Planjina kuća" u Vogošći.

150. Međutim, Vijeće nije moglo van razumne sumnje utvrditi da je optuženi Branko Vlačo radnje koje mu se optužnicom stavljaju na teret izvršio kao učesnik udruženog zločinačkog poduhvata koji su pored njega, kako se to u optužnici navodi, činili Jovan Tintor, predsjednik Kriznog štaba Vogošća, i drugi članovi Kriznog štaba, Vukota Vuković, komandant operativne grupe Vogošća Vojske Republike Srpske, Nikola Poplašen, republički povjerenik i predsjednik ratnog predsjedništva i ratnog povjereništva opštine Vogošća, i drugi.

151. Prvostepeno vijeće dakle ne prihvata primjenu teorije UZP-a u ovom slučaju. Međutim, prije nego što obrazloži svoju odluku, prvostepeno vijeće smatra da je neophodno dati kratki pregled osnovnih postavki doktrine UZP-a prema postojećem međunarodnom pravu.

Pregled odgovornosti po UZP-u: obim i ograničenja

152. Koncept udruženog zločinačkog poduhvata obuhvata tri različite kategorije kolektivnog kriminaliteta. Pošto Tužilaštvo nije u optužnici jasno odredilo koji oblik UZP-a zastupa, Vijeće će obrazložiti sve oblike odgovornosti po udruženom zločinačkom poduhvatu i mogućnost njihove primjene na predmetni slučaj.

153. Prvu kategoriju predstavlja „osnovni“ oblik udruženog zločinačkog poduhvata. Ovaj oblik predstavljaju slučajevi u kojima svi saizvršioци djeluju u skladu sa zajedničkim planom, posjeduju istu zločinačku namjeru. Jedan primjer je formulisanje plana među učesnicima udruženog zločinačkog poduhvata da se izvrši ubijanje, gdje, čak i ako svaki od učesnika izvršava različitu ulogu, oni ipak svi imaju namjeru da ubiju.

154. Drugu kategoriju predstavlja „sistemski“ oblik udruženog zločinačkog poduhvata. Ovaj oblik predstavlja varijantu osnovnog oblika koju karakteriše postojanje organizovanog

sistema zlostavljanja. Primjer je istrebljenje ili koncentracioni logori u kojima su zatvorenici ubijani ili maltretirani u skladu sa udruženim zločinačkim poduhvatom.

155. Treću kategoriju predstavlja „širi oblik“ udruženog zločinačkog poduhvata. Ovaj ekstenzivni oblik obuhvata slučajeve u kojima je postojala zajednička svrha da se izvrši krivično djelo gdje jedan od izvršilaca izvrši djelo koje, iako van zajedničke svrhe, ipak predstavlja prirodnu i predvidivu posljedicu izvršenja te zajedničke svrhe.

156. *Actus reus* učesnika udruženog zločinačkog poduhvata je zajednički svim gore navedenim kategorijama i uključuje sljedeća tri elementa. Prvo, potrebno je da je riječ o više lica, mada oni ne moraju biti u nekoj vojnoj, političkoj ili administrativnoj organizaciji. Drugo, treba postojati zajednička svrha koja predstavlja ili obuhvata izvršenje krivičnog djela. Treće, potrebno je da optuženi učestvuju u zajedničkoj svrsi, što uključuje izvršenje jednog od krivičnih djela kažnjivih zakonom. Učešće ne mora uključivati izvršenje nekog konkretnog krivičnog djela iz jedne od odredbi (na primjer, ubistvo, istrebljenje, mučenje ili silovanje), već se može sastojati u pomoći ili doprinosu ostvarenju zajedničke svrhe.

157. *Mens rea* se međutim razlikuje zavisno o kategoriji udruženog zločinačkog poduhvata o kojoj je riječ. Za osnovni vid udruženog zločinačkog poduhvata traži se dokaz da je optuženi imao istu namjeru kao glavni izvršioc i krivičnog djela. Za sistemski vid udruženog zločinačkog poduhvata traži se lična svijest o sistemu zlostavljanja (dokazana bilo eksplicitnim svjedočenjem bilo donošenjem razumnog zaključka na osnovu ovlaštenja koja je optuženi imao), kao i namjera da se doprinese tom sistemu zlostavljanja. Kod proširenog vida udruženog zločinačkog poduhvata, Tužilaštvo mora dokazati *namjeru* optuženog da učestvuje u zajedničkoj kriminalnoj svrsi grupe i ostvaruje tu svrhu, te da doprinese udruženom zločinačkom poduhvatu ili barem izvršenju krivičnog djela od strane grupe.

158. Nadalje, optuženi snosi odgovornost za krivično djelo koje izlazi iz okvira zajedničkog plana samo ako je, u okolnostima tog slučaja, 1) bilo *predvidivo* da će neki od pripadnika izvršiti takvo krivično djelo i 2) ako je optuženi „*hotimično pristao na taj rizik*“. Drugim riječima, pripadnik udruženog zločinačkog poduhvata koji nije fizički izvršio krivična djela je, bez obzira na to, krivično odgovoran za krivično djelo koje izlazi iz okvira dogovorenog cilja tog poduhvata, ukoliko (i) to krivično djelo predstavlja prirodnu i predvidivu posljedicu ostvarenja tog poduhvata i (ii) ako je optuženi bio svjestan da je to moguća posljedica ostvarenja poduhvata i sa tom sviješću ipak odlučio da učestvuje u datom poduhvatu.

159. Da bi iz bilo kojeg oblika udruženog zločinačkog poduhvata mogla proisteći lična krivična odgovornost, Tužilaštvo mora dokazati 1) postojanje udruženog zločinačkog poduhvata i 2) učešće optuženog u tom poduhvatu.

160. Tužilaštvo mora dokazati postojanje dogovora ili sporazuma koji predstavlja dogovor između dva ili više lica o izvršenju određenog krivičnog djela. Taj dogovor ili sporazum ne mora biti izrečen, a zaključak o njegovom postojanju je moguće izvući iz svih postojećih okolnosti. Na osnovu same činjenice da dva ili više lica zajedno učestvuju u

izvršenju određenog krivičnog djela moguće je utvrditi postojanje neizrečenog sporazuma ili dogovora da se izvrši dato krivično djelo nastalo između njih na licu mjesta.

161. Također, Tužilaštvo mora dokazati učešće optuženih u UZP-u. Lice učestvuje u udruženom zločinačkom poduhvatu ako 1) lično izvrši dogovoreno krivično djelo kao glavni izvršilac ili 2) kao saizvršilac namjerno pomaže glavnom izvršiocu u izvršenju dogovorenog krivičnog djela tj. preduzme radnje koje glavnom izvršiocu omogućavaju izvršenje krivičnog djela ili 3) postupa u cilju unapređenja određenog sistema u okviru kojeg je krivično djelo izvršeno na osnovu odgovornog položaja ili funkcije optuženog, imajući svijest o prirodi tog sistema i namjeru da doprinese tom sistemu.

162. Ukoliko dogovoreno krivično djelo izvrši bilo koji učesnik udruženog zločinačkog poduhvata, svi učesnici tog poduhvata su jednako krivi za izvršenje tog krivičnog djela bez obzira na ulogu koju su imali u njegovom izvršenju.

Osnove za neprihvatanje doktrine UZP-a u konkretnom slučaju

163. Naime, teza optužbe je da je optuženi Branko Vlačo kao učesnik udruženog zločinačkog poduhvata s zajedničkim ciljem progona bošnjačkog i hrvatskog stanovništva sa teritorije opštine Vogošća i drugih opština Grada Sarajeva postupajući s diskriminatornom namjerom, radnjama počinjenja i pomaganja počinio krivično djelo progona tako što je radi realizacije ovog cilja, učestvovao u uspostavljanju i održavanju sistema zlostavljanja zatočenih civila u logorima kojima je upravljao, na način kako je to precizirano u tačkama optužnice.

164. Iako dakle u optužnici nije precizirano o kojem se obliku UZP-a radi, Vijeće zaključuje da je u pitanju drugi tip ili tzv. sistemski oblik UZP-a, za koji je potrebno dokazati: 1. **actus reus** –(i) da je riječ o više lica; (ii) treba postojati zajednička svrha koja predstavlja ili obuhvata izvršenje krivičnog djela; (iii) potrebno je da optuženi učestvuje u zajedničkoj svrsi, što uključuje izvršenje jednog od krivičnih djela kažnjivih zakonom i 2. **Mens rea**- lična svijest o sistemu zlostavljanja, kao i namjera da se doprinese tom sistemu zlostavljanja.

165. Vijeće je prilikom razmatranja učešća optuženog u udruženom zločinačkom poduhvatu našao da optužnica ne sadrži elemente ovog vida učešća u počinjenu krivičnog djela. Zapravo, u činjeničnom opisu optužnice, ni uloga ni učešće kako optuženog tako i ostalih pobrojanih učesnika udruženog zločinačkog poduhvata, nisu precizno opisani i definisani, u smislu da je tačno naznačena svaka pojedinačna radnja svih učesnika u zajedničkom zločinačkom poduhvatu koja bi predstavljala pojedinačni doprinos u ostvarenju zajedničkog plana svakog od učesnika, uključujući naravno i optuženog Vlačo Branka. Takođe, nisu ni izvođeni dokazi na ove okonosti, uključujući i dokaze koji bi ukazivali na postojanje znanja o postojanju zajedničkog plana kod optuženog koja se odnosi na sistem zlostavljanja i njegove namjere da se sprovodi zajednički plan

zlostavljanja zatočenih civila kao i njegov doprinos (mens rea za ovaj oblik UZP-a), a što su neophodni elementi za ovaj vid učešća u počinjenju krivičnog djela.

166. U tom smislu Vijeće je prihvatilo tezu odbrane da, Tužilaštvo nije prezentiralo dokaze iz kojih bi proizašlo učešće optuženog u UZP-u, a pri tom ne određujući ni njegove članove u konkretnom smislu, s obzirom da nije dovoljno samo proizvoljno navođenje članova UZP-a. Nadalje, Tužilaštvo nije dokazalo ni postojanje zajedničke namjere koja uključuje počinjenje djela Zločini protiv čovječnosti, i to progon, niti je dokazana bilo kakva veza između lica koja su samo pobrojani kao učesnici UZP-a u dispozitivu optužnice, niti namjera o doprinosu zajedničkom cilju.

167. Naime, Vijeće je stava da je u predmetnoj optužnici samo napisana zakonska formulacija koja sadržajno odgovara elementima koji su potrebni za koncept UZP-a, pri čemu se ni na koji način ti elementi dalje ne razrađuju na način da se iz opisa optužnice jasno može zaključiti o članstvu optuženog kao i njegovoj vezi s ostalim članovima UZP-a, pa se tako u optužnici samo navode određena imena osoba koja su u inkriminisano vrijeme obnašala visoke pozicije u civilnoj, vojnoj i policijskoj vlasti na području Opštine Vogošća, ali se ni na koji način ne opisuje veza između optuženog Vlačo Branka i tih lica (koja u svojim iskazima ne pominju ni saslušani svjedoci), niti se isti dovode u vezu s zajedničkim planom odnosno ciljem, pa tako u optužnici stoji:

„...kao učesnik udruženog zločinačkog napada koji su činili Jovan Tintor, predsjednik Kriznog štaba opštine Vogošća i drugi članovi Kriznog štaba, Vukota Vuković, komandant Operativne grupe Vogošća Vcjske Republike Srpske (VRS), Nikola Poplašen, republički povjerenik i predsjednik Ratnog predsjedništva i Ratnog povjereništva opštine Vogošća, Rajko Koprivica član Ratnog povjereništva opštine Vogošća, Borislav Maksimović, načelnik SJB Vogošća, Goran Sarić, načelnik SJB Centar, Milorad Marić načelnik SJB Iljaš, Miladin Trifunović komandant Vogošćanske brigade VRS i komandanti batajona ove brigade, Dragan Josipović, komandant I Iljaške samostalne brigade VRS, Borislav Radić komandant specijalnog očejerja VRS...“³⁷

168. Postojanje UZP-a se ne može jednostavno pretpostaviti, već mora biti dokazano van svake razumne sumnje. Tužilac mora dokazati da data krivična djela predstavljaju dio zajedničke kriminalne svrhe, te da su svi optuženi koji se terete po teoriji udruženog zločinačkog poduhvata, učestvovali u tom zajedničkom kriminalnom planu. U vezi sa ovim posljednjim, Vijeće ističe da optuženi moraju dati *značajan* doprinos provođenju zajedničkog cilja kriminalnog poduhvata da bi se smatrali odgovornim. Konkretno, tužilac nije dokazao da je optuženi, u konkretnom slučaju, imao istu navodnu kriminalnu namjeru, tj. da je optuženi Vlačo izgradio veze sa ostalim pripadnicima UZP-a u ostvarivanju zajedničkog cilja, te da su se ta lica oslanjala na doprinos ostalih u postizanju kriminalnih ciljeva takve razmjere koju sami ne bi mogli postići.

169. U vezi s postojanjem zajedničke namjere učesnika navodnog UZP-a, u optužnici se samo paušalno konstatuje: *„...postupao sa diskriminatorskom namjerom realizacije*

³⁷ Dio dispozitiva optužnice u predmetu Branko Vlačo

zajedničkog cijja da se provođenjem državne politike izvrši progon bošnjačkog i hrvatskog stanovništva na nacionalnoj i vjerskoj osnovi sa teritorije Srpske Republike BiH, pa je radi realizacije ovog cijja počinio i pomagao...“

170. Konačno, Vijeće napominje da tužilac nije jasno naveo ni koji oblik odgovornosti po UZP-u zastupa u optužnici. Tužilac je u optužnici trebao jasno naznačiti koji oblik odgovornosti po UZP-u zastupa, a ne prosto se oslanjati na svoje činjenične navode da bi to demonstrirao. Između različitih oblika UZP-a jednostavno postoji prevelika suštinska razlika, da bi se tužilac mogao samo oslanjati na opšte navode postojanja UZP-a.

171. Nadalje, u članu 227. stav 1. tačka c) ZKP BiH jasno je propisano da optužnica mora sadržavati opis krivičnog djela iz kog proizilaze zakonska obilježja krivičnog djela, predmet na kome je i sredstvo kojim je izvršeno krivično djelo, te ostale okolnosti potrebne da se krivično djelo „*što preciznije odredi*“. Obaveza tužioca da iznese kratak pregled činjeničnog stanja mora se tumačiti u svjetlu odredbi člana 5. stav 1, člana 6. stav 1. i člana 7. stav 3. ZKP BiH, u kojima se propisuje da prilikom utvrđivanja optužbi protiv njega, optuženi ima pravo na pošteno suđenje, te konkretnije, pravo da bude obaviješten o prirodi i razlozima optužbi protiv njega, pravo na adekvatno zastupanje (branioca), te pravo da pripremi svoju odbranu.

172. Udruženi zločinački poduhvat, predstavlja prilično novi koncept u zakonu BiH, barem po svojoj primjeni ako ne po porijeklu. U slučaju kada se zastupa postojanje UZP-a, tom tvrdnjom se mora detaljno pozabaviti i ona se mora slijediti do kraja. S obzirom na navedeno, Vijeće nije moglo van razumne sumnje utvrditi da je optuženi Branko Vlačo radnje koje mu se optužnicom stavljaju na teret izvršio kao učesnik udruženog zločinačkog poduhvata na način kako je to navedeno u optužnici, iz kojih razloga je Vijeće izvršilo izmjenju činjeničnog opisa osuđujućeg dijela presude, izostavljajući dio koji upućuje na to da je optuženi radnje poduzeo kao učesnik udruženog zločinačkog poduhvata.

VI. POJEDINAČNE INKRIMINACIJE U OSNOVI ZLOČINA PROTIV ČOVJEČNOSTI

173. Nakon što je konstatovana ispunjenost općih elemenata krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. KZ BiH, Vijeće će u nastavku obrazložiti ispunjenost i elemenata djela u osnovi zločina, iz tačke h) u vezi sa tačkama a), c), e), i) i k) istog člana KZ BiH, odnosno izvršenje progona, ubistva, odvođenja u ropstvo, zatvaranje i drugo teško oduzimanje fizičke slobode, prisilni nestanak osoba, te druga nečovječna djela, za koja je Vijeće optuženog Branka Vlaču i oglasilo krivim, a što će biti detaljnije obrazloženo u relevantnim tačkama osuđujućeg dijela presude.

174. Odredba člana 172. KZ BiH u tački h) definiše progon kao „*namjerno i teško, međunarodnom pravu suprotno uskraćivanje osnovnih prava, zbog pripadnosti skupini judi ili zajednici*“. Kod ovog djela počinilac na grub način i suprotno međunarodnom pravu jednoj ili više osoba oduzima temeljna ili ljudska prava, pri čemu je odabir takvih osoba ili osobe izvršen na osnovu identiteta skupine ili kolektiviteta ili je baš ciljano na tu skupinu ili

kolektivitet. Takav odabir se temelji na naznačenim razlikama među skupinama ili drugim razlozima koji su opće prihvaćeni kao nedozvoljeni po međunarodnom pravu.³⁸

175. Prema zakonskoj definiciji elementi krivičnog djela progona kao zločina protiv čovječnosti su:

- namjerno i teško uskraćivanje osnovnih prava;
- suprotno međunarodnom pravu;
- zbog pripadnosti skupini ljudi ili zajednici;
- protiv bilo koje grupe ljudi ili kolektiva na političkoj, rasnoj, nacionalnoj, etničkoj, kulturnoj, vjerskoj, spolnoj ili drugoj osnovi koja je univerzalno prihvaćena kao nedopustiva po međunarodnom pravu;
- u vezi s bilo kojim krivičnim djelom iz stava ovog člana zakona, bilo kojim krivičnim djelom propisanim u ovom zakonu ili bilo kojim krivičnim djelom u nadležnosti Suda Bosne i Hercegovine.

176. Iz navedenog proizilazi da se djelo progona može učiniti sa svim radnjama koje, u cjelini, predstavljaju namjerno i teško, međunarodnom pravu suprotno uskraćivanje osnovnih prava, zbog pripadnosti skupini ljudi ili zajednici.

177. Sudska praksa MKSJ o radnji izvršenja (*actus reus*) progona zauzela je slijedeće zaključke:

- Međunarodno običajno pravo ne podržava usku definiciju progona.
- U svojoj interpretaciji progona sudovi uključuju djela kao što su ubistvo, istrebljenje, mučenje i druga teška djela protiv fizičkog integriteta kao što su ona sada navedena u članu 5. Statuta MKSJ.
- Progon može obuhvatati i razna druga djela diskriminacije koja uključuje atake na politička, društvena i ekonomska prava.
- Progon se obično koristi kako bi se opisalo niz djela, a ne jedno zasebno djelo. Djela progona obično tvore dio politike ili barem prakse koja slijedi određeni obrazac i moraju se posmatrati u svom kontekstu. U stvarnosti se djela progona često vrše u skladu sa politikom diskriminacije ili rasprostranjenom diskriminirajućom praksom.
- Kao korolar stavki, diskriminirajuća djela za koja se tereti kao za progon ne smiju se posmatrati izolirano. Neka od pomenutih djela mogu sama po sebi ne biti tako teška da predstavljaju zločine protiv čovječnosti. Na primjer, ograničenja koja se nameću određenoj grupi kako bi se ograničila njihova

³⁸ Komentari krivičnih zakona u BiH, Vijeće Evrope, 2005. godina, stranica 567 – 568.

prava učestvovanja u određenim aspektima društvenog života (kao što su posjete javnim parkovima, pozorištima itd) predstavljaju diskriminaciju, koja je sama po sebi za pokud, no, ona sama po sebi možda ne predstavljaju progon. Ta djela se ne smiju posmatrati izolirano.³⁹

178. Slijedom navedenog, diskriminacija, odnosno diskriminatorni osnov, predstavlja jedan od osnovnih elemenata kojeg je potrebno utvrditi za dokazivanje počinjenja krivičnog djela progona.

179. U konkretnom slučaju, Vijeće je analizom svih izvedenih dokaza, zaključilo da je optuženi Branko Vlačo vršio progon nesrpskog civilnog stanovništva, ubistvima, odvođenjem u ropstvo, omogućavanjem korištenja zatvorenika za prisilni rad, protupravnim zatvaranjem civila i njihovim teškim oduzimanjem fizičke slobode u logorima za civile gdje su držani u nehumanim uslovima i bili periodično premlaćivali i zlostavljali, kao i drugim nečovječnim postupanjem.

a) Član 172. tačka a) Ubistvo

180. Član 172. stav. 1. tačka a) KZ BiH propisuje radnju „lišavanja druge osobe života (ubistvo)" koju karakterišu sljedeći elementi: (1) smrt žrtve, (2) smrt koja je posljedica činjenja ili nečinjenja optuženog ili njegovog podređenog i (3) pri čemu je optuženi ili njegov podređeni imao namjeru da žrtvu liši života ili da nanese tešku povredu njenom fizičkom integritetu, a za koju je razumno mogao pretpostaviti da će izazvati smrt.

181. Naime, kada se radi o krivičnom djelu ubistva opisanog u tačkama I.4., I.5., I.8., II.2., II.5. i II.7 optužnice, Vijeće, na osnovu svih provedenih dokaza nije našlo da su se radnjama optuženog ostvarila sva bitna obilježja ovog krivičnog djela iz kojih razloga optuženi nije oglašen krivim za isto, dok je Vijeće iz radnji optuženog opisanih u tački II.4. zaključilo, van svake razumne sumnje, da su se radnjama optuženog ostvarila bitna obilježja ovog krivičnog djela, te ga je za navedeno i oglasilo krivim, o čemu će svakako biti više riječi u dijelu obrazloženja navedene tačke.

b) Član 172. tačka c) odvođenje u ropstvo

182. U članu 172. stav 1. tačka c), "odvođenje u ropstvo" je definisano kao zločin protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka c) KZ BiH, odnosno kao "vršenje nad osobom bilo kojeg ili svih ovlaštenja inače vezanih za pravo svojine, uključujući vršenje takvog ovlaštenja pri trgovanju ljudima, posebno ženama i djecom." Prema tome, elementi ovog krivičnog djela su: (1) vršenje nad osobom bilo kojeg ili svih ovlaštenja inače vezanih za pravo svojine i (2) namjerno vršenje tih ovlaštenja.

183. Pojedine tačke optužnice opisuje događaje kao "prisilni rad". Iako prisilni rad, po inkriminaciji prema KZ BiH, pripada krivičnom djelu Ratni zločin protiv civilnog stanovništva, a prema praksi MKSJ-a se smatralo da predstavlja krivično djelo okrutnog postupanja, nečovječnog postupanja, progona i drugih nečovjećih djela, prisilni rad

³⁹ MKSJ, presuda Pretresnog vijeća u predmetu *Kupreškić i dr.*, paragraf 615.

također može u kombinaciji sa drugim, okolnostima, predstavljati odvođenje u ropstvo kao Zločin protiv čovječnosti, stoga iz razloga obrazloženih u daljem tekstu Vijeće nalazi da je prisilni rad zatočenika nesrpske nacionalnosti u zatočeničkim logorima "Bunker" i "Planjina kuća" predstavlja odvođenje u ropstvo kao Zločin protiv čovječnosti.

c) Član 172. tačka e) Zatvaranje ili drugo teško oduzimanje fizičke slobode

184. Protivpravno zatvaranje, kao radnja izvršenja krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti, podrazumjeva zatvaranje kojim se krše pravila međunarodnog prava. MKSJ je opisao obilježja ovog krivičnog djela kao zločina protiv čovječnosti na sljedeći način: „osoba je lišena slobode; lišenje je izvršeno samovoljno, tj. ne postoji pravni osnov za lišenje slobode; činjenje ili nečinjenje kojim se osoba lišava slobode djelo je optuženog ili osobe, tj. osoba za koje optuženi snosi krivičnu odgovornost sa namjerom da osobu samovoljno liši slobode ili znajući da njegovo činjenje ili nečinjenje može dovesti do samovoljnog lišenja slobode.“⁴⁰

185. Slijedom navednog, Vijeće nalazi da je zatvaranje civila protivpravno kada su (1) civili zatočeni suprotno članu 42 Ženevske konvencije IV, to jest, kada ne postoji razumna osnova da se vjeruje da je njihovo zatvaranje apsolutno neophodno zbog razloga bezbjednosti sile koja ih drži u zatočeništvu; (2) kada se u pogledu zatočenih civila ne poštuju zagarantovani procesni zaštitni mehanizmi koje zahtijeva član 43 Ženevske konvencije IV, čak i onda kada je prvobitno zatočenje možda bilo opravdano; i (3) kada se zatvaranje pojavljuje kao dio rasprostranjenog ili sistematskog napada usmjerenog protiv civilnog stanovništva.

186. U vezi sa pitanjem protivpravnog zatvaranja mora se istaći da nisu mogli biti prihvaćeni stavovi odbrane, da su lica koja su zatvorena u logore za civile „Bunker“, „Nakina garaža“ i „Planjina kuća“ bila ratni zarobljenici i da se slijedom takvog uvjerenja mogao izvesti zaključak kako je zatvaranje bilo zakonito, a što je već obrazloženo u prethodnim paragrafima obrazloženja presude kada je bilo više rječi i o statusu ovih lica. Naime, Vijeće je van svake razumne sumnje utvrdilo da je optuženom od samog početka bilo jasno da se u navedenim logorima za civile ne nalaze ratni zarobljenici već da su u pitanju civili, a da bi zatvaranje civila bilo zakonito, morali su biti zadovoljeni prethodno opisani kriteriji, što u, konkretnom predmetu, nije bio slučaj.

d) Član 172. tačka f) Mučenje

187. Mučenje sadrži sljedeće elemente; (1) nanošenje teške tjelesne ili duševne boli ili patnje, radnjom ili propustom, (2) radnja ili propust moraju biti namjerno izvršeni i (3) radnja ili propust moraju biti izvršeni radi dobivanja informacija ili priznanja, ili radi kažnjavanja, zastrašivanja ili prisiljavanja žrtve ili treće osobe, ili radi diskriminacije žrtve ili treće osobe po bilo kojoj osnovi.

⁴⁰ Prvostepena presuda Suda BiH u predmetu *Mandić*, broj X-KR-05/58, str. 128, pozivanje na presudu *Krcnjelac*, presuda pretresnog vijeća, par 115

188. Mučenje u suštini predstavlja jedan od najtežih napada na psihički i fizički integritet osobe i ono se razlikuje od ostalih oblika zlostavljanja po svrsi i težini napada na žrtvu. Mučenje kao krivično djelo nije bezrazložan čin nasilja, ono ima za cilj da nanošenjem teške duševne ili tjelesne boli postigne izvjestan rezultat ili svrhu. Prema tome, ako ne postoji takva svrha ili cilj, čak ni vrlo teško nanošenje boli ne može se okvalifikovati kao mučenje.

189. Analizirajući izvedene dokaze, u odnosu na tačku II.3 optužnice, Vijeće je izvelo zaključak da je optuženi morao znati i bio svjestan periodičnog zlostavljanja odnosno premlaćivanja zatvorenika. Međutim, ono što Vijeće nije moglo zaključiti, s obzirom da to ne proizilazi iz izvedenih dokaza, je da je optuženi znao, kao i da je, premlaćivanje i zlostavljanje vršeno sa zabranjenom svrhom (koja tema će biti posebno obrađena u nastavku teksta), slijedom kojeg stava je optuženi Branko Vlačo za pomenutu tačku optužnice, oglašeni krivim za krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) u vezi sa tačkom k) KZ BiH.

e) Član 172. tačka i) Prisilni nestanak osoba

190. Relevantan element za počinjenje radnje „prisilni nestanak osoba“ za koju se optuženi tereti, su: (1) da postoji radnje hapšenja/otimanja osoba, (2) da je počinjeno uz pristanak i podršku države ili političke organizacije, (3) da je počinitelji odbio da pruži informaciju o sudbini ili mjestu gdje se nalaze odvedene osobe i (4) da ima namjeru da osobe ukloni od zaštite zakona na duže vrijeme.

191. Vijeće je utvrđeno činjenično stanje navedeno u tački I.8. optužnice posmatralo sa aspekta navedenih elemenata djela *prisilnog nestanka osoba*, te u tom smislu, Vijeće nalazi da su ispunjeni svi navedeni elementi da bi se radnje optuženog opisane u tački I.4. izreke presude, okarakterisale kao „*prisilni nestanak osoba*“, o čemu će biti više riječi u obrazloženju iste.

f) Član 172. tačka k) Druga nečovječna djela slične prirode

192. Druga nečovječna djela slične prirode jesu krivična djela koja su učinjena u namjeri nanošenja velike patnje ili ozbiljne fizičke ili psihičke povrede ili narušenja zdravlja. To su djela za koja je potrebno dokazati postojanje radnje ili propusta slične težine, kao i za druga djela koja su propisana u članu 172. KZ BiH. Iako je fraza „druga nečovječna djela slične prirode“, prilično neprecizna, odabrana je upravo zato da nijedan počinitelj ne izbjegne kažnjavanje za sve vrste nečovječnih djela, uključujući i ona koja ne bi bila taksativno nabrojana u zakonu. Kako je vijeće MKSJ-a utvrdilo u predmetu Kupreškić, iscrpno nabrojanje šta se to ima smatrati nečovječnim djelima, odnosno „iscrpna kategorizacija bi naprosto stvorila mogućnost za izbjegavanje slova zabrane.“

193. Ocjena ozbiljnosti radnje ili propusta relativne je prirode. U obzir se moraju uzeti sve činjenične okolnosti, uključujući karakter radnje ili propusta, kontekst u kojem se odvijaju, njihovo trajanje i/ili ponavljanje, tjelesni, duševni i moralni učinak te radnje na žrtvu i lične okolnosti žrtve, uključujući njenu dob, pol i zdravstveno stanje. Patnje koju dotična radnja nanosi žrtvi ne moraju biti trajne, dovoljno je da su stvarne i ozbiljne.

194. Traženi element *mens rea* prisutan je ako je glavni počinitelj u vrijeme izvršenja radnje ili propusta imao namjeru da nanese tešku tjelesnu ili duševnu patnju, ili da počini ozbiljan napad na ljudsko dostojanstvo žrtve, ili ako je znao da će njegova radnja ili propust vjerovatno imati za posljedicu nanošenje teške tjelesne ili duševne patnje ili ozbiljan napad na ljudsko dostojanstvo, a bezobzirno se odnosio prema mogućnosti da se pojave takva patnja ili napad kao posljedica njegove radnje ili propusta. Vijeće je optuženog Vlaču našlo za isto odgovornim, a što će u narednim paragrafima, obrazloženja presude, biti detaljnije obrazloženo.

VII. ZAKLJUČCI SUDA O OPTUŽENOM BRANKU VLAČI

195. Tužilaštvo BiH tereti optuženog Branka Vlaču da je inkriminisane radnje izvršio u periodu od početka maja do kraja oktobra 1992. godine, u svojstvu upravnika logora za civile „Bunker“, „Nakina garaža“ i „Planjina kuća“.

196. Tužilaštvo je u sudski spis uložilo veći broj materijalnih dokaza, koji dokazuju ulogu optuženog Branka Vlače, između ostalih; (T-1) Rješenje Srpske Republike BiH, Ministarstvo pravde Sarajevo, broj 01-131/92 od 21.07.1992. godine na ime Branka Vlače; (T-2) Ministarstvo za unutrašnje poslove, uprava za pravne i kadrovske poslove i zadatke Bijeljina, broj 014-825/92 od 21.10.1992. godine; (T-101) Izvještaj Komisije za razmjenu zarobljenika, broj: SU-30/92 (03303385 i 03303386); Evidencije, Biltene i druge dokumente u kojima se govori o stanju u odjeljenju zatvora u opštini Vogošća, i to: (T-118) Evidencija Odjeljenja zatvora Srpske opštine Vogošća od 7.8.1992. godine o zatvorenim licima (ukupno 42 lica) (02977428); (T-116) Bilten 6.8.1992. godine, Odjeljenje zatvora od 7.8.1992. godine; (T-83) Evidencija Odjeljenja zatvora Srpske opštine Vogošća od 24.07.1992. godine o zatvorenim licima (ukupno 51 lice); (T-36) Bilten dana 5.07.1992. godine od Odjeljenja zatvora Srpske opštine Vogošća od 6.07.1992. godine (02977494); (T-38) Evidencija o zatvorenim licima, Odjeljenje zatvora Srpske opštine Vogošća od dana 6.07.1992. godine; (T-123) Bilten 9.8.1992. godine od 10.08.1992. godine (02977421) itd.

197. Na okolnosti pozicije koju je optuženi Vlačo, obavljao u navedenom periodu, na glavnom pretresu su saslušani brojni svjedoci optužbe koji su bili zarobljeni u pomenutim logorima, između ostalih, saslušani su Ferid Ćutura, Eset Muračević, Hadžalić Mehrudin, zaštićeni svjedok „A“, svjedok Mirsad Šehić, Mensur Pandžić, kao i svjedoci Esad Šehić, Halid Masnopita, Ifet Handžić, Hajrudin Šehić, Selver Šehić, Sabahudin Šehić koji su u svojim izjavama identično izjavili da je *“Vlačo bio upravnik zatvora...Vlačo je bio glavni..”*, odnosno da je bio upravnik „Bunkera“ te da je ista uprava bila i u logoru „Planjina kuća“. Navedeni svjedoci su svjedočili i vezano za princip odvođenja zarobljenika na radove, odnosno da je optuženi Vlačo zarobljene postrojavao i lično birao koliko će i gdje će zarobljenici ići na kopanje rovova, i da je tako bilo svaki dan. Isto tako, svjedok Mile Renovica, koji je u maju raspoređen u Vogošću da formira odjeljenje nacionalne bezbjednosti, je izjavio da je u tom periodu došao u Vogošću u prostorije „Sonje“ kada je i upoznao rukovodstvo logora „Bunker“, tada upoznaje Brano Vlaču *„tada sam saznao da je on to što je bio, upravnik tog*

zatvora i da tu ima određeni broj ljudi.“⁴¹ Nadalje, svjedok Nenad Kerović je izjavio da je početkom maja angažovan u zatvoru „Bunker“ u kojem zatiče stražare i nešto zatvorenika, upravnik je bio Brane Vlačo. Ovi svjedoci, su u svojim iskazima istakli da su ili od samog optuženog ili od stražara, te drugih zarobljenika, čuli da je Vlačo upravnik a da mu je pomoćnik Nebojša Špirić. Svjedoci su također identično govorili da je Branko Vlačo bio i upravnik logora „Planjina kuća“, te većina pobrojanih svjedoka je pri tom identično izjavila da im se obratio Vlačo Branko, prilikom njihovog dovođenja u „Planjinu kuću“, te da je rekao da je on upravnik zatvora.

198. Također, da je optuženi Branko Vlačo obavljao funkciju upravnika logora „Bunker“ potvrdio je i zaštićeni svjedok „SV7“ koji je početkom maja 1992. godine bio imenovan za službenika nacionalne bezbjednosti, čije su kancelarije bile smještene kod „Sonje“ u prostorijama „Kontikija“. Svjedok je izjavio da je početkom maja 1992. godine došao pred objekat „Sonja“, jer je znao da tu ima veliki prostor i da bi tu mogao biti zatvor, gdje je zatekao Branka Vlaču koji mu saopštava da ga je Tintor imenovao za upravnika zatvora i odvodi ga u „Bunker“.

199. Svjedok Rašid Hodžić navodi da je iz kasarne u Semizovcu, 11. ili 12.05.1992. godine prebačen u „Nakinu garažu“, tada im se niko nije obratio niti ih je ko dočekao, samo su ih doveli pod pratnjom i ostavili sa stražom, svjedok je dalje u svom iskazu naveo da je sutradan došao Vlačo, pitao ih kako im je, te im saopštio da će tu ostati neko vrijeme, da im neće biti loše i da im je on upravnik. Optuženog u „Nakinoj garaži“ u nekoliko navrata viđaju i svjedoci Osman Tiro i Hasib Prutina.

200. Odbrana optuženog Vlače, u toku glavnog pretresa, nije osporavala „poziciju“ optuženog Vlače u inkriminisano vrijeme kao upavnika, te je prilikom ispitivanja svjedoka Eseta Muračevića, da li je „Bunker“ praktično bio jedan zatvor koji je mijenjao lokacije, na šta je svjedok odgovorio da „*što se tiče svih mjesta prinudnog zatočenja, oni su bili svi pod jedinstvenom upravom konkretno optuženog, Branka Vlače*“ istakla da odbrana to ne spori.

201. U kontekstu analiziranja uloge optuženog, Vijeće je, a imajući u vidu sve naprijed navedeno, nesporno, utvrdilo da je optuženi Branko Vlačo od maja 1992. godine pa do kraja oktobra 1992. godine obavljao funkciju upravnika pomenutih logora, a što na nesumljiv način proizilazi kako iz iskaza naprijed navedenih svjedoka, između ostalih, zaštićenog svjedoka „SV7“, Mensura Pandžića, Nenada Kerovića, Ferida Čutura i drugih, koji u svojim iskazima nesporno imenuju optuženog Vlaču kao upravnika logora za civile „Bunker“, „Nakina garaža“ i „Planjina kuća“, kao i iz brojne materijalne dokumentacije koja je uložena u sudski spis (Biltena i evidencije o stanju u odjeljenju zatvora u opštini Vogošća, dokazi optužbe broj T-116; T-118; T-36, T-38, T-123 itd.) iz kojih se vidi da je optuženi dokumente koji datiraju iz mjeseca jula, avgusta 1992. godine, u navedenom periodu, potpisao kao upravnik zatvora. Pored toga, Sud je izvršio uvid i u dokaz optužbe broj T-7 (Naredba Kriznog štaba po kojoj se nalaže da se Vesaković Željki motel Kontiki određuje za potrebe SJB) u kojem se navodi da se

⁴¹ Audio zapis sa pretresa od 22.01.2014. godine 0:41 minuta;

određene prostorije motela „Kontiki“ stavljaju na raspolaganje radi saslušanja privedenih i pritvorenih lica, te da će pomenutu naredbu odmah provestu Branko Vlačo i Stanica javne bezbjednosti Srpske opštine Vogošća, što jasno ukazuje na činjenicu da je optuženi ne samo bio upravnik logora „Bunker“, nego je i u sklopu tog logora morao obezbjediti prostorije za saslušanja privedenih lica.

VIII. ČINJENIČNA UTVRĐENJA

202. U uvodnim izlaganjima Vijeće je obrazložilo postojanje širokog i sistematičnog napada, kao i iz kojih razloga je izvršena izmjena činjeničnog opisa dispozitiva optužnice, na način da je izostavljen udruženi zločinački poduhvat, s obzirom da navedeno ne proizilazi iz dokaza koji su prezentirani Sudu. Isto tako Vijeće je već dalo obrazloženje temeljem kojeg je zaključilo da je optuženi u periodu od početka maja do oktobra 1992. godine, bio upravnik logora za civile „Bunker“, „Nakina garaža“ i „Planjina kuća“ u kojem su se nalazili zatočeni civili bošnjačke nacionalnosti.

203. Ostale činjenice koje govore u prilog tvrdnji optužbe i zaključku do kojeg je došlo ovo Vijeće, da je optuženi učestvovao u uspostavljanju i organizovanju logora za civile i prebacivanju civila iz drugih objekata u ove logore, da je u istim održavao sistem zlostavljanja istih, tako što su civili držani u nehumanim uslovima bez mogućnosti zadovoljenja elementarnih higijenskih potreba, da su ubijani, nanošene im povrede tjelesnog integriteta i zdravlja, prisiljavani na prinudne radove, te korišteni kao živi štit, Vijeće će dati u obrazloženju pojedinačnih tačaka osuđujućeg dijela presude za koje je optuženog Branka Vlaču i oglasilo krivim.

204. Prema zaključku ovog Vijeća optuženi Vlačo je, u cilju provođenja progona nesrpskog stanovništva, početkom maja 1992. godine po nalogu Kriznog štaba Opštine Vogošća formirao logor za civile „Bunker“ i u narednim danima premjestio civile lišene slobode iz kasarne Semizovac i zatvorio ih u prostor „Bunkera“, a što proizilazi iz iskaza brojnih svjedoka koji su saslušani na ove okolnosti i to A.H., Alija Halilović⁴² koji saglasno izjavljuju da su u kasarni u Semizovcu proveli nekoliko dana, te da je po njih došao Branko Vlačo koji ih je lično premjestio i smjesti u zatočenički logor „Bunker“, koji je po iskazima svih saslušanih svjedoka bio bez ikakvih i minimalnih uslova za boravak.

205. Isto tako, brojni su iskazi svjedoka koji su saslušani na okolnosti uslova u zatvoru za civile „Bunker“, na ovom mjestu Vijeće će spomenuti samo neke od njih Asif Šehić⁴³,

⁴² Transkript sa glavnog pretresa od 27.02.2013. godine, strana 8; **Svjedok:** Ja sam boravio tu 2 noći i drugi dan ujutru oko 10 sati odveden u „Bunker“, **Tužilac:** Ko Vas odvodi?, **Svjedok:** Vlačo Brane i.. SV-7.,”

⁴³ **Svjedok Asif Šehić**, vezano za uslove boravka u „Bunkeru“, između ostalog, navodi da su spavali kao na nekom dušek u „...k'o palača, jastuka nismo imali, deku da li je imo ko, da li nije, poneka je bila. ... nije bilo krova ... kad bi kiša padala, padala je odozgo po nama.“ Vezano za hranu svjedok izjavljuje da je on zatvoren sa 105 kila, a izašao je sa 60 kilograma, „treći, četvrti dan se jelo, dobiješ konzervu na dvojicu, krišku, dvije hljeba i jedi. U flaši nam donesu vode “uzmi gutljaj i šuti” nisu imali dovoljno vode, za tri mjeseca se nije okupao. Istu odjeću su imali stalno na sebi, nije se mogao presvući, jer nisu imali šta presvući nije im niko dao presvlaku. U čošku prostorije je bilo bure, visine oko 60-70 cm, i tu su vršili veliku i malu nuždu, a nekad bi ih pustili ujutro da odu do potoka. U “Bunkeru” je s njima bila i jedna žena, nju bi nekad “zastri dekom” kada je obavljala nuždu.

Eset Muračević⁴⁴, zaštićeni svjedok „A“⁴⁵, A.H.⁴⁶ koji navode da su uslovi u logoru „Bunker“ bili strašni da su zatvorenici držani u krajnjim nehumanim uslovima, bez elementarnih uslova za život, u prostoru je bilo puno vlage, a što je logično s obzirom da, prema iskazima svjedoka, „Bunker“ nije imao krov pa bi tako u vrijeme kada je padala kiša, prokišnjavalo i natapalo dušeke na kojima su spavali. Dakle, prostorija u kojoj su se zatvorenici nalazili je bila puna vlage, ležali su na betonu u početku bez bilo kakvih ležaja, a kasnije na spužvama, bez dovoljno hrane i bez mogućnosti korištenja pitke vode i zadovoljenja elementarnih higijenskih potreba (nisu se mogli kupati, niti prati garderobu), a nuždu su vršili u buretu koje se nalazilo unutar „Bunkera“.

206. U ovom objektu je osim muškaraca boravila i jedna žena, Hata Balešić koja, vezano za uslove u zatočeničkom logoru „Bunker“ u kojem je prevela tri mjeseca, identično kao i naprijed navedeni svjedoci, istakla da su uslovi boravka bila nikakvi, pri tom navodeći da pošto je bila tu jedina žena da je bila dodatno ponižena pošto je u objektu bilo jedno bure u ćošku u kojem je morala vršiti fiziološke potrebe, pojašnjavajući da bi sin i muž, prije nego bi otišli na rad, stavljali „*deku vako sakrj, od drugog naroda, tu su svi bili muškarc, ja sama žena.*“ Opisujući dalje uslove u objektu, navodi da su uslovi za spavanje prvo bili loši, kasnije su im donijeli neke strunjače, te misleći na krov objekta ističe „*al' odozgo nje bilo ništa, kiša je padala dole, na spratu*“. Što se tiče hrane navodi da su jeli jedanput dnevno, a vode je bilo nekad, kad donesu u kanisteru. Nije bilo mogućnosti da se okupa ili presvuče, te dodaje „*jedanput me je jedan stražar Đoko izveo, jer me znao iz obdaništa, da se operem malo u rjeci, izlazila sam jedanput samo*“, dok druge nisu vodili na pranje, nije bilo ni odjeće. Osim nje, tu nije bilo više žena.

207. Vijeće je van svake razumne sumnje utvrdilo da je optuženi u logoru „Bunker“ obnašao funkciju upravnika istog, a što je već obrazloženo. Navode optužbe da su civili u navedenom objektu fizički i psihički zlostavljani i na drugi način mučeni, korišteni za prisilne radove u zoni borbenih dejstava pri čemu su neki i smrtno stradali i bili ranjeni, te bili odvođeni u nepoznatom pravcu od kada im se gubi svaki trag, korišteni kao živi

⁴⁴ **Svjedok Eset Muračević**, navodi da su higijenski uslovi u „Bunkeru“ bili nikakvi, to je bio betonski objekat koji nije imao poda i nije bio pokriven, tako da je i prilikom najmanje kiše sve prokišnjavalo i osjećala se vlaga. Spavali su na betonu, a kasnije su im donijeli strunjače na kojim su onda ležali. Međutim, kada bi padala kiša te strunjače bi se pokvasile. U objektu nije bilo vode, pa su zatvorenici povremeno izvođeni na izvore da u flašama ili nekim kantama donesu vode za piće. Povremeno su ih radi obavljanja nužde izvodili van objekta, do rijeke, koja je proticala pored međutim, kasnije se broj zatvorenika povećavao na 40 pa na 80, tako da ih onda nisu više izvodili nego su im u samom objektu ubacili jednu kantu, koja se povremeno praznila, a u koju su vršili veliku i malu nuždu. S obzirom da je u objektu bilo i zatvorenih žena, bilo je vrlo ponižavajuće, da i žene i muškarc, zajedno u tom jednom malom prostoru vrše muždu na očigled sviju.

⁴⁵ **Zaštićeni svjedok „A“**, navodi da su uslovi boravka u „Bunkeru“ bili „katastrofalni... bile su neke kao strunjače, nisu imali ništa za pokrivanje... mislim da nije bilo krova“ bili su kao sardine, jedan do drugoga. U objektu je bilo jedno prerezano bure koje je bilo kao WC „to je bila jedna neprijatna slika za ženu koja je bila tu, Hata Balešić, sa sinom i mužem, oni su uzimali neku tkaninu, nešto, da je zaklone kad je vršila tu nuždu“, tu se obavljala i velika i mala nužda, vremenom je bure bilo pražnjeno u potok. Vodu nisu imali, dobijali su je kroz vrata u kanisteru, i to što dobiju su dijelili između sebe. Vode nije bilo dovoljno, u tom periodu je bila velika vrućina, veličina objekta je bila možda šest puta pet, a na donjem i gornjem spratu je znalo biti možda 44 do 46 ljudi. Vezano za hranu, svjedok navodi da je bila ratna, jedno vrijeme su dobijali jednu malu konzervu, koja je išla na dvoje, to je trajalo otprilike mjesec dana, bilo je i malo hljeba. Higijena je bila „nula“.

⁴⁶ **Svjedok A.H.** navodi da su na objektu bila željezna vrata, ležali su na kartonima, dobijali su jedan hljeb dnevno, i ubačeno im je jedno bure u koje su vršili nuždu i koju su mijenjali svakih petnaest dana.

štit, te da je u ugostiteljskom objektu „Kontiki“ – „Sonja“, čije su pomoćne prostorije pretvorene u kancelarije, vršeno ispitivanje zatvorenih civila, kojom prilikom su im nanesene tjelesne povrede i duševne patnje, Vijeće će detaljnije elaborirati, obrazložiti i analizirati u narednim paragrafima osuđujućeg dijela presude.

A. OPTUŽBE U ODNOSU NA OPTUŽENOG BRANKA VLAČU
(ZLOČINI PROTIV ČOVJEČNOSTI)

Tačka I.1) izreke presude

208. Vijeće je nesporno utvrdilo da je optuženi u periodu od maja do kraja jula 1992. godine u svojstvu upravnika zatočeničkog logora za civile „Bunker“, prilikom ispitivanja zatočenih civila fizički zlostavljao Ćutura Ferida, na način da ga je udario nogama i rukama po svim dijelovima tijela, te omogućio drugim vojnicima da fizičkim zlostavljanjima iznuđuju informacije od zatvorenika Šehić Asifa, Udvinčić Halila, Šahbegović Mensura, Hadžalić Mehrudina, Muračević Eseta, Baručja Zahida, Pandžić Derviša.

209. Na navedene okolnosti saslušani su sljedeći svjedoci Ćutura Ferid, Šehić Asif, Udvinčić Halil, Šahbegović Mensur, Hadžalić Mehrudin, Muračević Eset, Medić Fadil, Durić Suljo, Ruhotina Muhamed, Prutina Mirsad, Hadžić Osman, Salkić Nijaz, Balešić Hata, Balešić Armin, Halilović Alija, Kerović Nenad, svjedok H.A. i zaštićeni svjedoci „A“ i „SV7“.

210. Svjedok Ćutura Ferid je na glavnom pretresu istakao da je od dva naoružana vojnika, 13.05.1992. godine, odveden i zatvoren u „Bunker“, u kojem je zatekao 15-tak civila građana sela Svrake, između ostalih i Eseta Muračevića, od kojih su neki bili pretučeni i uplašeni. Opisujući dešavanja u „Bunkeru“ svjedok navodi da su ga već prvo ili drugo veče izveli i odveli u prostorije u blizini restorana, gdje ga je ispitivao Nele, koji ga je i pretukao. Drugo svjedokovo izvođenje je bilo nakon dva tri dana, tada je ponovo ispitivan ali ga nisu tukli, tada ga je ispitivao Cerovina Jovo. Nakon toga, drugo ili treće veče, po svjedoka su došla dva stražara, misli da je jedan od njih imao nadimak Pape, koja su ga dovela u prostorije u koje je zatekao Branka Vlaču, kojeg svjedok tada vidi prvi put, koji ga je udario nogama: *“ ... bio je u čizmama, bio je p.jan ovaj, sa šubarom na glavi, kokardu je im'o na glavi ja sam Brani rekao, Brano šta sam ja radio, jesam li ja išta kriv, ti znaš da sam ja policajac, kad me pretuk'o, ja sam se malo branio rukama,... udar'o me nogama, čizmama onim u čizmama i šakama. I jednostavno sam ga molio da me pusti. Jer nisam kriv ... nakon toga se on smirio i vratio me u Bunker dole.”*⁴⁷ Svjedok navodi da je, kada ga je Branko tukao, u toj prostoriji bio sam sa njim i da ga je on: *“udar'o svukuda, udar'o me po rukama, gdje je stiz'o. On zna goje me tuk'o”*⁴⁸ nije mu rekao iz kojih razloga ga udara, jer razlog nije ni postojao *“on je bio p.jan, istuk'o me onako kako me istuk'o, ja sam se branio, kol'ko sam se mog'o braniti.”*⁴⁹ Svjedok je na glavnom pretresu bio kategoričan i siguran da je to bio Vlačo, kao i da su u zatvor povremeno silazili stražari,

⁴⁷ Transkript sa glavnog pretresa održanog dana 20.11.2013. godine, strana 12;

⁴⁸ Transkript sa glavnog pretresa održanog dana 20.11.2013. godine, strana 12;

⁴⁹ Transkript sa glavnog pretresa održanog dana 20.11.2013. godine, strana 12;

međutim u zatvor nije mogao niko ući, jer je Vlačo govorio da zatvor ne može niko otvoriti bez njega ili bez Tintora, prema mišljenju svjedoka, samo njih dvojica su imala ključ od "Bunkera" *"Vlačo je bio upravnik zatvora"*⁵⁰ a Tintor je bio glavni ispred SDS-a, za opštinu Vogošća. Svjedok je razmijenjen 29.05.1992. godine.

211. Iskaz ovog svjedoka Vijeće je u cijelosti prihvatilo kao istinit i vjerodostojan, nalazeći da se radi o uvjerljivom i nadasve upečatljivom svjedočenju, koje ne ostavlja mjesto sumnji da se inkriminirani događaj desio upravo na način kako je to svjedok i opisao. Iz iskaza ovog svjedoka nedvojbeno, se može zaključiti da je optuženi fizičkim maltretiranjem svjedoka tako što ga je, kako svjedok navodi: *".. udar'o me nogama, čizmama .. i šakama", "udar'o svukuda, udar'o me po rukama, gcje je stiz'o. On zna gcje me tuk'o", . istom nanio ozbiljne fizičke povrede. Vijeće nije imalo niti jedan razlog da ne povjeruje iskazu ovog svjedoka, tim prije što prilikom njegovog svjedočenja, nije steklo utisak da svjedok ima namjeru da neosnovano tereti optuženog, jer svjedok navodi da je u logoru "Bunker" proveo od 13.05 do 29.05.1992. godine, i da je za to vrijeme tri puta izvođen u pomoćne prostorije u blizini logora gdje ga ispituju, s tim da ga optuženi Vlačo ispituje i fizički maltretira (samo) jednom, pored toga svjedok potvrđuje da je on među prvima razmijenjen, što može biti rezultata "razgovora" između optuženog i svjedokovog brata. Agonija kroz koju je svjedok te prilike prolazio, pored činjenice što se nalazio u neprijateljskom okruženju gdje drugi imaju vlast nad njegovim životom, proizilazi iz izjave svjedoka date na glavnom pretresu, kada opisuje način na koji se od fizičkog maltretiranja pokušao odbraniti (*'ja sam Brani rekao, Brano šta sam ja radio, jesam li ja išta kriv, ti znaš da sam ja policajac", "kad me pretuk'o, ja sam se malo branio rukama", "...i jednostavno sam ga molio da me pusti. Jer nisam kriv..'*).*

212. S obzirom da je svjedok navedene prilike bio, kako navodi, sam u prostoriji sa optuženim Vlačom, da je u "Bunkeru" bio zatočen, za razliku od drugih zatočenika koji u istom ostaju do polovine avgusta, relativno kratko (oko 15 dana) i da je veći broj svjedoka, koji je saslušan na ove okolnosti, u logor "Bunker" zatvoren neposredno pred ili nakon što je svjedok Čutura razmijenjen (Asif Šehić, Halil Udvinčić, Mensuf Šahbegović, zaštićeni svjedok "A"), je razlog zbog kojeg, kako je Vijeće utvrdilo, nije bilo očevidaca navedenog događaja, odnosno svjedoka koji bi, navode u ovom dijelu, mogli "direktno" potvrditi. Međutim, činjenica da su i ostali zatvorenici na identičan način opisivali torture kroz koje su prolazili, pa su tako svjedoci – oštećeni jednako govorili o tome da su zatvorenici izvođeni iz "Bunkera" i odvođeni u pomoćne prostorije u kojim su ispitivani i gdje se dešava fizičko maltretiranje istih od strane stražara, a kojim je prisustvovao ili iste "odobrio" sam optuženi (o ovome su govorili svjedoci Asif Šehić, Halil Udvinčić, Mensur Šahbegović, Eset Muračević, A.H, Fadil Medić, Muhamed Ruhotina i dr.), te da su u logoru "Bunker" zatvorenici imali vidne povrede (iskaz zaštićenog svjedoka "A", svjedoka A.H., Fadila Medića i dr.), Vijeće je utvrdilo da je takvo ponašanje optuženog i stražara imalo jedinstven "obrazac ponašanja" prema zatvorenicima koji su se u istom našli, a što će biti obrazloženo u narednim paragrafima.

⁵⁰ Transkript sa glavnog pretresa održanog dana 20.11.2013. godine, strana 13;

213. Također, nastojanje odbrane da dovede u pitanje kredibilitet ovog svjedoka navodeći da, dio njegovog iskaza, kada svjedok opisuje kako je optuženi kritične prilike bio obučen (*"bio je p.jan ovaj, sa šubarom na glavi, kokardu je im'o na glavi"*), nisu potvrdili konkretno svjedoci Nijaz Salkić i zaštićeni svjedok SV7, kod Vijeća nije izazvalo sumnju u istinitost njegovog svjedočenja. Naime, Vijeće je utvrdilo da to što svjedoci Salkić i SV7, ne opisuju da je optuženi na sebi imao šubaru i kokardu, ne znači da svjedok Ćutura ne govori istinu o navedenom događaju, s obzirom da su se oba navedena svjedoka o tome "kako je optuženi bio obučen"⁵¹, odnosno da li ga je konkretno zaštićeni svjedok SV7 ikada vidio da šubarom i kokardom⁵² samo uoštenu izjašnjavali, tačnije nisu svjedočili kako je optuženi bio obučen konkretno te prilike, što je sasvim opravdano jer niti jedan od njih nije bio u prostoriji zajedno sa svjedokom Ćutura Feridom i optuženim.

214. Nadalje, na osnovu iskaza ostalih svjedoka čiji iskazi će biti analizirani u sljedećim paragrafima, Vijeće je van svake razumne sumnje zaključilo da je optuženi Branko Vlačo omogućio drugim licima da fizičkim zlostavljanjima iznuđuju informacije od zatvorenika u logoru "Bunker".

215. Svjedok Asif Šehić je na glavnom pretresu izjavio da je u "Bunkeru" bio zarobljen od 25.05. do 11.08.1992. godine, te da je prvi, treći i 25 dan od zatvaranja bio fizički maltretiran. Naime, svjedok je iz hotela "Park" odveden u "Bunker", tačnije u restoran kod Sonje "Kontiki", gdje je u jednu od prostorija sjedio Brano Vlačo. Kada je svjedok ušao u prostoriju, tu je bilo više vojnika, tu je bio i Pape, koji ga je ispitivao cijeli dan i tukao šakama (šamarao), nakon čega su mu dali papir da napiše imena 35 Muslimana koji imaju oružje. Kada je svjedok sačinio spisak oni su isti odnijeli, da bi se nakon izvjesnog vremena ponovo vratili i nastavili ga tući. Nisu mu rekli zašto ga tuku ali su ga okrivili da je htio da ubije Boru Radića i da ima mitraljesko gnijezdo na zgradi. Opisujući povrede koje je tada zadobio, svjedok navodi: *" im'o sam lom ove zigomatične kosti, jer ona mi je slomljena, glava je bila oteknuta, tu noć mi je onaj iz Svraka vadio jezik, umalo se nisam ugušio."* Nakon toga svjedok navodi da je Vlačo naredio da ga vode dole, te dodaje da ovo zaključuje zato što su vojnici *"dolazili, mjerjali se tu u kafani, u tom pomoćnom objektu cijeli dan, ... vojnici su dolazili, tukli me, ispitivali."* U svojoj izjavi, svjedok dalje navodi da su ga potom odveli u "Bunker", koji je uz prugu, od pratećeg objekta u kojem je ispitivan udaljen jedno 10 metara, gdje je zatekao još ljudi (od 15 do 20), od kojih je neke prepoznao, između ostalih, Mirveta Ćebu, Heku Piknjača, Mirsada Prutinu, Salkić Nijaza, Osmana Hadžića, Mehrudina Hadžalića, Zahida Baručiju, Eseta Muračevića. Svjedok navodi da su živjeli u strahu, dok u odnosu na fizičke napade, tokom zarobljavanja, navodi da ga je treći dan izveo (misli) Mladen Milanović i još neki koji su ga provocirali i tukli šakama, kundacima, po glavi", u prsa, u lijevu plećku i da je tada izgubio svijest". Maltretiranje je trajalo jedno dva tri sata, nakon čega su ga ponovo vratili u "Bunker". Nikakva ljekarska pomoć mu nije pružena. Nadalje, svjedok izjavljuje da su ga i 25. dan od zarobljavanja također pretukli, nakon čega su ga unijeli onesvještenog. Svjedok jasno ističe da mu niko nije rekao razlog zašto ga tuku, samo da je pokušao ubiti Boru. Njegovo treće fizičko maltretiranje je počelo oko podne, ne sjeća se koliko je trajalo, iz "Bunkera" su

⁵¹ Transkript sa glavnog pretresa od 20.11.2013. godine, strana 44;

⁵² Transkript sa glavnog pretresa od 29.04.2014. godine, strana 58;

ga u prateći objekat izveli, Pape, stražari Dragan i Mladen Milanović, koliko je maltretiranje trajalo svjedok se ne sjeća jer su ga u "Bunker" vratili onesvještenog. Svjedok navodi da je on u to vrijeme viđao Vlaču i kaže da on kad dođe rastjera te stražare koji su ga tukli, on je dolazio u taj pomoćni objekat u kojem su svjedoka tukli. Vlačo je prema izjavi svjedoka, tu bio svaki dan, jedne prilike je svjedoku prebacio kao da on ne želi da sarađuje s njima, tada mu je vratio novac koji su stražari prethodno od njega oduzeli. U vrijeme kada je svjedok bio u ovoj prostoriji, u podrumu su tukli Eseta Muračevića, njega su isto ispitivali i tukli.

216. Svjedok Mirsad Prutina, navodi da su ih početkom maja 1992. godine, prozivali jednog po jednog za razgovor sa Branetom, te da su svjedoka ispitivali Žara Kelović i „SV7“ (odakle im oružje itd) te da je ispitivanje bilo korektno nije bilo zlostavljanja nakon čega je vraćen u „Bunker“. Vezano za maltretiranja drugih i ovaj svjedok je u svom iskazu naveo da nepoznate osobe dolazile i tukle „*Baruč,ju Zahida, jer je bio prvi na udaru, kao i Asifa Šehića kog su zvali Žuti, kcji je od batina jedva preživio*“. Svjedok dalje navodi da je Asif „*posl,je jednih od batina unešen u prostor,ju, kosti su mu se vidjele (oko brka ispod nosa) i da je bio ugruhan u pluća, misli da su mu rebra bila polomljena*“.⁵³

217. I svjedok Halil Udvinčić, koji je zarobljen 14.06.1992. godine, je svjedočio da su ga Božo Žarković zvani Božur i još jedan, obojica naoružani, odveli u motel „Kontiki“, u "Bunker", u kojem su bili Eset Muračević, Alija Halilović, A.H., Osman Hadžić itd., te da je tu prenoćio, a ujutro oko 10 sati, mu je Dragan Vladušić rekao da izađe iz prostorije. Kad je izašao iz prostorije, svjedok navodi da je „*Vlačo išao ispred svjedoka, te da ih je bilo pet, šest.*“ Svjedok Vlaču vidi „*u "Bunkeru"*, on je za njim išao prema objektu gdje se ispitivalo. Dalje u svom iskazu navodi da je u objekat ušao Vlačo a svjedok za njim, te da je Vlačo je stavio stolicu pred svjedoka, a zatim sjeo iza stola. Ovih 5 do 6 lica, koja su svjedoku bila nepoznata, su ga gurnuli na ležaj. Objekat u koji je svjedok ušao je od blokova, to nije glavni objekat, nego jedna kuća sa dvije prostorije. Kako svjedok opisuje, Vlačo ga je počeo ispitivati, da objasni kako je hapsio Srbe i ubijao na Grahovištu, ko stanuje u blizini srba itd., što svjedok nije mogao objasniti, da bi mu potom dao zadatak da ide i pronađe Hasana Efendića (kojeg svjedok nije poznavao), te da pokupi srpske leševe po Orliču, Grahovištu, Žuči, te kada je svjedok odgovorio da on to sve ne može uraditi, Vlačo mu je zaprijetio da će mu „*ženu zaklati*“. Svjedok dalje navodi da su ga gurnuli „*prvo me uhvatio za glavu neko od njih, od te pratrje, četiri, pet, pa su mi kao krst urezali na čelo i pod vrat, te uho da mi o'sjeku*“. Svjedok dalje opisuje da su ga „svukli“ na pod i počeli udarati, nije mu poznato s čim su ga udarali, ali je ishod te tuče bio lom svih rebara i nosa, nakon čega se onesvijestio. Nakon izvjesnog vremena u tu prostoriju je došao stražar koji mu je naredio da se umije, međutim svjedoku je umivanje predstavljalo problem zbog povreda nakon čega ga vraćaju u "Bunker" gdje su mu zatvorenici stavljali obloge na povrede. Opisujući bolove koje je osjećao te noći svjedok izjavljuje da je u neka doba noći sanjao da je prikovan, ukršten, raširen kao krst, bolovi bubrega su ga probudili, a Brodulja mu je rekao „*šuti dedo ohladilo pa boli, dobro si ti proš'o.*“ Svjedok navodi da on "od tog straha" nije vidio do kada je Vlačo bio u toj prostoriji, jer su njega svukli sa ležaja i na podu ga udarali te dodaje da je Vlačo bio za stolom kada su ga pograbili. Isto tako,

⁵³ Audio zapis sa glavnog pretresa od 05.02.2014. godine 1h:25 minuta – 1h:27minuta;

svjedok je Vlaču vidio sutradan, kada je došao u objekat i pitao ga je *“kako je stari”* te mu rekao *“niko te neće više dirat.”* Svjedok u Bunkeru ostaje do 02.08.1992. godine, nakon čega ga odvođe kući. Vezano za povrede koje je tada zadobio, svjedok ističe da je išao na kontrole i preglede, te da su mu rekli da su mu *“rebra uzduž i poprijeko, serijski polomljena”* zbog čega, kao i udaraca koje je dobio u donji dio kukova, i sada osjeća posljedice. Poznato mu je da je Brano bio upravnik zatvora “Bunker” u periodu kada je on doveden, ostali zatvorenici su govorili da je on bio upravnik.

218. Odbrana je osporavala iskaz ovog svjedoka navodeći da svjedok, u iskazu datom ranije, nije spominjao optuženog Vlaču, odnosno da je u tom iskazu izjavio da nikog osim Dragana Vladušića nije poznavao, na šta svjedok odgovara da ne zna da li ga je spominjao, te da on govori istinu i onako kako je bilo.

219. Iskaz ovog svjedoka koji je dat „ranije“, a na koji se odbrana poziva, nije uložen kao materijalni dokaz, pa ga stoga Vijeće nije ni moglo cijeniti.

220. Svjedok Mensur Šahbegović je na glavnom pretresu izjavio da je zarobljen 11.06.1992. godine, kada njega i dvojicu odvođe u “Bunker”, odnosno kod „Sonje”, gdje ih je primio Branko Vlačo koji je bio upravnik. U “Bunkeru” su ih smjestili na donji sprat, a oko 3 ili 4 sata poslijepodne, su izveli sve koji su dovedeni taj i prethodni dan, ispred neke zgrade, postrojili su ih i podijelili im lične karte. Svjedoka tada odvođe u jednu malu prostoriju bez prozora u kojoj je bio totalni mrak, u kojoj je, prema mišljenju svjedoka, “Mongo” došao sam, nakon čega svjedok navodi da je *“prvi udarac bio drškom pištoja, a poslije toga da je bio udarac pištojem po glavi. Kako svjedok navodi da mu se čini da ga je udario čizmom, otkinuo mu ušnu resnicu, resu desnog uha”*⁵⁴, te da je pao i ne zna da li je bila neka svjetiljka ili nešto, uglavnom da mu je zatezao kabal oko vrata⁵⁵. Svjedok se ne sjeća kako je to maltretiranje prestalo, ali se sjeća da je Mongo, kada su izlazili, imao verbalni konflikt sa Brankom Vlačom, koji mu je tada rekao nešto u kontekstu da mu pravi probleme, zato što ga je tukao. Svjedok nije mogao odrediti u kojem svojstvu je Mongo bio u “Bunkeru”, ali je Mongo u “Bunker” ušao zajedno sa Vlačom koji je *“... tu kao domaćin”*⁵⁶. Nakon toga ga je Branko pozvao da izađe iz te prostorije i da se umije jer mu je tekla *“krv iz uha, iz glave i oka”*⁵⁷, a potom ga Vlačo odvođa u Doma zdravlja kako bi mu sanirali povredu, i govori mu da će ići kući i da nikome ne priča šta mu se desilo. Svjedok nakon toga odlazi kući u stan i sam se liječi. U stanu ostaje sve do 19.07.1992. godine kada je dobio dozvolu da napusti Vogošću.

221. Svjedok Mehrudin Hadžalić je na glavnom pretresu svjedočio o tome da su po njega 12.05.1992. godine, došle tri osobe, Mišo, Žara i srbijanac zvani Nele, koji ga izvode iz kuće, zajedno sa suprugom i djecom i odvođe ih u “Sonju” kod “Bunkera”. Svjedoka smještaju u jednu prostoriju, a ženu i dvoje djece u drugu prostoriju. Dalje, svjedok navodi da su ga u toj prostoriji, počeli ispitivati, nakon čega je u blizini “Bunkera” pala tromblonska

⁵⁴ Transkript sa glavnog pretresa od 13.11.2013. godine, strana 10;

⁵⁵ Transkript sa glavnog pretresa od 13.11.2013. godine, strana 10;

⁵⁶ Transkript sa glavnog pretresa od 13.11.2013. godine, strana 13;

⁵⁷ Transkript sa glavnog pretresa od 13.11.2013. godine, strana 11;

mina, kada Nele skače na njega i počinje ga udarati dva tri puta. Prostorija u kojoj se svjedok nalazio je "kao mala barakica", nakon čega ga odvođe u "Bunker", gdje zatiče 20-25 ljudi, od kojih je poznavao Esefa, profesora i dva milicionera Ćuturu i Salkića. U Bunkeru je proveo proveo 14 dana. Prilikom ispitivanja cijelo vrijeme je bio prisutan Nele, dok dvojica koja je naveo nisu.

222. Muračević Eset je svjedočeci na ove okolnosti izjavio da je početkom maja 1992. godine, sa određenim brojem stanovništva sela Svrake, bio zatvoren unutar kasarne JNA u Semizovcu, iz kojeg ga u Vogošću u "Bunker" odvođe Nebojša Jovanović Nele i Predrag Žarković Božur, u koji su kasnije počeli dovođiti i druge ljude iz svjedokove mjesne zajednice, koji su isto bili u kasarni u Semizovcu. Nakon izvjesnog vremena svjedok je iz "Bunkera" odveden u pomoćni objekat gdje se susreće sa istražiteljima, tu su bili "gospodin Branko Vlačo i zaštićeni svjedok „SV-7“, koji su bili korektni, svjedoka su ispitivali o svim okolnostima, pokušavajući na neki način pripisati svjedoku sve ono što se dešavalo na tom prostoru. Inače svjedok optuženog Branka Vlaču poznaje od ranije, znao je ko je on i o kome se radi, mada tada nije znao koju funkciju obnašna, a zaštićenog svjedoka SV-7 je lično poznavao od ranije, jer je on radio u policiji. Svjedok ističe da je glavnu riječ tu vodio Branko Vlačo. Opisujući kako je teklo ispitivanje, svjedok navodi da ga oni nisu fizički maltretirali, korektno su se ponašali, ali nezadovoljni onim šta je pričao, puštali bi ga vani, gdje bi prolazio kroz špalir srpskih vojnika, koji su ga udarali kundacima pušaka, nogama, izvodili na prugu, udarajući ga, prijeteći da će ga ubiti, baciti sa mosta, te ga ponovo vraćali pred ovu dvojicu istražitelja. Prema mišljenju svjedoka, oni su se na neki način čudili šta se to tamo napolju dešavalo, kao da nisu svjesni da je faktički to bilo po njihovom naređenju. Nakon toga bi se ispitivanje nastavljalo i kada bi bili zadovoljni s onim što je svjedok pričao, vraćali bi ga nazad u "Bunker". Svjedok ističe da su u "Bunker" dovođili i neke druge ljude, te se vjerovatno priče tih ljudi nisu slagale sa svjedokovim, tako da su oni svjedoka dodatno ispitivali. Prilikom uzimanja izjave nisu mu se predstavili, u smislu funkcije koju obavljaju, međutim, stražari koje su svjedoka izvodili su često govorili o upravniku Vlači, na osnovu čega je svjedok zaključio da je on glavni, a i nakon 7 mjeseci, koliko je svjedok proveo u zarobljeništvu, više nije bilo skrivanja „odnosno da su svi znali da je on upravnik“. Osobu o kojoj priča kao upravniku, svjedok na glavnom pretresu izjavljuje da vidi u sudnici i da sjedi preko puta njega, te da, iako je u to vrijeme u Vogošći "postojalo još jedno lice kcje se zvalo Brano Vlačo, osoba o kcjcj govori je osoba kcja je trenutno prisutna u sudnici..."

223. Vezano za ostale zarobljenike, svjedok Muračević ističe da su i oni prolazili kao i on, kada su vraćani u "Bunker", imali su na sebi vidne povrede. Svjedok navodi da je i na njemu bilo vidljivih povreda, ali nije imao kome pokazati niti je koga to interesovalo. Od zarobljenika koji su pored svjedoka maltretirani bili su Asif Šehić, Halil Udvinčić, Šerif Suljević, Mehmed Suljević, njih su izvodili iz "Bunkera", oni su bili ispremlaćivani toliko da su se u „Bunkeru“ borili za njihove živote. Konkretno, svjedok je naveo da su za Asifa Šehića i Mehmeda Suljevića mislili da su već mrtvi, te da ih je sam Bog, kako ističe, vratio u život koliko su bili pretučeni. Također, ni njima nije nikakva pomoć ukazana. Svjedoka je ispitivao Mile Renovica, on ga je ispitivao u pansionu "Kontiki" u Vogošći, on je nekad radio u Državnoj bezbjednosti, ali svjedok ne zna kakva mu je bila funkcija, ali zna da je vršio ispitivanje, on, Slaviša Mišić i Mile Renovica. Svjedok se ne sjeća svih koji su ga

ispitivali. Mile Renovica koji je njega ispitivao nije bio stražar, nego je bio osoba koja je vršila isljeđivanje logoraša. Mile Renovica ga je posebno maltretirao, kao i Slaviša Mišić. Prilikom ispitivanja svjedoka posebno su insistirali da im odgovori ko je naoružavao lica muslimanske nacionalnosti u Svrakama, tražili su imena ljudi uključenih u odbranu sela i krizne štabove, njega su uvijek optuživali da je organizovao borbu protiv srpskog naroda na području Svraka sa ciljem stvaranja islamske države. Brano Vlačo mu je, između ostalog, postavljao pitanja u vezi ličnih podataka i generalija. Stražar koji ga je doveo bi bio ispred objekta, gdje su ga saslušavali. I onda bi svjedok prošao kroz špalir tih stražara i drugih lica koja su bila, koji udaraju kundacima, nogama. Stražar bi bio tu i obično bi gledao, ili bi se i on uključio u to. Svjedok u Bunkeru ostaje do 11.08.1992. godine, kada ga sa određenim brojem zatvorenika, prebacuju u Planjinu kuću.

224. Na kraju i ovaj svjedok navodi da je i zatvorenik Zahid Baručija često bio izložen fizičkim maltretiranjima, možda i više od svjedoka, jer je on radio kao profesor u osnovnoj školi u Vogošći, a među stražarima je bilo i njegovih učenika, a pored toga on je na višestranačkim izborima bio nosilac liste SDA za opštinsko vijeće, pa su ga zbog toga više fizički maltretirali, rijetko je bilo da dan, dva prođe da on ne dobije određene batine. Svjedok zna da mu je polomljena vilica od maltretiranja, to se dešavalo kako u "Bunkeru" tako i u drugim objektima gdje je bio često izložen fizičkom maltretiranju.

225. Ostali saslušani svjedoci svojim iskazima potvrđuju navode ovih svjedoka – oštećenih, kao i da je prilikom zatočenja u "Bunkeru" fizički od strane drugih vojnika bio maltretiran i zatvorenik Zahid Baručija, pa tako zaštićeni svjedok "A" (u "Bunker" dolazi 15. jula 1992. godine i ostaje do polovine ili kraja avgusta 1992. godine), navodi da u "Bunkeru" vidi određeni broj lica u jako teškom stanju "*bili su neobrjani, isprepadani*", na donjem nivou je bilo 20 ili 25 osoba, između ostalih, Muharem Kliniča, Ekrem Pknjač, Eset Muračević, Džemo Pandžić, Abid Pandžić, Muharem Pandžić, Zejnil Muharemović, Mustafa i Ragib Muharemović, Nedim Pandžić itd. Svjedok navodi da je prisustvovao maltretiranju drugih zatočenika u "Bunkeru" i u "Planjinoj kući", svojim očima je vidio kada je jedan vojnik cipelama, šakama, udarao Zahida Baručiju. Osoba koja je maltretirala Baručiju je bila u vojničkoj uniformi, ali pored njega su učestvovali i vojnici, slučajni prolaznici koji dođu, taj vojnik misli da nije bio stražar u "Bunkeru". Ostali stražari su se prema drugim zatočenicima ophodili, prilično tolerantno, ali je bilo i pojedinačnih zlostavljanja, kao i stražara koji su bili apsolutno nedisciplinovani. Također i zaštićeni svjedok SV7 navodi da poznavao Papeta stražara, kao i da mu je poznato da je nekoliko puta istukao Baručiju Zahida, nastavnika, jer mu je nastavnik bio u školi, valjda ga slabo učio.

226. Isto tako, svjedok A.H. je na glavnom pretresu, u pogledu fizičkog maltretiranja, izjavio da su ljudi izvođeni iz "Bunkera" i da su bili maltretirani "*... Zaim Baručija, jadnik, podleg'o je od batinarja, Eseta Muračevića svaki dan, jer oni su imali svaki dan porciju da idu. To je neopisivo..*", kao i da su izvođeni i zatvorenici iz Nahoreva, a među njima su bili Mensur Šahbegović i Derviš Pandžić, koje zatvorenike su iz "Bunkera" izvodili stražari. Svjedok Hata Balešić je na glavnom pretresu izjavila da je u „Bunker“ odvedena 06.06.1992. godine, te da je tu, između ostalih, zatekla svog zeta Zahida Baručiju, koji je

bio „...ubijen, slomljena vilica, nije mogo ni jest“⁵⁸ ove navode potvrđuje I svjedok Armin Balešić, sin svjedoka Hate Balešić, koji ističe da je u “Bunkeru” vidio svog tetka, Zahida Baručiju, koji je bio premlaćen, vidio je na njemu modrice.⁵⁹

227. Svjedok Fadil Medić je izjavio da je poznavao Baručija Zahida, te da su njega skoro svaki dan tukli u “Bunkeru”, vjerovatno zato što je bio u stranci SDA, svjedok je vidio kako su izvodili i tukli Eseta Muračevića, dok svjedok Durić Suljo, također navodi da je u “Bunkeru” upoznao profesora Baručija Zahida, koji je svaki dan vođen i tučen „*n.jedan dan nije moglo promaći da on nije izvođen i da nije tučen, svaki dan kad bi dodi, ovaj to je, to je bilo borba sa životom hoće li prestati ili neće.*“⁶⁰

228. I svjedok Ruhotina Muhamed je svjedočio o tome da je u “Bunkeru” lično vidio fizičko zlostavljanje zatvorenika Baručija Zahida, profesora, i Muračević Eseta, koji je pobjegao sa Žuči. Svjedok je u svom iskazu istakao da su „*svakodnevno ulazili Đurđić Siniša, Vujičić Predrag, te fizički i psihički maltretirali, naročito profesora, govoreći rječima gdje mu je zelena olovka i zašto im je zelenom olovkom davao jedinice. On je također naveo da je Baručija ubijen ...*“⁶¹, te da su znali ulaziti i po tri puta dnevno i maltretirati zarobljenike. Svjedok je u “Bunkeru” ostao nešto više od dva mjeseca, I za to vrijeme, najmanje 30 puta je vidio kako maltretiraju druge.

229. Svjedok Nijaz Salkić (13.05.1992. godine, doveden u „Bunker“) navodi da je isti taj dan zarobljen i Zahid Baručija, profesor, te da je isto veče kada su dovedeni neko od stražara, ne zna ko, prozvao Zahida Baručiju i on je izašao iz „Bunkera“ i nije se dugo vratio, tek nekad ujutro. Ujutro, kada su se svjedok i ostali probudili i ustali, Zahid je i dalje ležao na ulazu u „Bunker“ sa desne strane možda jedno 2 metra, bio je pokriven dekom, skupljen. Svjedok dalje u svom iskazu navodi da je prvo mislio da Baručija spava duže, međutim kad se otkrio i sjeo, svjedok ga nije mogao prepoznati jer mu je lice bilo deformisano od batina. Baručija mu je, kako dalje svjedok navodi, ispričao da je odveden u kacerariju, u objektu gdje je bila i Vlačina kancelarija, i da su ga „*njegovi učenici tukli i da je bio tad prisutan i Vlačo.*“⁶² On ističe da je Baručija nakon tog premlaćivanja mogao normalno hodati, ali da mu je bila slomljena proteza, nije mogao da jede, te dodaje da su Baručiju „*posebno maltretirali.*“⁶³ Pored toga, svjedok navodi i da su jedne prilike ušli nekakvi (ne zna da li su Šešeljevci, Arkanovci, Bijeli orlovi), tada je bio prisutan i Peđa, Vujičić Predrag, i još dvojica, i da je jedan od njih Baručiju „*nogom udario kao loptu, a Peđa je to samo pogledao i nastavio nešto da priča.*“⁶⁴ Isto tako, svjedok navodi da je u tom periodu, dakle u maju mjesecu 1992. godine, najviše maltretiran i Eset Muračević kog su „*izvodili, ispitivali, pa kad se vrati ono vidi se da je maltretiran, vidjeli bi se tragovi udaranja*“⁶⁵, najviše su ga ispitivali za neke miks punktove.

⁵⁸ Transkript sa glavnog pretresa od 28.08.2013. godine, strana 25;

⁵⁹ Transkript sa glavnog pretresa od 28.08.2013. godine, strana 53-54;

⁶⁰ Transkript sa glavnog pretresa od 17.07.2013. godine, 43 strana;

⁶¹ Transkript sa glavnog pretresa od 12.06.2013. godine, strana 18;

⁶² Transkript sa glavnog pretresa od 20.11.2013. godine, strana 31;

⁶³ Transkript sa glavnog pretresa od 20.11.2013. godine, strana 31;

⁶⁴ Transkript sa glavnog pretresa od 20.11.2013. godine, strana 31;

⁶⁵ Transkript sa glavnog pretresa od 20.11.2013. godine, strana 31;

230. Svjedok Salkić također navodi i to da je poznavao Halila Udvinčića i Asima Šehića, i da su mu u „Bunkeru“ pričali da je Nele, koji je iz Srbije Jovana Tintora telohranitelj, dolazio tu i uzimao koga hoće da namlati. Tako se dešavalo da je tražio da mu se neko dovede, pa je tako jedne prilike Nele pištoljem pokazao na Asifa Šehića koji je po povratku „ječao i gušio“. Poslije par dana, kako dalje ističe, su izveli i Halila Udvinčića koji se vratio isprebijan. Nakon izvjesnog vremena opet je izveden Asif Šehić *„kcji se vratio isprebijan.“*⁶⁶ Svjedok navodi da su mu poslije, Halil i Šehić, pričali, da je *„bilo maltretiranje gore u toj prostorji kcja se nalazi desno, i uvijek po njihovim tim pričama, bi govorili da je uvijek bio neko od stražara i da je prisutan i gospodin Vlačo Brane, upravnik.“*⁶⁷

231. Navode ovog svjedoka je potvrdio i svjedok Alija Halilović, koji je također vidio izvođenje Udvinčića i Šehića, kao i da su se vratili sa vidnim povredama. Svjedok Nenad Kerović, koji je u „Bunkeru“ bio stražar je na glavnom pretresu potvrdio da je upoznat da je zarobljenik, nastavnik, Zahid Baručija jednom pretučen u dežurani, misli da ga je tada tukao pratilac Tintorov, Nele.⁶⁸

232. Dakle, iz iskaza navedenih svjedoka, prije svega oštećenih Asifa Šehića, Halila Udvinčića, Mensura Šahbegovića, Mehrudina Hadžalić i Eseta Muračevića, čije iskaze potvrđuju i ostali saslušani svjedoci, koji su od strane Vijeća prihvaćeni kao nesporni i ničim dovedene u sumnju, van svake razumne sumnje utvrđeno je da su zatvorenici iz logora „Bunker“ bili podvrgnuti ispitivanju i fizičkom maltretiranju od strane drugih vojnika, a isto im je svojim postupcima omogućio upravo optuženi Branko Vlačo.

233. Da su zatvorenici tada nanesene ozbiljne fizičke i psihičke povrede, odnosno da se sa istim nečovječno postupalo, govori upravo stanje u kojem su se zatvorenici nalazili, a što jasno proizilazi iz iskaza svjedoka Asifa Šehića, koji navodi da je prilikom fizičkog maltretiranja *„zadobio povredu lom zigomatične kosti“* i da je njegovo fizičko maltretiranje nastavljeno i u narednim danima, jer ga izvode i treći i 25 dan po zarobljavanju, kada je pretučen do te mjere da je pao u nesvjest, te onესвјештен unesen u „Bunker“. Slične ili teže povrede su zadobili i svjedoci Halil Udvinčić koji je također pretučen prilikom ispitivanja, kom su, kako je u svom iskazu istakao *„sva rebra polomjena, a kada je udaren u nos, da se onesvjestio“*, kao i svjedok Mensur Šahbegović kojeg je u pomoćnoj prostoriji pretukao „Mongo“, koji navodi da je *„prvi udarac bio drškom pištoja. ... ispod oka“*, tako da je imao veliku posjekotinu, nakon čega je dobio udarac pištoljem po glavi kao i čizmom i pri tom udarcu da mu je otkinuta resa desnog uha. Osoba po imenu „Nele“ je u prostoriji u bizini „Bunkera“ fizički maltretirala svjedoka Mehrudina Hadžalića, dok svjedok Eset Muračević fizičko maltretiranje doživljava od vojnika koji su stajali u špaliru kroz koji je svjedok morao proći nakon ispitivanja kojem su prisustvovali optuženi Vlačo i zaštićeni svjedok SV-7, nakon čega se ponovo vraćao u prostoriju gdje bi ispitivanje bilo nastavljeno.

234. Iz sadržaja iskaza ovih svjedoka može se zaključiti da je optuženi Branko Vlačo, vojnicima koji su fizičkim zlostavljanjima iznuđivali informacije od zatvorenika, svojim

⁶⁶ Transkript sa glavnog pretresa od 20.11.2013. godine, strana 32;

⁶⁷ Transkript sa glavnog pretresa od 20.11.2013. godine, strana 33;

⁶⁸ Audio zapis sa glavnog pretresa od 05.02.2014. godine, 0:50 minuta;

prisustvom, kao upravnik logora, to i omogućio, odnosno optuženi im svojim prisustvom i postupcima, s obzirom da ne preuzima ništa da takvo ponašanje vojnika zaustavi ili onemogućiti, daje do znanja da je taj „tretman“ ispravan i opravdan, te da isti odobrava, a što vojnike koji su se tu nalazili dodatno ohrabruje i motiviše da nastave sa maltretiranjem zatvorenika.

235. Vijeće nalazi nespornim da je optuženi bio upoznat sa „tretmanom“ koji su zatvorenici imali u logoru, a što se može zaključiti iz iskaza, između ostalih, svjedoka Halila Udvinčića koji navodi da je zajedno sa optuženim napustio logor „Bunker“ i da zajedno dolaze do pomoćne prostorije gdje svjedoka ispituju, kao i da je Vlačo bio za stolom kada su ga „pograbili“ nakon čega je uslijedilo fizičko maltretiranje svjedoka. U prilog tvrdnji da je optuženi u konkretnom slučaju znao šta se desilo sa svjedokom, potvrđuje i navod svjedoka da ga je optuženi sutradan pitao *“kako je stari”* i rekao mu *“.. niko te neće više dirat.”* Znanje optuženog, proizilazi i iz iskaza svjedoka Asifa Šehić koji govori o tome da je viđao Vlaču i da je on dolazio u pomoćne prostorije u kojem je svjedok maltretiran, kao i svjedoka Mensura Šahbegovića, koji ističe da je kada je maltretiranje prestalo Mongo, imao verbalni konflikt sa Brankom Vlačom, koji mu je tada rekao „da mu pravi probleme, zato što ga je tukao“, nakon čega optuženi poziva svjedoka da se umije jer mu je iz uha, glave i oka tekla krv te ga odvodi u Dom zdravlja da mu saniraju povrede. Također, i svjedok Eset Muračević navodi da su ga ispitivali optuženi Vlačo i zaštićeni svjedok SV-7, koji su ga, kada bi bili nezadovoljni njegovim odgovorom puštali vani, gdje je svjedok prolazio kroz špalir vojnika, a po povratku u kancelariju bi se *„čudili šta se to tamo napoju dešavalo, k'o da ja nisam bio svjestan da je faktički to bilo po njihovom naređenju.”*

236. Činjenice utvrđene na osnovu dokaza (veliki broj zlostavljanih lica, sistematski i organizovani način izvođenja zatvorenika iz „Bunkera“ u prostorije gdje je vršeno ispitivanje i premlaćivanje, težina premlaćivanja o kojoj su svjedočili svi oštećeni itd), su dovoljne da se van sumnje utvrdi neophodna namjera na strani optuženog da se zarobljenicima, ovakvim ponašanjem optuženog i drugih vojnika, nanese velike patnje, odnosno ozbiljne fizičke povrede. O agoniji i strahu kroz koji su zatvorenici tokom zatočenja u logoru „Bunker“ prolazi i bili izloženi, govori iskaz svjedoka Asifa Šehića, koji je u nekoliko navrata izvođen iz logora i fizički zlostavljan, te Halila Udvinčića koji su u svojim svjedočenjima na detaljan način opisali torture koje su preživjeli kao i svoje strahove. Sve navedeno, prema mišljenju Vijeća, bez dvojbe, predstavlja, po svom karakteru i značaju, težak, prije svega, psihološki pritisak (strah za vlastiti život te tešku duševnu bol i patnju), što je, sagledano u kontekstu vremena, mjesta i okruženja, u kojem su se zarobljenici nalazili, svim razumno zaključiti.

237. Ovom tačkom optužnice, optuženom Branko Vlači je stavljeno na teret i da je: *„U periodu od maja do kraja jula 1992. godine u svjstvu upravnika zatočeničkog logora za civile „Bunker“, prilikom ispitivanja zatočenih civila, iste fizički zlostavljao, pa je lično zlostavljao **Kodžaga Taiba** na način da ih je udarao nogama i rukama po svim djelovima t.jela,....”*

238. Prije svega, Sud je na osnovu člana 273. stav 2. ZKP BiH, donio odluku da se, s obzirom da je svjedok Kodžaga Taib preminuo, njegov iskaz pročita na glavnom pretresu, što je ranije obrazloženo.

239. Iz iskaza svjedoka, datog u fazi istrage pred Tužilaštvom BiH⁶⁹, proizilazi da je svjedok 06.05.1992. godine u večernjim satima od strane nepoznatih vojnika odveden u logor zvani „Bunker“ kod Sonje, gdje ga je ispitivao i tukao optuženi Branko Vlačo (kojeg je od ranije poznavao), a kada mu je to dosadilo „digao je sto i sa stolom me nabio uza zid“. Nakon toga je optuženi pozvao stražara Peđu koji svjedoka odvodi u drugu prostoriju i daje mu papir i olovku da napiše koliko i kome je napravio pušaka. Svjedok dalje navodi da ga je, pošto to nije mogao napisati, pretukao Peđa i to više puta sve dok nije pao u nesvijest. Kada su ga vratili u „Bunker“ postavili su ga uza zid i naredili da tu mora mirno stajati 24 sata, kako bi progovorio i rekao ono što su oni tražili, a pošto svjedok to nije mogao reći, svaki dan su ga izvodili i tukli. U tome se najviše isticao Žara Milić. Svjedok je u „Bunkeru“ proveo ukupno 3 mjeseca i 10 dana.

240. Na glavnom pretresu iskaz je dao i svjedok Suljo Durić koji je svjedočio o tome da je u „Bunker“ jedne prilike na Kodžaga Taiba od strane stražara bio „napucan“ pas kako bi ga ujeo, dok je svjedok Fadil Medić izjavio da je prisustvovao zastrašivanju Kodžaga Taiba, kada je vojnik, koji je ušao u „Bunker“, tražio od Kodžaga Taiba da skoči sa drugog sprata (sa visine oko 2,5 metra) na prizemlje „Bunkera“.

241. Iz svega navedenog može se zaključiti da Tužilaštvo krivičnu odgovornost optuženog, za radnje iz ove tačke optužnice, a koje se odnose na optuženog Kodžaga Taiba, temelji samo na, u istrazi datom, iskazu ovog svjedoka koji je pročitan na glavnom pretresu. Kako ovaj iskaz iz istrage nije podložan provjeri, niti je odbrani pružena mogućnost da unakrsno ispita svjedoka i time eventualno dovede u pitanje njegove navode, Sud ne može samo na ovom iskazu zasnovati osuđujuću presudu u odnosu na optuženog Vlaču. Presuda ne smije biti, u odlučujućoj mjeri, zasnovana na iskazima nedostupnih svjedoka, čiji se iskazi čitaju na glavnom pretresu, jer se odbrani uskraćuje pravo da neposredno ispita takve svjedoke, čime se narušava procesna jednakost stranaka.

242. Pored toga, a imajući u vidu činjenične navode koji proizilaze/neproizilaze iz sadržaja iskaza ovih svjedoka, te usljed nedostatka drugih dokaza koji bi išli u prilogu tvrdnje da je optuženi Branko Vlačo učestovao u radnji koja mu se stavlja na teret, Sud nije mogao izvesti pouzdan zaključak da je optuženi učestovao u istoj, iz kojih razloga je ime oštećenog Kodžaga Taiba, izostavio iz izreke presude, smatrajući da u ovom djelu nije potrebno donositi oslobađajuću presudu, ali isto tako izostavljeni činjenični sadržaj se ima smatrati presuđenom stvari.

Tačka I.2) izreke presude

⁶⁹ T- 41 Zapisnik o saslušanju svjedoka Kodžaga Taiba, Tužilaštvo BiH, broj KT-RZ-14/05 od 16.12.2005. godine

243. Optuženom Branku Vlači se ovom tačkom stavlja na teret da je u svojstvu upravnika zatočeničkog logora „Bunker“ u periodu od početka maja do kraja jula 1992. godine provodio sistem korištenja zatvorenika za potrebe izvođenja prisilnih radova, zatvorenici su vođeni na radove kopanje rovova na borbenoj liniji na brdu Žuč, na privatna imanja pojedinih vojnika, fabriku „Pretis“ i „Tas“, fabrike „Pliva“ i „Forma vita“, pri čemu je dana 31. jula 1992. godine u fabrici „Pretis“ smrtno stradao Pandžić Nedim, a ranjen Ruhotina Muhamed, a na brdu Žuč ranjen Muharemović Zejnil, pa i nakon saznanja za pogibije i ranjavanje zatvorenika nastavio provoditi sistem prisilnih radova;

244. Na ove okolnosti saslušani su svjedoci Muhamed Ruhotina, Mensur Pandžić, Eset Muračević, zaštićeni svjedok „A“, Hadžalić Mehrudin, A.H, Armin Balešić, Alija Halilović, Nijaz Salkić i Fikret Išerić.

245. Svjedok Muhamed Ruhotina je svjedočio o tome kako su iz logora „Bunker“ izvođeni na radove (koji nisu bili na dobrovoljnoj osnovi) na više lokacija brdo Orlić, Reljevo, Rajlovac, Žuč. Poslove na kojima je svjedok bio angažovan su „... najteži radovi, kopanje rovova, tranšeja, nošenje municije, na brdo „Žuč“, i izvlačerje ranjenih, to su bili maltene svakodnevni naši poslovi“⁷⁰ Opisujući sistem odvođenja na radove, svjedok ističe da bi ih ujutro postrojili ispred „Bunkera“ kako bi vidjeli ko je sposoban za rad, s tim da ako bi se išlo na rad na brdo „Žuč“ dolazio je vojni kamion 110-ka, sa alatom, s tim da je upravnik, Vlačo, određivao ko ide na radove.⁷¹ Svjedok navodi i to da je u logoru bio i čovjek po imenu Selmanović Zijad koji je vodio evidenciju koliko ih je otišlo, a koliko ih se vratilo sa radova, ako se neko nije vratio pored njegovog imena bi stavio minus što bi značilo da su poginuli. Svjedok se ne sjeća tačno koliko je puta upravnik bio tu kada su odlazili na radove⁷², te dodaje da je bilo situacija kada bi neko došao, kome je trebalo nešto na poljoprivredi raditi, cijepati drva, okopavati povrće, krompir, odlazio je i na te radove, tako je svjedok išao i kod oca optuženog da radi.⁷³

246. Nadalje, svjedok ističe da su radove obavljali i u blizini preduzeća u Vogošći, tada je svjedok i ranjen u preduzeću „Pretis“, kopajući rov 31.07.1992. godine za vrijeme nekog napada. Opisujući dešavanja od tog dana svjedok ističe da je tada „kudijem“ odvezen sa Pandžić Abidom, Pandžić Mensurom i Pandžić Nedimom, i da su kopali rov uz samu ogradu, skoro na liniji razdvajanja, a stražari iz zatočeničkog centra, koji su ih vodili i uglavnom čuvali, su bili negdje iza njih. Svjedok je tada „ranjen u desnu ruku, a Nedim Pandžić je pogođen u stomak“⁷⁴, nakon čega su ih prevezli najprije u Dom zdravlja, a potom u bolnicu, međutim Nedim Pandžić nije preživio. Svjedok se ne sjeća da li je tada s njima bio i Muharemović Zejnil, s obzirom da ih je tada bilo više. Vezano za boravak u „Bunkeru“ svjedok navodi da je „svaki dan bio isti, znači rad, maltretiranje nekih ljudi“, te da je on „radio, kopao, nosio municiju, izvlačio ranjene, pravio auta.“⁷⁵ Nakon dva i po mjeseca svjedok je prebačen u „Planjinu kuću“.

⁷⁰ Zapisnik sa glavnog pretresa od 12.06.2013. godine, strana 17;

⁷¹ Zapisnik sa glavnog pretresa od 12.06.2013. godine, strana 20;

⁷² Zapisnik sa glavnog pretresa od 12.06.2013. godine, strana 21;

⁷³ Zapisnik sa glavnog pretresa od 12.06.2013. godine, strana 21;

⁷⁴ Zapisnik sa glavnog pretresa od 12.06.2013. godine, strana 22;

⁷⁵ Zapisnik sa glavnog pretresa od 12.06.2013. godine, strana 23;

247. I svjedok Mensur Pandžić je svjedočio o tome da su zatvorenici logora „Bunker“ korišteni za radove, te da je prilikom izvođenja na radove viđao upravnika logora Branka Vlaču. Naime, svjedok navodi da je konkretno radove obavljao na Žuč gdje je kopao rovove i nasipe, kanale za vodu itd. Prilikom izvođenja radova u „Pretisu“, gdje je bila borbena linija i gdje su kopali rovove, došlo je do pucanja te su ranjeni Nedim Pandžić i Ruhotina Muhamed, koji su odmah odvedeni u bolnicu. Muhamed Ruhotina je preživio dok je Nedim Pandžić podlegao, a kasnije u toku dana su doveli i Muharemović Zejnila koji je ranjen na brdu „Žuč“. Svjedok je taj dan također bio na radovima u „Pretisu“, gdje je u to vrijeme bila borbena linija, tu je bio sa sedmoricom ili osmoricom, zatvorenika. Nakon pogibije i ranjavanja navedenih lica, svjedok je potvrdio da su i dalje nastavili ići na radove na borbenim linijama. Svjedok navodi i to da je pored radova na „Žuči“ i „Pretisu“, radove obavljao i na Kromolju i Vranjku, gdje su isto tako bile borbene linije. Odvođenje na radove se odvijalo tako što bi se oni dobrovoljno javljali, naime, tražio bi se određen broj zatvorenika a oni bi se javili, s tim da im nikad ne bi rekli da im trebaju zbog radova na borbenoj liniji.

248. Iskaze ovih svjedoka potvrđuju i ostali saslušani svjedoci pa tako svjedok Eset Muračević navodi da su zatvorenici iz „Bunkera“ često izvođeni na radove „*po naredbi upravnika zatvora, jer faktički on je svaki dan bio prisutan tu. Po povratku tih ljudi sa terena, saznali bi gdje su oni radili .. bilo da se radilo o sječi drva, bilo obavljajući po. joprivrednih radova kod nekih Srba unutar naseja, kopanje rovova na prvim borbenim linijama ili izvlačenja poginulih i ranjenih srpskih boraca nakon borbenih dejstava.*“⁷⁶ Nadalje, vezano za odvođenja zatvorenika na radove, svjedok navodi da je „*upravnik zatvora, preko svojih stražara, određivao ko će da ide... dolazio je u „Bunker“ i izvodio, nekad naređivao ko će da izađe.*“⁷⁷ Svjedoku je ovo poznato tako što su mu zatvorenici koji su odvođeni na radove govorili da je na platou pred pansionom „Kontiki“ bio prisutan Branko Vlačo, a u nekoliko navrata ga je i sam svjedok vidio, kada je zajedno sa zatvorenikom Baručijom odveden u Zabrdje da kupe stoku oko kuće oca Momčila Krajišnika. Razlozi odvođenja zatvorenika svjedoku nisu poznati, u većini slučajeva se govorilo da ti ljudi odlaze na razmjenu, međutim, kasnije su, bilo od ljudi koji su privođeni ili nakon rata, saznali da neke od tih osoba nisu više među živima ili se i danas vode kao nestale osobe.

249. Slična saznanja, vezano za odvođenje na radove ima i zaštićeni svjedok „A“, koji je u „Bunkeru“ bio zatočen od 15.07. do polovine ili kraja augusta 1992. godine, a koji navodi da su zatvorenici na radove vođeni tako što su uglavnom pozivani od nadređenih stražara da izađu ispred logora i da idu da nešto očiste, donesu, urade itd. Vezano za zatvorenika Nedima Pandžića, svjedok se sjeća da je on otišao u „Pretis-ov“ krug, gdje je i poginuo, ovo mu je poznato jer su se ostali, koji su otišli s njim, vratili i rekli mu šta se s njim desilo. Odgovorna osoba, prema tvrdnji svjedoka u to vrijeme u „Bunkeru“, je bio Brano Vlačo, svjedok ga je viđao kada su bila izvođenja na radove⁷⁸. Prema navodima svjedoka,

⁷⁶ Zapisnik sa glavnog pretresa od 06.02.2013. godine, strana 30;

⁷⁷ Zapisnik sa glavnog pretresa od 06.02.2013. godine, strana 30-31;

⁷⁸ Zapisnik sa glavnog pretresa od 27.03.2013. godine, strana 34-35; **Tužilac:** „... Jeste Vi vicjeli Vlačo, ovaj, Branka, kako Vi kažete... Brane, jeste Vi vicjeli rjega tada dok ste bili u „Bunkeru“?“ **Svjedok:** „Pa

izvođenje na radove nije bilo dobrovoljno, a odabir zatvorenika na radove se vršio u samoj prostoriji „*otvore se vrata od „Bunkera“, izađemo na taj dio gaje se može vidit, ti, ti, ti, ti, sadite, idemo*“ to kaže upravnik logora ili ovlašteno lice ako upravnik logora nije tu.⁷⁹

250. I svjedok Hadžalić Mehrudin, koji je u logor „Bunker“ doveden polovinom maja 1992. godine i tu ostaje 14 dana, navodi da je dva puta izvođen na radove, prvi put u mjesto Ugorsko gdje se nalazila „Pliva“ gdje su izvlačili neku robu međutim, tada se zapucalo pa su ih odmah vratili, a drugi put je išao u Semizovac kada su izvlačili avio bombu (obrazloženo u oslobađajućem dijelu presude), dok svjedok A.H. ističe da je on u „Bunkeru“ imao „privilegije“, tako da je obavljao radove košenja trave kod Vlačinog oca i Jevandić Duška (Vlačinog zeta ili dobrog prijatelja, svjedok nije siguran), kao i da je utovarao stoku u Tihovićima, cijepao drva za Božura, kopao put na Kromolju za Pale.

251. Također, i svjedok Armin Balešić, koji je zarobljen početkom juna 1992. godine i odveden u logor „Bunker“, u kojem ostaje sve do 10.08.1992. godine, ističe da je tokom boravka u „Bunkeru“ odvođen na radove; i to na kopanje rovova, popravljanje puteva prema „Žuč“, Poljinama, išao je u i fabriku „Pretis“, gdje je kopao tranšee. Sjeća se da je, prilikom izvođenja radova u „Pretisu“ jedan momak ranjen, a drugi je poginuo, misli da je njegov nadimak „Pumpo“, bio je mlad, oko 20 godina, a ranjenik se prezivao Ruhotina, obojica su bili iz Nahoreva. I svjedok je bio ranjen, to je bilo krajem jula u Ugorskom, kada su kopali rovove na prvim linijama, bili su živi štit, svjedoku je tada metak okrznuo ruku. Za vrijeme boravka u „Bunkeru“ upoznao je rukovodstvo, navodi da je, prilikom izlaska na rad ili prilikom dolaska s rada, sretao upravnika koji mu se predstavio, upravnik je bio Brano Vlačo.⁸⁰ Svjedok dodaje da je, procedura oko odvođenja na rad bila da su pretežno čuvari dolazili i tražili dobrovoljce, njima (zatvorenicima) je cilj bio da izađu iz „Bunkera“, jer je vani bilo više hrane, kontaktira se s ljudima itd., tako da je bilo i dobrovoljaca, svjedok se dobrovoljno javljao nekoliko puta.

252. Alija Halilović⁸¹ je na glavnom pretresu izjavio da su ga Branko Vlačo, koji se predstavio kao upravnik logora⁸², i zaštićeni svjedok „SV7 početkom maja 1992. godine iz kasarne u Semizovcu odveli u logor „Bunker“. I ovaj svjedok navodi da je odvođen na radove, najviše na Žuč, da je kopao rovove, na Tihovićima je tovario stoku, to je bilo po naređenju upravnika „Bunkera“⁸³. Svjedok dalje ističe da je zajedno sa Osmanom Hadžićem i A.H. bio kod Vlačinog zeta, Jovandić Duška, gdje su kosili travu.

mog'o sam ga vicjet tad kad se dešavaju ti radovi, ti, ti, ti, ti, ti izađite... „ **Tužilac:** *“Je li on to govorio?”* **Svjedok:** *“Kako kad. Nekad jeste...”* **Tužilac:** *“Je li on dolazio tu da kaže ti, ti, ti?”* **Svjedok:** *“Jeste.”*

⁷⁹ Zapisnik sa glavnog pretresa od 27.03.2013. godine, strana 70;

⁸⁰ Zapisnik sa glavnog pretresa od 28.08.2013. godine, strana 58; **Tužilac:** *“Znate li ko je bio upravnik tu?”* **Svjedok:** *“Vlačo Brano”* **Tužilac:** *“Kako Vam je to poznato?”* **Svjedok:** *“Pa zato što se predstavio jednom prilikom iz izlaska iz „Bunkera“, on se predstavio kao, pričali smo ...”*

⁸¹ Svjedok u „Bunkeru“ ostaje do avgusta 1992. godine kada je prebačen u „Planjinu kuću“

⁸² Zapisnik sa glavnog pretresa od 27.02.2013. godine, strana 12; **Svjedok:** *“... mi smo navodno tako nam je gospodin Vlačo rek'o da smo dovedeni za razmjenu.” ...* **Tužilac:** *“A pokazujete glavom, je li vidite Vi toga gospodina za koga kažete?”* **Svjedok:** *“Kako ne...pa vidim ...poznat'm ga, kako da ne.”* **Tužilac:** *“Jeste li Vi u tom periodu, evo sad govorimo o „Bunker“-u dok ste bili tu, ikad imali priliku saznati šta je on tu?”* **Svjedok:** *“Pa jesmo, on nam se predstavlj'o, da je on upravnik upravnik logora „Bunker””*

⁸³ Zapisnik sa glavnog pretresa od 27.02.2013. godine, strana 20;

253. Nijaz Salkić je u svom iskazu naveo da je 13.05.1992. godine doveden u logor „Bunker“, gdje je od ostalih zarobljenih saznao da je Branko Vlačo upravnik istog. I ovaj svjedok je potvrdio da su zatvorenici vođeni na radove na Žuč, te da mu je poznato da su jedne prilike zatvorenici odvedeni u „Pretis“, koji su, kada su se vratili, plakali jer je od snajpera poginuo mali „Pumpo“⁸⁴ (Pandžić Nedim koji tada imao oko 18 godina). Fikret Išćerić je na glavnom pretresu izjavio da je polovinom juna 1992. godine doveden u „Bunker“ u kojem ostaje oko dva mjeseca. Za vrijeme boravka u „Bunkeru“ svjedok je, skoro svaki dan, išao na radove – pravili su put, sjekli drva itd. Svjedok je od čuvara saznao da je upravnik logora Branko Vlačo. Svjedok navodi da su se oni javljali i dobrovoljno da idu na radove, jer su onda imali više hrane i dobili bi cigarete, s tim da svjedok ne zna tačno ko je određivao da se ide na radove, jer bi stražari rekli koliko im ljudi treba, a oni, dok ne bi došli tamo gdje idu, ne bi znali o kakvim poslovima je riječ i gdje tačno idu. Svjedok navodi da su to bili teški i različiti radovi, od pravljenja puta, kopanja rovova na linijama, cijepanja drva, košenja, radovi su obavljani većinom za privatna lica. Pored navedenog svjedok je bio angažovan i na Vranjku kada su „čistili“ gusto rastinje, odnosno šumu, kako bi se na tom području mogla pratiti borbena linija.

254. Vijeće je, cijeneći iskaz svjedoka Muhameda Ruhotine, u odnosu na ovu tačku optužnice u cijelosti prihvatilo kao istinit i vjerodostojan. Naime, prema ocjeni Vijeća, svjedok dosljedno i uvjerljivo opisuje način na koji su zatvorenici birani i odvođeni na radove, vrstu radova koje su obavljali, te na kraju svjedok jasno i precizno opisuje dešavanja od 31.07.1992. godine kada je on ranjen a zatvorenik Pandžić Nedim smrtno stradao. Navode ovog svjedoka su, u bitnim dijelovima, potvrdili i drugi svjedoci saslušani na ove okolnosti.

255. Kako proizilazi iz iskaza svjedoka Ruhotine, prilikom izvođenja zarobljenika na obavljanje radova, ključnu ulogu je imao upravo optuženi Branko Vlačo, pa tako svjedok navodi da ih je upravnik određivao ko ide na radove, kojom prilikom im je govorio „*mur je mcje*“, *on nas je oslovjavao mcje munje.*⁸⁵ Tvrđnju ovog svjedoka, u ovom dijelu potvrđuju i ostali saslušani svjedoci koji su saglasni u izjavama da je optuženi Vlačo, upravnik logora, bio osoba koja je određivala ko ide na radove, pa tako svjedok Eset Muračević ističe da su često iz „Bunkera“ izvođeni na radove „*po naredbi upravnika zatvora, jer faktički on je svaki dan bio prisutan tu*“, „*upravnik zatvora je, zajedno preko svcjih stražara, određivao ko će da ide... dolazio je u „Bunker“ i izvodio.... naređiv'o ko će da izađe*“⁸⁶. Prema tvrdnji zaštićenog svjedok „A“ odgovorna osoba u „Bunkeru“, bio je Brano Vlačo, viđao ga je kada su bila izvođenja na radove, odabir zatvorenika je vršen u samoj prostoriji „*otvore se vrata od „Bunkera“, izađemo na taj dio gdje se može vidit, ti, ti, ti, ti, sađite, idemo*“⁸⁷, kako svjedok tvrdi ovo govori upravnik logora ili ovlašteno lice ako upravnika logora nema tu. Svjedok Alija Halilović, koji je radove obavljao i na Tihoviće gdje je tovario stoku kao i na Žuč, ističe da je obavljanje radova bilo po naređenju upravnika „Bunkera“, Branka Vlače.

⁸⁴ Zapisnik sa glavnog pretresa od 20.11.2013. godine, 43 strana;

⁸⁵ Zapisnik sa glavnog pretresa od 12.06.2013. godine, strana 20;

⁸⁶ Zapisnik sa glavnog pretresa od 06.02.2013. godine, strana 30-31;

⁸⁷ Zapisnik sa glavnog pretresa od 27.03.2013. godine, strana 70;

256. Iako pojedini svjedoci navode da bi se za obavljanje poslova tražili i dobrovoljci i da su se oni i dobrovoljno javljali (Mensur Pandžić, Armin Balešić, Išerić Fikret) Vijeće ipak ne nalazi da se u konkretnom slučaju može govoriti o dobrovoljnom obavljanju poslova, s obzirom da slobodna volja ili pristanak postaju irelevantni uslijed okolnosti pod kojima su isti dati (pozicija u kojoj su se zatvorenici nalazi gdje su drugi imali kontrolu nad njihovim životom, strah od porobljavanja itd.), a što se može vidjeti i iz iskaza svjedoka Mensura Pandžića i Išerića Fikreta, koji navode da kada bi tražili dobrovoljce nikad im ne bi rekli da im trebaju zbog radova na borbenoj liniji ili gdje tačno trebaju ići.

257. Svjedoci Muhamed Ruhotina, Mensur Pandžić, Armin Balešić i dr., saglasno izjavljaju da su na radove odvođeni na različite lokacije, između ostalog, i na borbenim linijama na „Žučić“ i „Pretis-u“ („TAS“) gdje su se obavljali najteži poslovi, kopanje rovova, tranšeja, kanala za vodu, nošenje municije. Ostali svjedoci potvrđuju navode optužbe da su zatvorenici korišteni i za obavljanje poslova na privatnim imanjima, pa tako svjedok Muhamed Ruhotina navodi da su dolazile osobe kojima je trebalo obavljati poslove na poljoprivredi, cijepati drva, okopavati povrće, krompir, kao i da je radio „*i kod upravnikovog oca.. tesali smo neko koje i zagrađivali ogradu, na Kremeš mislim da se zove*“. Isto tako, svjedok Eset Muračević navodi da je on, zajedno sa zatvorenikom Baručijom, odveden u Zabrdę da kupe stoku oko kuće oca Momčila Krajišnika, svjedok Hadžalić Mehrudin, je radove obavljao u „Plivi“ gdje su izvlačili neku robu međutim, tada se zapucalo pa su ih odmah vratili, dok svjedok Alija Halilović navodi da je pored radova na Žučić išao na radove i na Tihoviće, gdje je tovario stoku, a zajedno sa Osmanom Hadžićem i H.A. je bio kod Vlačinog zeta gdje su kosili travu. Svjedok navodi da su to bili teški i različiti radovi, od pravljenja puta, kopanja rovova na linijama, cijepanja drva, košenja, kao i da su isti obavljani većinom za privatna lica. Pored toga svjedok Halilović je bio angažovan i Vranjku kada su „čistili“ gusto rastinje, odnosno šumu, kako bi se na tom području mogla pratiti borbena linija.

258. Navod optužbe da je 31.07.1992. godine u fabrici „Pretis“ smrtno stradao Pandžić Nedim, a ranjen Ruhotina Muhamed, a na brdu Žučić ranjen Muharemović Zejnir, proizilazi kako iz iskaza svjedoka Muhameda Ruhotine kojem je Vijeće u cijelosti poklonilo vjeru nalazeći ga uvjerljivim i ničim dovedenim u sumnju, tako i iskaza ostalih saslušanih svjedoka, pa tako Mensur Pandžić, govori o tome da su, dok su radili u „Pretisu“ gdje je bila borbena linija i gdje su kopali rovove, pogođeni Nedim Pandžić koji nije preživio dok je Ruhotina Muhamed, ranjen, a kasnije su toku dana doveli i Muharemović Zejnira koji je ranjen na brdu „Žučić“. Identično su svjedočili i ostali svjedoci, između ostalih, zaštićeni svjedok „A“, vezano za zatvorenika Nedima Pandžića, ističe da se sjeća da je on otišao u „Pretis-ov“ krug, gdje je i poginuo, svjedok Armin Balešić se sjeća da je prilikom izvođenja radova u „Pretisu“ jedan momak ranjen, a drugi je poginuo, misli da je njegov nadimak „Pumpo“, bio je mlad, oko 20 godina, dok se ranjenik prezivao Ruhotina, obojica su bili iz Nahoreva, dok svjedok Nijaz Salkić ističe da mu je poznato da su jedne prilike zatvorenici odvedeni u „Pretis“, i kada su se vratili plakali su jer je poginuo mali „Pumpo“ kojeg je prema ogradi „Pretis-a“ pogodio snajper, Pumpo - mali Pandžić Nedim, je imao (možda) 18 godina.

259. Vijeće je također, izvršilo uvid i u materijalnu dokumentaciju uloženu na glavnom pretresu, između ostalog, dokaz optužbe (T-100) Bilten od 31.07.1992. godine Odjeljenja zatvora Srpske opštine Vogošća, iz kojeg nesporno proizilazi da je od strane optuženog Branka Vlače podnesen izvještaj o tome da je po nalogu ratnog štaba, a zbog izvođenja radova na uređenju kruga fabrike „Pretis“, iz zatvora odvedeno 8 zatvorenika na rad, te da su tokom izvođenja radova ranjena dvojica zatvorenika Pandžić Nedim koji je umro na putu do bolnice i Ruhotina Muhamed koji je lakše ranjen.

260. Isto tako Vijeće je izvršilo uvid i cijenilo i ostalu materijalnu dokumentaciju uloženu od strane optužbe, i to; T-106 Bilten za dan 03.08.1992. godine Odjeljenja zatvora Srpske opštine Vogošća od 04.08.1992. godine u kojem se navodi da je na zahtjev majora Škipine Sretka, a zbog uređenja kruga fabrike „Pretis“, na rad poslano 11 zatvorenika (dokument je potpisan od strane optuženog Vlače), zatim T-110 Bilten za dan 05.08.1992. godine, Vogošća od 06.08.1992. godine (02977429) (potpisan od strane optuženog) u kojem se navodi da niko od zatvorenika nije išao na rad niti je iko priveden u zatvor, te dokaz T-116 Bilten za 06.08.1992. godine, Odjeljenje zatvora od 07.08.1992. godine, (potpisan od strane optuženog) u kojem se navodi da je, zbog uređenja kruga fabrike „Pretis“ na rad poslano 8 lica.

261. Pored toga, Vijeće je cijenilo i dokaze optužbe broj T-105 - Naredbu Vogošćanske brigade, strogo povjerljivo od 03.08.1992. godine, u kojoj se upravi zatvora naređuje da se Vogošćanskoj brigadi, za potrebe čišćenja kruga fabrike „Pretis“, obezbjedi 11 radno sposobnih ratnih zatvorenika, koji će, nakon završenog zadatka, biti vraćeni u zatvor „Bunker“ (06148329), zatim dokaz T-107 Naredbu Vogošćanske brigade, od 04.08.1992. godine, u kojoj se naređuje upravi zatvora Vogošća da obezbjedi za potrebe Vogošćanske brigade – obezbjeđenje Pretisa, 8 radno sposobnih ratnih zarobljenika muslimanske nacionalnosti radi uređenja kruga fabrike, nakon čega će isti biti vraćeni u zatvor „Bunker“ (06148328), kao i dokaz broj T-106 Bilten, odjeljenja zatvora, od 04.08.1992. godine, za dan 03.08.1992. godine, u kojem se navodi da je na zahtjev majora Škipine Sretka, a zbog uređenja kruga fabrike Pretis na rad poslano 11 zatvorenika, potom dokaz T-108 Bilten odjeljenja zatvora od 05.08.1992. godine za dan 04.08.1992. godine u kojem se navodi da je zbog uređenja kruga fabrike Pretis na rad poslano 8 lica i dokaz T-120 Akt Komande Vogošćanske brigade, broj: 344, od 08.08.1992. godine, kojim se zahtjeva 5 zatvorenika za rad na sječi drva – trasa za put, koji rad će isti obavljati do daljnjeg, odnosno do završetka rada na trasi.

262. Iz svega navedenog Vijeće nesporno zaključuje da je na strani optuženog postojala jasna svijest i namjera da kontinuirano „provodi“ sistem korištenja zatvorenika iz zatočeničkog logora „Bunker“, za obavljanje prisilnih radova, kojom prilikom su zatvorenici korišteni za najteže poslove kako na privatnim imanjima određenih lica tako i na samim borbenim linijama. Isto tako, nesporno je da su, prilikom izvođenja i obavljanja ovih radova, s obzirom da su neki radovi obavljani i na borbenim linijama, ranjeni zarobljenici Ruhotina Muhamed i Muharemović Zejnil, a smrtno stradao Pandžić Nedim, pa uprkos

ovoj činjenici koja je optuženom Branku Vlači bila poznat⁸⁸, optuženi i dalje nastavlja sa angažovanjem zatvorenika za radove na rizičnim područjima, što se može zaključiti kako iz iskaza svjedoka koji navode da su svaki dan obavljali radove (Muhamed Ruhotina) i da su i nakon pogibije navedenih lica i dalje išli na rad (Mensur Pandžić), tako i materijalne dokumentacije iz koje je vidljivo da je optuženi, prije svega, nesporno bio upoznat sa ranjavanjem i stradanjem zatvorenika, kao i da je odmah nakon toga, angažovao još jednu grupu zatvorenika na području „Pretisa“, iz kojih razloga ga Vijeće nalazi odgovornim i krivim za radnje propisane članom 172. stav 1. tačka c) KZ BiH.

263. Tužilaštvo je, ovom tačkom optužnice, optuženog teretilo i za izvršenje krivičnog djela iz člana 172. stava 1. tačka a) (lišavanje druge osobe života - ubistvo) KZ BiH. Međutim, iz svih provedenih dokaza, Vijeće zaključuje da Tužilaštvo nije dokazalo sve elemente bića ovog krivičnog djela na strani optuženog. Naime, imajući u vidu da su elementi ovog krivičnog djela; (1) lišavanje života i (2) direktna namjera da se liši života (počinilac je svjestan svog čina i želio je da se čin izvrši), Vijeće, na osnovu provedenih dokaza nije našlo namjeru da se angažovanjem na radovima na području fabrike „Pretis“ zarobljenik, Pandžić Nedim, liši života, namjera optuženog je usmjerena na korištenje i održavanje sistema prislinih radova zatvorenih, što je nesporno utvrđeno, a ne ubistva nekih od njih.

264. Isto tako, Vijeće iz provedenih dokaza (subjektivnih i materijalnih) nije našlo da je optuženi Vlačo odgovoran da je, kako se navodi ovom tačkom optužnice, „uspostavio“ sistem korištenja zatvorenika za obavljanje radova, s obzirom da na ove okolnosti svjedoci nisu saslušavani niti je Tužilaštvo na ove okolnosti izvodilo materijalne dokaze, iz kojih razloga je Vijeće uredilo činjenični opis ove tačke, na način da je navedena radnja izostavljena iz teksta.

Tačka I.3) izreke presude

265. Vijeće je optuženog Branku Vlači našlo odgovornim da, nakon što je u junu mjesecu 1992. godine iz logora „Bunker“ izvedena veća grupa zatvorenika i predana vojnicima koji su ih odveli na brdo Žuč radi izvođenja prinudnih radova, te nakon što je Damjanović Dragan na brdu Žuč odveo Muharemović Nezira, Muharemović Hasana, Pandžić Asima, Pandžić Ismeta i Šabanović Nasuva, od kada im se gubi svaki trag, te da nakon što je Branko Vlačo obavješten o događaju, nije ništa poduzeo da spriječi takvo buduće postupanje sa zatvorenicima i nastavio i dalje izdavati zatvorenike za potrebe prisilnih radova, a ostale zatvorenike obavjestio da su ovi zatvorenici razmjenjeni;

266. Na ove okolnosti su saslušani svjedoci Alija Halilović, Fikret Išerić, A.H., Mensur Pandžić, Asif Šehić, Hata Balešić, Armin Balešić, SV7, Suljo Durić, Muhamed Ruhotina i Nenad Kerović.

⁸⁸ Između ostalog svjedok Ruhotina Muhamed u svom iskazu tvrdi da je u logoru „Bunker“ postojala osoba po imenu Selmanović Zijad koji je vodio evidenciju koliko ih je otišlo, a koliko ih se vratilo sa radova, ako se neko nije vratio pored njegovog imena bi stavio minus što bi značilo da su poginuli.

267. Svjedok Alija Halilović je na glavnom pretresu svjedočio o tome da je njih 30 upravnik Brane Vlačo postrojio i rekao mu da njih trojica starih zatvorenika odgovaraju za 9 ljudi, te da će ih lično ubiti ako neko iz njihove „grupe“ pobijegne. Pored svjedoka ovaj zadatak su dobili Zlatan, ne sjeća mu se prezimena i Nusret Muharemović kojeg je kada su stigli na Žuč odveo Dragan Damjanović. On u svom iskazu ističe da su na Žuč otišli kamionom sa stražarom Peđom i još dvojicom koji su bili s njima. Svjedok navodi da su oni kamionom prošli Dragana Damjanovića koji je išao pješke, te da su na na brdu dobili alat za rad.⁸⁹ Stražari nisu ništa rekli na to što je Damjanović prvih pet zatvorenika odveo, te svjedok pretpostavlja da se on za to odvođenje dogovorio sa stražarima. Svjedok je u svom iskazu bio isključiv u tvrdnji da je Dragan Damjanović njih pet odveo na Žuč na borbenu liniju, te dodaje da je nakon možda 20-tak dana u logor „Bunker“ doveden Kuharić Zvonko koji je bio na Žuču u vojsci, i koji im je rekao da je vidio kako je Dragan Damjanović pobio te ljude. Svjedok navodi da su oni (njih petorica), trebali ukopati dva konja koja su bila mrtva, te kada su ih ovi ukopali da ih je Dragan Damjanović pobio i onda ih samo zagrnio. U svom iskazu svjedok dalje navodi da nakon što su svjedok i ostali vraćeni u „Bunker“, ostali zatvorenici su se dva tri dana pitali šta je bilo sa onih pet zatvorenika, te da je jedan od zatvorenika, (svjedok ne navodi ime) pitao „*Braneta Vlaču a Vlačo mu je odgovorio da su u Rajlovcu istovaraju brašno.*“⁹⁰ Također, svjedok je naveo da su nakon ovog događaja, non stop išli na radove.

268. I svjedok Fikret Išerić je u logoru „Bunker“ bio od polovine juna 1992. godine, te potvrđuje navode svjedoka Alije Halilovića da su odvođeni na radove, te da su prilikom odvođenja na brdo Žuč, jedne prilike idući uzbrdicom, kamion zaustavio, te da je čuo da vozač razgovara s nekim, kako je cerada na kamionu bila podignuta, vidio je visokog čovjeka sa kokardom, bradom, koji je išao za kamionom. Svjedok u svom iskazu pojašnjava da je kasnije saznao da se taj čovjek zove Dragan Damjanović, koji je tada tražio šest ljudi, navodno da zakopaju konje koji su nagazili na mine, a stražar koji je bio tu s njima i bio odgovoran za njih, Stanko Knežević, mu je rekao da mu je dovoljno pet. Nakon čega je i odvedeno pet ljudi, koje svjedok nakon toga više nije vidio. Ovaj svjedok se sjeća da je te prilike odveden Nezir Muharemović, Hasan Muharemović, koje je on poznavao, i Dedo, kojeg nije poznavao. Svjedok dodaje da su nakon njihovog odvođenja kružile priče da su oni, kada su odvedeni na kopanje počeli bježati, te da ih je ubio Dragan Damjanović, tako da je do svjedoka došla informacija da oni više nisu živi, ovo mu je rekao stražar Zoran Marković.

269. I svjedok Muhamed Ruhotina je svjedočio o tome da su drugi dan boravka u „Bunkeru“ krenuli na Žuč da kopaju put, postrojani su bili na jednoj livadi, te da ih je postrojio Dragan Damjanović, koji im je rekao da je navodno granata pala i ubila konja, te da prvih pet idu da zakopaju konja, i da je tada pet ljudi odvedeno i od tada da im se gubi svaki trag. Svjedok navodi da su odvedeni Pandžić Asim, Pandžić Ismet, Muharemović Hasan, Muharemović Nezir i Šabanović iz Vogošće, kojem se ne sjeća imena. On dalje u svom iskazu navodi da je nakon dva i po mjeseca prebačen u „Planjinu kuću“ i da se svakodnevno išlo ponovo na rad.

⁸⁹ Zapisnik sa glavnog pretresa od 27.02.2013. godine, strana 19;

⁹⁰ Zapisnik sa glavnog pretresa od 27.02.2013. godine, strana 20;

270. I svjedok Armin Balešić opisujući događaj na brdu „Žuč“ je potvrdio navode prethodnih saslušanih svjedoka da je Dragan Damjanović odveo pet zatvorenika, koji se nisu više vratili, ubijeni su. On je pri tom istakao da su svi odvedeni bili iz Nahoreva, te da ih on nije poznao, znao je samo Šabanovića, misli da se zove Nasuv, on je bio iz Vogošće.

271. Svjedok A.H. je također svjedočio o odvođenju pet zatvorenika, ističući da je jedne prilike zajedno sa Osmanom Hadžićem bio kod Duška Jevandića, Vlačinoga misli zeta ili prijatelja, gdje su kosili travu, kada je došla osoba zvana Aci, (Duška Jevandića zet) koji je rekao „majmun ubio petoricu“ misleći na Dragana Damjanovića. On je također naveo u svom iskazuda mu je tada bilo poznato da je taj dan, jedan broj ljudi iz Nahoreva i Vogošće, otišao na rad prema Žuči. Kada se svjedok vratio u logor „Bunker“ vidio je Vlaču i neko „komešanja“ oko Dragana Damjanovića, zbog toga što se desilo. Svjedok u svom iskazu navodi da nije čuo šta se tačno desilo, kao ni šta je Vlačo pričao, uglavnom Vlačo je raspravljao sa stražarima. Kada je ova grupa vraćena u „Bunker“ svjedok se uvjerio da nije bilo tih pet ljudi, te dodaje da je Milanović vodio ljude, ali da ih je Damjanović odveo da zakopaju nekog konja na Žuči, od kada im se gubi svaki trag. Svjedok se sjeća da se radi o četverici iz Nahoreva, Pandžići i Šabanović iz Vogošće, mada nije siguran.

272. I svjedok Pandžić Mensur koji je u logor „Bunker“ doveden polovinom juna 1992. godine, je izjavio da je drugog dana po njegovom dolasku u „Bunker“ Damjanović izveo petoricu ljudi i od tada se o njihovoj sudbini ništa ne zna. Osobe o kojima svjedok govori su Hasan Muharemović, dvojica Pandžića, dvojica Muharemovića i jedan iz Vogošće Šabanović. On o njihovoj sudbini navodi da su kružile različite priče od toga da su razmijenjeni, da se nalaze u Rajlovcu gdje čekaju razmijenu, zatim da su pobijeni, da ih je Damjanović pobio, a da je ove informacije svjedok saznao od stražara Zvonke, koji je tada bio na straži, a koji je bio svjedok tog događaja. Svjedok navodi da nakon ovog događaja par dana nisu išli na radove, a nakon toga da je nastavljeno po starom.⁹¹

273. Asif Šehić, svjedočeći o ovom događaju, također navodi da su zatvorenici u logoru „Bunker“ skoro svaki dan vođeni na rad, kao i da mu je poznato da su jedne prilike, odveli jednu grupu na (misli) Žuč da kopaju i da se nije vratilo ukupno pet momaka, rekli su im da će navodno doći. On također ističe da su pričali kasnije da su ovi otišli na razmijenu, da su razmijenjeni ali oni se nisu pojavili. Svjedok je poznao Pandžića vozač hitne, Šabanović Nasuva, čiji je brat blizanac vraćen, Muharemović ne sjeća mu se imena, i još neke. Na kraju u svojoj izjavi svjedok navodi da su oni poslije rata nađeni mrtvi u nekoj grobnici, te da se pričalo da ih je ubio Dragan Damjanović, jer ih je on i odveo da zakopaju konja.

274. I svjedok Hata Balešić, kao i svjedoci SV-7, Suljo Durić, Nenad Kerović, su potvrdili ove navode, oni su izjašnjavajući se na navedenu tačku optužnice, izjavili da je došao Damjanović uzeo pet zatvorenika i odveo ih da zakopaju konja, te da se ta petorica nisu vratila.

⁹¹ Zapisnik sa glavnog pretresa od 05.06.2013. godine, strana 50; **Svjedok:** „..... uglavnom posle tog događaja nismo išli jedno pet, šest dana ja mislim nikako na rad nismo izlazili.“ **Tužilac:** „I onda nakon toga opet krenuli je li?“ **Svjedok:** „Opet kasn je isto.“

275. Naime, Vijeće je, iz iskaza saslušanih svjedoka direktnih učesnika događaja, Alije Halilovića, Ifeta Iščerića, Armina Balešića i Muhameda Ruhotine, a čije iskaze nalazi u bitnim dijelovima saglasnim, uvjerljivim, pouzdanim, tačnim i ničim dovedenim u sumnju, nesporno zaključilo da je u junu mjesecu 1992. godine, iz logora „Bunker“ izvedena grupa zatvorenika, koja je u pratnji stražara iz logora (svjedok Halilović navodi stražara Peđu i još dvojicu koje ne imenuje, svjedok Iščerić navodi ime samo jednog stražara Stanka Kneževića), odvedena kamionom na brdo Žuč gdje ih sreće i postrojava Dragan Damjanović koji iz navedene grupe izdvaja prvih 5 zatvorenika. Svjedok Iščerić spominje da je tada odveden Nezir Muharemović, Hasan Muharemović, i Dedo, kojeg ne poznaje, svjedok Balešić navodi da se radilo o ljudima iz Nahoreva, nije ih poznavao znao je samo Šabanović Nazuva, koji je bio iz Vogošće, a svjedok Ruhotina ističe da su te prilike odvedeni Pandžić Asim, Pandžić Ismet, Muharemović Hasan, Muharemović Nezir i Šabanović, kojem se ne sjeća imena.

276. Svi svjedoci su saglasni u izjavi da je navedena grupa odvedena od strane Damjanovića kako bi zakopala konja, nakon čega im se gubi svaki trag.

277. Navode ovih svjedoka u bitnim dijelovima potvrđuju i ostali svjedoci, prije svega svjedok A.H. koji je, dok je bio na radu kod Duška Jovanovića, Vlačinoga zeta ili prijatelja, čuo kada je osoba zvana „Aci“ rekao „majmun ubio petoricu“ misleći na Dragana Damjanovića, osim toga svjedoku je poznato da je taj dan, jedan broj ljudi iz Nahoreva i Vogošće, otišao na rad prema Žuči (sjeća da se radi osobama iz Nahoreva, Pandžići i Šabanović iz Vogošće, mada nije siguran). Isto tako, navode o nestanku 5 zatvorenika iz logora „Bunker“ potvrđuje i iskaz svjedoka Mensura Pandžića kojem je također poznato da je po svjedokovom dolasku u logor „Bunker“ Damjanović izveo petoricu ljudi i od tada se o njihovoj sudbini ništa ne zna, radi se o Hasanu Muharemović, dvojici Pandžića, dvojici Muharemovića i jedan iz Vogošće Šabanović. I svjedok Asif Šehić o ovom događaju ima posredna saznanja pa navodi da su zatvorenici odvedeni na (misli) Žuč da kopaju, i kada se ta grupa vratila nije bilo pet momaka (Pandžić vozač hitne, Šabanović Nasuf, čiji je brat blizanac vraćen, Muharemović ne sjeća mu se imena, i još neki), Isto kao i prethodni svjedoci, Suljo Durović izjavljuje da je bio u „Bunkeru“ kada se sa Žuči vratila jedna grupa u kojoj nije bilo Šabanovića i još četvorice.

278. Da je optuženi Vlačo Branko bio upoznat, odnosno „obavješten o ovom događaju, kao i da ništa nije poduzeo da spreči takvo postupanje sa zatvorenicima i iste i da je nastavio „izdavati“ za potrebe prisilnih radova a ostale zatvorenike obavjestio da su ovi razmjerjeni“ proizilazi iz iskaza gotovo svih saslušanih svjedoka, pa tako svjedok Alija Halilović, koji je kritične prilike bio na Žuči kada je Damjanović odveo navedenu grupu zatvorenika, navodi da su se, nakon što se svjedok vratio u logor, ostali pitali šta je bilo sa ljudima, jedan od zatvorenika, (svjedok ne navodi ime) je pitao „baš Braneta Vlaču kaže Vlačo će mi je brat, kaže ma ne sekiraj se eno ga u Rajlovcu kaže, istovaraju brašno. E ovim riječima je Vlačo Brane“⁹². Isto tako, Suljo Durić, vezano za 5 zatvorenika koji se nisu vratili u logor, ističe da su im rekli da će oni kasnije doći, da će ih kasnije dovesti „da bi kasnije kad je god ko upit'o koga ili stražara ili gospodina Vlaču, šta je sa njima,

⁹² Zapisnik sa glavnog pretresa od 27.02.2013. godine, strana 20;

prebačeni su u nekakav drugi logor, doći će oni, za par dana će on vijeti da ih vrati ponovo tu.“ Svjedok Asif Šehić navodi da im je rečeno da su tih 5 zatvorenika otišli na razmijenu, da su razmijenjeni.

279. Da su o sudbini odvedenih 5 zatvorenika po logoru kružile različite priče, potvrđuju svjedoci Fikret Išerić, kojem je stražar Zoran Marković rekao da oni više nisu živi, Pandžić Mensur koji od stražara Zvonke (svjedokom događaja) saznaje da su razmijenjeni, da se nalaze u Rajlovcu gdje čekaju razmijenu, a zatim da ih je Damjanović pobio. I svjedok A.H., koji je u logor vraćen nakon obavljenih radova, navodi da je vidio Vlaču i da je bilo „komešanja“ oko Dragana Damjanovića, zbog toga što se desilo za 5 odvedenih, iako svjedok nije čuo šta se tačno desilo, kao ni šta je Vlačo pričao, vidi da se Vlačo te prilike raspravljao sa stražarima, a kad je u „Bunker“ vraćena grupa koja je taj dan odvedena na radove na Žuč, svjedok se uvjerio da nije bilo tih pet ljudi.

280. Svjedoci Fikret Išerić i Alija Halilović saglasno izjavljuju da se, i nakon ovog događaja nestanka pomenutih zatvorenika, non stop išlo na radove, odnosno da par dana nisu išli na redove a nakon toga je nastavljeno po starom.

281. Na kraju, Vijeće nalazi važnim spomenuti i iskaz svjedoka Nenada Kerovića, koji je u to vrijeme bio čuvar u logoru, a koji je na glavnom pretresu izjavio da mu je bilo poznato da je Dragan Damjanović odveo zatvorenike i da se oni nisu vratili, te da je od drugih stražara čuo da ih je navodno Damjanović pobio, a za ovo se u zatvoru isti dan znalo. Zaštićeni svjedok „SV7“, svjedočeći na navedne okolnosti, ističe da se po ovom pitanju nije ništa preduzelo.

282. Vijeće, na ovom mjestu, podsjeća i na dio iskaza Muhameda Ruhotine, a koji je detaljnije obrazložen u obrazloženju prethodne tačke izreke, koji je izjavio da je u „Bunkeru“ postojala osoba po imenu Selmanović Zijad koji je vodio evidenciju koliko ih je otišlo, a koliko ih se vratilo sa radova, a ako se neko nije vratio pored njegovog imena bi stavio minus što bi značilo da su poginuli.

283. Iz svega navedenog Vijeće optuženog Branka Vlaču nalazi odgovornim i krivim, da, nakon što je obavješten o događaju, odnosno da se sa Žuču nisu vratila 5 zatvorenika, nije ništa preduzeo da spriječi buduće izvođenje i korištenje zatvorenika za potrebe prisilnih radova, čime je svojim nečinjenjem pomogao dugim vojnicima u počinjenju krivičnog djela iz člana 172. stav 1 tačka c). KZ BiH, u vezi sa članom 31. istog Zakon.

284. Vijeće na ovom mjestu nalazi važnim naglasiti da i materijalna dokumentacija a koja je detaljnije obrazložena i analizirana u prethodnim paragrafima osuđujućeg dijela presude (paragrafi 166-168) govori u prilog tvrdnji da su zatvorenici i pored nemilih i tragičnih dohodažajima, sa kojima je optuženi Branko Vlačo bio upoznat i dalje korišteni za prisilne radove, a što upućuje na zaključak da na strani optuženog postoji izrazita namjera da se zatvorenici nastave koristiti za sve oblike prinudnih radove.

285. I ovom tačkom optužnice, kao i prethodnom, Tužilaštvo je optuženog teretilo i za izvršenje krivičnog djela iz člana 172. stava 1. tačka a) (lišavanje druge osobe života - ubistvo) KZ BiH. Međutim, Vijeće iz svih provedenih dokaza zaključuje, da optužba nije

dokazala sve bitne elemente bića ovog krivičnog djela na strani optuženog (obrazloženo u paragrafu 170), odnosno Vijeće, na osnovu provedenih dokaza nije našlo da je optuženi Vlačo imao namjeru da se angažovanjem na prisilnim radovima zatvorenika, u konkretnom slučaju na brdu Žuč, liše života zatvorenici, njegova namjera je usmjerena prvenstveno na korištenje i održavanje sistema prisilnih radova zatvorenih, što je nesporno utvrđeno, a ne ubistva nekih od njih.

286. Imajući u vidu sve navedeno Vijeće je, s obzirom na izvedene dokaze, izmijenilo ovu tačku optužbe, te istu uskladilo sa utvrđenim činjeničnim stanjem.

Tačka I.4) izreke presude

287. Vijeće je optuženog Branka Vlaču oglasilo krivim i za krivično djelo iz tačke I. 8 optuženice, da je neutvrđenog dana u toku juna 1992. godine u zatočenički logor „Bunker“ na zatočenje primio Velić Jusufa, Ćatić Hasana, Biser Rasemu, Zilić Mirsada, Holvić Šerifa, Kevelj Zejnu, Kevelj Šefku, Avdić Bajru, Jukić Fahrudina, Hadžić Mirsada, iste u objektu držao 2 do 3 sata nakon čega ih je nezakonito i bez bilo kakve dokumentacije o primopredaji predao njemu poznatom licu, od kada im se gubi svaki trag, a 1997. godine navedena lica su pronađena, ekshumirana i identifikovana u masovnoj grobnici u gradskom groblju „Vlakovo“.

288. Navedeni zaključak o odgovornosti optuženog Vijeće temelji na osnovu iskaza saslušanih svjedoka, i to iskaza zaštićenog svjedok „SV7“, Asifa Šehića, Hate Balešić, Alije Halilovića, A.H., Mensura Šahbegovića, Fadila Medića, Osmana Hadžića, Mirsada Prutine i Nijaza Salkića.

289. Zaštićeni svjedok „SV7“ je na glavnom pretresu svjedočio o tome kako su pred „Sonju“ došle neke osobe sa kobijem i putničkim vozilom, iz kojeg su izašla dva momka u maskirnim odjelima (crno - bijelim), oni su pričali sa misli H.A. vjerovatno su pitali gdje je upravnik. Svjedok i Vlačo su izašli iz kancelarija, kada svjedok čuje da jedan od tih momaka traži 10 zatvorenika za razmijenu. S obzirom da, svjedok nije poznavao tu osobu pitao je Vlaču da li on zna nešto o tome, a kako ni on nije znao o čemu se radi, svjedok je predložio da se oni pošalju predsjedniku komisije, Ignjetu Dragoviću, da zatvorenike za razmijenu traži od njega. Nakon toga su otišli Mongo i jedan momak s njim, a ovi sa kombijem su ostali i još dvojica na parkingu. Svjedok je tu stajao sa Željkom Beganovićem jer su mislili da će te osobe da napadnu zatvor, nakon toga je došao crveni kombi stanice policije, došli su Jadranko Ješić i Radenko Krčo, koji su izveli prvo misli osobu koja se prezivala Kevelj, misli da se zove Ševko ili Šefik, i njegovu mamu (ime joj ne zna). Tako su ih dva tri puta provodili pored svjedokove kancelarije prema „Bunkeru“ sve dok iz vozila nisu izveli jedno 10-tak ljudi. Stražar je bio pred „Bunkerom“, na stepeništu, ključ od „Bunkera“ je noću stajao u kancelariji, a kad je dan, ključ je kod stražara kako bi zatvorenike mogao puštati vani. Svjedok potom odlazi u podrum i poziva Boru Radića, kako bi riješio tu situaciju, jer je pomislio da se dešava napad na zatvor i da će pobiti ljude. Nakon što su doveli Ševku i njegovu majku još tri četiri puta su se vraćali i dovlačili ljude, sve istim vozilom, svi ljudi su bili smješteni u „Bunkeru“. Nakon jedno sat ili sat i po, izveli su ih i postrojili na poligonu, svjedok je za to vrijeme u podrumu sa Željkom Beganovićem

(čeka da Boro dođe), oni su iz podruma posmatrali šta se dešava, iako nisu sve mogli vidjeti, vide da je tu jedno auto, kombi i treće auto koje je došlo naknadno, nakon čega su „potrpalili ljude i odvukli ih na Ilidžu“. Svjedok navodi da je u tom momentu *“Vlačo izlazio iz kancelarje, ne zna šta će”*⁹³. U jednom momentu, dok su ovi zatvorenici stajali postrojani, Jadrano Ješić je prvog momka koji je bio u redu, udario ga i izbio mu je oko. Nakon toga je došao Boro prišao je ovom momku koji je povrijeđen stavio ga je u svoje auto i odvukao ga je nazad u Vogošću, dok su ovi odvukli ostale, kasnije je svjedok saznao da su pobijeni u parku na Ilidži. Na upit ko je odobrio da se ovi ljudi preuzmu iz „Bunkera“ svjedok odgovara da su njih doveli krim inspektori a odveli svjedoku nepoznati, Vlačo je tada bio u svojoj kancelariji, nije išao do „Bunkera“ s njima a nije išao ni za njima, svjedok ovo zna jer je cijelo vrijeme to posmatrao⁹⁴. Na upit tužioca da li stražar može samostalno odobriti da neko izađe iz zatvora, svjedok odgovara da ne može odobriti ali se može silom ući, stražar jeste bio naoružan, ali ako dođe njih više da uđe u zatvor onda ih stražar ne može zaustaviti. Svjedok navodi da je bilo kasnije situacija da je straža bila pojačana i tako je spriječen ulazak nekih ljudi, dakle kad se očekivao napad, tada su duplirali straže.

290. Zbog kolizije u izjavi svjedoka, date na glavnom pretresu i prilikom saslušanja u fazi istrage, Tužilaštvo je svjedoku predočilo Zapisnik o saslušanju ovog svjedoka dat u Tužilaštvu BiH (dokaz T-319).

291. Naime, razlike u iskazima su se ogledale, između ostalog, u sljedećem, svjedok u fazi istrage nije spominjao da su na platou pred „Sonju“ i „Bunker“ najprije došle neke osobe sa kobijem i putničkim vozilom koje traže zatvorenike za razmjenu, kao i da su tek nakon toga zatvorenici, među kojima je Kevelj Ševko i dr., dovedeni u nekoliko grupa i provedeni u „Bunker“, pored toga svjedok nije spominjao ni to da je na tom mjestu najprije došao Mongo, te sasvim različito svjedoči o tome gdje se za to cijelo vrijeme (dovođenja i odvođenja zatvorenika) nalazio optuženi Branko Vlačo.

292. S obzirom da svjedok nije mogao pojasniti razlike u iskazu, tužilac je svjedoku predočio dio iskaza iz istražnog postupka, te nakon što je svjedoku pročitao dio iskaza iz istrage, svjedok navodi da je tačno ovo što je rekao na glavnom pretresu, odnosno da ih je dovela policija u više navrata, sve dok ih nisu skupili dovoljno. Nadalje, svjedok pojašnjava da je Mongo došao prvi, kada je tražio zatvorenike od upravnika zatvora za razmjenu i da ih Vlačo nije dao, nakon čega su otišli prema Vogošći, jer ih je uputio na adresu predsjednika komisije za razmjenu. Svjedok ne zna zašto na zapisniku nije evidentirano da

⁹³ Transkript sa glavnog pretresa od 29.04.2014. godine, strana 33;

⁹⁴ Transkript sa glavnog pretresa od 29.04.2014. godine, strana 34-35; **Tužilac:** „Ko je onda odobrio da se iz zatvora izvedu?“ **Svjedok:** „Pa oni su i tražili kcji su, oni su, kcji su, vajda i vjerovatno je doš'o da ka'e ko je sad doveden nek' izađe. I vajda su judi izveli..“ **Tužilac:** „Gcje je Vlačo bio?“ **Svjedok:** „U svcjcj kancelarji.“ **Tužilac:** „Je li išao na krug? Je li išao do „Bunkera“?“ **Svjedok:** „Za rjima nije.“ **Tužilac:** „Je li sa rjima?“ **Svjedok:** „Sa rjima nije.“ **Tužilac:** „Kako znate? Jeste li cijelo to vrijeme posmatrali?“ **Svjedok:** „Jesam, vidio sam, pravo vidim preko, i kroz ovaj prozor vidimo i pita mene Žejko, ja šta će jadni Vlačo, isto vako govori, šta će rekoh, pa nisu rekoh zatvorenici, ja govorim rjemmu, nisu rjegovi zatvorenici, nisu evidentirani, ne znam ko je, i ko je naredio da se oni dižu iz stanova i za neku razmjenu, vajda zna predsjednik komisije, rekoh pitaćemo ga sutra.“

je Mongo došao prije, jer je on to i tada na zapisnik rekao, te dodaje da on nije pročitao cijeli zapisnik.

293. Na pitanje Suda da pojasni gdje je Vlačo tada bio, odnosno da li je bio tu za to vrijeme, svjedok odgovara „*Vlačo je bio u svcjcj kancelarji i izlazio i vrać'o se, jer nije on dao jude i on se vratio nazad. Kol'ko ja znam, mislim...*“⁹⁵ Međutim, Sud primjećuje da svjedok nije tako rekao ranije, te pita svjedoka da pojasni ovu razliku s obzirom da je na zapisniku iz istrage konstatovano da je čitavo vrijeme tu stajao i Branko Vlačo. Svjedok pojašnjava i navodi da je optuženi Vlačo „*Staj'o na platou, ali nije još nikoga bilo. Nisu dovedeni. A kad su došli, Vlačo je samo proš'o i otiš'o je pored njih i otiš'o u svcju kancelarju*“⁹⁶, te dodaje da nije ništa drugačije rekao te da ne mijenja iskaz „*samo je nespornost u tome da nisu ojednom dovedeni nego grupno, više puta...*“⁹⁷ po svjedoku to je jedina razlika a sve ostalo je isto.

294. S obzirom da su, navedeni iskazi u bitnim dijelovima različiti, a ne isti kako to tvrdi svjedok, na pitanje Suda kada se svjedok sjeća bolje „danas ili tada kada je davao izjavu“, svjedok izjavljuje „*Danas, imao sam kad i razmišljati i pričati sam sa sobom*“⁹⁸, dok na upit postupajućeg tužioca da objasni zašto nije, kada je prije glavnog pretresa sa tužiocem prošao kroz sve njegove izjave, ukazao na to da na zapisniku postoji greška, svjedok odgovara da kada su prolazili kroz izjave nije baš sve gledao jer je po njemu to sve slično.

295. Cijeneći iskaz svjedoka dat u toku istrage i na glavnom pretresu, a u pogledu znatnih i bitnih razlika u ova dva iskaza, Vijeće nije prihvatilo razloge koje svjedok navodi, a koji su doveli do, u bitnim činjenicama, potpuno dvije različite izjave, jer dato objašnjenje, Vijeće, najblaže rečeno, ne smatra logičnim ni uvjerljivim. Stoga je, Vijeće, u cijelosti prihvatilo izjavu koju je ovaj svjedok dao u fazi istrage, na Zapisniku o saslušanju svjedoka iz 2012. godine, sastavljen u Tužilaštvu BiH (T-319).

296. Naime, uvidom u Zapisnik o saslušanju ovog svjedoka Vijeće, bez sumnje, zaključuje da je svjedok (tada) jasno i nesvosmisleno ispričao ono što je zaista doživio i vidio kritične prilike ispred zatočeničkog centra „Bunker“. Navod svjedoka da su pomenuta dva iskaza ista, odnosno da je i tada rekao da su zatvorenike dovodili u više navrata sve dok ih nisu skupili dovoljno, da ne zna zašto nije napisano da je Mongo došao prvi, da je optuženi Vlačo bio cijelo vrijeme u svojoj kancelariji, te da je izlazio i vraćao se, a da je na platou bio kada tu nikog nije bilo, Vijeće ne nalazi logičnim upravo zbog dosljednosti izjave i činjenica o kojima je svjedok govorio u istrazi, što je evidentirano na Zapisniku o saslušanju svjedoka. Upravo navedene činjenice i dešavanja potvrđuju i ostali saslušani svjedoci koji su iskaz dali na ove okolnosti, a koje će Vijeće detaljno analizirati u narednim

⁹⁵ Transkript sa glavnog pretresa od 29.04.2014. godine, strana 50;

⁹⁶ Transkript sa glavnog pretresa od 29.04.2014. godine, strana 50; **Sudija:** „Je li Vlačo bio tu za to vrijeme?“, **Svjedok:** „Vlačo je bio u svcjcj kancelarji i izlazio i vrać'o se, jer nije on dao jude i on se vratio nazad. Kol'ko ja znam, mislim...“, **Sudija:** „A zašto ste na zapisniku drukčije rekli za Vlaču, da je stajao svo vrijeme?“ **Svjedok:** „Staj'o je na platou, ali nije još nikoga bilo. Nisu dovedeni.“, **Sudija:** „Ne, ne, kad su došli... (preklaparje)“, **Svjedok:** „A kad su došli, Vlačo je samo proš'o i otiš'o je pored njih i otiš'o u svcju kancelarju.“ **Sudija:** „Zašto mjerjate danas...“ **Svjedok:** „Kol'ko se ja sjećam. Ma ne mjerjam ni...“

⁹⁷ Transkript sa glavnog pretresa od 29.04.2014. godine, strana 51;

⁹⁸ Transkript sa glavnog pretresa od 29.04.2014. godine, strana 51

paragrafima, a što je samo dodatni razlog zbog kojeg je Vijeće uvjerenja da je svjedok prilikom davanja iskaza u Tužilaštvu govorio istinu. Vijeće nalazi da u konačnici, i iskaz svjedoka dat u istražnom postupku kao i iskaz dat na glavnom pretresu, jasno ukazuju na činjenicu da je optuženi Vlačo bio tu, da li na platou ili u svojoj kancelariji, i nema toliki značaj, koliko činjenica da, kao upravnik zatvora, iako je vidio i znao šta se dešava, nije ništa preduzeo da spriječi i zaustavi odvođenje zatvorenika.

297. S tim u vezi, Vijeće nalazi da je svjedok, prilikom davanja iskaza na glavnom pretresu, odavao utisak znatne nesigurnosti, jer je na veći broj postavljenih pitanja odgovarao sa "*Kol'ko se ja sjećam*", "*Kol'ko ja znam, mislim...*", te na vrlo jasna i precizna pitanja, koja se tiču konkretno optuženog, daje nedovršene i nejasne odgovore, kojim, prema ocjeni Vijeća, nastoji umanjiti odgovornost optuženog i olakšati njegovu poziciju, a što opravdano navodi Vijeće na zaključak da je ovaj iskaz konfuzan, neuvjerljiv i nedorečen i kao takav izaziva sumnju u njegovu istinitost, pa ga, samim tim, nije bilo moguće ni prihvatiti.

298. Pored toga, Vijeće je cijenilo i iskaze ostalih svjedoka koji su svjedočili na navedene okolnosti, pa je tako svjedok Asif Šehić na glavnom pretresu izjavio da je 20-tak ljudi dovedeno iz Vogošće, tu je bio Avdić Bajro, Kevelj Šefko, koji su radili sa svjedokom, a tu je bila i majka od Kevelja, koji su tu bili jedno dva sata, kada je došao Mongo Siniša sa Iliđe i odveo ih. Na pitanje kako su ta lica odvedena iz „Bunkera“ svjedok odgovara: "*to zna Vlačo, ove iz Vogošće daj meni i odveo je, zna Vlačo kud ih je odveo. Bio je Vlačo tu*"⁹⁹. Prema izjavi svjedoka Mongo je odveo ova lica i ubio ih, a Vlačo je bio tu¹⁰⁰ lako je svjedok bio unutra u „Bunkeru“, jer nije smio izaći vani, a Vlačo van „Bunkera“ na nekoj, kako svjedok opisuje, blagoj uzbrdici, svjedok zna da je on bio tu jer "*čl'ješ ga i vidio sam ga ja, kad je sišao i rek'o, otvorena su vrata bila i da je. Vlačo je otvorio vrata, naredio da se otvore vrata, da li je on otvorio, da li je naredio...Uglavnom su vrata otvorena, on je bio i rek'o da ne smijemo izlaziti.*"¹⁰¹ Mongo je njih odveo rekao je da mu trebaju za razmijenu, tako da su svi iz ove grupe, koja je došla naknadno koja je pokupljena iz Vogošće, odvedeni. Svjedok navodi da on ne zna ko je doveo ovu grupu iz Vogošće, oni su bili dovedeni u „Bunker“ gdje su ostali dva sata nakon čega su odvedeni, Mongo nije bio čuvar.

299. Isto tako, svjedok Mensur Šahbegović (najprije opisuje dešavanja iz tačke I.4 oslobađajućeg dijela presude) navodi da su negdje oko 2 sata, doveli grupu starijih ljudi, među kojim je svjedok poznavao troje ili četvero koji su mu bili komšije, Jusufa Velića, Bajru Avdića, Rasemu Biser, Fahrudina Jukića, Kevelja nadimak mu je bio Trumbe, koji je doveden zajedno sa majkom i osobu koja se preziva Čatić, te da je već oko 4 sata, neko od stražara rekao da izađu svi oni koji su dovedeni dan prije i taj dan. Izveli su ih ispred „Bunkera“ i tu su bili postrojani, podijelili su im lične karte. Svjedoka je izdvojio Mongo, ne zna mu ime, i dao mu je ličnu kartu, opisuje ga kao nižeg momka sa naušnicom u uhu, imao je hekler i bio je u maskirnom kombinezonu, kasnije je saznao da je bio sa Iliđe. Svjedok navodi da je Mongo prije nego im je podijelio lične karte ulazio u „Bunker“ zajedno

⁹⁹ Zapisnik sa glavnog pretresa od 03.04.2013. godine, strana 35;

¹⁰⁰ Zapisnik sa glavnog pretresa od 03.04.2013. godine, strana 36;

¹⁰¹ Zapisnik sa glavnog pretresa od 03.04.2013. godine, strana 36;

sa Vlačom (svjedok potom opisuje dešavanja iz tačke 1.5. osuđujućeg dijela presude) te navodi da je nakon toga odveden u jednu malu prostoriju u „Sonju“ u koju je došao Mongo i udario ga nekoliko puta (svjedok potom opisuje dešavanja iz tačke 1.5. osuđujućeg dijela presude), ni sam svjedok ne zna kako je to završilo, ali kada je izlazio iz te prostorije Mongo je imao verbalni konflikt sa Brankom Vlačom. Za to vrijeme, dok je svjedok bio u ovoj prostoriji, postrojani su već otišli kombijem koji je tu bio parkiran pred ulaznim vratima, a po svjedoka dolazi Vlačo koji ga odvodi u Dom zdravlja. Svjedok dodaje da je on, zajedno sa Žilić Mirsadam i Holović Šerifom dovedeni u „Bunker“ prije ove grupe od osam do deset ljudi, te kada su ovi rekli da izađu oni koji su dovedeni dan prije i taj dan, svi su izašli, među njima su bili Velić Jusuf, Jukić Fahrudin i drugi. Svjedok je kasnije saznao da je ta grupa koja je odvedena nađena na Vlakovu. Svjedok nije mogao odrediti u kojem svojstvu je Mongo bio u „Bunkeru“, primjetio je samo da je Mongo sa Brankom Vlačom došao u „Bunker“.

300. Svjedok A.H., kao i svjedoci Hata Balešić, Alija Halilović, Fadil Medić, te Osman Hadžić, te Salkić Nijaz su u svojim iskazima na glavnom pretresu identično izjavili da je u „Bunker“ dovedena jedna grupa iz Vogošće, te da je prostor bio pretrpan. Svjedoci su saglasni u izjavama da su ti ljudi kratko vrijeme bili tu, nakon čega Vlačo govori da grupa koja je došla iz Vogošće ide i oni odlaze, a šta se s njima dešavalo i gdje su otišli svjedoci saznaju kasnije, odnosno saznali su da su pobijeni. Svjedok Alija Halilović je u svojoj izjavi dodao i to da je upravnik uvijek bio kad neko treba nekud ići.

301. Osman Hadžić, je izjavio da je poznavao Zejnu Kevelj i njenog sina Ševka, oni su dovedeni u „Bunker“ prije nego je izveden A.H. (tačka 1.5. osuđujućeg dijela presude). Dva sata nakon vraćanja A.H u „Bunker (nakon događaja iz tačke 1.5. osuđujućeg dijela presude), došli su isti oni koji su maltretirali zatvorenika A.H. i tražili deset ljudi da ih vode. Svjedok je čuo kako Vlačo govori " ne mogu ti ove dat' ovi su mi na spisku Crvenog krsta, ovi što su jutros došli, vodi njih", nakon čega su ti ljudi odvedeni i on ne zna šta se s njima desilo. Svjedok nije mogao da vidi gdje se u tom momentu Vlačo nalazi, ali je čuo njegov glas. Kada su doveli Kevelje i tu grupu, nije čuo nikakve policajce ispred, inače poznavao je Radenka Krču, a Jadranka Jefića nije poznavao.

302. Prutina Mirsad je na glavnom pretresu izjavio da je u „Bunker“ dovedena grupa starijih ljudi iz Vogošće, svjedok je neke poznavao, Trumbe, Ševko Kevelj, Olujić Šerif, Bajro Avdić, Rasema Biser i Mario, te da je, svjedok je bio na spratu „Bunkera“, došao Mongo popeo se merdevinama i opsovao im majku balijsku i rekao „*ovi zadnji što su došli, hajde*¹⁰² oni su na par sati ranije dovedeni i odmah su odvedeni, njih 12 je tada odvedeno. Mongo ih je navodno odveo na razmijenu, svjedok nije vidio ko je došao s Mongom, jer je on bio na spratu u „Bunkeru“ a Mongo se merdevinama popeo gore.

303. Salkić Nijaz je izjavio da su (misli) 12.06.1992. godine, stražari prvo doveli jednu grupu, možda 15-tak ljudi iz Vogošće, koji su se uz pomoć merdevina popeli na sprat u „Bunker“, tu je bio Kevelj Trumbe, koji je branio za „Unis“ i „Ozren“, Kasema jedna starija žena. Dakle, oni su odvedeni na sprat da bi ih nakon možda pola sata, opet izveli i odveli

¹⁰² Audio zapis sa glavnog pretresa od 05.02.2014. godine, 1h:32 minuta;

ih. Poslije rata svjedok je razgovarao sa sinom od ove Kaseme, koji mu je rekao da i dalje traži njeni tijelo. Uglavnom svjedok ne zna da li se još vodi kao nestala ili je pronađena.

304. Dakle, iz navedenih iskaza Vijeće je na nesumnjiv način utvrdilo da je u zatočenički logor „Bunker“ dovedena veća grupa zatvorenika koji su se u logoru zadržali nekoliko sati nakon čega su i odvedeni. Da je kritične prilike tu bio prisutan kako prilikom dovođenja tako i prilikom odvođenja ove grupe i optuženi Branko Vlačo proizilazi iz iskaza svjedoka, Asifa Šehića ,svjedok Mensur Šahbegović, koji je, zajedno sa pomenutom grupom izvedeni iz „Bunkera“ na plato pred „Sonju“ navodi da je Mongo prije nego su izvedeni iz logora ulazio u „Bunker“ zajedno sa Vlačom, te dodaje da njega iz te grupe ljudi koji su bili postrojeni, Mongo odvodi u jednu prostoriju, a kada je izlazio iz te prostorije vidio je da je Vlačo imao verbalni konflikt sa Mongom, za vrijeme svjedokovog boravka u toj prostoriji postrojeni su već bili odvedeni. Svjedok A.H. isto tako navodi da je po dolasku grupe ljudi u „Bunker“ došao Vlačo i rekao da „grupa koja je došla iz Vogošće“ ide, nakon čega oni izlaze iz logora, ove navode potvrđuje i svjedok Osman Hadžić koji je izjavio da su ljudi koji su izveli A.H. došli i tražili deset ljudi da ih vode, kada svjedok (ne vidi ali čuje) Vlaču kako govori " ne mogu ti ove dat' ovi su mi na spisku Crvenog krsta, ovi što su jutros došli, vodi njih" nakon čega su ljudi odvedeni, isto tako svjedok Alija Halilović izjavljuje da je grupu zatvorenika u „Bunker“ doveo Branko Vlačo i Predrag i oni su odmah odvedeni na sprat, a ko ih je doveo do „Bunkera“ svjedok ne zna.

305. Pored toga što navedeni svjedoci nesporno potvrđuju, prije svega prisustvo optuženog Vlače za vrijeme dovođenja i odvođenja grupe zatvorenika iz zatočeničkog centra, bilo da se on nalazi ispred „Bunkera“, na ulazu u „Bunker“ ili na platou ispred objekta „Sonja“, isti potvrđuju i iskaz zaštićenog svjedoka SV-7 iz faze istrage, koje je Vijeće i prihvatilo, u kojem je svjedok naveo da je optuženi Branko Vlačo „čitavo vrijeme bio tu..“, tako i činjenicu da su pomenuta lica u zatočenički centar dovedena u većoj grupi, a ne da su dovedeni u više manjih grupa, kako je to na glavnom pretresu isticao zaštićeni svjedok SV-7.

306. Vijeće nespornim i logičnim nalazi i to, da je pomenutu grupu u zatočenički logor „Bunker“ primio i predao upravo optuženi Branko Vlačo, s obzirom da, i svjedok SV-7 kao i drugi saslušani svjedoci, potvrđuju njegovo prisustvo tog momenta (dakle, nije važno gdje se tačno nalazi da li u svojoj kancelariji na platu pred objektom „Sonja“ ili pred Bukerom), te imajući u vidu funkciju koju je obnašao u to vrijeme (bio upravnik tog zatočeničkog objekta), a kako to navode svjedoci A.H. koji izjavljuje da je čuo Vlaču kako govori „ ne mogu ti ove dat' ovi su mi na spisku Crvenog krsta, ovi što su jutros došli, vodi njih" i Alije Halilovića koji navodi da je „upravnik uvijek bio tu kad neko treba nekud ići.“

307. Da je optuženi Branko Vlačo, kritične prilike bio prisutan u blizini objekta „Bunker“ proizilazi i iz iskaza svjedoka Eseta Muračevića, koji se istina ne izjašnjava na konkretno ovaj događaj ali svjedočeći o događaju iz tačke I.5. izreke presude, koja se prema ocjeni Vijeća desila isti dan, u kojem svjedok objašnjava ulogu i postupanje optuženog Branka Vlače kritične prilike. Iskaz ovog svjedoka će biti detaljnije analiziran u paragrafima sljedeće tačke izreke presude.

308. Razlike u iskazima svjedoka koji se odnose na broj ljudi koji je te prilike doveden u „Bunker“ iz Vogošće (pojedini svjedoci spominju grupu od 10, neki od 15-20, a neki 30) i razlike u vremenu kada su isti odvedeni i odvedeni i koliko se tu zadržavaju, Vijeće ne nalazi odlučnom i bitnom, i takvom da bi mogla umanjiti kredibilitet njihovih iskaza, s obzirom da su svi saslušani svjedoci saglasni u odlučnoj činjenici da je u „Bunker“ dovedena veća grupa ljudi, koja se tu kratko zadržala, odnosno koja je isti dan i odvedena, nakon čega joj se, prema iskazu svih saslušanih svjedoka, gubi svaki trag.

309. Vijeće je također izvršilo uvid i u materijalni dokaz optužbe (T-318)¹⁰³ Zapisnik o ekshumaciji i obdukciji broj Kri-212/96 od 25.08.1997. godine i dostavljenih priloga uz istu, iz koje dokumentacije proizilazi da su Velić Jusuf, Čatić Hasan, Biser Rasema, Zilić Mirsad, Holvić Šerif, Kevelj Zejno, Kevelj Šefko, Avdić Bajro, Jukić Fahrudin koji su navedenog dana izvedeni iz zatočeničkog logora „Bunker“ pronađeni i identifikovani u masovnoj grobnici u Vlakovu.

310. Imajući u vidu, sve naprijed navedeno Vijeće je nesporno utvrdilo da su se radnjama optuženog Branka Vlače ostvarila sva bitna obilježja krivičnog djela iz člana 172. stav 1. tačka h) (progon), u vezi sa tačkom i) KZ BiH, odnosno da je optuženi postupajući sa diskriminatorском namjerom, grupu zatvorenika bošnjačke nacionalnosti lišio osnovnih ljudskih prava i to prava na slobodu kretanja, na način da je navedenu grupu nezakonito i bez bilo kakve dokumentacije držao zatočene te potom predao njemu poznatom licu, koji ih odvodi (u tada) nepoznatom pravcu, nakon čega im se gubi svaki trag. Dakle, optuženi je navedenim radnjama, a uzimajući u obzir njegovu ulogu upravnika i obavezu da ovakva postupanja spriječi, svjesno pomogao i doprinjeo da zatvorenici iz logora „Bunker“ budu odvedeni, pri tome se saglašavajući sa eventualnim posljedicama koje su nastupile.

Kao što je ranije obrazloženo, i ovom tačkom optužnice, tužilaštvo je optuženog teretilo za krivično djelo iz člana 172. stav 1. tačka a) KZ BiH (lišenje druge osobe života), međutim Vijeće nije našlo da su se radnjama optuženog ostvarila bitna obilježja ovog krivičnog djela, s obzirom da iz provedenih dokaza ne proizilazi da je namjera optuženog bila da se pomenuta grupa bošnjaka, nakon što je odvedena, iz logora „Bunker“ liši života, nego je prema zaključku Vijeća namjera optuženog bila prvenstveno usmjerena na izvršenje krivičnog djela iz člana 172. stav 1. tačka h) KZ BiH, u vezi sa tačkom i), kako je to obrazloženo u prethodnom paragrafu, iz kojih razloga je Vijeće, a imajući u vidu član 280.

¹⁰³ **318 Zapisnik o ekshumaciji i obdukciji broj Kri-212/96 od 25.08.1997. godine**, Zapisnik o saslušanju svjedoka-vještaka) Dobrača dr. Ilija i Žujo dr. Hamza, broj: Kri:212/97, od 06.09.1997.godine, Kantonalno Tužilaštvo Sarajevo, Nalaz i mišljenje o identifikaciji lica **Zejna Kevelj**, redni broj: 62, Nalaz i mišljenje o identifikaciji lica **Mirsad Zilić**, redni broj: 61, Nalaz i mišljenje o identifikaciji lica **Rasema Biser**, redni broj: 59, Nalaz i mišljenje o identifikaciji lica **Bajro Avdić**, redni broj: 55, Nalaz i mišljenje o identifikaciji lica **Šerif Holvić**, redni broj: 65, Nalaz i mišljenje o identifikaciji lica **Šefko Kevelj**, redni broj: 60, Nalaz i mišljenje o identifikaciji lica **Fahrudin Jukić**, redni broj: 57, Nalaz i mišljenje o identifikaciji lica **Hasan Čatić**, redni broj: 58, Nalaz i mišljenje o identifikaciji lica **Jusuf Velić**, redni broj: 56, Fotografije leša Bajro Avdić, broj leša 55, slike broj: 291, 292, 293 i 294, Fotografije leša Jusuf Velić, broj leša 56, slike broj: 295, 296, 297, 298, 299 i 300, Fotografije leša Fahrudin Jukić, broj leša 57, slike broj: 301, 302, 303, 304, 305, 306 i 307, Fotografije leša Hasan Čatić, broj leša 58, slike broj: 308, 309, 310 i 311, Fotografije leša Rasema Biser, broj leša 59, slike broj: 312, 313, 314, 315 i 316, Fotografije leša Šefko Kevelj, broj leša 60, slike broj: 317, 318, 319, 320, 321 i 322, Fotografije leša Mirsad Zilić, broj leša 61, slike broj: 323, 324, 325, 326 i 327, Fotografije leša Zejna Kevelj, broj leša 62, slike broj: 328, 329, 330, 331 i 332, Fotografije leša Šerif Holvić, broj leša 65, slike broj: 343, 344, 345, 346 i 347.

stav 2. ZKP BiH, po kojem „Sud nije vezan za prijedloge tužioca u pogledu pravne ocjene djela“, optuženog i oglasilo krivim za navedeno.

Tačka I.5) izreke presude

311. Vijeće je optuženog našlo odgovornim i za radnje opisane ovom tačkom optužnice odnosno da je neutvrđenog dana u periodu od maja do jula mjeseca 1992. godine u zatočenički logor „Bunker“, dopustio da dvojica vojnika iz bunkera izvedu zatvorene civile H.A. i A.H., koji su im, u njegovom prisustvu, naredili da skinu odjeću i prisilili ih na seksualne odnose, a potom ih prisilili da skaču sa zida visine od oko 2 metra na grudni koš na teren na kojem su iznad zemlje virili ostaci odsječenih drveća, pri čemu su zadobijali ozbiljne povrede po tijelu, da bi ih potom bez odjeće sa ozbiljnim povredama i krvavim ranama vratili u unutrašnjost bunkera, što je kod njih izazvalo ozbiljne tjelesne povrede i duševne patnje, a kod drugih zatvorenika izazvalo strah za vlastiti život;

312. Na ove okolnosti saslušani su svjedoci optužbe A.H., Suljo Durić, Mensur Šahbegović, Asif Šehić, Eset Muračević, Hata Balešić, Armin Balešić, zaštićeni svjedok „SV7“, Fadil Medić Osman Hadžić, Mirsad Prutina, Alija Halilović i Nijaz Salkić.

313. Svjedok A.H. je na glavnom pretresu svjedočio o tom kako su jednog dana došli neki specijalci sa Ilidže, ne zna ko su oni, kao ni ko im je dao ključ od „Bunkera“, te da su jednostavno ušli i sve ih postrojili uza zid i pitali ih ko je tu najveći ekstremista, na šta su oni šutili, jer niko od njih nije nikoga ubio, niti je na nekoga pucao itd. Oni su prozvali Semira Salkića i tražili od njega da im kaže istinu, momak se prepao i od straha je rekao da zna da su svjedok A.H. i H.A. bili u rezervnom sastavu policije. Nakon toga su svjedoku i H.A. rekli da izađu vani, kada su izašli, svjedok dalje navodi da je odmah počelo šutanje nogama nakon čega su ih natjerali da se skinu i da „*balja balju jaše, da gledaju porniće.*“¹⁰⁴ Nakon toga su im rekli da krenu prema rijeci, vjerovatno da bi ih ubili, svjedok je čuo rafal, a zatim čuje Špirin i prepoznaje Vlačin glas, jer je imao krupan glas. Svjedok Vlaču potom vidi kako ide iz kancelarije „*na brjegu sam ga vidio.*“¹⁰⁵ Svjedok objašnjava da su tada, pored toga što su od njih tražili da gledaju porniće, imali „obavezu“ da se skinu, s tim da su ih prije toga natjerali da se popnu na jedan brežuljak, tu je bilo sasječenog šiblja i ostala je kao neka platforma, onda su ih natjerali da skaču sa oprtilike metar i po visine.

314. Vezano za skidanje odjeće svjedok navodi da su od njih tražili da se skinu, što su oni i učinili i da „*jašemo jedan drugog. ...doš'o jedan da ti ja pokažem kako ide*“ oni su radili to što su od njih tražili. Kedan od vojnika je kasnije rekao „*vako se radi, doš'o je jedan i pokaziv'o kako se radi. Obavio nešto što ne treba.*“¹⁰⁶ i onda su ih uputili prema rijeci. Brijeg na kojem svjedok vidi Vlaču je od svjedoka udaljen „*jedno možda četiri metra, tri, četiri metra*“¹⁰⁷, to je odmah tu u blizini. Svjedok navodi da nije niko po njima pucao nego je Špiro ispalio metke iz heklera, svjedok mu je vidio hekler u ruci. Nakon toga su ovi specijalci otišli a svjedok i H.A. su ušli u Bunker. Svjedok navodi da prilikom ulaska ovih ljudi, kad su ih birali u „Bunkeru“, nije bilo Branka Vlače. Svjedok i H.A. se, jer im je odjeća

¹⁰⁴ Zapisnik sa glavnog pretresa od 20.02.2013. godine, strana 18;

¹⁰⁵ Zapisnik sa glavnog pretresa od 20.02.2013. godine, strana 18;

¹⁰⁶ Zapisnik sa glavnog pretresa od 20.02.2013. godine, strana 20;

¹⁰⁷ Zapisnik sa glavnog pretresa od 20.02.2013. godine, strana 20;

bila bačena , u „Bunker“ vraćaju goli, kasnije im je Špirić vratio njihovu odjeću. Vezano za povrede koje su imali na sebi, svjedok navodi da je H.A. na određenim dijelovima bio „isparan“, a da je svjedok na dva tri mjesta imao ožiljke, a na rukama je imao malo više jer se uspio dočekati na ruke, uglavnom obojica su ušli krvavi od udara. Nakon toga im nije ukazana nikakva pomoć. Na pitanje da li ih kad je stajao, takve povrijeđene vidio Branko Vlačo, svjedok odgovara „*pa vjerovatno da jest.... morate vicjeti, ako je hijeo gledati.*“¹⁰⁸

315. I svjedok Suljo Durić je na glavnom pretresu svjedočio o tom događaju, kada su došla dva vojnika kojima je optuženi Vlačo otključao vrata „Bunkera“ i koji su se popeli na sprat da vide ko je sve unutra u logoru, to razgledanje je trajalo oko 15 – 20 minuta, da bi zatim taj vojnik izdvojio A.H. i još jednu osobu da izađe s njim napolje, i prilikom izlaženja ih je obojicu udario puškom „*tu je Vlačo sve bio staj'o i gled'o. Da bi napoju bilo naređer, je skidajte se ko od majke rođeni.*“¹⁰⁹ Svjedok navodi da oni to ne vide nego čuju jer se sve to dešava na kraju zida, ispred „Bunkera“, to se dešavalo par metara od njih. Dakle, naređeno im je da odjeću koju su skinuli bace u potok Skakavac koji protiče pored „Bunkera“, a nedugo zatim čuli su naredbu da A.H. seksualno zadovolji H.A. Svjedok i dalje ništa ne vidi samo čuje da A.H. udaraju i da psuju mater „*kad ti ne mereš rjega, hajd' ti sad čučni, a ti rjega.*“¹¹⁰ Međutim, oni se nisu zadovoljili s tim, (jer nije ovaj H.A. nije uspio da seksualno zadovolji A.H.), pa su im rekli da se popnu na ulaz ispred „Bunkera“, gdje je visina oko dva metra ili malo više, to je kao nastrešica zabetonirana, do područje je bilo zaraslo, bilo je i panjeva po deset cenata, kamenja pa im je „naređeno da stave ruke nizase ko da skaču u vodu ali onako na tijelo.“ Svjedok ne zna ko je prvi skočio, ali nakon što je prvi skočio naredili su i drugome da skoči. Kada su vidjeli da su ostali živi, neizlomljeni, ali izgrebani i unakaženi od kamenja i svega, izubijani sami od sebe („*da sa dva metra padneš ovako na strunjaču ne bi ti bilo dobro*“¹¹¹), neko od te dvojice vojnika koja su bila sa Vlačom je repetirao pušku. Svjedok zna da je Vlačo tu „*jer su izišli skupa sve trcjica iz „Bunkera (svjedok misli na dvcjicu vcjnika i optuženog)*“¹¹². Na pitanje da li svjedok ispred čuje Vlaču, odgovara da jeste jer „*kad je repetir'o pušku da ih poubja, samo smo osjetili rjegov (Vlačin) glas kad kaže: „Ne, trebaju mi.*“¹¹³ Nakon toga su obojicu, onako gole, ubacili u „Bunker“, a kasnije im je sin od Sonje donio nešto odjeće (štrample, džemper i neki veš), da bi se obukli. Nakon toga su se vrata „Bunkera“ zaključala i niko više nije ulazio.

316. Svjedok Mensur Šahbegović, je u „Bunker“ doveden 11.06.1992. godine i tu ostaje 24 sata, navodi da je Mongo, prije događaja iz tačke I.4. osuđujućeg dijela presude, ušao u „Bunker“ i sve ih postrojio, morali su svi stajati. Mongo je bio u maskirnom kombinezonu imao je automatski pištolj, kao hekler kraj sebe. Svjedok je kasnije saznao da je Mongo sa Iliđe, on je pitao „*Branka Vlaču da li je neko od nas nađen sa oružjem. Branko je rekao, ne nje niko. Ovo je čišćer, je naseja*“¹¹⁴ Mongo Branka ovo pita „*unutra u „Bunkeru*“. *Znači,*

¹⁰⁸ Zapisnik sa glavnog pretresa od 20.02.2013. godine, strana 22;

¹⁰⁹ Zapisnik sa glavnog pretresa od 17.07.2013. godine, strana 42;

¹¹⁰ Zapisnik sa glavnog pretresa od 17.07.2013. godine, strana 42;

¹¹¹ Zapisnik sa glavnog pretresa od 17.07.2013. godine, strana 43;

¹¹² Zapisnik sa glavnog pretresa od 17.07.2013. godine, strana 43;

¹¹³ Zapisnik sa glavnog pretresa od 17.07.2013. godine, strana 43;

¹¹⁴ Zapisnik sa glavnog pretresa od 13.11.2013. godine, strana 9;

dok mi stcjmimo postrcjeni, on stcji ispred nas. Branko je hajde da kažem ispred ulaznih vrata.“¹¹⁵ Nakon toga Mongo izvodi dvojicu zatvorenika iz Semizovca, svjedok ih ne poznaje, od jednog je tražio da se skinu i da skače sa nekog zida. Oni, u „Bunkeru“ to ne vide, jer se sve vani dešava, ali „čuju se samo tupi udarac. Nije, loše je bilo, haj ponovi. Ponovo tupi udarac i onda je tražio od ovoga drugog da ga oralno zadovoljava, da se znači ta dva zatvorenika jedan drugog. Ne znam koliko je to trajalo. Mi smo, samo znači čujemo, ne vidimo jer se dešava ispred ulaza.“¹¹⁶ Nakon toga, da li se Mongo umorio ili šta je bilo, uglavnom poslije toga je Branko Vlačo, pošto su bacili odjeću, poslao jednog zatvorenika u potok da trči da pokupi odjeću, svjedok nije siguran da li je Branko ili je Ivić Rade, stražar, dozvolio jednom od zatvorenika da pokupi tu odjeću. Uglavnom oni su unijeli odjeću da se osuši, a njima dvojici je vjerovatno neko dao rezervnu odjeću. Svjedok se ne sjeća da li su oni kada su ušli bili obučeni i jesu li imali povrede ne sebi.

317. I svjedok Asif Šehić¹¹⁷, vezano za navedeni događaj navodi da su Mongo i stražari natjerali A.H. i H.A. da se skinu goli i da skaču s „Bunkera“, na prsa, na šiblje, odnosno isječeno granje. Svjedok je ovo sve čuo kroz otvorena vrata od „Bunkera“, to se sve dešava na udaljenosti od pet – šest metara od svjedoka, Ovaj svjedok je opisao A.H. i H.A. da su nakon toga došli *izgrebani, krvavi, nikakvi, goli,, te je u svom iskazu potvrdio da su ova dvcjica naijerana na oralni seks.*¹¹⁸ svjedok navodi da ono to čuo, jer su vrata otvorena, nešto i vidio ali to nije bilo dovoljno. Navodi da je sve čuo, a onda ih je vidio da su goli i bosii, „*ko od majke rođeni*“¹¹⁹, ušli u „Bunker“. Kada su ušli svjedok pojašnjava da su imali po licu *tučeni,te da su imali modrice po leđima, po ramenima, onom žilom kad su ga udarali*¹²⁰ U svom iskazu on ističe da su sve radili Mongo i stražari, koji su ih, prema svjedokovom mišljenju, mogli spasiti da su htjeli. te dodaje da je tu bio Brank Vlačo: „*Bio je... Bio je on tu, bio je. Bio je i kad ih je Mongo odveo (grupa Keveij i ostali), pa to je sve taj momenat.*“¹²¹ On im je otvorio Bunker poslije suzavca i ovo sve je bilo poslije toga. Na upit tužioca, na osnovu čega svjedok zaključuje da je Brano Vlačo ostao posle suzavca odmah ispred, svjedok odgovara „*osto je tude uz objekte, tud je bio upravnik logora, to je njegovo bilo sve.*“¹²² Kada se dešavalo ovo sve između A.H. i H.A. svjedok mu nije čuo glas, ali „*on nam je otvorio vrata. I on je bio gore i Hido i svi pričaju, i potvrdiće i Hido i svi će potvrditi da je on bio, ko što i jest bio.*“¹²³

318. Svjedok Eset Muračević iako opisuje u svojoj izjavi iti događaj, navodi da je jedne prilike na prostor „Bunkera“ došla grupa šešeljevaca koji su tada maltretirali A.H. i H.A. **te da je prije toga bila neka razmijena,da su vodili neke ljude na razmijenu i da se onda se desilo da su u „Bunker“ došla svjedoku nepoznata lica njih oko 5-6. On, opisujući kritični**

¹¹⁵ Zapisnik sa glavnog pretresa od 13.11.2013. godine, strana 9;

¹¹⁶ Zapisnik sa glavnog pretresa od 13.11.2013. godine, strana 10;

¹¹⁷ Svjedok navodi da misli da se, kad se desilo seksualno zlostavljanje zatvorenika A.H i H.A., desilo i odvođenje grupe u kojoj je bio Kevelj (tačka I.4. osuđujućeg dijela presude) kao i da im je taj isti dan Nele ubacio suzavac u „Bunker“ (tačka I.2. oslobađajućeg dijela presude).

¹¹⁸ Zapisnik sa glavnog pretresa od 03.04.2013. godine, strana 40;

¹¹⁹ Zapisnik sa glavnog pretresa od 03.04.2013. godine, strana 40;

¹²⁰ Zapisnik sa glavnog pretresa od 03.04.2013. godine, strana 40;

¹²¹ Zapisnik sa glavnog pretresa od 03.04.2013. godine, strana 41;

¹²² Zapisnik sa glavnog pretresa od 03.04.2013. godine, strana 41;

¹²³ Zapisnik sa glavnog pretresa od 03.04.2013. godine, strana 41;

dogadjaj navodi da su tu dvojicu pred „Bunkerom“, tukli kundacima pušaka, nogama, rukama mlatili, tjerali ih da skinu sa sebe odjeću, da zagaze u rijeku koja protiče, repetirali su puške u namjeri da pucaju u njih, pa ih ponovo tukli, tjerali ih da seksualno opšte. I ovaj svjedok je primjetio da je tu bio prisutan Branko Vlačo, a misli da su tu bila i dvojica stražara - Zoran Marković i Zoran Kresović, i da niko nije zaustavio orgijanje tih osoba. On također opisuje kako su A.H. natjerali da sa podzida iznad vrata na ulaz u „Bunker“, gdje je bilo malo smeća kao i tršlje od šiblja okresanog, dva puta skoči laste na plato ispred „Bunkera“, od čega je on zadobio povrede po prsima i po nogama, dodajući da su danima pokušavali da ga vrata u život. Dakle, i iz iskaza ovog svjedoka proizilazi da kritične prilike ni upravnik, a ni stražari, nisu zaustavljali to divljanje. Na kraju tog dešavanja njih dvojicu su ubacili u „Bunker“, imali su povrede po prsima, po glavi *„jer skočiti na glavu sa 3, 4 metra visine, na ravan pod, ostanu povrede, a ne na kamerje, šibje od...nikakva pomoć njima dvcjici nije pružena.“*¹²⁴

319. Svjedok Muračević je isključiv u svom iskazu da su kritične prilike tom događaju prisustvovali i šešeljevci kao i stražari Zoran Marković i Zoran Kresović, i Branko Vlačo, te da ih je on vidio kada su u prostoriju ubacivali A.H i H.A., te dodaje da su oni vidjeli dio događaja jer su vrata bila otvorena a to se odvijalo pred samim „Bunkerom“, te su čuli sve šta se dešava. Svjedok nije siguran da li je bilo tada pucnjave. Od stražara navodi da je vidio samo dvojicu stražara i upravnika zatvora. Na pitanje suda koliko je bilo šešeljevaca svjedok navodi da ih je bilo pet ili šest, te dodaje da su oni ušli u „Bunker“ i postrojili su ih, a prije toga je bila grupa zatvorenika koja je vođena na razmijenu (tačka I.4. osuđujućeg dijela presude), nakon čega su oni došli u Bunker, i vikali „ko je tu mudžahedin itd“, nakon čega je jedan od zatvorenika, između ostalog, rekao da tu nema niko o kome oni govore, nego da ima pripadnika rezervnog sastava policije, a to su bili A.H. i H.A. i njih su dvojicu izveli i ispred samog „Bunkera.“ Svjedok je bio do samog ulaza, tako da je imao priliku dijelom da vidi šta rade s njima, kako ih maltretiraju i udaraju, vrata „Bunkera“ su ostala otvorena i on je gledao kroz vrata, tako da je svjedok vidio *„dio događaja kad ih udaraju pred vratima, kad ih tjeraju da skinu ocjeću, kad ih tjeraju da jedan drugom da homoseksualno opšte to smo vicjeli...“*¹²⁵ na pitanje suda gdje se u to vrijeme nalazi Branko Vlačo, svjedok navodi *„kad smo njih ubacivali, unutra, Branko Vlačo se nalazio na platou iznad, ... pošto je pred sami silazak „Bunkera“ bilo malo uzvišerje, gore gaje se nalazio pansion „Kontiki“, oni su bili gore na tom platou iznad.“*¹²⁶ Svjedok ga prije toga, dok je trajala tuča, nije mogao vidjeti, jer se iz samog „Bunkera“ nije moglo vidjeti. Svjedok navodi da su oni izašli i A.H i H.A. unijeli jer su H.A. natjerali da dva puta skoči laste sa ovog uzvišenja.

320. I Hata Balešević se sjeća da su u „Bunker“ došli neki vojnici, to nisu bili stražari, koji su izveli dvojicu, ne zna im imena, i *„čujem ovi prepričavaju poslje, i čula sam i ja kaže skinite ocjeću, bacite u rjeku, i da izvinete, da jedan drugog, da skaču na neko trrje, e to sam čula, a nisam ništa više.“*¹²⁷ Svjedok je tada bila na spratu, ali je ona čula te glasove, jer su vrata bila otvorena. I zaštićeni svjedok SV7 je izjavio da je čuo da su, Nele i neki

¹²⁴ Zapisnik sa glavnog pretresa od 06.02.2013. godine, strana 28;

¹²⁵ Zapisnik sa glavnog pretresa od 13.02.2013. godine, strana 36;

¹²⁶ Zapisnik sa glavnog pretresa od 13.02.2013. godine, strana 36;

¹²⁷ Zapisnik sa glavnog pretresa od 28.08.2013. godine, strana 34;

četnici iz Srbije, tjerali zatvorenike da se goli skidaju i da skaču, svjedok je ovo samo čuo ali to nije vidio.

321. Svjedok Armin Balešić, Fadil Medić, Osman Hadžić, Prutina Mirsad, Alija Halilović, Nijaz Salkić, na okolnosti izvođenja A.H. i H.A. su na glavnom pretresu gotovo identično opisali okolnosti izvođenja a potom i maltretiranja, fizičkog i psihičkog A.H. i H. A., te je jedan dio svjedoka također mišljenja da su sa stražarima kritične prilike bili i pet-šest šešeljevaca, da su izveli ljude i naredili im da se skinu i da bace svoju odjeću u rijeku koja je bila blizu, nekoliko metara dalje, natjerali su ih da opšte jedan sa drugim, da skaču s jednog zida preko dva metra na prsa da skoče.

322. Uglavnom svi saslušani svjedoci su na glavnom pretresu istakli da cijeli kritični događaj nisu vidjeli ali da pošto vrata nisu bila zatvorena, su sve dobro čuli pošto se sve dešavalo pred vratima. Svjedok Osman Hadžić je u svom iskazu još dodao da je kritične prilike poznao glas Vlače Brane, ta je on bio prisutan među njima, te da se spominjao i neki Siniša. Svjedok navodi da nije čuo šta je sve Brano pričao, on je štitio A.H. i H.A. jer svjedok čuje kako on govori „nemoj ljude, ostavi ljude“.

323. Svjedok Alija Halilović je na glavnom pretresu između ostalog, opisujući kritični događaj istakao da. to je sve trajalo jedno 15-20 minuta, poslije toga je „došao i Vlačo Brane i on ih je uveo i čujemo mi kad Vlačo Brane viče A., oni ga tjeraju da zagazi u Bosnu, u vodu, u rjeku, a Vlačo Brane viče, A. ne, vrati se vamo.“¹²⁸ Kada su ušli u prostoriju bili su „krvavi svi, prsa krvava“¹²⁹ oni su morali sa predulaza na prsa skakati, A.H. je mora dva puta skakati, jer on nije odmah na prsa skočio, prvi put se dočekao na ruke, pa je zato morao ponovo skakati na prsa. Opisujući njihove povrede svjedok navodi da su povrede bile „od kamerja, od pruge,...“¹³⁰, „...to je izudarano, vidiš krv, sav krvav.“¹³¹ Nakon toga oni u „Bunker“ ulaze goli „nemaju ocjeću na sebi“¹³² Karaga je imao pantalone viška i dao im je pantole, bluzu i majcu. Nije im pružena medicinska pomoć. Pola sata nakon toga Nele im je bacio suzavac u „Bunker“ (tačka I.2. oslobađajućeg dijela presude).

324. Nijaz Salkić, navodi da mu je stražar Zoran Marković rekao da je Mongo narkoman sa lildže i da mu otac drži neku apoteku. Mongo se pojavio oko podne, svjedok navodi da je on taj dan bio u „Bunkeru“ u puškarnici, iz kojeg je mogao nešto da vidi i da čuje. Svjedok dalje navodi da su se tada pojavila trojica vojnika i sa njima upravnik, neko od stražara je bio vani, misli da je to bio Mladen Milanović, i oni su ušli i Vlačo je objašnjavao da su to mještani koji su ostali tu i čekaju razmijenu, oni su zatim izašli vani. Nakon toga je Mongo ponovo došao i pitao da li tu ima neko od rezervne policije, od MUP-ovaca. I onda je svjedokov amidžić - Salkić, rekao da ima A.H. i H.A. i on je odmah njih prozvao, izašli su vani, šta se tamo dešavalo svjedok ne zna „znam samo da sam čuo jauke, čuo sam da kaže puši mu, čuo sam da kaže j... ga i čuo sam da nakon nekog vremena Vlačo kaže, ne. Znači prepoznao sam rjegov glas da kaže ne..... nakon izvjesnog vremena su A.H. i H.A.

¹²⁸ Zapisnik sa glavnog pretresa od 27.02.2013. godine, strana 23;

¹²⁹ Zapisnik sa glavnog pretresa od 27.02.2013. godine, strana 24;

¹³⁰ Zapisnik sa glavnog pretresa od 27.02.2013. godine, strana 24;

¹³¹ Zapisnik sa glavnog pretresa od 27.02.2013. godine, strana 24;

¹³² Zapisnik sa glavnog pretresa od 27.02.2013. godine, strana 24;

ušli potpuno goli unutra...¹³³ i „mi smo se pokupili, ja sam im'o neki džemper, dao sam H.A., dao sam mu neke plave cipele, tako neko od onih što smo imali, one svcje garderobe, dali smo im garderobu.“¹³⁴

325. Vijeće zaključak o odgovornosti optuženog Vlače temelji na osnovu iskaza skoro svih svjedoka saslušanih na ove okolnosti a koji potvrđuju da su kritične prilike vidjeli optuženog Branka Vlaču ispred/u zatočeničkom logoru, odnosno da mu čuju glas ispred logora, s obzirom da se događaji odvijaju u neposrednoj blizini, tačnije svega nekoliko metara od „Bunkera“.

326. Da je optuženi Branko Vlačo navedenog dana bio prisutan i da je „dopustio da dvojica vojnika izvedu iz „Bunkera“ A.H. i H.A.“ Vijeće zaključuje iz iskaza, između ostalih, oštećenog ovim događajem, svjedoka A.H. koji na glavnom pretresu detaljno opisuje dešavanja od tog dana. Iako svjedok ne navodi da vidi optuženog u momentu kada ga izvode iz zatočeničkog logora, tvrdi da je, nakon što je izveden iz „Bunkera“, počelo šutiranje nogama, onda „skidanje“ i prisiljavanje na seksualne odnose, nakon čega su im rekli da krenu prema rijeci, te se tada svjedok okreće i vidi Vlaču „na brjegu gore kod pomoćnog objekta, vidio sam Špiru i Vlaču“, brijeg je od svjedoka udaljen „možda tri, četiri metra.“ Ove navode potvrđuje i svjedok Eset Muračević koji ističe da je optuženi Vlačo bio tu za vrijeme događaja iz ove tačke optužnice. Naime, svjedok tvrdi da „kad smo njih ubacivali, unutra, Branko Vlačo se nalazio na platou iznad, pošto je pred sami silazak „Bunkera“ bilo malo uzvišenje, gore gdje se nalazio pansion „Kontiki“, oni su bili gore na tom platou iznad.“ I Svjedok Asif Šehić, u bitnim dijelovima, potvrđuje iskaze svjedoka te navodi da je Branko Vlačo bio tu kritične prilike, odnosno da je bio tu i kada je Mongo odveo grupu Kevelj i dr. (tačka I.4. izreke presude), kao i da im je Vlačo otvorio „Bunker“ poslije suzavca (tačka I.3. oslobađajućeg dijela presude), te da je sve to bilo tog dana. Iako svjedok, za vrijeme dešavanja sa A.H. i H.A. nije čuo glas optuženog Vlače, tvrdi da je optuženi „bio gore, te da će ovo potvrditi i Hido.. svi će potvrditi da je on bio, ko što i jest bio“.

327. Svjedok Suljo Durić, navodi da je Vlačo dvojici vojnika otključao vrata „Bunkera“ nakon čega oni izvode dvojicu zatvorenika „tu je Vlačo sve bio staj'o i gled'o“, svjedok zna da je optuženi bio tu „jer su izišli skupa sve trčjica iz „Bunkera“ (svjedok misli na dvojicu vojnika i optuženog), pored toga svjedok ispred „Bunkera“ čuje Vlaču „kad je (neko) repetir'o pušku da ih poubja, samo smo osjetili njegov (Vlačin) glas kad kaže: „Ne, trebaju mi.“ Svjedok Mensur Šahbegović navodi da je Mongo ušao u „Bunker“ i da je tu „hajde da kažem ispred ulaznih vrata“ bio i optuženi Vlačo, kojeg Mongo pita da li je neko od njih nađen sa oružjem. Osman Hadžić, navodi da mu nije poznato ko je došao po zatvorenike „meni je samo poznat glas Vlače Brane“ on je bio prisutan među njima, svjedok nije čuo šta je sve Brano pričao, on je štitio A.H. i H.A. svjedok čuje kako on govori „nemoj ljude, ostavi ljude.“ Svjedok Alija Halilović navodi da su, nakon što su ih izveli, tukli A.H. i H.A. i nema šta još nisu od njih radili, te da je to sve trajalo jedno 15-20 minuta, poslije toga je „došao i Vlačo Brane i on ih je uveo i čujemo mi kad Vlačo Brane viče A..., oni ga ijeraju

¹³³ Zapisnik sa glavnog pretresa od 27.02.2013. godine, strana 34;

¹³⁴ Zapisnik sa glavnog pretresa od 27.02.2013. godine, strana 35;

da zagazi u Bosnu, u vodu, u rjeku, a Vlačo Brane viče, A... ne, vrati se vamo.“ Nijaz Salkić, ističe da su se najprije pojavila trojica vojnika i sa njima upravnik, nakon čega su izašli vani da bi Mongo ponovo došao i onda su izveli A.H. i H.A.

328. Dakle, iz navedenih iskaza svjedoka Vijeća zaključuje da, iako svjedoci u različitim momentima, vide ili čuju glas, optuženog Branka Vlaču pred „Bunkerom“ ili na uzbrdici iznad „Bunkera“, da je optuženi nesporno cijelo vrijeme, od momenta izvođenja zatvorenika pa sve do njihovog vraćanja nazad u zatočenički logor, bio prisutan, te mu je samim tim bio poznat „tretman“ vojnika prema zatvorenicima A.H. i H.A., a kako to ispravno zaključuje i oštećeni A.H. koji na pitanje da li ga je optuženi vidio sa povredama, odgovara „pa vjerovatno da jest.... morate vicjeti, ako je hijeo gledati.“

329. Isto tako, Vijeće je na osnovu iskaza svjedoka, koji ničim nisu dovedenu u sumnju, nesporno utvrdilo da su zatvorenicima A.H i H.A., nakon što su izvedeni iz zatočeničkog logora „Bunker“, nanesene ozbiljne tjelesne povrede i duševne patnje.

330. Naime, svi saslušani svjedoci identično svjedoče i potvrđuju da, nakon što su zatvorenici A.H. i H.A. izvedeni, čuju naređenje da skinu odjeću a potom ih prisiljavaju na seksualne odnose. Navedeno potvrđuju, osim svjedoka A.H., koji je ujedno oštećeni ovim događajem i koji detaljno opisuje dešavanja navedenog dana i svjedoci Suljo Durić, Mensur Šahbegović, Asif Šehić, Hata Balešić, Armin Balešić, Fadil Medić, Osman Hadžić, Mirsad Prutina i Nijaz Salkić.

331. Iz iskaza svjedoka Eseta Muračevića proizilazi da su vrata „Bunkera“ jednim dijelom ostala otvorena, tako da je svjedok vidio, kako tvrdi „dio događaja kad ih udaraju pred vratima, kad ih vjeraju da skinu odjeću, kad ih vjeraju da homoseksualno opšte to smo vijačili...“. Navode ovog svjedoka, Vijeće nalazi istinitim i tačnim, jer i svjedoci Asif Šehić (tvrdi da je sve čuo kroz otvorena vrata od „Bunkera“, nešto i vidi ali to nije bilo dovoljno) i Hata Balešić (koja ističe da je ona bila na spratu, ali je čula glasove, jer su vrata bila otvorena), iako navode da su navedne događaje samo čuli tvrde da su vrata „Bunkera“ kritične prilike bila otvorena. Dakle, Vijeće nalazi da upravo, sama pozicija gdje su se zatvorenici nalazili unutar zatočeničkog logora im je eventualno „pružala“ mogućnost da ova dešavanja i vide, kao što je to slučaj sa svjedokom Muračevićem.

332. Svjedoci također svojim iskazima potvrđuju da su vojnici zatvorenike A.H i H.A. prisilili da skaču sa zida visine od oko 2 metra na grudni koš na teren na kojem su iznad zemlje virili ostaci odsječenih drveća i bilo kamenje, pri čemu su zadobijali ozbiljne povrede po tijelu, a što proizilazi iz iskaza, prije svega svjedoka – oštećenog ovim događajem A.H., koji detaljno opisuje kako su bili natjerani da skaču sa jednog brežuljka, visine oko metar i po, na mjesto gdje je bilo šiblja („ja... pođem na ruke, a jadni H.A. je pao, iš'o na prsa i rjemu je ostalo, uš'o je unutra krvav i on i ja sam uš'o krvav tamo...“ obaveza je bila da „skačem na prsa). Iz iskaza svjedoka proizilazi da je on konkretno bio prisiljen da dva puta skače, jer je „potur'o ruke, ka'e nije tako, vrati se, na glavu skoči, to je bilo maltretiranje, na sve načine.“ Iskaz ovog svjedoka u bitnom dijelu potvrđuje, kako svjedok Eset Muračević, koji tvrdi da su A.H. natjerali da sa podzida iznad vrata na ulaz u „Bunker“, gdje je bilo malo smeća i bilo tršlje od šiblja okresanog, dva puta skoči laste, od

čega je oštećeni zadobio povrede po prsima i po nogama, danima su pokušavali da ga vrata u život, tako i svjedok Mensur Šahbegović koji navodi da se „*čuje samo tupi udarac. Nije, loše je bilo, haj ponovi, ponovo tupi udarac*“, te Alija Halilović koji ističe da kada su (zatvorenici) ušli u prostoriju bili su „*krvavi svi, prsa krvava*“, oni su morali skakati sa predulaza na prsa, A.H. je mora dva puta skakati, on nije odmah na prsa skočio on se dočekaao na ruke, pa je zato morao ponovo skakati na prsa. Opisujući njihove povrede svjedok navodi da su povrede bile „*od kamenja, od pruge,...*“¹³⁵, „*...to je izudarano, vidiš krv, sav krvav.*“

333. I ostali svjedoci koji su se kritične prilike nalazili unutar objekta „Bunker“, a koji čuju dešavanja, s obzirom da se to sve odvija nekoliko metara od logora, identično opisuju, navedene događaje te potvrđuju iskaz oštećenog, kojem je Vijeće u cijelosti poklonilo vjeru, pa tako svjedok Suljo Durić čuje da im govore da se popnu na ulaz ispred „Bunkera“, gdje je visina oko dva metra ili malo više i gdje je bilo panjeva po deset cenata, kamenja te im je „naređeno da stave ruke nizase ko da skaču u vodu ali onako na tijelo“, nakon što je prvi skočio isto su naredili i drugom. I svjedok Asif Šehić tvrdi da su natjerani da skaču dole na prsa, svjedok zna da su oni skakali jer kad su ušli u „Bunker“, bili su izgrebani, krvavi, od zemlje, ogrebotine su imali po licu „*tučen, modrice po leđima, po ramenima, onom žilom kad su ga udarali*“, kao i Hata Balešić koja čuje da im kažu da skaču na neko trnje, te Armin Balešić (natjerali su ih da skaču s jednog zida preko dva metra na prsa da skoče „*to se čulo, taj udar i to sve se čulo ... čuje se kako čovjek skače odozgo na kamen*“) i Osman Hadžić („*natjerali su da skače sa onog predulaza, da skače na tucanik od pruge na prsa, laste, i onda su natjerali da skače u rjeku*“).

334. Činjenica da su nakon događaja opisanih u ovoj tački zatvorenici A.H. i H.A. u „Bunker“ vraćeni bez odjeće sa ozbiljnim povredama i krvavim ranama, proizilazi i z iskaza svih saslušanih svjedoka na ove okolnosti, pa tako svjedok oštećeni A.H. izjavljuje da su se on i H.A. u „Bunker“ vratili goli, a opisujuće povrede koje su tom prilikom zadobili izjavljuje da je H.A. na određenim dijelovima bio „isparan“, a da je on na dva tri mjesta imao ožiljke, dok je na rukama bilo više ožiljaka jer se uspio dočekati na ruke, obojica su u logor ušli krvavi od udara.

335. I ostali svjedoci, na identičan način opisuju kako povrede oštećenih tako i da su u zatočenički logor vraćeni bez odjeće, i to; Suljo Durić koji navodi da su bili izgrebani i unakaženi od kamenja i svega, izubijani, te da su ih nakon toga obojicu, onako gole, ubacili u „Bunker“, Asif Šehić izjavljuje da su kad su se vratili bili izgrebani, krvavi, od zemlje, ogrebotine su imali po licu, bili su goli „*ko od majke rođeni*“, svjedok Alija Halilović navodi da su bili „*krvavi svi, prsa krvava*“¹³⁶ opisujući njihove povrede svjedok izjavljuje da su povrede bile „*od kamenja, od pruge,...*“¹³⁷, „*...to je izudarano, vidiš krv, sav krvav*“¹³⁸

¹³⁵ Zapisnik sa glavnog pretresa od 27.02.2013. godine, strana 24;

¹³⁶ Zapisnik sa glavnog pretresa od 27.02.2013. godine, strana 24;

¹³⁷ Zapisnik sa glavnog pretresa od 27.02.2013. godine, strana 24;

¹³⁸ Zapisnik sa glavnog pretresa od 27.02.2013. godine, strana 24;

nakon čega u logor ulaze goli „*nemaju ojačicu na sebi*“¹³⁹ i Nijaz Salić izjavljuje da su nakon izvjesnog vremena A.H. i H.A. ušli potpuno goli unutra.

336. Navedene iskaze svjedoka, Vijeće nalazi nadasve uvjerljivim i tačnim, u pogledu svih činjenica koje su obrazložene u prethodnim paragrafima ovog dijela osuđujuće presude, te Vijeće na osnovu istih zaključuje da je optuženi Vlačo dopustio, odnosno svojim pasivnim držanjem i ne poduzimanjem aktivnih radnji u cilju spriječavanja ovog događaja, u namjeri nanošenja velikih patnji i ozbiljnih fizičkih i psihičkih povreda oštećenim A.H i H.A., čime je omogućio da dva vojnika iz zatočeničkog centra izvedu pomenuta lica iz objekta „Bunker“u kojem je on obavljao funkciju upravnika. O strahotama kroz koje su oštećeni prolazili nesumnjivo govore iskazi svjedoka Eseta Muračevića koji je na glavnom pretresu, nakon što je opisao dešavanja navedenog dana izjavio „*skočiti na glavu sa 3, 4 metra visine, na ravan pod, ostanu povrede, a ne na kamerje, šibje od...nikakva pomoć rjima dvcjici nje pružena*“¹⁴⁰, zatim svjedoka Sulje Durića koji izjavljuje „*da sa dva metra padneš ovako na strunjaču ne bi ti bilo dobro*“¹⁴¹, i samog oštećenog A.H. koji opisujući očaj u koji se našao izjavljuje „*kontam neka fala Bogu, evo sad će me i ubiti, međutim metak ne ide u leđa.*“ Vijeće zaključuje da su pomenuti događaji, i kod ostalih zatorenika logora „Bunker“, koji su se u navedeno vrijeme tu nalazili, ostavili posljedice, jer su isti bili „svjedoci“ događaja ispred navedenog objekta, te su, a imajući u vidu mjesto gdje su se nalazili, njihov položaj, opravdano osjećali strah za vlastiti život. Imajući u vidu sve navedeno, Vijeće nesporno zaključuje da su se radnjama optuženog ostvarila bitna obilježja krivičnog djela iz člana 172. tačka k) KZ BiH, te ga nalazi odgovornim kao pomagača za navedeno djelo.

337. Tačka II

338. Optuženi Branko Vlačo, se tereti da je počinio krivično djelo iz člana 172. stav 1. tačka h), u vezi tačkama e) i k) KZ BiH, jer je, između ostalog, organizirao i upravljao zatvorom za civile muslimanske nacionalnosti „Nakina garaža“, u koji je smjestio oko 150 civila Muslimana, koje je do približno 26.05.'92. godine, držao bez mogućnosti zadovoljenja elementarnih higijenskih potreba, bez dovoljno hrane, koji su fizički i psihički zlostavljani od strane raznih vojnika, nakon čega su civili pušteni svojim kućama, da bi ponovo bili zatvoreni u „Planjinu kuću“, pod upravom optuženog, a u kojoj je, i nakon uspostave odjeljenja zatvora Kula, zatvorene civile i dalje držao bez pravnog osnova, ne saopštavajući im razlog njihovog zatvaranja, te i dalje omogućavao korištenje zatvorenih civila za prisilne radove i za „živi štit“.

339. Na ove okolnosti iskaze su dali svjedoci Eset Muračević, Hasib Prutina, Osman Tiro, Rašid Hodžić, Mustafa Dervišević, Mirsad Piknjač, Asim Šehić, Izet Šehić, Mirsad Šehić, Hikmet Brkić itd.

340. Svjedoci Hasib Prutina, Osman Tiro, Rašid Hodžić, Mustafa Dervišević i Mirsad Piknjača, su na glavnom pretresu, između ostalog, jednoglasno izjavili da je, u maju

¹³⁹ Zapisnik sa glavnog pretresa od 27.02.2013. godine, strana 24;

¹⁴⁰ Zapisnik sa glavnog pretresa od 06.02.2013. godine, strana 28;

¹⁴¹ Zapisnik sa glavnog pretresa od 17.07.2013. godine, strana 43;

mjesecu 1992. godine stanovništvo mjesta Svrake, nakon predaje zarobljeno i to najprije u kasarni u Semizovcu, da bi ih zatim, njih 150 do 200 muškaraca, nakon 10-tak dana autobusima/kamionima prebacili u „Nakinu garažu“. S tim u vezi, svjedok Hasib Prutina navodi da je u kasarnu po njih došao Brane Vlačo i rekao im da ih premješta iz razloga što ih JNA više ne može hraniti, nakon čega prelaze u „Nakinu garažu“. Kako svjedok navodi, prilikom njihovog premještaja, s njima je bio i Vlačo.

341. I svjedok Osman Tiro, također govori o tome da u kasarnu u Semizovcu po njih dolazi Branko Vlačo, te da ih kamionima prebacuju u „Nakinu garažu“, dok je svjedok Mustafa Dervišević izjavio da je u kasarnu u Semizovcu, gdje su boravili do 18. maja, došao Brane Vlačo koji im je naredio da idu u autobus i kamion kojim su ih prevezli u pravcu „Nakine garaže“. Svjedok dalje navodi da se, kada su došli pred garažu, pojavio Brane Vlačo koji im je rekao da izađu što su oni i učinili, svjedok tu vidi varioce koji su postavljali šipke na objekat, vjerovatno da bi se time spriječilo njihovo bjekstvo. Brane Vlačo je otvorio vrata i rekao im je da uđu i sjednu kako bi vidio da li mogu svi stati, međutim kako 10 ljudi nije moglo stati, Vlačo je lično odveo 10 ljudi u „Bunker“. Navode ovog svjedoka potvrđuje svjedok Eset Muračević¹⁴² kao i svjedok Mirsad Piknjač koji je također svjedočio o tome da im se u kasarni u Semizovcu, nakon 3 dana obratio Branko Vlačo koji ih je obavjestio da se sprema razmijena i da se ne brinu. Nakon 10-tak dana boravka u kasarni, njih oko 150 do 200 muškaraca kamionima su prebacili u „Nakinu garažu“, o čemu ih je također obavjestio Branko Vlačo, dok je 7-8 zatvorenika premješteno u „Bunker“ kod Sonje. Slično je i svjedočenje Fadila Medića, također mještana Svrake, koji je na glavnom pretresu izjavio da su bili najprije zatvoreni u kasarni u Semizovcu, da bi ih treći dan odveli u „Nakinu garažu“, međutim kako tu nije bilo dovoljno mjesta za sve, svjedok se dobrovoljno prijavio da ide u „Bunker“.

342. I svjedok Rašid Hodžić (koji u svom iskazu istina ne govori o tome da je Vlačo bio prisutan prilikom njihovog premještaja iz kasarne u „Nakinu garažu“) potvrđuje da su u maju mjesecu '92. godine, iz kasarne u Semizovcu premješteni u „Nakinu garažu“, gdje sljedeći dan dolazi Vlačo koji ih je pitao „*Kako vam je ovde*“ i rekao im da će tu ostati neko vrijeme, da im neće biti loše i da im je on upravnik. U navedenom objektu svjedok optuženog Vlaču vidi još nekoliko puta.

343. Prisustvo optuženog Vlače potvrdili su i svjedoci Osman Tiro, koji ga poznaje od ranije, a koji ga u „Nakinoj garaži“ vidi dva puta, prvi put ih je pitao da li neko treba da ide na ljekarski pregled, a drugi put se pojavio dan prije napuštanja tog objekta kada im saopštava da idu za Svrake, kao i svjedok Hasib Prutina koji navodi da je optuženi u garažu dolazio par puta, između ostalog, i onda kada su zatvorenici sa dva autobusa prebačeni u naselje Svrake, dok je svjedok Mirsad Piknjač Vlaču vidio prvi dan, tada im je rekao da će tu biti smješteni dok se ne izvrši razmjena. Prema izjavi ovog svjedoka, Vlačo

¹⁴² Svjedok Eset Muračević, stanovnik mjesta Svrake koji je bio zatvoren u kasarni u Semizovcu, je izjavio da je veći broj civila, mjesne zajednice Svrake (prema izjavi svjedoka oko 170 osoba), bio zatvoren u objektu „Nakina garaža“ u koji svjedoka, jedno veče u maju '92. godine, iz zatvora za civile „Bunker“ odvodi svjedok „SV-7“. Prema navodima svjedoka, ista uprava (tj optuženi Branko Vlačo) upravljala je „Bunkerom“ i objektom „Nakina garaža“.

je u „Nakinu garažu“ dolazio skoro svaki dan i obraćao im se riječima da ih neće niko dirati.

344. Nadalje, da je objekat „Nakina garaža“, bio neuslovan, da u istom nije bilo moguće zadovoljiti osnovne higijenske potrebe, odnosno da su uslovi boravka za zatvorenike bili jako loši i teški, proizilazi iz iskaza svjedoka Rašida Hodžića, Hasiba Prutine, Osmana Tire, Mustafe Dervišević i Mirsada Piknjač, koji opisujući ovaj objekat navode da se radilo o betonskom prostoru, garaži veličine 20 sa 15. Opisujući uslove u ovom objektu, svjedoci ističu da su spavali „kao sardine“ (jer nije bilo dovoljno prostora za sve) na madracima koje bi stavljali na beton, dok deke ispočetka nisu imali. Vezano za hranu, svjedoci su saglasni u izjavama da hrane nije bilo dovoljno i da je bila neukusna, imali su jedan do dva obroka, što je i dalje za njih bilo nedovoljno, te da se obrok sastojao od dvije kriške (ili fritalj) starog hljeba, ili neke čorbe, makarona, pasulja ili malo riže. Vode također nije bilo dovoljno, jednom sedmično bi im dovukli vodu koju bi oni odmah potrošili. Međutim, nakon dan, dva Vlačo je donio vodu, proveli su česme tako da bi se mogli umiti. Ostali uslovi su bili loši, imali su samo wc čučavac koji su ogradili paravanom, tako da su nuždu obavljali u prostoriji u kojoj su i boravili, zbog čega se osjetio miris fekalija. Ličnu higijenu su teško održavali, nisu se mogli kupati niti presvlačiti (nisu imali garderobu), s tim da svjedok Osman Tiro navodi da su se uslovi kasnije (ne precizira kada) malo poboljšali, dobili su deke, kao i limeno korito sa pet - šest slavina, tako da su se onda mogli umiti. Međutim, i dalje se nisu mogli kupati, tako da se svjedok konkretno 21 dan nije okupao niti obrijao.

345. U odnosu na fizička maltretiranja, koja su se dešavala u „Nakinoj garaži“, a koja su počela već sutradan po dolasku zatvorenika, svjedočio je Rašid Hodžić, koji navodi da su dolazile nepoznate osobe u uniformama, koje su ih vrijeđale i tukle kundakom i nogom. Svjedok je vidio kada su udarili zatvorenike Hakiju i Ferida. Pored fizičkog maltretiranja, svjedok dodaje da je bilo i vrijeđanja („*da smo mi niko i ništa eto, balje, jer mi smo balje nismo mi muslimani, ...I odma' baljsku majku i što vam je to trebalo i šta ste hijeli ...*“) tjerali su ih da pjevaju neumjesne pjesme „od Topole pa do Ravne gore sve su straže generala Draže“. Ove navode je u svom iskazu potvrdio i svjedok Mirsad Piknjač¹⁴³.

346. Također, i svjedok Mustafa Dervišević je govorio o fizičkom kao i psihičkom zlostavljanju zatočenih u „Nakinoj garaži“, pa tako svjedok opisuje situaciju kada su, dok se brijač Selim Alić, upali neki vojnici, te da je jedan od njih Selimu rekao „*mi ćemo te obrjati i prislonio mu je britvu pod vrat. ... svi smo se prepali.*“ I svjedok je jednom izveden jer je na sebi imao zeleni džemper, tada su ga pitali koliko je Srba ubio na vukovarskom ratištu, nakon čega je jedan vojnik repetirao pušku na svjedoka „*Ja sam pao tada .. neki strah je u meni odma prevlad'o, pao sam... doš'o sam sebi nakon*“, te dodaje da je Vlačo došao poslije tog događaja i galamio na stražu, koja je bila ispred objekta i njih čuvala, zašto su ih pustili unutra da maltretiraju ljude.

¹⁴³ Svjedok je na glavnom pretresu izjavio da su drugi ili treći dan po dolasku, čuli da se nešto dešava ispred i ušla su dva momak kada je počelo maltretiranje, udarili su nogom u rebra prvo momka koji je bio do vrata, a onda su išli među ostale tražeći da poznaju nekoga sa hrvatskog ratišta. Nadalje, svjedok izjavljuje da su morali pjevati pjesme koje vrijeđaju muslimane i bivšeg predsjednika, te da su te izraze morali ponavljati 10 do 15 minuta sve jače i jače..

347. Nadalje, svjedoci su nesporno potvrdili i to da je optuženi Vlačo aktivno učestvovao i u njihovom premještanju iz „Nakine garaže“ u zatvor za civile „Planjina kuća“ koji se nalazio u Semizovcu, pa je tako svjedok Hasib Prutina na glavnom pretresu izjavio da je optuženi Vlačo u „Nakinu garažu“ dolazio par puta, te da su oni, jedne prilike kada je optuženi došao, sa dva autobusa prebačeni u naselje Svrake, bili su vraćeni svojim kućama, međutim naveče su bili zatvarani u „Planjinu kuću“. I Osman Tiro, isto tako vidi optuženog u momentu kada ih iz „Nakine garaže“ premještaju u Semizovac, tada im je saopšteno da idu kući, međutim, odvedeni su u „Planjinu kuću“. Slično je i svjedočenje Rašida Hodžića, koji je izjavio da je Vlačo, često dolazio u „Nakinu garažu“, kao i da je nakon 20 dana provedenih tu, došao Vlačo sa dva momka i rekao im da idu u Svrake, međutim samo su jednu noć prespavali kući nakon čega prelaze u „Planjinu kuću“. Svjedok Mustafa Dervišević je izjavio isto kao i prethodni svjedoci, odnosno da im je 28. ili 29.05.'92. godine Vlačo rekao da se izborio da mještani sela Svrake budu pušteni kućama, po njih je došao kombi i odveo ih je u Svrake, a nakon dvije noći su im, mještani Svraka srpske nacionalnosti, rekli da se svi muškarci moraju javljati u „Planjinu kuću“, a nekoliko dana kasnije im je naređeno da moraju pristupiti u „Planjinu kuću“. Ove navode je potvrdio i svjedok Mirsad Pknjač.¹⁴⁴

348. Iz iskaza saslušanih svjedoka na okolnosti iz ove tačke, proizilazi i to da je, pored mještana Svraka, koji su zatočeni najprije u kasarni u Semizovcu, pa potom prebačeni u „Nakinu garažu“, a onda u „Planjinu kuću“, u navedenom objektu bilo i zatvorenih civila i iz drugih naselja sa područja opštine Vogošća, Ilijaš itd. Svjedok Asim Šehić navodi da je zarobljen u maju '92. godine u osnovnoj školi u Bioči, gdje je proveo nekoliko dana da bi ga potom prebacili u „Iskrin“ servis u Podlugove, gdje ostaje oko dva i po mjeseca, nakon čega, zajedno sa ostalim zatvorenim osobama, prelazi u Semizovac u „Planjinu kuću.“ Svjedok se ne sjeća ko ga je tada primio, da li Vlačo ili Špiro, ali je saznao da je Vlačo upravnik a Špiro zamjenik. I svjedok Izet Šehić¹⁴⁵, je izjavio da je u maju '92. godine zatvoreni u školi u Gornjoj Bioči, gdje ostaje 5 dana, nakon čega je 01.06.'92. godine, zajedno sa ostalim, odveden u Podlugove, gdje ostaju oko 70 dana, a u avgustu '92. godine, autobusima ih odvoze u „Planjinu kuću“, gdje ih je dočekao i u objektu rasporedio Branko Vlačo. Slično je svjedočenje i Refika Šehića, koji je isto tako zarobljen u Gornjoj Bioči, a potom prebačen u Podlugove u „Iskrin“ magacin, da bi krajem jula ili početkom avgusta '92. godine, prešli u „Planjinu kuću“. Svjedok navodi da im se u „Planjinoj kući“ Vlačo, za kojeg svjedok pretpostavlja da je upravnik, obratio i rekao da će ih štiti, ali da se to nije dogodilo. I ostali zatvorenici „Planjine kuće“ Mirsad Šehić¹⁴⁶, Selver Šehić¹⁴⁷, Hilmo

¹⁴⁴ Svjedok je na glavnom pretresu izjavio da im se 10 dana, nakon što su smješteni u „Nakinu garažu“, obratio Branko Vlačo koji im je rekao da mogu ići kućama, a kada si došli kućama morali su se javljati kod „Planjine kuće“, kako bi se uvjerali da su svi na okupu, da bi četvrtog dana došlo naređenje da moraju svako veče ići u Planjinu kuću na noćenje, a preko dana bi išli kući.

¹⁴⁵ Svjedok je u zatočeništvu proveo 8 mjeseci;

¹⁴⁶ Svjedok Mirsad Šehić je na glavnom pretresu svjedočio o tome kako su on i otac, krajem maja '92. godine, zatvoreni u osnovnu školu u Gornjoj Bioči, gdje ostaju osam dana, nakon čega njih oko 40 autobusima prebacuju u Podlugove u „Iskrin“ magacin, a potom u Semizovac u „Planjinu kuću“.

¹⁴⁷ Svjedok Selver Šehić je izjavio da je početkom '92. godine živio u selu Gornja Bioča, opština Ilijaš, te da je 01.06.1992. godine zarobljen u školi, gdje provodi oko 4 dana, nakon čega su svi ukrcani u autobus i prebačeni u Podlugove „Iskrin“ magacin, u kojem ostaju dva i po mjeseca, nakon čega ih, oko 10.08.'92. godine prebacuju u „Planjinu kuću“.

Šehić¹⁴⁸, Hazim Durmo, Ifet Handžić, Sabahudin Šehić, Esad Šehić, Enver Durmo i Hajrudin Šehić, navode da su u (Gornjoj) Bioči zarobljeni u maju/junu '92. godine i odvedeni u osnovnu školu u Bioču, a potom u Podlugove u „Iskrin“ magacin, gdje ostaju sve do avgusta kada ih prebacuju u Semizovac u „Planjinu kuću“, u kojoj se nalazilo dosta zatvorenih osoba iz Vogošće, Hadžića, Semizovca i Nahoreva.

349. Svjedok Hikmet Brkić¹⁴⁹, je na glavnom pretresu izjavio da je početkom '92 godine živio u Donjoj Luci, opština Ilijaš, gdje je zajedno sa ocem i zarobljen 09.06.'92. godine, i odveden u školi "27. juli", u Ilijašu, u kojoj je bilo preko 100 osoba, većinom iz Luke i Ilijaša. Svjedok je tu bio oko 33 dana da bi ga nakon toga prebacili u Podlugove u „Iskrin“ magacin, gdje provodi mjesec dana nakon čega ga odvođe u „Planjinu kuću“. Kada su stigli do „Planjine kuće“ postrojili su ih u dvorište i tada im se predstavio Vlačo Brane i rekao da je on upravnik logora, a da je njegov zamjenik Špirić Nebojša. I Halid Masnopita je svjedočio o tome da je '92. godine živio u Lješevu, općina Ilijaš, te da je 05.06.1992. godine, kada se desio artiljerijski napad na Lješevu, zarobljen i prebačen u Podlugove u skladište „Iskre“, u kojem ostaje sve do avgusta kada su prebačeni u Semizovac u „Planjinu kuću“. Zaštićeni svjedok „W“ je izjavio da je '92. godine živio u Semizovcu, Vranjak, koje je bilo naseljeno većinskim srpskim stanovništvom, odakle je svjedok zarobljen i 22.08.1992. godine odveden u „Planjinu kuću“.

350. Svjedoci Asim Šehić, Rašid Hodžić, Hikmet Brkić, Eset Muračević¹⁵⁰, Refik Šehić, Selver Šehić, kao i brojni drugi svjedoci, su na glavnom pretresu svjedočili o tome kako su iz „Planjine kuće“ odvođeni na različite radove (utovar kože iz mesnice, kopanje rovova, pravljenje puteva, živi štيتovi itd) na različitim lokacijama (Ravne, Žuč, Kremeš, Vranjak itd) međutim, Vijeće se na ovom mjestu neće detaljnije osvrutati na dio optužbe kojim se optuženi Vlačo tereti da je omogućavao korištenje zatvorenika civila za prisilne radove na kojima su bili izloženi vatri sa borbenih položaja i za živi štيت prilikom izvođenja borbenih dejstava, s obzirom da će ovaj dio optužbe biti dosta detaljnije razrađen i elaboriran u sljedećim paragrafima obrazloženja presude.

351. Svjedoci, Osman Tiro, Rašid Hodžić, Mustafa Dervišević, Asim Šehić, Hikmet Brkić, Refik Šehić, Mirsad Šehić, Eset Muračević, kao uostalom i svi drugi svjedoci koji su saslušavani na ove okolnosti, saglasno izjavljuju da im prilikom zatvaranja, kako u kasarni u Semizovcu, tako i u zatvorima za civile „Nakina garaža“ i „Planjina kuća, kao i za vrijeme trajanja zatočenja u istim, niko nije rekao razlog zbog kojeg su lišeni slobode, nisu ispitivani niti je u odnosu na njih vođen neki postupak. Da zatvorenici nisu imali saznanja o

¹⁴⁸ Svjedok Hilmo Šehić je izjavio da je početkom '92. godine živio u Gornjoj Bioči, opština Ilijaš, te da je krajem maja njegovo selo napadnuto, tako da je svjedok, 01.06.'92. godine, zarobljen i odveden u školu u koju zatiče oko 50 osoba. U školi je proveo oko 6 dana nakon čega ih je vojska sa dva autobusa, prebacila u Podlugove, gdje ostaju dva mjeseca, da bi ih onda u avgustu, premjestili autobusima u Semizovac, tada je odvedeno oko 100-150 muškaraca u „Planjinu kuću“, gdje ih je postrojio Vlačo.

¹⁴⁹ Svjedok „Planjinu kuću napušta 25.10.1992. godine;

¹⁵⁰ Svjedok je u iskazu na glavnom pretresu govorio o tome da su radno sposobni zatvorenici postrojivani ispred objekta „Planjina kuća“ i onda je upravnik zatvora, Branko Vlačo, zajedno sa ostalim stražarima davao određeni broj zatvorenika onima koji su dolazili po te zatvorenike za radove, tako da su zatvorenici bili korišteni za obavljanje raznih radova, od kopanja rovova na prvim borbenim linijama (svjedok je jedne prilike bio izveden na Ravne gdje je bio povrijeđen) do upotrebe zatvorenika u živom štitu (obrazloženo u dijelu II.3 osuđujućeg dijela presude).

svom statusu i položaju, kao i poziciji u kojoj se nalaze, prema mišljenju Vijeća, na najbolji način opisuje upravo svjedok Mirsad Piknjač koji je izjavio da im je Branko Vlačo pri prvom obraćanju, rekao da se on brine za njih, da se ne brinu, niko ih neće dirati, a „kasnije su saznali da su oni ustvari logoraši i da je on zadužen za starje logora, da je upravnik logora.“

352. Tužilaštvo je u sudski spis uložilo i sljedeću materijanu dokumentaciju T-18 Naredba Kriznog štaba Srpske opštine Vogošća od 26.05.1992. godine i T-50 Rješenje Opštinskog sekretarijata za urbanizam, imovinsko-pravne, stambeno komunalne poslove i katastar nekretnina od 08.07.1992. godine.

353. Iz iskaza saslušanih svjedoka Vijeće je zaključilo da je objekat „Nakina garaža“ bio zatvor u koji su premješeni civili koji su prethodno bili zatvoreni u kasarni u Semizovcu, a koji je organizovao i istim upravljao, upravnik zatvora, optuženi Branko Vlačo. Ulogu optuženog u ovom logoru opisuju brojni svjedoci, koji, između ostalog, navode da im se optuženi predstavio kao upravnik zatvora, da je u ovaj objekat često dolazio (pri tom ih je pitao kako im je, da li trebaju ljekarsku pomoć itd), te da im je upravo on, nakon nekoliko dana, obezbjedio vodu. Optuženi Branko Vlačo učestvuje i u premještanju civila iz ovog zatvora u zatvor za civile „Planjina kuća“, o čemu, pored iskaza svjedoka, govori i materijalni dokaz T-18 Naredba Kriznog štaba Srpske opštine Vogošća od 26.05.1992. godine, kojim se upravniku zatvora naređuje da iz zatvora pusti i sprovede u selo Svrake, Sarajevo i Vogošću 145 lica, te da ih bezbjedno sprovede do odredišta, a što su potvrdili brojni svjedoci koji su govorili o tome da su nakon nekoliko dana boravka u „Nakinoj garaži“ bili pušteni kućama s obavezom da se javljaju u „Planjinu kuću“, koja kuća je, na osnovu Odluke ratnog štaba 07.07.1992. godine, Rješenjem od 08.07.1992. godine, data Ministarstvu za pravdu, za potrebe odjeljenja zatvora Srpske opštine Vogošća (T-50).

354. Vijeće nespornim nalazi da su lica, koja su se nalazila u ovim objektima, imala status civila, što je odbrana, tokom pretresa i u završnim riječima, osporavala navodeći da se radilo o ratnim zarobljenicima. S obzirom, da je Vijeće zaključke o statusu ovih lica, kao civila, već iznijelo u uvodu obrazloženja presude, kada je bilo riječi o opštim elementima krivičnog djela, to se isti, na ovom mjestu, neće ponavljati.

355. Kako bi se utvrdila krivična odgovornost optuženog Branka Vlače u vezi sa navodima ove tačke optužnice, Vijeće je bilo u obavezi da utvrdi i to da li je u zatvorima za civile „Nakina garaža“ i „Planjina kuća“ bilo slučajeva nezakonitog zatvaranja, a što je Vijeće, van svake razumne sumnje, na osnovu iskaza brojnih svjedoka, našlo dokazanim. Naime, svi saslušani svjedoci, čije iskaze Vijeće nalazi tačnim, uvjerljivim i ničim dovedenim u sumnju, su jasno i nedvosmisleno opisali okolnosti u kojima su se nalazili i način na koji su, civili muslimanske nacionalnosti, nakon što su se predali bili zatvoreni u kasarnu u Semizovcu, iz kojeg potom muškarce prebacuju u „Nakinu garažu“, gdje ostaju oko 10-15 dana, da bi ih nakon nekoliko dana autobusima prebacili u Semizovac i pustili njihovim kućama, a onda ponovo, nakon nekoliko dana, zatvorili u „Planjinu kuću“.

356. Zatvaranje navedenih lica u pomenutim objektima bilo je, van svake razumne sumnje, proizvoljno i bez pravnog osnova, s obzirom da su svi saslušani svjedoci saglasni

u izjavama da nisu bili obavješteni o razlozima zatvaranja, da u odnosu na njih nije vođen nikakav postupak, nisu bili ispitivani, niti im je dostavljena odluka o razlozima zatočenja. Opisujući način zatvaranja i njihovog zatočenja, svjedoci su istakli aktivnu ulogu, upravnika logora, optuženog Vlače u istim, pa tako navode da je optuženi učestvovao najprije u njihovom prebacivanju iz kasarne Semizovac i smještaju prvo u „Nakinu garažu“, gdje je optuženi često dolazio, i gdje ih je obavjestio o tome da se „izborio“ da mještani sela Svrake budu pušteni kućama (a što također govori u prilog zaključku da se radilo o civilima i da je optuženi imao jasna saznanja o tome) nakon čega po njih ponovo dolazi lično optuženi Vlačo, te ih autobusima prebacuju u Svrake. Civili su nekoliko dana proveli u svojim kućama, da bi potom ponovo bili zatvoreni sada u objektu „Planjina kuća“, čiji upravnik je optuženi Branko Vlačo.

357. Nadalje, Vijeće nespornim zaključuje da objekat „Nakina garaža“, u koji je kritične prilike bilo smješteno oko 150 zatvorenika, civila muslimanske nacionalnosti (što se može zaključiti po imenima zatočenih osoba), nije bio uslovan za bilo kakav, a posebno ne, za duži boravak osoba, a što je i logično, s obzirom da se radilo o vulkanizerskoj radnji, prostoru od betona na kojem nisu bila postavljena ni stakla, kako to navodi svjedok Rašid Hodžić koji je izjavio da je to bio: „... *napravljen prostor i instalacija samo razvedena. To je trebala da bude vulkanizerska velika radnja, ... bilo je samo izbetonirano, tada nije bilo ni postakjeno, bila su velika vrata da mogu kamioni ulaziti..*“, dakle, radilo se o prostoru koji, očito, nije ni bio namjenjen za smještaj lica, a pogotovo ne za veći broj lica koliko ih se kritične prilike u istom nalazilo, a o čemu je nesporno optuženi imao saznanja s obzirom da je u ovaj prostor često dolazi kao i da je iz istog, zbog nedovoljnog prostora, u zatvoru „Bunker“ premjestio nekoliko osoba.

358. Isto tako, Vijeće nespornim nalazi i to da su zatvorenici u objektu bili držani, bez dovoljno hrane i bez mogućnosti obavljanja osnovnih higijenskih potreba (nisu se mogli kupati, fiziološke potrebe su vršili u istoj prostoriji u kojoj su i boravili itd), kao i da su bili izloženi fizičkom i psihičkom zlostavljanju od strane vojnika koji su u navedeni objekat slobodno ulazili, a koje činjenice su optuženom Branku Vlači, kao upravniku, bile poznate. Iako, neki svjedoci navode da je kasnije došlo do izvjesnih „poboljšanja“ u uslovima boravka, a koji su se ogledali u činjenici da im je optuženi u „Nakinoj garaži“ obezbjedio vodu, te da su dobili i deke, Vijeće nalazi da su, unatoč navedenom „poboljšanju“ uslovi boravka i dalje bili izuzetno loši, te da su zatvorenici bili izloženi psihičkom zlostavljanju i fizičkom maltretiranju od strane vojnika koji su tu dolazili, a što je u svojoj ukupnosti, posebno imajući u vidu sve okolnosti u kojima su se zatvorenici tada nalazili (bili su zatočeni bez pravnog osnova, nisu imali mogućnost kretanja, osjećali su strah i neizvjesnosti jer su drugi odlučivali i upravljali njihovim životima itd), kod zatvorenika uzrokovalo velike patnje kao i ozbiljne fizičke povrede.

359. Imajući u vidu, sve naprijed navedeno Vijeće zaključuje da su se radnjama optuženog, koje je poduzeo svjesno i sa znanjem, ostvarila bitna obilježja krivičnog djela iz tačke e) i k) člana 172. KZ BiH, za koja je Vijeće optuženog Vlaču i oglasilo krivim.

360. Vijeće je, kako se ne bi ponavljali određeni navodi, iz ove tačke optužnice izostavilo dio teksta, odnosno da je optuženi ***postupajući u cilju provođenja gore navedenog***

zajedničkog plana., s obzirom da je navedeno već istaknuto u uvodnom dijelu optužnice, koji se odnosi na „Bunker“, „Nakinu garažu“ i „Planjinu kuću“.

361. Nadalje, Vijeće je iz činjeničnog opisa izostavilo dio u kojem se navodi da je nakon uspostave odjeljenja zatvora Kula „**čiji upravnik je od 14. Jula 1992. godine postao Branko Vlačo**“, s obzirom da navedeno ne nalazi relevantnim za utvrđivanje činjeničnog stanja koji se odnosi na ovaj konkretan predmet.

362. I na kraju, nakon analize iskaza svjedoka kao i provedenih dokaze, Vijeće je uskladilo ovu tačku optužnice sa utvrđenim činjeničnim stanje, na način da je u činjeničnom opisu ove tačke umjesto, kako je navedeno u optužnici da je optuženi Branko Vlačo zatvorene civile iz objekta „Planjina kuća“ „**i daje ih koristio za prisilne radove**“, optuženog našlo krivim da je svojim radnjama „**i daje omogućavao korištenje** zatvorenih civila za prisilne radove“, o čemu će u narednim paragrafima biti više riječi.

Tačka II 1. Izreke

363. Tužilaštvo BiH je (tačkom II.2. optužnice), optuženog Branka Vlaču teretilo da je, u svojstvu upravnika zatvora za civile „Planjina kuća“, uspostavio i održavao sistem korištenja zatvorenika za izvođenje na obavljanje poslova na privatnim imanjima i za izvođenje na prisilne radove na brdu Žuč, Kremeš, Zabrdje, Vranjak, na kojem su se nalazili i borbeni položaji, kojom priikom su zatvorenici bili izloženi fizičkom i verbalnom maltretiranju i vatri sa borbenih položaja, pri čemu su poginuli Džemal Šehić i Avdo Durmić, dok je veći broj zatvorenika bio ranjen, a čime je počinio krivično djelo iz člana 172. stav 1. tačka a) i c) KZ BiH.

364. Na okolnosti iz ove tačke, Tužilaštvo je saslušalo sljedeće svjedoke: Eseta Muračevića, Hajrudina Šehića, Selvera Šehića, Esada Šehića, Hilmu Šehića, Nezira Šehića, Sabahudina Šehića, zaštićenog svjedoka „A“ i „W“, Halida Masnopitu, Zijada Masnopitu, Husniju Šehića, Refika Šehića, Mirsada Šehića, Ifeta Handžića, Hikmeta Brkića, Hazima Durmu, Hasiba Prutinu, Safeta Borčaka i dr.

365. Iz iskaza saslušanih svjedoka, a koje Vijeće nalazi tačnim, pouzdanim i ničim dovedenim u sumnju, nesporno proizilazi da su zatvorenici iz logora „Planjina kuća“ korišteni za obavljanje prisilnih radova na različitim lokacijama na kojima su nalazili borbeni položaji. Navedeni zaključak Vijeće temelji na iskazu svjedoka Hajrudina Šehića¹⁵¹, koji je na glavnom pretresu izjavio da su zatvorenici svaki dan izvođeni na radove, išli su kopati, sjeći šumu ili cijepati drva ljudima. Svjedok je išao na Vranjak (zovu se i Ravne, iznad Semizovca) ispred borbenih linija u zoni borbenih dejstava, gdje je čistio šumu ispred rovova, a išao je i na Žuč, isto na razdvajanju linija, gdje je natkrivao rovove, kopao tranšeje itd. Svjedok Selver Šehić¹⁵², je, između ostalog, izjavio da su zatvorenici bili angažovani na Ravnima oko siječe šiblja ispred rovova, pa bi tako očistili pojas od oko 20 metara, te napravili „čist“ i pregledan prostor ispred linija. Pored toga, svjedok izjavljuje da je tovario i drva za vojsku, bio u živom štitu, izvlačio poginule srpske vojnike ispred

¹⁵¹ U „Planjinu kuću“ dolazi krajem jula ili početkom avgusta 1992. godine;

¹⁵² Svjedok je polovinom avgusta prebačen u Semizovac u „Planjinu kuću“;

rovova, kao i da su na Kremešu kopali rovove, a išli su i na Žuč. Slično je i svjedočenje Esada Šehića¹⁵³ koji potvrđuje da su zatvorenici svaki dan išli na radove na borbenim linijama (kopanje tranšeja, rovova), i to najviše na Žuč, Ravne gore, Vogošću kod „Pretis“-a, a obavljali su i druge poslove poput sječe drva, radova na putevima itd., dok svjedok Hilmo Šehić¹⁵⁴ ističe da je on bio angažovan na Žuč, Orić, Ravne, Kremeš, tamo su sjekli drva, kopali rovove itd. I svjedok Nezir Šehić¹⁵⁵ je također govorio o odvođenju na radove za vrijeme zatočenja u logoru „Planjina kuća“, odnosno da je svakodnevno išao na prisilni rad (kopanje tranšeja, rovova, živi štit itd) na Žuč, Ravne i Tihoviće, a navedeno su potvrdili i ostali saslušani svjedoci, između ostalih Sabahudin Šehić, zaštićeni svjedok „A“¹⁵⁶, Halid Masnopita, Zijad Masnopita, Husnija Šehić¹⁵⁷ i zaštićeni svjedok „W“¹⁵⁸, Borčak Safet, Eset Muračević koji su dali iskaz na ove okolnosti.

366. Isto tako, saslušani svjedoci Refik Šehić¹⁵⁹, Mirsad Šehić i Ifet Handžić¹⁶⁰, su saglasno izjavili i to da su, pored prisilnih radova na borbenim linijama (kopanja rovova i živog štita na području, Žuči, Donja Vogošća itd) poslove obavljali i na privatnim imanjima, te navode da su radili sve šta je trebalo, kupili i tovarili sijeno, cijepali drva itd. Slično je iskustvo i Hikmeta Brkića¹⁶¹ koji potvrđuje da su zatvorenici logora radili sve, od kopanja rovova, nošenja željezničkih pragova, pravljenja zemunica, cijepanja drva, te dodaje da je on lično tovario sijeno načelniku policije u Vogošći i da se moralo radilo šta god je kome trebalo. Pored toga, zatvorenici su išli na Paljevo gdje su sjekli drva, na Ravne gdje su kopali rovove i sjekli drva, kao i na Žuč, Ugarsko i Kremeš, kako su se pomijerale linije, tako su kopali rovove.

367. Vijeće je izvršilo uvid i u brojnu materijalnu dokumentaciju koja je uložena od strane Tužilaštva, a koja potkrepljuje i potvrđuje iskaze saslušanih svjedoka, i optužbu u dijelu koji se odnosi na činjenicu da su zatvorenici bili korišteni za obavljanje različitih poslova na više lokacija. Naime, brojni su akti koji ukazuju na to da su različiti subjekti (institucije, organi itd) obraćali upravniku zatvora sa zahtjevima kojim se traži da se odobri angažovanje zatvorenika za radove koji su vezani za borbene položaje, kako to proizilazi iz dokaza; (T-298) Molba Sarajevsko-Romanijskog Korpusa 1. LMBR, Pov.br.156-1, od 24.08.1992. godine kojom se zahtjeva izuzimanje 10 zatvorenika koji će 25. i 26.08.1992. godine da pomognu u kopanju rovova; (T-190) Molba Samostalne čete Kremeš od 08.09.1992. godine, kojom se od upravnika zatvora traži odobrenje za angažovanje 20

¹⁵³ U „Planjinu kuću“ dolazi u septembru 1992. godine;

¹⁵⁴ Svjedok navodi da je početkom avgusta mjeseca 1992. godine došao u „Planjinu kuću“

¹⁵⁵ Svjedok ističe da je u „Planjinu kuću“ doveden ljeti, ne sjeća se datuma a 25.10.1992. godine je razmijenjen;

¹⁵⁶ Svjedok u iskazu govori o tome da su se akcije vojnog karaktera dešavale na Žuči, tamo su se kopali rovovi, tranšeji itd., pored toga svjedok opisuje kako je, iznad Semizovca na brdo Ravne, gdje su također bila ratna dejstva, na prvoj liniji gorila neka šuma, koju su oni sijekli. Sa tog dijela su se mogli vidjeti položaji Armije, pa je iz tih razloga taj dio bio važan. Iznad njihovih glava je neprekidno bilo pucanje, njima su samo oči i usta bila bijela, svi su bili garavi od dima.

¹⁵⁷ U „Planjinu kuću“ dolazi 17.08.1992. godine;

¹⁵⁸ Svjedok u „Planjinu kuću“ dolazi 22.08. a ostaje do početka novembra 1992. godine

¹⁵⁹ Svjedok u „Planjinu kuću“ dolazi krajem jula ili početkom 1992. godine;

¹⁶⁰ Svjedok je 01.06.1992. godine zarobljen, nakon dva i po mjeseca je iz Podlugova prebačen u „Planjinu kuću“, u kojoj ostaje 5 mjeseci i 12 dana;

¹⁶¹ Svjedok u „Planjinoj kući“ ostaje do 25.10.1992. godine, navodi da iz „Planjine kuće“ počinju odlaziti na radove, kopanje rovova, sječa šume i sl., i to na Žuč, Orlić, Ravne, Motika.

zatvorenika za izradu zaklona na 3 do 4 dana; (T-199) Akt, Komandanta bataljona „Semizovac“ upućen upravniku zatvora Vlačo Branetu, kojim se zahtjeva da se svako jutro šalje 20 zatvorenika koji su potrebni na prvoj borbenoj liniji III-će čete Ravne (kako se navodi u aktu, na pomenutom području je prva borbeno linija i kopanje rovova još uvijek nije u potpunosti završeno, zbog čega je potrebno odobriti 20 zatvorenika); (T-239) Molba Komande Blagovačkog bataljona Vogošća, n/r Vlačo Braneta, od 27.09.1992. godine, kojim se traži, da se za potrebe Crnovrške čete u periodu od 28 i 29.09.1992. godine, ustupi 8 zarobljenika radi obavljanja određenih fizičkih poslova; (T-244) Zahtjev I.Ilijaške samostalne brigade IV. Bataljon, od 29.09.1992. godine kojim se zahtjeva ustupanje određenog broja zatvorenika potrebnih za uređenje rovova na položajima Srpske vojske IV bataljona I. Ilijaške samostalne brigade; (T-271) Naredba VRS Vogošćanske brigade br. 11/108-92/92 od 18.10.1992. godine kojom se naređuje Upravi zatvora Vogošća da za dan 19.10.1992. godine obezbjedi 30 radno sposobnih ratnih zarobljenika radi izvođenja građevinskih radova na mjestu „Žuč“ (06148324), (T-276) Zahtjev VRS Komanda vogošćanske brigade, broj: 0-44/92, od 20.10.1992. godine, kojim se zahtjeva da se za 19. i 20.10.1992. godine pošalje 10, zatvorenika za izvršenje poslova po naređenju Komandanta linije odbrane Hotonj i (T-284) Molba VP 7491, broj: pov.br. 03/1/695-1 kojom se zahtjeva da se za dan 30.10.1992. godine, odobri radno angažovanje 30 zatvorenika.

368. Sljedećim aktima od upravnik zatvora traženo je angažovanje zatvorenika za različitu vrstu poslova, kako to proizilazi iz dokaza; (T-134) Akt Izvršnog odbora opštine Vogošća, broj: 02-12-2/92, od 14.08.1992. godine, kojim se zahtjeva da se za potrebe DP Pekare iz Vogošće, odobri četvorica zatvorenika koji bi obavljali poslove utovara i drugih fizičkih poslova; (T-158) Molba Srpske opštine Vogošća, od 01.09.1992. godine, kojom se traži odobrenje za 8 zatvorenika za radove za potrebe stanice (02977683); (T-162) Molba Srpske Opštine Vogošća, od 27.08.1992. godine, za obezbjeđenje 20 zatvorenika za fizički rad na terenu; (T-163) Molba Srpske Opštine Vogošća, od 28.08.1992. godine, za obezbjeđenje 20 zatvorenika za fizički rad na terenu; (T-173) Molba Srpske opštine Vogošća, od 01.09.1992. godine za odobrenje 8 zatvorenika za radove; (T-195) Zahtjev Srpske stanice milicije Ilijaš, od 11.09.1992. godine kojim se traži izuzimanje 10 zatvorenika, koji su potrebni zbog izvođenja radova na stanici milicije Ilijaš; (T-216) Akt, Srpske stanice javne bezbjednosti, Vogošća broj: 01-29-15/92, od 18.09.1992. godine, za odobrenje 10-15 zatvorenika za izvršavanje određenih poslova; (T-272) Zahtjev Vojna pošta 7491, Ilijaš, pov.br: 03/1/623-1, od 18.10.1992. godine, kojom se zahtjeva angažovanje 30 zatvorenika za obavljanje poslova za potrebe VP 7491/11 za dan 19.10.1992. godine; (T-278) Zahtjev OOUR „Dom zdravlja“ K.P.Domu Kula-odjeljenje u Vogošći od 21.10.1992. godine, kojim se zahtjeva da se za potrebe navedene institucije odobri 5 zatvorenika u svrhu sječe drva, a navedeni radovi će trajati 15 dana; (T-283) Zahtjev Komande Vogošćanske brigade, pov.br.0-22/92, od 24.10.1992. godine, kojim se zahtjeva da se od 25.10.1992. godine dodijeli 6 radno sposobnih zatvorenika za potrebe sječe i utovara ogrevnog drveta, zatvorenici će biti angažovani najmanje 7 dana.

369. Isto tako, Vijeće je izvršilo uvid i dokaze optužbe koji govore u prilog tvrdnji da je, po zahtjevima za angažovanje zatvorenika za obavljanje različitih vrsta poslova, od strane upravnika zatvora udovoljavano, a što potvrđuje veći broj Biltena, odjeljenja uprave zatvora u kojima se govori o tome da su u određenim danima ili periodima zatvorenici bili

angažovani i korišteni za radove, pa se tako u dokazu (T-140) Bilten, odjeljenja zatvora od 16.08.1992. godine, za dan 15.08.1992. godine navodi da je na zahtjev Komandanta brigade zbog obavljanja fizičkih radova na uređenje kruga „Pretisa“ na rad odvedeno 8 zatvorenika (Bektašević Jusuf, Halilović Alija, Išerić Fikret, Pandžić Abid, Selmanović Zijad, Muahremović Mustafa, Muharemović Zejnil i Halilović Muhamed) koji su nakon završenih radova vraćeni u zatvor (02977407); iz dokaza (T-174) Bilten, Odjeljenja zatvora, od 02.09.1992. godine, za dan 01.09.1992. godine, proizilazi da je, zbog obavljanja fizičkih radova u mjestu „Žuč“, na rad odveden 21 zatvorenik; isto tako iz dokaza (T-304) Bilten, Odjeljenja zatvora od 03.09.1992. godine za dan 02.09.1992. godine, između ostalog, proizilazi da je zbog obavljanja fizičkih radova u mjestu Žuč na rad odvedeno 39 zatvorenika (02977676). U dokazu (T-301) Bilten odjeljenja zatvora od 27.08.1992. godine za dan 26.08.1992. godine, se navodi da je zbog obavljanja fizičkih radova na rad odvedeno 30 zatvorenika (02977365), dok se u dokazu (T-299) Bilten odjeljenja zatvora od 25.08.1992. godine za dan 24.08.1992. godine, između ostalog, navodi da je zbog obavljanja fizičkih radova za potrebe Vogošćanske brigade iz zatvora odvedeno 20 ljudi (02977373), a u dokazu (T-297) Bilten, Odjeljenja zatvora od 21.08.1992. godine za dan 20.08.1992. godine, se navodi da je na zahtjev Rajlovačke brigade, a zbog obavljanja fizičkih radova, na rad odvedeno 29 zatvorenika. Na mjestu potpisa, svih navedenih dokumenata, navedeno je ime Branko Vlačo, upravnik zatvora.

370. Nadalje, da su prilikom izvođenja radova zatvorenici bili izloženi fizičkom i verbalnom maltretiranju, kao i vatri sa borbenih položaja, Vijeće zaključuje iz iskaza svjedoka Hazima Durme¹⁶² koji je izjavio da su ih na radove odvodili kamionima, kao i da su ih čuvari (pripadnici Srpske vojske), koji su i išli s njima, maltretirali. Svjedok Esad Šehić ističe da je prilikom obavljanja radova osjećao strah jer „*ako kopaš tranšeu puca se sa bošnjačke stranke, meci sjevaju...*“¹⁶³, te dodaje da je on tako i ranjen. Slično je i svjedočenje Hasiba Prutine koji je izjavio da je, prilikom obavljanja radova u fabrici „Pretis“, kada su zatvorenici kopali kanale na putu prema Mrkovićima, naišla vojska i tada je počelo njihovo psihičko maltretiranje „*balje, razno-razne pogrdne rečenice. I onda je počela bitka, udararje*“¹⁶⁴ svjedoka je lično udario Božur „*udario me šakom u zube i nogama*“¹⁶⁵ udarani su svi, nastao je metež, nije se znalo ko je koga udarao. Svjedok Hikmet Brkić je na glavnom pretresu govorio o tome da su uslovi pod kojima su radili zavisili od toga kod koga se išlo na kopanje „*neko ti da ručak, a neko te prebije*“.

371. Pored toga, svjedoci u svojim iskazima opisuju i strah kojem su bili izloženi prilikom obavljanja radova, a što proizilazi iz iskaza svjedoka Esada Šehića koji je izjavio da je sve to teško podnosio i da nije bilo jednostavno „*odete negdje na rad, kontate da li ćete se vratiti, da li se nećete vratiti*“¹⁶⁶, kao i da je dan u „Planjinoj kući“ bio „*crn ... ako idemo na Žuč to je nešto najgore bilo*“¹⁶⁷. Svjedok Hazim Durmo je opisujući uslove, za vrijeme obavljanja radova, izjavio da je prilikom kopanja rovova bilo opasno, jer se pucalo i sa

¹⁶² Svjedok je zarobljen u maju 1992. godine, u Semizovcu ostaje dva mjeseca, nakon čega prelazi u „Planjinu kuću“;

¹⁶³ Zapisnik sa glavnog pretresa od 26.06.2013. godine, strana 29;

¹⁶⁴ Zapisnik sa glavnog pretresa od 18.09.2013. godine, strana 30;

¹⁶⁵ Zapisnik sa glavnog pretresa od 18.09.2013. godine, strana 30;

¹⁶⁶ Zapisnik sa glavnog pretresa od 26.06.2013. godine, strana 35;

¹⁶⁷ Zapisnik sa glavnog pretresa od 26.06.2013. godine, strana 28;

jedne i sa druge strane „svaki ti tren vreba da te ubije“¹⁶⁸, a svjedok Hilmo Šehić, navodi da, pored toga što su poslovi bili teški (kopali su rovove i zemunice), nisu bili ni sigurni, jer su poslove obavljali u neposrednoj blizi borbene linije „ako možeš čuvati glavu čuvaj, ako ne čuvaš, nema pogineš i gotovo. Nje sigurno.“¹⁶⁹

372. Opisujući sistem odvođenja na radove, brojni svjedoci su u svojim iskazima govorili o tome da bi ih u jutarnjim satima postrojili ispred „Planjine kuće“, nakon čega bi optuženi Branko Vlačo, među njima, nasumice, birao ko ide na radove, te raspoređivao ko gdje ide, sve zavisno od potrebe na terenu, pa tako svjedok Hazim Durmo na glavnom pretresu izjavljuje da bi ih ujutro postrojili i odredili koliko ih treba za radove „svaki put upravnik zatvora (Vlačo), ... određuje gdje ko ide“, te dodaje da je za njih Žuč bio najopasniji, jer je tu bilo najviše pogibije „...on kaže ko je za Žuč da iziđe dobrovoljno. Ako nećeš dobrovoljno onda on određuje, ti, ti, ti.“¹⁷⁰ I svjedok Ifet Handžić je svjedočio o tome da se sistem odvođenja na radove odvijao tako što bi izlazili na postrojavanje i tu su ih raspoređivali, ako je na Žuči neki napad ili ofanziva, onda su svi išli. Postrojivao ih je „Brano Vlačo, glavni, bio je upravnik“¹⁷¹, to bi se obično dešavalo ujutro oko pola 7, došla bi vojska i njihovi komandiri, rekli bi koliko treba ljudi, a Vlačo bi odredio ko od ljudi ide na rad „... samo prstom pokazuje ti i ti i ti, kol'ko treba ljudi, izlazi, izlazi, izlazi i ti idi tamo.“¹⁷² Slično je svjedočenje i Hilme Šehića koji potvrđuje da im je nekoliko dana po dolasku u „Planjinu kuću“, u 7 sati ujutro, Vlačo rekao da idu na radove „Vlačo poreda svju nas po redu, u strcj stanemo. I sada ide jedni na Žuč, jedni idu na Ravne, jedni idu na Kremeš“¹⁷³ to Vlačo određuje. Proceduru odvođenja na radove na sličan način opisuje i svjedok Mirsad Šehić koji ističe da bi zatvorenici ujutro izlazili napolje, dolazili bi kamioni i privatna vozila, nakon čega bi „...upravnik zatvora Vlačo određivao ko će gdje da ide“ broj zatvorenika koji je išao na radove je zavisio od toga kome šta treba da se radi, a to je lično Vlačo određivao tako što bi oni stajali u krug „on dođe naprimjer i kaže ideš ti, ti, ti u ovaj kamion. Ti i ti ideš u auto, ili naprimjer kamion i tako se vodilo.... neki su išli na Žuč, neki u Vogošću.“¹⁷⁴

373. Refik Šehić, kao i prethodni svjedoci, također navodi da bi prilikom odvođenja na radove bili postrojani u dva reda, tada bi došao Vlačo i izdvojio 10-20 zatvorenika za radove, dok Hajrudin Šehić ističe da već sutradan po dolasku u „Planjinu kuću“ počinju ići na rad, svi bi izašli pred logor gdje bi stajao Vlačo koji određuje zatvorenike za radove. Na rad bi odlazili ujutro a vraćali bi se naveče. Da su zatvorenici ujutro bili postrojani ispred „Planjine kuće“ potvrđuje i svjedok Sabahudin Šehić, koji navodi da su ujutro dolazili i na rad vodili 3, 5 ili 10 zatvorenika, koliko kome treba. Svjedok navodi da su ljude za rad tražili od upravnika Branka Vlače te dodaje da bi ih Vlačo određivao, u principu bi išao redom „kako je koga šta zadesilo.“¹⁷⁵ Navedeno u svom iskazu potvrđuje i svjedok Halid Masnopita koji je izjavio da je Vlačo određivao ko će ići na radove, tako što bi stražari

¹⁶⁸ Zapisnik sa glavnog pretresa od 11.12.2013. godine, strana 39;

¹⁶⁹ Zapisnik sa glavnog pretresa od 25.09.2013. godine, strana 27;

¹⁷⁰ Zapisnik sa glavnog pretresa od 11.12.2013. godine, strana 37;

¹⁷¹ Zapisnik sa glavnog pretresa od 30.10.2013. godine, strana 6;

¹⁷² Zapisnik sa glavnog pretresa od 30.10.2013. godine, strana 7;

¹⁷³ Zapisnik sa glavnog pretresa od 25.09.2013. godine, strana 25;

¹⁷⁴ Zapisnik sa glavnog pretresa od 24.04.2013. godine, strana 13;

¹⁷⁵ Zapisnik sa glavnog pretresa od 17.04.2013. godine, strana 22;

izveli ljude ispred „*Brano bi prošao između ljudi, prstom ti, ti, ti, ideš tamo. Ti, ti, ti ideš.*“, nakon čega bi zatvorenici bili odvedeni na radove. Na sličan način, kao i prethodni svjedoci, svoj „radni“ dan opisuju i svjedoci Selver Šehić, Hikmet Brkić, kao i Husnija Šehić, koji su u svojim izjavama potvrdili da bi ih ujutro ispred logora upravnik Vlačo postrojio i birao (nije gledao pojedinačno ljude, nego je govorio po grupama npr prvih 10 zatvorenika), ko ide da rad, nakon čega bi ih preuzimali ljudi kojim bi trebali raditi.

374. Da su prilikom izvođenja radova ranjeni zatvorenici Salem Đogić, Nezir Šehić, Samir Šehić, Hazim Durmić, Sakib Šehić Husnija Šehić i dr, te da su poginuli Džemal Šehić i Avdo Durmić, proizilazi kako iz iskaza saslušanih svjedoka tako i materijalne dokumentacije koja je uložena u spis.

375. Na ove okolnosti iskaz je, između ostalih dao, svjedok Nezir Šehić koji je na glavnom pretresu izjavio da je za vrijeme obavljanja radova dva puta ranjen, oba puta na brdu Žuč, prvi put prilikom kopanja tranšeja prema linijama Armije BiH, a drugi put u živom štitu 19.10.1992. godine (obrazloženo u tački II.5 obrazloženja presude). Svjedok Hilmo Šehić navodi da je prilikom obavljanja radova na Žuči njegov sin Samir Šehić povrijeđen a Džemal Šehić poginuo. I svjedok Halid Masnopita također u svom iskazu govori o tome da je na radovima zatvorenik Šehić ranjen, te da je od povreda i podlegao, a navedeno potvrđuje i svjedok Esad Šehić koji je svjedoči o tome da je bio u blizini kada je njegov rođak Džemal Šehić pogođen u stomak i da je vidio da „od njega nema ništa“, a sjeća se da je tada među poginulim bio i Avdo Durmić. O tome da su na radovima poginuli Džemal Šehić i Avdo Durmić, svjedočio je i Hazim Durmo, koji navodi da su ih taj dan, kada je Avdo poginuo, odveli na Ravne na rad, svjedok je od njega bio udaljen jedno 50 metara, kada je mu je rečeno da je poginuo Avdo.¹⁷⁶

376. Svjedok A.H. u svom iskazu navodi da mu je iz priča ostalih zatvorenika poznato da je u živom štitu, između ostalih, ranjen i Salem Đogić, dok svjedok Sabahudin Šehić, navodi da je u periodu dok je on bio u zatvoru za civile, poginuo Džemal Šehić, a na radu su ranjeni Samir Šehić, Sakib Šehić itd. Zaštićeni svjedok SV-3¹⁷⁷ je izjavio da je za vrijeme boravka u „Planjinu kuću“, bio 4 puta ranjen i to prilikom obavljanja radova. Svjedok Enver Durmo navodi da je Brano Vlačo raspoređivao ljude da kopaju i rade u nehumanim uslovima, da je tjerao da rade i kada su bili iscrpljeni, te da su na radovima zatvorenici bili i ranjavani, između ostalih ranjen je bio Hazim Durmić, dok Sabahudin Šehić, navodi da je za vrijeme boravka u „Planjinoj kući“ radio na raznim lokacijama, Motike, Žuč, Ugorsko, Pretis „TAS-a“, Hotonj, svi radovi su bili na prvoj borbenoj liniji, te da su, prilikom kopanja, poginuli Džemal Šehić i dr., a ranjeni su Samir Šehić, Hazim Durmić, Sakib Šehić i dr.

377. Vijeće je također izvršilo uvid i u materijalnu dokumentaciju optužbe, koja potkrepljuje iskaze ovih svjedoka, i to dokaz (T-303) Bilten odjeljenja zatvora od 30.08.1992. godine za dan 29.08.1992. godine u kojem se, između ostalog navodi da je prilikom izvođenja radova na mjestu „Žuč“ od strane protivničkog snajperiste ranjen zatvorenik Samir Šehić, kao i da je zbog izvođenja na radove izvedeno 8 zatvorenika,

¹⁷⁶ Zapisnik sa glavnog pretresa od 11.12.2013. godine, strana 49;

¹⁷⁷ U „Planjinu kuću“ dolazi 17. ili 18.08.1992. godine;

između ostalih Šehić Samir i Selimović Bego (02977353), iz dokaza (T-302) Bilten odjeljenja zatvora od 28.08.1992. godine za dan 27.08.1992. godine, proizilazi da je prilikom izvođenja radova na mjestu „Žuč“ od strane neprijatelja ranjen zatvorenik Šehić Džemal, koji je zatim prebačen u bolnicu Vogošća, gdje je i umro (02977360).

378. Dakle, imajući u vidu sve naprijed navedeno Vijeće je van svake razumne sumnje zaključilo da je optuženi Branko Vlačo, u navedenom periodu svojim radnjama, direktno učestvovao i doprinjeo kontinuiranom funkcionisanju sistema odvođenja na radove zatvorenika koji su se nalazili u logoru za civile „Planjina kuća“, a kojim radnjama su ostvarena obilježja krivičnog djela „*odvođenja u ropstvo*“ (iz člana 172. stav 1. tačka c) KZ BiH), kako je to obrazloženo u uvodnim izlaganjima, Nesporno je i to da je na strani optuženog postojala jasna svijest i namjera da na naprijed opisan način vršenjem ovlaštenja nad zatvorenicima „provodi“ sistem njihovog korištenja za obavljanje prisilnih radova (na privatnim imanjima, u različitim institucijama, borbenim linijama), a što proizilazi iz iskaza svjedoka koji su svjedočili o tome da je upravo optuženi Vlačo određivao ko ide na rad. Isto tako, brojni su dokumenti koji potvrđuju da je optuženom Vlači bilo poznato za koju vrstu poslova se zatvorenici koriste, s obzirom da su brojni zahtjevi u kojima se različite institucije / organi obraćaju upravo optuženom, kao upravniku zatvora, da da odobrenje za korištenje zatvorenika. U navedenim zahtjevima se jasno navodi i za koju vrstu poslova je neophodno njihovo angažovanje (T-158, T-162, T-190, T-199 itd), a da je istim optuženi udovoljavao i iste odobravao proizilazi iz Biltena (T-304, T-301, T-302, T-303), aktima Odjeljenja zatvora u čijem potpisu je upravo Branko Vlačo. Na „odluku“ optuženog da nastavi sa korištenjem zatvorenika za prisilne radove, nije uticala ni činjenica da su prilikom obavljanja radova zatvorenici bili ranjeni a određeni broj njih je i poginuo, što je također optuženom bilo poznato, s obzirom da se navedne činjenice spominju u pomenutim Biltenima, aktima Odjeljenja zatvora, čiji autor je bio upravo optuženi. Uprkos navedenom optuženi i dalje podržava i učestvuje u održavanju sistema angažovanja zatvorenika na različitim poslovima, iz kojih razloga Vijeće optuženog nalazi odgovornim i krivim za radnje propisane članom 172. stav 1. tačka c) KZ BiH.

379. Tužilaštvo je, ovom tačkom optužnice, optuženog teretilo i za izvršenje krivičnog djela iz člana 172. stava 1. tačka a) (lišavanje druge osobe života - ubistvo) KZ BiH. Međutim, nakon analize svih provedenih dokaza i iskaza svjedoka, Vijeće nije našlo da je Tužilaštvo, u odnosu na optuženog Vlaču, uspjelo dokazati sve elemente bića ovog krivičnog djela (koji su obrazloženi u uvodnom djelu presude), odnosno Vijeće, na osnovu provedenih dokaza nije našlo da je optuženi Branko Vlačo, angažovanjem na radovima zatvorenika Džemala Šehića i Avde Durmića, postupio sa namjerom da iste liši života. Namjera optuženog je bila usmjerena na korištenje zatvorenih civila za obavljanje prisilnih radova, što je nesporno utvrđeno, a ne ubistva nekih od njih.

380. Nadalje, Tužilaštvo je optuženog Vlaču ovom tačkom optužnice, teretio i da je „u svojstvu upravnika zatvora za civile „Planjina kuća“ „.... **uspostavio** ... sistem korištenja zatvorenika za izvođenje na prisilne radove ...“. Međutim, Vijeće na osnovu izvedenih dokaza nije moglo zaključiti, niti je Tužilaštvo izvodilo dokaze koji bi, van svake razumne sumnje, potvrdili ovu tvrdnju, da je optuženi poduzimao bilo kakve radnje ili na bilo koji način bio uključen u uspostavljanju sistema za korištenje zatvorenika za prisilne radove,

prema zaključcima ovog Vijeća, optuženi je svojim radnjama doprinjeo, odnosno održavao je već uspostavljeni sistem korištenja zatvorenika za šta je i oglašen krivim. Imajući u vidu navedeno, Vijeće je izmjenilo činjenični opis ove tačke, na način što je izostavljena riječ „uspostavio“.

381. Pored toga, Vijeće je iz činjeničnog opisa izostavilo ime zatvorenika Samira Šehića, s obzirom da se to ime, u činjeničnom opisu ove tačke, dva puta navodi kada se govori o licima koja su ranjena prilikom izvođenja prisilnih radova.

Tačka II 2. Izreke

382. Tačkom II.3 optužnice Tužilaštvo je optuženog Branka Vlaču teretilo i za to što su u zatvoru za civile „Planjina kuća“, sa njegovim znanjem, u više navrata, od strane stražara i drugih vojnika, fizički zlostavljani zatvorenici Zahid Baručija i Eset Muračević, čime je počinio krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka f) i k) KZ BiH.

383. Na ove okolnosti Tužilaštvo je saslušalo veliki broj svjedoka, koji su potvrdili navode optužbe iz pomenute tačke, pa je tako svjedok Eset Muračević na glavnom pretresu svjedočio o tome da je 01.10.1992. godine naveče u „Planjinu kuću“ ušla grupa od 10-ak, stražara „.....izdvcjili su mene i profesora Baručja Zahida i pred svima njima nas dvcjicu udarali nogama, kundacima pušaka.“¹⁷⁸ Prema navodima svjedoka ovo nije bio jedini slučaj njihovog zlostavljanja, te dodaje da je „ iz objekta konstantno izvođen Zahid Baručja, malo malo pa ga neko izvede i izmlati.“¹⁷⁹ Nakon događaja (od 01.10.) jedan od stražar u zatvoru (Siniša Đurđić), je tri dana za redom, tri puta dnevo, dolazio i tukao svjedoka „nogama, kundacima pušaka.“¹⁸⁰

384. Odnos stražara u logoru prema zatvorencima opisao je i svjedok Halid Masnopita¹⁸¹, koji je izjavio da je smjena, u kojoj su bili stražari Siniša Đurić i Stanko Knežević, bila užasna „svaki dan su tukli profesora Zahida Baručju, Muračević Eseta“¹⁸², njih bi tukli stražari, te dodaje da, ako bi se desilo neko stradanje na terenima, bi oni ispaštali „... neko iz mase prozove Muračević izadi ovamo i čim mu priđe dobija udarac nogom, i normalno čovjek pada, nastavja se tuča...“¹⁸³

385. I svjedok Sabahudin Šehić, je govorio o tome da je u logoru vidio da su Muračević Eseta i profesora Baručiju pretukli, svaki dan su ih tukli „... njih dvcjicu su najviše tukli ... svaki put kad nisam otiš'o na rad, vidio sam da ih tuku ..“¹⁸⁴ tukli su ih šakama, nogama, kundacima po tjelu, glavi i po licu, nogama su ih šutali. Prema navodima ovog svjedoka, Siniša je najviše tukao Baručiju Zahida¹⁸⁵, dok je svjedok Esad Šehić¹⁸⁶ izjavio da je Siniša

¹⁷⁸ Zapisnik sa glavnog pretresa od 06.02.2013. godine, strana 48;

¹⁷⁹ Zapisnik sa glavnog pretresa od 06.02.2013. godine, strana 48;

¹⁸⁰ Zapisnik sa glavnog pretresa od 06.02.2013. godine, strana 48;

¹⁸¹ Svjedok je u „Planjinu kuću“ došao polovinom avgusta 1992. godine;

¹⁸² Zapisnik sa glavnog pretresa od 26.06.2013. godine, strana 54;

¹⁸³ Zapisnik sa glavnog pretresa od 26.06.2013. godine, strana 55;

¹⁸⁴ Zapisnik sa glavnog pretresa od 17.04.2013. godine, strana 19;

¹⁸⁵ Zapisnik sa glavnog pretresa od 17.04.2013. godine, strana 20;

¹⁸⁶ Svjedok u „Planjinu kuću“ dolazi u septembru 1992. godine;

stražar dovodio neku vojsku, koja je u logoru maltretirala Baručija Zahida i Muračević Eseta, oni bi ih „šamarali, tukli.“¹⁸⁷

386. Zaštićeni svjedok „A“¹⁸⁸ je govori o tome da je u logoru bilo fizičkog maltretiranja zatvorenika, najviše Zahida Baručije i Eseta Muračevića, te da je vidio kada su došli nepoznati vojnici koji su nekoliko puta udarili Baručiju, od kojih udaraca je pao na pod, a oni su ga nastavili udarati čizmama. Isto tako su tukli i Eseta Muračevića.

387. Svjedok Enver Durmo¹⁸⁹ izjavio da su Eset Muračević i Zahid Baručija u „zatvoru, najviše torture i tuče doživili“¹⁹⁰ i to od strane nepoznatih osoba koje su stražari puštali u logor. I svjedok Selver Šehić¹⁹¹ je, opisujući odnos čuvara u logoru, Stanka Kneževića, izjavio da je bilo dosta slučajeva da je straža u logor puštala, nekad vojnike a nekad civile, te da je on lično vidio kada su ti njemu nepoznati ljudi maltretirali Muračevića i profesora Baručiju¹⁹²

388. Slično je i svjedočenje ostalih svjedoka, između ostalih, Hilme Šehića koji se sjeća zlostavljanja nastavnika Zahida Baručije, kojeg su, prema izjavi svjedoka, tukli dok ga nisu „sahranili“¹⁹³, zatim svjedoka Hikmeta Brkića¹⁹⁴ koji opisuje dolazak nepoznatih lica u logor koji su tražili, a potom počeli tući Baručiju i Muračevića¹⁹⁵, ove navode potvrdili su i svjedoci Osman Đogić, Mirsad Šehić¹⁹⁶, zaštićeni svjedok „W“¹⁹⁷, Izet Šehić¹⁹⁸, Husnija Šehić¹⁹⁹, Ibro Mujanović, Meho Osmanović²⁰⁰, kao i Selimović Bego²⁰¹ koji je izjavio da je čuvar Siniša, više puta dovodio vojnike koji su tukli Eseta Muračevića, a Zahida Baručiju su: „... tukli većinom po leđima .. po leđima su mu bile masnice...“²⁰²

389. Vijeće je iskazima ovih svjedoka, koji su jednoglasno izjavili i identično opisali fizičko maltretiranje zatvorenika Muračevića i Baručije u logoru „Planjina kuća“, u cijelosti poklonilo vjeru našavši ih uvjerljivim, pouzdanim, tačnim i ničim dovedenim u sumnju.

¹⁸⁷ Zapisnik sa glavnog pretresa od 26.06.2013. godine, strana 33;

¹⁸⁸ Svjedok je u „Planjinu kuću“ bio u periodu od polovine ili kraja avgusta 1992. godine;

¹⁸⁹ Svjedok u „Planjinu kuću“ dolazi polovinom avgusta 1992. godine;

¹⁹⁰ Zapisnik sa glavnog pretresa od 10.07.2013. godine, strana 21;

¹⁹¹ Svjedok je 10.08.1992. godine došao u „Planjinu kuću“;

¹⁹² Zapisnik sa glavnog pretresa od 24.04.2013. godine, strana 64-65;

¹⁹³ Zapisnik sa glavnog pretresa od 25.09.2013. godine, strana 35;

¹⁹⁴ Svjedok u „Planjinu kuću“ ostaje do 25.10.1992. godine kada je razmijenjen;

¹⁹⁵ Zapisnik sa glavnog pretresa od 04.09.2013. godine, strana 29;

¹⁹⁶ Svjedok u „Planjinu kuću“ dolazi u ljeto i ostaje do 25.10.1992 godine;

¹⁹⁷ Svjedok je u „Planjinu kuću“ došao 22.08.1992. godine, na glavnom pretresu je izjavio da su u logoru za civile, Eset Muračević i Zahid Baručija bili pretučeni čak, njih su i u spavaonici tukli, udarali su ih kundacima, nogama, šakama. Njih su tukli stražari, jedan od njih je Siniša.

¹⁹⁸ Svjedok je na glavnom pretresu izjavio da su Baručiju i Muračevića maltretirali Damjanović i Siniša Đurđević.

¹⁹⁹ Svjedok navodi da odnos stražara prema zatvorenicima nije bio ujednačen, prema Muračević Esetu i profesoru Baručiji su se najgore ophodili. Sjeća se da je Siniša udario Baručiju, a dolazio je i jedan ćelavi koji im nije bio stražar, pa bi divljao.

²⁰⁰ Svjedok je zarobljen 11.09.1992. godine a potom odveden u „Planjinu kuću“, navodi da je Đurđić, koji je bio stražar, jedne prilike pitao da li se u logoru nalaze Zahid Baručija i Eset Muračević, te da su osoba „Pike“ i Siniša tada krenuli prema podrumu, gdje su njih dvojica bili smješteni, nakon čega su ih premlatili. Slične situacije su se dešavale više puta, jer je u taj logor mogao da uđe bilo ko i da radi bilo šta.

²⁰¹ Svjedok u „Planjinu kuću“ dolazi 17.08.1992. godine i tu ostaje 9 mjeseci i 9 dana;

²⁰² Zapisnik sa glavnog pretresa od 10.07.2013. godine, strana 68;

390. Naime, na osnovu iskaza saslušanih svjedoka, Vijeće je, van svake razumne sumnje, utvrdilo da su u inkriminisano vrijeme, od strane stražara kao i drugih vojnika koji su dolazili u zatvor za civile „Planjina kuća“ više puta fizički maltretirani zatvorenici, Zahid Baručija i Eset Muračević. Da su zatvorenici Baručija i Muračević, tada, zadobili i ozbiljne fizičke povrede nesporno proizilazi iz iskaza saslušanih svjedoka koji detaljno opisuju način na koji su bili fizički maltretirani, odnosno da su ih udarali šakama, nogama, kundacima pušaka po svim dijelovima tijela (Eset Muračević: *„nas dvcjicu su udarali nogama, kundacima pušaka“*, Halid Masnopita: *„neko iz mase prozove Muračević ... čim mu priđe dobija udarac nogom, čovjek pada, nastavlja se tuča“*, Esad Šehić *„šamar mu udari, nogom ga udari..“*), a da se radilo o teškim fizičkim povredama, proizilazi iz iskaza, između ostalih, oštećenog Eseta Muračevića koji navodi da nakon premlaćivanja nije mogao da ustane sa mjesta gdje je spavao, kao i Sabahudina Šehića koji kaže *“vjerujte da sam okret'o glavu, da ne gledam, tol'ko mi je bilo teško.”*²⁰³

391. Vijeće, nadalje, zaključuje da je optuženi, bez obzira što nije bio prisutan prilikom fizičkog maltretiranja pomenutih lica, odgovoran za ono što se zatvorenici Muračeviću i Baručiji dešavalo u zatvoru iz razloga što se fizičko maltretiranje odvijalo u prostorijama zatvora „Planjina kuća“, čiji upravnik je u to vrijeme bio Branko Vlačo, zatvorenike su fizički maltretirali upravo čuvari logora, za čiji rad je optuženi bio odgovoran, ili osobe koje su čuvari puštali u te prostorije. Dakle, uzimajući u obzir, mjesto gdje se dešavalo fizičko maltretiranje, da su zatvorenike zlostavljali i premlaćivali čuvari zatvora i/ili osobe kojima su oni dozvolili ulazak u prostorije gdje su se nalazili zatvorenici, da je optuženi bio upravnik zatvora, Vijeće zaključuje da je optuženi znao, odnosno da mu navedeni događaji, s obzirom na poziciju koju je obnašao, nisu mogli ostati nepoznati. U prilog navedenom zaključku, da rukovodstvu, odnosno upravi zatvora dešavanja u zatvoru nisu bila, niti su mogla ostati, nepoznata, svakako govori činjenica da je prema iskazima brojnih svjedoka optuženi Vlačo bio prisutan u prostorijama „Planjina kuća“ (svjedoci Mirsad Šehić, Hilmo Šehić itd. navode da je kancelarija upravnika bila na gornjem spratu kuće, svjedoci su ga viđali prilikom postrojavanja, odvođenja na radove itd, što je obrazloženo u drugim tačkama presude), kao i da su povrede na zatvorenici Muračeviću i Baručiji bile vidljive. Naime, upravo izjava svjedoka Eseta Muračevića upućuje na zaključak da je upravi bilo poznato šta se sa zatvorenici u zatvoru za civile dešavalo, jer se, kako to navodi ovaj svjedok, na licu zatvorenika Baručije vidjelo da je pretučen (bila mu je polomljena vilica) a i Nebojša Špirić (zamjenik upravnika logora), je primjetio svjedokove povrede, nakon čega je njegovo fizičko maltretiranje prestalo, a što, zaključak Vijeća da se navedeno dešavalo upravo sa znanjem optuženog Vlače, čini nespornim.

392. Dakle, analizirajući iskaze saslušanih svjedoka, Vijeće je utvrdilo da se fizičko maltretiranje zatvorenika Baručije i Muračevića dešavalo u vrijeme kada su se isti nalazili u zatvoru za civile „Planjina kuća“, kada su se nalazili u nadležnosti optuženog Branka Vlače koji je, kao upravnik zatvora, trebao da preduzme sve potrebne mjere kako do navedenih događaja ne bi došlo, da se fizičko zlostavljanje pomenutih zatvorenika stalno ponavljalo i da je dugo trajalo, dakle bilo je konstantno, kao i da se sve navedeno dešavalo sa znanjem i voljom optuženog Branka Vlače, a koje činjenice, prema mišljenju Vijeća, u

²⁰³ Zapisnik sa glavnog pretresa od 17.04.2013. godine, strana 19;

svojoj ukupnosti, upućuju na zaključak da je istim izvršeno krivično djelo iz člana 172. stav 1. tačka k) KZ BiH, iz kojih razloga je Vijeće optuženog za isto i oglasilo krivim.

393. S druge strane, Vijeće nije našlo dokazanim da je premlaćivanje i zlostavljanje navedenih lica vršeno sa zabranjenom svrhom (kako je već obrazloženo u uvodu kada je bilo riječi o elementima krivičnog djela mučenja) slijedom čega optuženog nije našlo odgovornim za krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) u vezi sa tačkom f) (mučenje) KZ BiH, kako je to navedeno u optužnici.

Tačka II 3. Izreke

394. Tužilaštvo ovom tačkom optuženom Branku Vlači stavlja na teret krivično djelo iz člana 172. stav 1. tačka a) i c) KZ BiH, odnosno da je kao upravnik zatvora „Planjina kuća“ u periodu od 18.09.-05.10.1992. godine postupajući po zahtjevima/naredbama komandanata brigada VRS, u više navrata lično izdvajao i upućivao na izvođenje radova zatvorenike, iako je znao da će isti biti korišteni za živi štit u ofanzivnim dejstvima pripadnika VRS, u što se i sam uvjerio prisustvujući njihovom korištenju zatvorenika u ovu svrhu, pa je tako optuženi u više navrata odredio 30 do 50 zatvorenika od kojih je većina bila ranjena ili poginula, nakon čega je optuženi sačinjavao Biltene u kojima su navođena imena poginulih i ranjenih zatvorenika, pa unatoč takvom saznanju i u narednim danima izdvajao zatvorenike i slao ih u živi štit.

395. Na okolnosti iz ove tačke saslušani su brojni svjedoci, između ostalih, Sabahudin Šehić, Asim Šehić, Husnija Šehić, Ibro Mujanović, zaštićeni svjedoci „A“, „W“, Mirsad Šehić, Enver Durmo, Hikmet Brkić, Zijad Avdibegović, Osman Đogić, A.H., Hazim Durmo, Ifet Handžić, Hilo Šehić, Selver Šehić, Refik Šehić, Bego Selimović, Hajrudin Šehić, Safet Borčak, Eset Muračević itd.

396. Svjedok Sabahudin Šehić²⁰⁴ je na glavnom pretresu izjavio da je bio u grupi od 40 mlađih ljudi, po koje je Vlačo došao i koji su odvedeni na Žuč. Prvi dan je zatvorenike na Žuč odredio Vlačo, drugi dan Špiro Nebojša, a naredna 3 dana su ih vodili Srbijanci. Opisujući živi štit, svjedok navodi da su im, kada su došli na Žuč, rekli da se poredaju u liniju, jedan do drugog sa razmakom od oko 2m, i tako su krenuli prema položajima Armije BiH. Svjedok navodi da su njemu pušku stavili na rame i tako pucali a neki su pucali između njih, te dodaje da su im prijetili da moraju paziti na mine dok hodaju. U živi štit je išao pet dana zaredom, a u istom su poginuli Durmić (ne navodi ime), Nusret Selimović, Nermin Skando, kao i otac i sin (imena se ne sjeća), a ranjen je Ismet Hujić. Prilikom postrojavanja pred odlazak na Žuč po zatvorenike su dolazili civilni autobusi u pratnji vojnika Miloševića, a nakon izlaska iz „Planjine kuće“ naređivala im je Vojska RS.

397. Svjedok Asim Šehić je na pretresu izjavio da bi ih, prilikom odvođenja u živi štiti, postrojili ispred „Planjine kuće“, nakon čega bi tražili 10-20 zatvorenika. I svjedok je bio u grupi koja je polovinom septembra 1992. godine, odvedena na Žuč, te prilike su ih čuvari odredili, niko se nije dobrovoljno javio, jer, kako navodi svjedok znalo se da nije dobro kada se traži puno ljudi za Žuč. U prvoj grupi za živi štit su bili Rivzo Hamid, Hajrudin

²⁰⁴ Svjedok u „Planjinu kuću“ dolazi polovinom avgusta 1992. godine;

Šehić, Hujjić Ismet, Selimović Nusret, Fazlić Hasan, Šehić Mirsad i još osoba kojih se ne može sjetiti. Svjedok se ne sjeća da je tada ispred „Planjine kuće“, bio Vlačo, ali dodaje da ga je vidio na Žuči „... pored jame, kad smo ulazili, pored šatora komande na vrh Žuči“. Na Žuč ih je odvela straža, ne ona koja je bila u „Planjinoj kući“, koja im je i naredila da uđu u jamu. Svjedok je na Žuči vidio Skandu iz Semizovca ubijenog, kao i Rizvo Hamida i osobu iz Ilijaša kojem ne zna ime. Opisujući dešavanja na Žuči svjedok navodi da su on, Šefik Šehić, Hikmet Brkić i još jedan bili su zaduženi da nose ranjenika Minju (komandant na Žuči), kojeg su donijeli do sanitetskog vozila, gdje su zatekli zatvorenika Hasana Fazlića koji je bio teško ranjen. Kad su ostavili Minju, naredili su im da idu po ranjene, tu je ležao Zijad Avdibegović koji je bio ranjen u leđa, i njega su prebacili u vozilo. Na kraju tog dana vraćeni su u „Planjinu kuću“.

398. Hajrudin Šehić, vezano za žive štitove navodi da ih je Vlačo izveo i rekao da se 50 sposobnih izdvoji, tada su ih odveli u živi štitu na Žuč (misli da je ovo bilo kraj augusta ili početak septembra). Na Žuč dolaze autobusima i nekim kamionima, odveli su ih u jednu rupu, nakon čega su počeli po sedam ljudi da izvode van. Svjedok je bio među zadnjim koji su izvedeni, s njim su bili Selver Šehić, Hujjići, Izet, Šaban, Ismet, Ragib, Safet, Izet Šehić, Hilmo Šehić, Fikret Šehić i SV-3. Taj dan je poginuo Rizvo i Skando, pored njih je vidio je još mrtvih ljudi. Svjedok opisuje situaciju kada je on došao na red da izađe iz te rupe, te navodi da su on i Selver nosili neku pušku, u tom momentu se zapucalo, nakon čega im je naređeno da se vrate. Nakon toga je svjedoka uzeo Jovanović da ide s njim, a Borčaka je uzeo drugi vojnik, obojica su išla ispred vojnika koji su bili u akciji. Vojnik koji je bio sa svjedokom je pucao preko njegovog ramena. Svjedok je u živom štitu ranjen u nogu, tada je vidio i kako Hilmo i Bego Selimović nose mrtvog vojnika Srpske vojske, nakon čega svjedoka odvođe u sanitet, a potom ga unose u kediya gdje vidi da tamo stoji Vlačo koji je sve gledao „*on nije ni iš'o nigdje odatle, on je tu staj'o, on je bio upravnik zatvora i on je, ne znam sad kakvu je ulogu vršio gore.*“²⁰⁵ Na Žuč su ih doveli, i u živom štitu su bili, stražari, ali ne oni iz zatvora. Osim svjedoka bilo je još ranjenih, svjedokov rođak Mirsad Šehić je isto ranjen. Osoba po imenom Zijo je u „Planjinoj kući“ bio određen da evidentira ko ide na rad i ko se vraća, te je provjeravao da li su se svi vratili.

399. Husnija Šehić²⁰⁶ je svjedočio o tome da je 5 puta išao u živi štit, misli da je prvi put išao u septembru, bili su na Žuču, u iskopanoj rupi/jami, vojnici bi tu dolazili po zatvorenike i tada ih je puno poginulo i bilo ranjeno. Sa svjedokom je u živom štitu bio amidža Hilmo i misli da je bio Sabahudin Šehić. Svjedok zna da su u živom štitu poginuli Nail Durmić, Mehmed Šehić, Rasim Avdukić, jedan Albanac Safet (prezimana se ne sjeća), Bajro Hujjić, Mujo Šehić i Ferid Terzić, a ranjenih je bilo 80%. Stražari su ih čuvali na radovima, nikada nije čuo ni vidio da je upravi zatvora dolazio pismeni nalog od neke ustanove, vezano za odvođenje zatvorenika na rad. Zijo Selimović je bio kao predstavnik zatvorenika, on je popisivao ko ide na rad i slično. Duško ih je uglavnom vozio na Žuč, on nije bio stražar, kao ni Saša koji ih je pratio na rad, ni on nije bio iz „Planjine kuće“. Prilikom svjedokovog ranjavanja na Žuči takođe nije bilo nikoga od stražara iz Planjine kuće.

²⁰⁵ Zapisnik sa glavnog pretresa od 30.10.2013. godine, strana 29;

²⁰⁶ Svjedok „Planjinu kuću“ napušta 25.10.1992. godine;

400. Ibro Mujanović je svjedočio o tome da su 19.09.'92. godine oko 50-tak zatvorenika autobusima odveli na brdo Žuč, sa njim su, između ostalih, bili Himzo Durak, Rifet Durak, Avdo Tirić, Nermin Skando. Opisujući dešavanja na Žuči svjedok navodi da su ih ubacili u ogromnu rupu, iz koje su ih po dvojicu izvodili, vojnik koji bi išao iza njih bi im stavljao pušku na rame i gurao ih prema rovovima Armije BiH, u živi štit. Sa svjedokom je u paru bio Nermin Skando, njih je poveo Božur (ne sjeća se imena), sva trojica su stigla na otprilike 5 metara od bunkera, Skando se odmakao od svjedoka na nekih metar i „pokosio“ ga je rafal sa leđa, a ranjen je i Božur. Svjedok ga je odnio do hitne, ali je podlegao, nakon čega se opet vratio u rupu, gdje je vidio Vlaču koji mu je dobacio kutiju cigareta. U Planjinu kuću ih se vratilo samo 6 zdravih, ostali su bili ili ubijeni ili povrijeđeni, tada je poginuo, Avdo Tirić, a ostale poginule nije poznao. Sutra su opet išli na Žuč, takođe oko 40-50 ljudi, raspoređivali su ih na razne poslove, svjedok je čistio neki rov, taj dan nije bilo borbi. Svjedok je u „Planjinoj kući“ proveo 7 mjeseci, u tom periodu je viđao Vlaču na liniji, na Žuči, ali ga nije vidio u „Planjinoj kući“.

401. Zaštićeni svjedok „A“, je na glavnom pretresu svjedočio o tome da je 20.09.'92. godine išao na rad na Žuč, bio je zadužen da nosi sanduke sa municijom. Svjedok navodi da su se tako približili linijama i da se počelo jako pucati, nakon čega im je Špirić Nebojša koji je vodio njih logoraše, rekao da se povlače. U vrijeme, kada su išli na položaje, bilo je ranjenih i poginulih (poginuo je Avdo Tirić na Žuči, osoba Ramiz, Nermin Skando, a Jusuf je ranjen). Kada se svjedok vratio sa Žuči, pred „Planjinu kuću“ ih je postrojio upravnik, Brano Vlačo, i tako su saznali da su dvojica zatvorenika pobijegla (Eset Muračević i još jedan).

402. Mirsad Šehić²⁰⁷, koji je u vrijeme zatvaranja imao 18 godina, navodi da je u živi štit odveden 21. avgusta ili septembra (ne sjeća se tačno) “ .. Vlačo nam je rekao idete na Žuč, imate da odradite posla, ... pošto je gore opasna zona“ prije nego su oni odvedeni dovedena su dva mrtva čovjeka (zarobljenika), koja su ubijena od snajpera. Vlačo je išao redom i određivao ko ide („ti, ti, ti, ti, ti), neki su autobusom a neki kamionom odvedeni na Žuč, njih tada vodi vojna policija. Na Golom brdu je bio sanitet i jako puno vojske, tu su bili Stanko Knežević i Božur. Svjedok tu vidi iskopanu veliku rupu, u koju su ih smjestili, nakon čega su izveli svjedoka, Ismeta Hujića, Mensura Šehića, Zajku Hujića, Rizvu ne zna mu prezime i njegovog sina, i rekli im da će akcija početi, da oni idu u živi štit i kad vide neprijatelja da im jave. Krenuli su prvo svjedok i Mensur Šehić, koji su se držali ispod ruke, a vojnik Božur je stavio pušku na svjedokovo rame, tako su krenuli u akciju, kada svjedok ispred sebe vidi vojnika sa šljemom u rovu Armije BiH koji je držao mitraljez u ruci. Ubrzo je počelo pucanje i svjedoka, koji je i dalje bio ispred Božura, je metak pogodio ispod koljena. Međutim, Božur mu je rekao da to nije ništa, idalje su ih gurali naprijed. Desno od svjedoka bio je teško ranjeni zatvorenik Ismet Hujić, koji je bio pogođen u lijevu stranu i tražio je pomoć, a Božur je rekao da ga pusti da iskrvari. Svjedok navodi da je tu bilo još ranjenih i poginulih, poginuli su Nusret Selimović, Ramo Handžić, Enis Šehić, Hemka Šehić, Rizvanović (ili Rizvo) ne sjeća se imena. Svjedok navodi da on na Žuči nije video optuženog Vlaču, te dodaje da kada su izašli iz „Planjine kuće“ stražari nisu imali niša s

²⁰⁷ Svjedok u „Planjinu kuću“ dolazi u avgustu a razmijenjen je u oktobru 1992. godine;

njima, Dragan Damjanović, Knežević i Božur nisu bili stražari u Planjinoj kući. Svjedoku je nakon ranjavanja ukazana pomoć u Vogošći a potom je vraćen u „Planjinu kuću“.

403. Zaštićeni svjedok „W“²⁰⁸ se sjeća da je sa odvođenje u živi štit počelo 18.09.1992. godine. S obzirom da je svjedok bio nepokretan, nije išao, ali je svako jutro u sedam sati izlazio na postrojavanje. Svjedok zatim navodi da su 20. septembra, on i Avdo Tirić zamolili Vlaču da ih pusti iz zatvora, jer su njihove kuće od zatvora udaljene oko kilometar. Vlačo im je obećao da će ih sutra pustiti, međutim, sutradan na postrojavanju, Vlačo je Avdi Tiriću rekao da izađe iz reda, i on je otišao u živi štit i nije se vratio. Tirić je tada u živom štitu poginuo, a Osman Đogić, Himzo Durak, Rifet Durak, su ranjeni.

404. Enver Durmo je izjavio da je upravnik zatvora „Planjina kuća“, Branko Vlačo, dolazio i prozivao ih ispred te kuće, odatle su ih slali na rad i na prve linije. Branko Vlačo bi određivao ko ide i nikada nisu znali gdje ih šalju. Prije svjedoka su dvije grupe poslane u žive štitove, a svjedok je bio u trećoj, Branko Vlačo ih je slao. Opisujući dešavanja, kada su došli na Žuč, svjedok navodi da su ih preuzimali vojnici i odvodili sa sobom, tako njega preuzima srpski vojnik koji mu je rekao da će mu on biti živi štit, da se kreće jedan metar ispred njega i da radi ono što mu govori, jer će u protivnom završiti sa životom. Svjedok navodi da su na Žuči, u živom štitu poginuli Nermin Skando, Džemail Šehić, Hemka Šehić, Bajro Hujčić, Azem Durmić, Nail Durmić, Ferid Šehić, Ramiz Handžić, Rasim Avdukić, Murtezan ne sjeća se imena, Rizvo. Isto tako svjedok dodaje da je Vlačo odlučivao ko će šta raditi, te da su ih na Žuč vodile naoružane osobe.

405. I Hikmet Brkić je svjedočio o tome da su zatvorenici korišteni kao živi štit, te da ga je oko 18.09.1992. godine, Brane Vlačo, odredio da ide da radi, ali mu nije rečeno gdje i šta će raditi. Tako su ih dovezli na plato Žuč, gdje ih je čekao veći broj srpskih vojnika, koji su ih odveli u neku jamu koju su zatvorenici zvali grobnica. Svjedok isto tako navodi da ih je do tog mjesta doveo Vlačo i da je otišao u šator, koji je bio razapet ispred te jame. Kada je svjedok izašao iz te jame, vidio je Vlačo kako sjedi sa nekim vojnicima. Iz jame su ih izvodili po 3-4 zatvorenika, svjedok je među zadnjima ostao u jami, u koju se nakon izvjesnog vremena vratio Selver Šehić koji mu je rekao da ih vode u živi štit i da ima mrtvih i ranjenih. Oko podne, su svi izašli iz jame, i svjedok navodi da su tada poginuli otac i sin, Hasan i Hamid, te navodi: „nosali smo ranjene mrtve,... mi smo bili, živa meta. Nije bitno ko će me pogoditi, može me pogoditi i sa jedne i sa druge strane, jer nema zaklona, nemaš ništa.“ Svjedok se sjeća da je izvlačio nekog Minju, vojvodu, njega su vodila dva srpska vojnika nakon čega je legao na nosila i pod prijetnjom pištoljem natjerao zatvorenike da ga nose. Nosila su ga četvorica, svjedok, Selver Šehić, Ferid Šehić i Dževad Salkić. Svjedok se sjeća da se samo njih trinaest vratilo u „Planjinu kuću“, a da su poginuli Hamid Rizo i Hasan, otac i sin, Nusret Selimović, Ferid Šehić i Mujo Šehić, a ranjeni su Zijad Avdibegović, Hajrudin Šehić, Muso kao i Hasan Fazlić. Svjedok napominje da su svi poslovi koje su obavljali logoraši bili opasni, jer se sve obavljalo na prvoj liniji. Vezano za odlazak na Žuč, 18.09. svjedok navodi da su ih tamo odvezli autobusima, ne zna koliko je ljudi bilo, s njima je bila neka policija, a ne čuvari iz zatvora. Pored rupe na

²⁰⁸ Svjedok u „Planjinu kuću“ dolazi 22.08 a ostaje do 25 ili 26.10.1992. godine;

Žuči, je bio šator pored kojeg su prošli i koji se vidi iz rupe, a linije razdvajanja na koje su ih vodili bile su oko kilometar daleko.

406. Zijad Avdibegović je na glavnom pretresu svjedočio da je 18.09.'92. godine njih 50 zatvorenika odabrao upravnik zatvora Vlačo i odvedeni su na Žuč. Svjedok se sjeća da je odabir bio nasumičan, Vlačo je pokazivao rukom ko ide i on je odabran u toj grupi. Ne sjeća se čime su ih prevezli, da li kamionom ili autobusom, ali se sjeća da su stražari bili sa njima. Kada su ih dovezli na Žuč, naredili su im da uđu u iskopanu veću rupu, u kojoj su svi stali, tu nije vidio Vlaču. Nakon toga je počela pucnjava, iz rupe su ih, u grupama od 4-5, izvodili vojnici. Tako je izvedena i sjedokova grupa (ne sjeća se ko je bio s njim) i vojnik ih odvodi na liniju. Kada su se vraćali, ranjen je zatvorenik Hasan Fazlić, a svjedoku je naređeno da ga izvuče, prilikom čega je i svjedok ranjen u donji dio leđa, nakon čega su ga zajedno sa Rizvo Hasanom (ili Hamidom) i Fazlić Hasanom (koji je u toku puta preminuo), prebacili u Vogošću.

407. Svjedok Osman Đogić je na glavnom pretresu izjavio da se sjeća da je 18. ili 20.09.'92. godine 50-55 zatvorenika odvedeno na Žuč (kotu 850), gdje se u rovovima nalazilo oko dvije hiljade vojnika. Svi su raspoređeni vojnicima kao živi štitovi. Svjedok i Avdo Tirić su raspoređeni Nebojši, Špiri, kojeg svjedok poznaje kao Vlačinog zamjenika. Svjedok dalje navodi da je na Žuči tada otvorena vatra prema šumi, a po prestanku vatre su svi morali krenuti prema linijama Armije BiH, prema toj šumi kao živi štit. Ispred svjedokove grupe su pustili Rifeta Duraka i Mustafić Nijaza kojima su dali da bacaju bombe, svjedok i Avdo Tirić su nosili municiju, dok je Nebojša, nosio sijač smrti. Iza njih su se nalazili Ćurka, Siniša i neki Đukanović, da bi u jednom trenutku Avdo bio pogođen u leđa, a svjedok je ranjen iznad koljena. Svjedok zatim navodi da je ranjen dopuzao natrag u rov, gdje zatiče Branka Vlaču zaklonjenog iz grma sa automatskom puškom koji određuje dvojicu vojnika da nose Avdu, a jednog da pomogne svjedoku. Tog dana su ranjeni Himzo Durak i Šečić Hrustem dok je poginulo, šest-sedam ljudi među kojima i Nermin Skando. Svjedok navodi da autobus SNB boje, koji ih je odveo u Žuč, nije pripadao zatvoru, nego vojsci. Nakon što je svjedok ranjen, odveli su ga u ambulantu u Vogošću, a nakon toga je vraćen u „Planjinu kuću“.

408. Hazim Durmo u iskazu na glavnom pretresu navodi da je možda u septembru ili oktobru '92. ujutro „doš'o Vlačo, .. kaže idete na rad, n,je pit'o ni ko će ovaje ni onaje, prebrzji toliko ljudi, 20 ljudi, tu, na kamion“²⁰⁹, tako ih odvođe na Žuč, međutim to nisu bili radovi to je bio živi štit. Opisujući živi štit svjedok navodi da su ih tada vezali jedne za druge, čuvari bi im stavili puškomitraljez i oni bi tako išli prvi, govoreći (suprotnoj strani) da ne pucaju „naši smo“. Međutim, tu se pucalo i s jedne i s druge strane, tako je svjedokov otac pogođen u leđa, kako je on pao tako je povukao i svjedoka za sobom. Čuvar koji je išao sa njima je zagalamio da mu dovedu drugog kojeg su odmah zakačili za svjedoka, tako da je svjedok nastavio ići još jedno 50 metara, nakon čega su se vratili nazad. Svjedok to veće nije bio vraćen u zatvor jer su kopali nove rovove, a kada je sutradan ujutro došao rekli su mu da mu je otac poginuo. I prije ove grupe se išlo u živi štit, svjedok je 7 puta bio u živom štitu. Grupa prije ove koju navodi je brojala 20-30 ljudi, bilo je i tada

²⁰⁹ Zapisnik sa glavnog pretresa od 11.12.2013. godine, strana 44;

poginulih i ranjenih, Nail Durmić je poginuo, Ferid Durmić, Džemail Šehić je poginuo na Žuči, kada je bio u živom štitu. Svjedok navodi da je prilikom njihovog postrojavanja uvijek bio upravnik zatvora prisutan, nikad ih nisu postrojavali sami stražari. Svjedok dodaje da je on Vlaču viđao i na Žuči, na pitanje kada svjedok odgovara „*pa vid'o sam ga, nije s nama iš'o, kad nas tek dovuku, vidim on tamo s komandom, bio je jedan šator na Žuču.*“²¹⁰

409. Ifet Handžić navodi da je najviše ranjavanja i pogibija bilo na Žuči, sjeća se da su poginuli Džemal Šehić, Bajro Hujić, svjedokov zet Fuad Bajraktarević je ranjen u ruku. I svjedok A.H. navodi da su zatvorenici vođeni u žive štitove, ali da on nije išao jer mu je Vlačo to obećao. Način odvođenja zatvorenika u živi štit se odvijao tako što bi Vlačo birao i slao zatvorenike, koje bi do prvih linija provodili stražari. Prema izjavi svjedoka, a poznato mu je iz priče preživjelih, u živim štitovima su poginuli Mehmed Šehić, Nermin Skando, Bajro Hujić, Tirić, Mensur Alić, Bajro Husić, Durmić Bajro, Hazem Durmić, Ramiz Handžić, Ismet Hujić, Selver Šehić, a ranjeni su Osman Đogić i Salem Đogić.

410. Hilmo Šehić je tri puta bio u živom štitu, ne sjeća se kada je tačno bio prvi put „*ali znam da je određivao Vlačo, on je 50 ljudi odredio i iš'o sam ja*“²¹¹ odvezli su ih kamionom, i kad su došli gore, stražari su dolazili i određivali gdje će ko na koju liniju, tu nije bio Vlačo. Svjedok je bio u prvoj grupi prema Orliću i tada su odredili da idu u napad, sa obje strane je pucalo. Opisujući živi štit svjedok izjavljuje da bi im stražari naslonili oružje na rame i oni bi išli naprijed, te dodaje da se tada nije dobro osjećao jer je bio „*...u vatrencj lin.ji....judi kcji idu napr.jed oni ginu*“²¹². Svjedok navodi da ih je tada poginulo oko 20. Drugi put je živi štit isto bio na Žuči, ne sjeća se koliko ih je tada poginulo „*pogine po jedno dva, tri*“²¹³ i treći put je također bio u živom štitu na Žuči. Svjedoku navodi da je po njih kamionima dolazila vojska, te da su oni bili pod komandom te vojske, oni bi ih i vraćali u „Planjinu kuću.“ Niko od upravnika i ljudi iz zatvora nije bio s njima na Orliću, Žuči i drugim lokacijama.

411. Selver Šehić, je također bio u živom štitu, datuma se ne sjeća, ali je to moglo biti mjesec i po dana nakon dolaska u Semizovac u „Planjinu kuću“, kada je bio napad na Žuč. Naime, tog dana je bilo postrojavanje „*upravnik je bio tu, Vlačo Branislav, došao je autobus, vozač i sa njim je bio vojnik neki držao je papir u ruci i razgovarao je sa upravnikom, čini mi se 35 ljudi da je upravnik odvcjio da ide s njima.*“²¹⁴ Svjedok je bio u toj grupi koja odlazi na Žuč, gdje primjećuje veliku rupu i jako puno vojske. Da izađu iz rupe poziva ih Božur, i svjedok izlazi zadnji kada saznaje da idu u živi štit. Opisujući dešavanja na Žuči, svjedok navodi da je njega Dragan Damjanović, uhvatio iza vrata i stavio ga je ispred sebe. Međutim, Dragan je tu bio ranjen, a svjedoka preuzima drugi vojnik, koji je prema njemu bio korektan. Svjedok zatim opisuje da su pokušali zauzeti Orlić, i da su trebali tijelom zatvoriti puškarnice, međutim tada je na njih otvorena vatra koja je usmrtila mnogo ljudi, i oni se povlače. Svjedok navodi da je vidio kako ljudi (zatvorenici i srpski vojnici) bivaju pogođeni, tada je palo sigurno 7-8 ljudi. U „Planjinu kuću“ se vraćaju oko 10

²¹⁰ Zapisnik sa glavnog pretresa od 11.12.2013. godine, strana 52;

²¹¹ Zapisnik sa glavnog pretresa od 25.09.2013. godine, strana 28;

²¹² Zapisnik sa glavnog pretresa od 25.09.2013. godine, strana 30;

²¹³ Zapisnik sa glavnog pretresa od 25.09.2013. godine, strana 32;

²¹⁴ Zapisnik sa glavnog pretresa od 24.04.2013. godine, strana 68;

sati naveče, upravnik Vlačo je napravio spisak ko se vratio, ko je živ, ko mrtav, ko ranjen, za svjedoka i još dvojicu se nije znalo šta im se desilo, i kada su došli u Planjinu kuću, Vlačo ih je pozvao i rekao im da su sutra oslobođeni bilo kakvih aktivnosti. Međutim, i sutradan su bili angažovani na Žuči, to je naredio Špiro, jer taj dan upravnik nije bio tu. Svjedok misli da je taj dan poginuo Bajro Hujčić, a bilo je i ranjenih. Svjedok se sjeća da je prvi dan poginuo, Nermin Skando, Rizvo (ne sjeća se imena) oko 5-6 zarobljenika. Svjedok potvrđuje da su se oni, od momenta odvođenja iz „Planjine kuće“ nalazili u jurisdikciji VRS, koji im naređuju. Božur nije bio pripadnik straže i zatvora. Svjedok navodi da misli da je Ramo Handžić poginuo na Žuči.

412. Refik Šehić navodi da je na Žuči „*raja nemilice ginula*“²¹⁵ išlo se u živi štit, s Vlačo nije poduzeo ništa kako bi spriječio pogibiju ljudi u živom štitu. Svjedok navodi kako je lično prisustvovao kada je Mehmed Šehić zvani Hemka molio Vlaču da ga ne šalje na Žuč jer ima dvoje male djece, ali Vlačo nije uvažio njegovu molbu, i Hemka je poginuo na Žuči. Također, su poginuli Bajro Hujčić, Ramiz Handžić, Nusret Selimović, Nail Durmić, Avdo Durmić, Azem Durmić, Muhamed Šehić zv Hemka, Ferid Šehić i itd. Optuženi nije nikad čitao spiskove sa imenima ko će ići na radove samo bi prstom pokazivao. Kada su išli na Žuč preuzimala ih je kamionima VRS i oni su im naređivali sve do povratka u „Planjinu kuću“.

413. Bego Selimović navodi da je njegov bratić Nusret Selimović poginuo u živom štitu „ja sam pit'o baš gospodina Vlaču da se dostavi u Semizovac, da ga ukopamo, a on je mene spodbio za rame i odma me tamo, stavio u taj red za Žuč.“²¹⁶ Svjedok navodi da je ovo bilo 18.09.'92. godine kada počinju živi štitovi. Tako i svjedok odlazi na živi štiti, tada ih je otišlo oko 30, odnosno uvijek ih je išlo 30-50 ljudi. Svjedok je na Žuči vidio Hamida Rizvu, koji je otišao dan prije, kao i još mrtvih. Opisujući živi štit svjedok navodi da je on bio sa Ragibom Hujčićem, između Žuči i Orlića, bila su tri vojnika, jedan od njih je svjedoku stavio pušku na leđa „i ja idem naprijed, oni pucaju meni, sa ramena.“²¹⁷ Svjedok navodi da su taj dan (kada je bio u živom štitu) ukopao i mrtvog vojnika, to mu je naredio Damjanović Dragan, a drugog vojnika koji je isto bio mrtav su svjedok i Eset Šehić morali nositi do kote 850. Svjedok navodi da je u živi štit išao šest puta, ali se ne sjeća da li su svi živi štitovi bili kada je Vačo bio upravnik. Vezano za poginule svjedok navodi da je poginuo njegov bratić, Rizvo Hasan, njegov sin Hamid, Hasan Fazlić, Azem Durmić, Bajro Hujčić, Ferid Šehić, Mehmed Šehić, Ramiz Handžić, Mujo Šehić, Rasim Avdukić itd., a bilo je i ranjenih Ismet Hujčić (podlegao), Hajrudin Šehić, Mirso Šehić.

414. Svjedok Safet Borčak je na glavnom pretresu svjedočio o tome da je 50 ljudi odvedeno, kada su prvi put išli na živi štiti, tada su bili u jednom rovu, iz kojeg ih je kasnije vojska izdvajala. I svjedok je bio u živom štitu, te navodi da su oni išli ispred vojnika, koji su pucali i govorili im kuda će se kretati. Vlačo ih je tada odredio da idu u živi štit. Taj dan ih je više poginulo, sjeća se Hasana Rizve, njegovog sina, Naila Durmića, Bajre Hujčića itd.

²¹⁵ Audio zapis sa glavnog pretresa od 15.01.2014. godine, 53 minuta;

²¹⁶ Zapisnik sa glavnog pretresa od 10.07.2013. godine, strana 53-55;

²¹⁷ Zapisnik sa glavnog pretresa od 10.07.2013. godine, strana 58;

415. Svjedok Eset Muračević je izjavio da je 18.09.'92. godine odvojena jedna veća grupa od 50-ak ljudi za radove, te da su se počeli vraćati poginuli i ranjeni. Svjedok se sjeća da je 21.09.'92. godine, Branko Vlačo lično izveo, odredio, grupu od 50 ljudi koje je rekao da idu sa njim da obavljaju neke poslove, a faktički je te ljude odveo opet na brdo Žuč i upotrebio ih u živom štitu i tada su poginula dvojica. U ovoj grupi od 21.09. bio je i Avdo Tirić iz Semizovca. Svjedok spominje da su bili ranjeni Jusuf Bektašević, Rifet Durak i njegov brat čijeg imena se ne sjeća. Većina ranjenih bi bila vraćena nazad u zatvor, možda su jedan ili dva slučaja, teže ranjenih, odvedena u bolnicu. Svjedok navodi da je u toku septembra bilo oko tri živa štita, 18., 21., 23., mada su oni svako izvođenje smatrali živim štitom, jer su zatvorenici bukvalno gurani da kopaju rovove između linija razdvajanja i na prvim borbenim linijama, čime su bili neka vrsta živog štita, te dodaje da je u septembarskim borbenim aktivnostima 15-tak ljudi izgubilo život, a oko 30-40 bilo teže ili lakše ranjeno. Iako svjedok nije bio u grupi koja je odvedena 21.09. na Žuč, svjedok tvrdi da je Branko Vlačo odveo tu grupu, a svjedok ovo zaključuje jer *„dan, dva ranije je bila upotreba ljudi u živom štitu..Branko, vidio sam svjcim očima kad je Branko Vlačo odabrao 50 ljudi i rekao Vi idete da radite posao za mene i odveo te ljude. On je odveo, on je lično izabr'o i odveo ljude. Ja Vama govorim da sam vidio da je Branko Vlačo izabrao 50 ljudi...“*

416. Tužilaštvo je u sudski spis uložilo i materijalnu dokumentaciju i to: T-213 Zahtjev Komande vogošćanske brigade Pov.br. 11/74 od 17.09.1992. godine (02977621); T-217 Izjava stražara Jovanović Aleksandra (02977622); T-224 Bilten 21.09.1992. godine od 22.09.1992. godine (02977609); T-224 Bilten od 22.09.1992. godine; T-225 Naredba VRS Vogošćanska brigada br. 11/87-92/92 od 22.09.1992. godine (06148325); T-236 Bilten od 27.09.1992. godine (02977593); T-307 Bilten od 19.09.1992. godine (02977618) i T-229 Bilten od 24.09.1992. godine (02977602)

417. Na osnovu iskaza svjedoka, koje Vijeće nalazi jasnim, tačnim, uvjerljivim, i ničim dovedenim u sumnju, nesporno je utvrđeno da su zatvorenici iz zatvora za civile „Planjina kuća“ u više navrata odvođeni i bili korišteni kao živi štit na brdu „Žuč“ gdje su se odvijale borbe između pripadnika VRS-a i Armije BiH. Naime, svi saslušani svjedoci, koji su bili u živom štitu saglasno opisuju, kako ispred „Planjine kuće“ kreću na Žuč, a potom i obrazac ponašanja prema njima, odnosno da su najprije bili smješteni u veliku rupu iz koje izlaze u grupama, kada ih prezimaju vojnici i dodijeljuju im zadatke koji su se u suštini odnosili na to da su zatvorenici bili istureni prilikom proboja vojnika VRS-a prema linijama Armije.

418. Vijeće odgovornost optuženog, nalazi u činjenici da je optuženi, u više navrata lično izdvajao određeni broj zatvorenika i upućivao ih na „izvođenje radova“, a što, nesporno proizilazi, iz iskaza datim na glavnom pretresu, sljedećih svjedoka: Sabahudina Šehića (*prvi dan je zatvorenike na Žuč odredio Vlačo*), Hajrudina Šehića (*Vlačo ih je izveo i rekao da se 50 sposobnih izdvcji, tada su ih odveli u živi štiti na Žuč*), Mirsada Šehića, koji je u to vrijeme imao 18 godina (*Vlačo im je rekao da idu na Žuč da odrade neki posao jer je tamo opasna zona*), zaštićenog svjedoka „W“ (*Vlačo je 21.09. na postrcjavarju izdvcjio Avdu Tirića kcji je tada odveden na Žuč*), Envera Durme (*Branko Vlačo ih je slao u živi štit*), Hikmeta Brkića (*Vlačo ih je 18.09. odredio da idu na rad, odvedeni su na Žuč*), Zijada Avdibegovića (*50 zatvorenika odabrao je upravnik zatvora Vlačo i odvedeni su na Žuč*), A.H. (*odvođenje zatvorenika u živi štiti se odvjao tako što bi Vlačo birao i slao*

zatvorenike), Hazima Durme („Vlačo, .. kaže idete na rad, prebruci toliko ljudi, 20 ljudi, na kamion“ i idu na Žuč, u živi štit), Hilme Šehića („znam da je određivao Vlačo, on je 50 ljudi odredio i iš'o sam ja'), Selvera Šehića („čini mi se 35 ljudi da je upravnik odvojio da ide'), Bege Selimovića („Vlačo ga je spodbio za rame i stavio u taj red za Žuč“ i svjedok odlazi u živi štit), Eseta Muračevića (Vlačo je izabrao 50 zatvorenika koji su odvedeni u živi štit), Safeta Borčaka (Vlačo ih je tada odredio ko će ići u živi štit).

419. Iako većina svjedoka, što je sasvim logično, zbog protoka vremena i situacije u kojoj su se tada nalazili, ne navodi tačan datum navedenih događaja, Vijeće iz njihovih iskaza nespornim nalazi da je optuženi u više navrata određivao i slao zatvorenike na radove na brdo Žuč, s obzirom da svjedoci (zaštićeni svjedok „W“, Hikmet Brkić), ipak preciziraju datume kada su odvedeni na Žuč i potvrđuju da ih je za ove radove odredio upravo optuženi Vlačo.

420. Vijeće nije prihvatilo „tezu“ odbrane koja je nastojala da prikaže da su se zatvorenici dobrovoljno javljali na rad, jer navedeno prije svega ne proizilazi iz iskaza saslušanih svjedoka, koji upravo govore suprotno, odnosno da se na radove, kao i u živi štit, išlo tako što bi bili postrojani ispred „Planjine kuće“ gdje se vršilo odvajanje zatvorenih i njihovo odvođenje, kako to i navodi svjedok Asim Šehić koji je izjavio da se prilikom odvođenja na Žuč nije niko dobrovoljno javio, a što je sasvim razumljivo i logično, s obzirom da je na Žuči, kako tvrdi svjedok Refik Šehić „*raja nemilice ginula*“, tj na Žuči je, prema izjavi svjedoka Mirsada Šehića, bila „opasna zona“. Međutim, ukoliko se i desio neki izolovani slučaj, koji bi se eventualno mogao smatrati dobrovoljnim javljanjem na radove zatvorenika, Vijeće ipak ne nalazi da se u konkretnom slučaju može govoriti o „slobodnoj volji“, s obzirom da volja ili pristanak postaju irelevantni uslijed okolnosti pod kojima su isti dati (pozicija u kojoj su se zatvorenici nalazi gdje su drugi imali kontrolu nad njihovim životom, strah za život itd), a posebno činjenice da zatvorenicima prilikom odvođenja na rad obično ne bi bilo rečeno gdje ih vode nego bi o mjestu odlaska saznali tek kasnije, kako to u svojim izjavama navode svjedoci Mirsad Šehić, koji ističe da im je Vlačo rekao da idu na Žuč jer imaju da odrade posao, te Enver Durmo i Hikmet Brkić, koji su izjavili da „nikada nisu znali gdje ih šalju“.

421. Nadalje, Vijeće utvrđenom i dokazanom nalazi i činjenicu da je, kako tvrdi optužba, optuženi Branko Vlačo „znao da zatvorenici neće biti korišteni za izvođenje radova nego za živi štit u ofanzivnim dejstvima VRS u što se i sam uvjerio ... “. a navedeni zaključak Vijeće temelji prije svega na činjenici da je određeni broj svjedoka saglasan u izjavi da su optuženog Vlaču, u kritičnim prilikama, vidjeli na Žuči kada su korišteni u živom štitu. Iako, određeni broj svjedoka ne navodi da su vidjeli optuženog prilikom ofanzivnih dejstava, a što je i sasvim razumljivo, s obzirom da se na tom području nalazilo jako puno vojske, to nužno ne znači da optuženi zaista nije bio prisutan, posebno ukoliko se uzmu u obzir iskazi svjedoka koji kategorično tvrde da su optuženog vidjeli na mjestu dešavanja, pa tako svjedok Asim Šehić, navodi da je optuženog vidio na Žuči i to „... pored jame, kad smo ulazili, pored šatora komande na vrh Žuči“. Na istom mjestu ga vidi i svjedok Hazim Durmo, koji je izjavio da je Vlaču viđao na Žuči „nije išao s njima, kad nas tek dovuku, on je tamo s komandom, bio je jedan šator na Žuči“. Svjedok Hikmet Brkić navodi da ih je do jame na Žuči doveo Vlačo, koji odlazi u šator ispred jame, a svjedok ga ponovo vidi kada

je izašao iz te jame/rupe, kako sjedi sa nekim vojnicima. Isto tako, Hajrudin Šehić, koji je ranjen u živom štitu na Žuči, tvrdi da je, kada su ga unijeli u vozilo „kedi“ da bi ga prebacili u Vogošću, u blizini vozila vidio optuženog Vlaču kako stoji i sve gleda. I svjedok Ibro Mujanović kritične prilike vidi optuženog Branka Vlaču, i to u blizini iskopane rupe/jame na Žuči, u koju se svjedok vraća nakon što je odveo ranjenog do saniteta. Slično je i svjedočenje Osmana Đogića, koji je ranjen dopuzao do rova, gdje zatiče Branka Vlaču zaklonjenog iz grma sa automatskom puškom, kako određuje dvojicu vojnika da nose zatvorenika Avdu, te da pomognu svjedoku. Vijeće nije imalo niti jedan razlog da ne povjeruje iskazima ovih svjedoka, tim prije što nije steklo utisak, kroz njihovo svjedočenje, da imaju namjeru neosnovano teretiti optuženog (činjenica je da niti jedan od svjedoka nije naveo da je optuženi koristio civile za živi štiti ili slično), iz kojih razloga Vijeće navedne iskaze nalazi, tačnim, uvjerljivim i pouzdanim, te iz istih zaključuje da su svjedoci iskreno i jasno govorili o svojim zapažanjima kritičnog događaja, onako kako su se i desili.

422. Vijeće je, izvršilo uvid i u materijanu dokumentaciju, i to; T-213 Zahtjev Komande vogošćanske brigade Pov.br. 11/74 od 17.09.1992. godine, upućenom Branko Vlači, u kojem se navodi da je potrebno da se 18.09.1992. godine doveze 50 zatvorenika na brdo Žuč, te da je potrebno ponijeti komplet alat i osigurati obezbjeđenje (02977621) i T-225 Naredba VRS Vogošćanska brigada br. 11/87-92/92 od 22.09.1992. godine kojom se naređuje Upravi zatvora Vogošća da obezbjedi 30 radno sposobnih ratnih zarobljenika radi izvođenja građevinskih radova na mjestu „Žuč“ naredba stupa na snagu 26.09.1992. godine i važi do završetka potrebe za istim (06148325), iz kojih dokumenata proizilazi da se upravniku zatvora, Komanda vogošćanske brigade, obraćala sa zahtjevima za angažovanje ratnih zarobljenika, kojim zahtjevima je optuženi udovoljavao a što proizilazi iz materijalnih dokaza T-224 i 307, koji će biti detaljnije analizirani u sljedećim paragrafima.

423. Da su, na brdu Žuč, u živom štitu poginuli Skando Nermin, Rizvo Hamid, Selimović Nusret, Činara Enver, Tirić Avdo, Durmić Azem, Avdukić Rasim, Krueizi Safet, Šehić Mehmed, Durmić Nail, Hujić Bajro, Durmić Hazem, Kajbi Muterzan, Fazlić Hasan zv. „Ćića“, Handžić Ramiz itd, a ranjeni Avdibegović Zijad, Bektašević Jusuf, Bajraktarević Fuad, Šehić Mirsad, Hujić Ismet, Suljić Halko, Durak Rifet, Đoto Osman, Šečić Hrustem, Halilović Muhamed, Durak Himzo, Đogić Osman, Šehić Hajrudin, Sabahudin Šehić, Salem Đogo itd., Vijeće je utvrdilo iz iskaza svjedoka, između ostalih, Sabahudina Šehića, Asima Šehića, Hajrudina Šehića, Husnije Šehića, Ibre Mujanovića, zaštićenog svjedok „A“ i „W“, Envera Durme, A.H., kao i materijalnih dokaza, u kojima se u većini slučajeva, kao potpisnik navodi upravnik zatvora, Branko Vlačo, i to: T-217 Izjave stražara Jovanović Aleksandra, u kojem se navodi da je dana 19.09.1992. godine obavljena sahrana na groblju Svrake, Rizvo (Hasan) Hamidu i Skando Nerminu (02977622), dokaza T-224 Biltena, Odjeljenja zatvora od 22.09.1992. godine, za dan 21.09.1992. godine, u kojem se navodi da je na osnovu Naredbe br 11/74 od 17.09.1992. godine, na brdo „Žuč“ zbog izvođenja radova odvedeno 50 zatvorenika, a prilikom izvođenja radova ranjeni su; Durmić Azem, Tirić Avdo, Suljić Halko, Durak Rifet, Đoto Osman, Šečić Hrustem, Halilović Muhamed i Durak Himzo, a od zadobijenih povreda podlegli su Durmić Azem i Tirić Avdo. Nadalje, u dokazu T-307 Bilten, Odjeljenja zatvora, od 19.09.1992. godine za dan 18.09.1992. godine, se navodi da je na osnovu naredbe br 11/84 od 17.09.1992. godine, na Brdo Žuč zbog izvođenja radova odvedeno 50 zatvorenika, te da su na radovima

poginuli Skando Nermin, Rizvo Hamid, Selimović Nusret i Činaga Enver, a ranjeni Rizvo Hasan, Avdibegović Zijad, Begtašević Jusuf, Bajraktarević Fuad, Fazlić Hasan, Šehić Mirsad i Hujjić Ismet (02977618), dok se u dokazu T-236 Biltenu, Odjeljenja zatvora, od 27.09.1992. godine, za dan 26.09.1992. godine, navodi da su prilikom izvođenja radova u mjestu „Žuč“ od strane neprijatelja poginula četiri lica muslimanske nacionalnosti Avdukić Rasim, Kruezi Safet, Šehić Mehmed i Durmić Nail (02977593). Sličnog je sadržaja i dokaz T-229 Bilten, Odjeljenja zatvora od 24.09.1992. godine, za dan 23.09.1992. godine, iz kojeg proizilazi da su tokom izvođenja radova na brdu „Žuč“ od strane neprijatelja pogođena dva zatvorenika, Hujjić Bajro i Durmić Hazem, koji su od zadobijenih povreda istog dana i podlegli (02977602).

424. Tvrdnju optužbe da su navedeni poginuli zatvorenici sahranjeni u masovnoj grobnici, potvrđuje materijalni dokaz T-322 - Akt Kantonalnog tužilaštva Sarajevo broj T09 0 KTRZ 0016098 93 od 12.02.2014. godine i prilozi uz isti (Zapisnik Višeg suda u Sarajevo, broj Kri-95/96, 108/96, 117/96 i 152/96 od 12.11.1996. godine o ekshumaciji i obdukciji), u kojem se navodi da su tjela zatvorenika (Nermina Skande, Avde Tirića, Bajre Hujjića, Hamida Rizve, Hasana Fazlića itd) ekshumirana iz masovne grobnice u selu Svrake, Opština Vogošća, dok svjedoci Eset Muračević, Mirsad Šehić, Osman Đogić potvrđuju tvrdnju optužbe da su po ranjavanju zatvorenici ukazivana ljekarska pomoć, a potom bi bili vraćeni u zatvor „Planjina kuća“.

425. Dakle, pored toga što iz pobrojanih dokaza, kao i iskaza saslušanih svjedoka, proizilazi da je u mjesecu septembru, prilikom obavljanja radova, došlo do pogibije i ranjavanja većeg broja zatvorenika i da je optuženom Vlači to nesporno bilo poznato, navedeni dokumenti potvrđuju i to da je optuženi Vlačo, i dalje nastavljao da izdvaja i šalje zatvorenike u živi štit, a što se može zaključiti kako iz iskaza svjedoka koji su prethodno obrazloženi, a koji navode da su u nekoliko navrata korišteni u živi štit, tako i iz Biltena za dane 18.09., 21.09., 23.09. i 27.09., u kojima se navodi da je na „radovima“ (ranije je obrazloženo da je optuženi imao saznanja za koje poslove se zatvorenici koriste) došlo do pogibije i ranjavanja poimenično navedenih lica. U prilog navedenom zaključku govori i činjenica da je u zatvoru za civile „Planjina kuća“ postojala osoba koju svjedoci označavaju sa imenom Zijo, koji je bio zadužen da vodi evidenciju o tome ko je od zatvorenika odveden na rad, gdje su odvedeni, kao i ko se sa radova vratio, te je na osnovu ove evidencije i utvrđivano brojno stanje u zatvoru, odnosno na osnovu navedenog se znalo za „sudbinu zatvorenika“ da li su se sa radova vratili ili ne.

426. Na osnovu svega navedenog, Vijeće je nesporno zaključilo, da je optuženi Branko Vlačo, kao upravnik zatvora za civile „Planjina kuća“ lično izdvajao i određivao zatvorenike na rad, pri tome znajući da se zatvorenici u stvari koriste za žive štitove, da su njihovi životi dovedeni u opasnost kao i da su neki od njih uslijed izlaganja opasnosti i poginuli. Optuženi je dakle, kako to Vijeće zaključuje, znao i saglasio se sa tim da se zatvorenici koriste za radove, iako je znao da su na radovima mnogi zatvorenici poginuli i bili ranjeni, pa uprkos toj činjenici optuženi, svjestan posljedice navedenih radnji, i dalje nastavlja sa angažovanjem zatvorenika za pomenute „radove“, odnosno za živi štit, a čime je optuženi počinio krivično djelo iz člana 172. stav 1. tačka a) (lišenje druge osobe života) i tačke c) (odvođenje u robstvo) KZ BiH, za koje ga je Vijeće i oglasilo krivim.

Tačka II 4. Izreke

427. Vijeće je, na osnovu iskaza saslušanih svjedoka, između ostalih, Hilme Šehića, Izeta Šehića, Husnije Šehića, Refika Šehića, Hikmeta Brkića, Bege Selimovića, zaštićenog svjedoka „SV-3“, nesporno utvrdilo da je optuženi Branko Vlačo, u toku septembra i oktobra 1992. godine fizički zlostavljao zatvorenike zatvora za civile „Planjina kuća“ Durmić Avdu, Šehić Hilmu i Ljevo Mirsada, nanoseći im pri tom fizičke i psihičke patnje, kako je to i opisano u tački II.6 optužnice.

428. Naime, da je optuženi Branko Vlačo, Hilmu Šehića udario nogom u predio rebara, pri čemu ga je i oborio na zemlju, a šakom u predio lica udario zatvorenika Avdu Durmića od čega je pao i nije mogao ustati, proizilazi iz iskaza svjedoka – oštećenog Hilme Šehića²¹⁸ koji je na glavnom pretresu izjavio da je jedne prilike, kada je htio da se javi da ide na rad „... on (Vlačo) doš'o kaže šta ti meni naređuješ, podigne nogu i opuca me u prsa ... udari me i rebro mi prelomi, kaže nećeš ti komandovati ovde, ja sam ovde glavni“.²¹⁹ Pored toga, svjedok se sjeća da je Vlačo udario i Avdu Durmića, i to jedanput ili dvaput, nogom i rukom, dok je bio u stroju.²²⁰

429. Svjedok Izet Šehić je također svjedočio o tome da se Branko Vlačo, kad su bili postrojeni za rad, zaletio i nogom udario njegovog brata Hilmu Šehića, a vidio je da je i Avdu Durmića također tukao.²²¹

430. Hazim Durmo navodi da je jedno jutro kada su ih postrojili, kako bi bili odvedeni na rad, Avdo rekao da je kao gladan nakon čega ga je Vlačo udario preko ruke, a onda ga je nastavio udarati.

431. Svjedok Husnija Šehić navodi da se Avdo Durmić, požalio na hranu, te da ga je zbog toga Vlačo udario rukom, šakom u vilicu, od kojeg udarca je Avdo pao, kao i da se (svjedokov amidža) Hilmo Šehić jedne prilike javio da ide na rad, nakon čega ga je Vlačo pozvao i udario ga nogom u grudni koš.²²²

432. Isto su izjavili i svjedok Refik Šehić, koji navodi da se jedne prilike kada je trebao da ide na rad, da cijepa drva, javio i Hilmo Šehić, nakon čega ga je Vlačo „ lupio nogom u prsa i čovjek pada dole“²²³, kao i svjedok Hikmet Brkić koji je lično vidio kada je pred strojem Branko Vlačo udario Hilmu Šehića, odnosno „nogom ga je opalio, ... kao spec.jalac ga je bubno, .. a čovjek onako mršav, nikakav, njega vjetar da puhne odnio bi. nogom ga je udario u prsa“²²⁴, te svjedok Bego Selimović, koji je vidio da je Vlačo „Šehić Hilmu udario nogom u stomak“²²⁵

²¹⁸ Svjedok je u „Planjinoj kući“ proveo od početka avgusta do 25.10. 1992. godine;

²¹⁹ Zapisnik sa glavnog pretresa od 25.09.2013. godine, strana 33;

²²⁰ Zapisnik sa glavnog pretresa od 25.09.2013. godine, strana 34;

²²¹ Audio zapis sa glavnog pretresa od 15.01.2014. godine, 24 minuta

²²² Zapisnik sa glavnog pretresa od 10.04.2013. godine, strana 52;

²²³ Audio zapis sa glavnog pretresa od 15.01.2014. godine, 0:46 minuta;

²²⁴ Zapisnik sa glavnog pretresa od 04.09.2013. godine strana 23;

²²⁵ Zapisnik sa glavnog pretresa od 10.07.2013. godine, strana 53;

433. Zaštićeni svjedok „SV-3“ je svjedočio o tome da je optuženog Vlaču drugi put vidio kada su bili vani u stroju, ispred „Planjine kuće“, tada se Avdo Durmić požalio na hranu „... znam da ga je udario šamarom tu“²²⁶, od ovog udarca Avdo se preturio i pao. I Esad Šehić²²⁷ je izjavio da je optuženi, zatvoreniku Ahmi Durmiću, udario šamar, dok svjedok Selver Šehić navodi da je na postrojavanju vidio kako je upravnik Vlačo, prišao Avdi Durmiću „i otvorenom šakom ga je udario u lice. Avdo je odma' pao na zemlju.“²²⁸ Isto je svjedočenje i Halida Masnopite koji se sjeća slučaja da se Avdo Durmić, žalio stražaru da ne može kopati jer je gladan, i sutra je stražar prenio to Brani, koji je „... uzvatio Avdi udarcem otvorenom rukom i oborio ga je tu pred masom, tim kompletnim zatvorenicima, svi smo bili tu. Baš ga je dobro udario.“²²⁹

434. Navode iz ove tačke optužnice, u bitnim dijelovima, svojim iskazima potvrđuju i ostali saslušani svjedoci, između ostalih, Asim Šehić, Mirsad Šehić, Hazim Durmo, Ifet Handžić, Sabahudin Šehić, Safet Borčak, Enver Durmo.

435. Vijeće iskaze ovih svjedoka nalazi tačnim, uvjerljivim i ničim dovedenim u sumnju, te na osnovu istih, van svake razumne sumnje, zaključuje da je opisano ponašanje optuženog Branka Vlače, prema zatvorenicima, kod istih izazvalo veliku patnju, kao i ozbiljne fizičke i psihičke povrede. Naime, svi saslušani svjedoci, jednoglasno su izjavili da su od siline udara zatvorenici Durmić i Šehić, oboreni na pod, pa tako oštećeni Hilmo Šehić navodi da mu je optuženi udarcem nogom „*rebrom prelomio*“. O silini udarca, pored toga što su se oba navedena zatvorenika našla na podu, svjedočio je, između ostalih, i Hikmet Brkić koji je izjavio da je optuženi Vlačo, oštećenog Šehića „*kao spec.jalac bubnuo*“, dok svjedok Halid Masnopita ističe da je optuženi, zatvorenika Avdu Durmića „*baš dobro udario*“. Da je optuženi ove radnje poduzeo svjesno i u namjeri da zatvorenicima uzrokuje veliku patnju i ozbiljne fizičke povrede, govori i činjenica da je optuženi bez ikakvog razloga, fizički zlostavljao zatvorenike i to zatvorenika Hilmu Šehića, kada se dobrovoljno javio da ide na rad, a Avdu Durmića, nakon što se požalio na „kvalitet/količinu hrane (prema iskazu, svjedoka Ifeta Handžića, optuženi je Durmića udari zbog toga što se sakrio pod krevet da ne bi išao na liniju/rad), dakle, jedini razlog fizičkog maltretiranja i nanošenja zatvorenicima fizičkih i psihičkih patnji, prema nalazima ovog Vijeća, je, želja da zatvorenike ponizi i na taj način manifestuje moći i vlast, koju je u to vrijeme imao nad svim zatvorenicima koji su se nalazili u zatvoru za civile, a što jasno proizilazi iz izjave optuženog koji je, nakon što je nasrnuo na oštećenog Hilmu Šehića, rekao: „*nećeš ti komandovati ovde, ja sam ovde glavni*“.

436. Isto tako, Vijeće dokazanim nalazi i navodi iz optužnice koji se odnosi na fizičko maltretiranje zatvorenika Ljevo Mirsada, o čemu je na glavnom pretresu svjedočio Mirsad Šehić, a koji je na glavnom pretresu govorio o fizičkom maltretiranju Ljevo Mirsada, koji je uhvaćen nakon što je pokušao pobjeći, o čemu su također govorili i svjedoci Izet Šehić, Hikmet Brkić, Husnija Šehić, Meho Osmanović, a potvrđuje i materijalna dokumentacija, i to T-228 Bilten dana 22.09.1992. godine od 23.09.1992. godine u čijem potpisu je upravo

²²⁶ Zapisnik sa glavnog pretresa od 20.11.2013. godine, strana 56;

²²⁷ Svjedok je u „Planjinu kuću“ doveden u septembru 1992. godine;

²²⁸ Zapisnik sa glavnog pretresa od 24.04.2013. godine, strana 65-66;

²²⁹ Zapisnik sa glavnog pretresa od 26.06.2013. godine, strana 56;

optuženi Branko Vlačo, u kojem se navodi da je 22.09.1992. godine, zatvorenik Ljevo Mirsad iskoristio priliku i pobijegao sa radova da bi isti bio uhvaćen isti dan. Na osnovu izvedenih dokaza, Vijeće je izmjenilo i činjenični opis ove tačke na način da je dodalo i mjesec oktobar, iz razloga što se iz iskaza svjedoka nije sa sigurnošću moglo utvrditi tačan datum kada se navedeni događaj desio, s obzirom da je zatvorenik Mirsad Ljevo uspio pobijeći 02.10.1992. godine u toku izvođenja radova u mjestu Žuč (materijalni dokaz T-249).

437. Dakle, iz svega navedenog, Tužilaštvo je, van svake razumne sumnje, uspjelo dokazati da je optuženi Branko Vlačo svjesno i namjerno svojim radnjama uzrokovao psihičke patnje, odnosno ozbiljne fizičke i psihičke povrede, zatvorenicima Hilmi Šehiću, Avdi Durmiću i Mirsadu Ljevi, koji su se nalazili u logoru za civile „Planjina kuća“, a koja djela Vijeće nalazi jednako teškim i sličnim djelima pobrojanim u članu 172. stav 1. KZ BiH, iz kojih razloga ga je našlo krivim i osudilo za izvršenje krivičnog djela iz člana 172. stav i tačka k) (druga nečovječna djela) KZ BiH.

Tačka II 5. Izreke

438. Vijeće je optuženog Branka Vlaču oglasio krivim i da je 19. oktobra 1992. godine, kao upravnik zatvora za civile „Planjina kuća“, omogućio korištenje zatvorenika Mustafu Šehića, Nezira Šehića, Ferida Terzića, Asifa Kamenjaša, Ibru Mečevića i Seada Isabegovića, za izvlačenje poginulih srpskih vojnika između borbenih linija kod fabrike „TAS“, kojom prilikom su smrtno stradali Ferid Terzić, Mustafa Šehić, Asif Kamenjaš i Suad Isabegović, a teže su ranjeni Nezir Šehić i Mečević Ibro.

439. Navedeni zaključak Vijeće temelji, na iskazima saslušanih svjedoka, prije svega svjedoka Nezira Šehića, koji je tom prilikom i sam ranjen, a čiji iskaz je Vijeće ocijenilo kao objektivno, jasno, uvjerljivo i ničim dovedeno u sumnju, te istom poklonilo punu vjeru. Naime, svjedok u svom iskazu navodi da je 19.10.1992. godine drugi put ranjen i da se to desilo tako što je Stanko (ne zna mu ime) došao u logor i tražio četvoricu ljudi za rad, ne sjeća da li je tada vidio Branka Vlaču. Svjedok se dobrovoljno prijavio, i na rad odlazi zajedno sa Munibom Šehićem, Feridom Terzićem i još jednim zatvorenikom iz Maglaja, kojem ne zna ime, te dodaje da su im tek na putu prema „Pretisu“ rekli da će izvlačiti poginule Srpske vojnike. Kada su došli u „Pretis“ svjedok je počeo izvlačiti poginulog vojnika, kada je osjetio da je ranjen u glavu. Iako mu je krv tekla iz rane jedan od vojnika ga je i dalje tjerao da izvlači poginule. Osim svjedoka tog dana su ranjeni i Mujo Šehić, dok je Ferid Terzić poginuo. Na izvlačenje poginulih je sutradan otišla druga grupa zatvorenika.

440. Iskaz ovog svjedoka, u bitnom dijelu, potvrđuje i svjedok Mirsad Šehić²³⁰ koji navodi da je jedne prilike „doš'o Vlačo da uzme 8 zarobljenika .. da se izvuku mrtvi srpski vojnici. Tada je otiš'o Nezir Šehić.“²³¹ Od svih odvedenih zatvorenika, pored Nezira Šehića, koji je tada ranjen u glavu, vratio se i zatvorenik iz Doboja koji je isto „bio sav izranjavan

²³⁰ Svjedok u „Planjina kuća“ dolazi u julu mjesecu i tu ostaje sve do 24.10.1992. godine;

²³¹ Zapisnik sa glavnog pretresa od 24.04.2013. godine, strana 21;

*komplet po tijelu, vajda od granate*²³², dok je Mustafa Šehić poginuo. Svjedok navodi i to da im je Nezir ispričao šta su tog dana radili i da nisu uspjeli izvući mrtve. Na izvlačenje mrtvih sutradan je otišao Nermin Durmić.

441. Svjedok Refik Šehić²³³ je na glavnom pretresu izjavio da je jedne prilike Vlačo odredio Šehić Mustafu, Terzić Ferida i Kamenjaš Ifeta da izvlače srpske borce, te da su sva trojica poginuli (Šehić Mustafa je bio ranjen ali je u bolnici Koševo preminuo). Drugi dan su, na izvlačenje mrtvih otišli Selver Šehić i Nermin Durmić. Svjedok navodi da je prvi dan (kada je išla grupa u kojoj je bio i Ferid Terzić), „*Vlačo Branko odredio Ferida Terzića, Kamerjaša i Šehić Mustafu, on ih je odredio, a drugi dan ne znam ko je odredio Selvera i Nermina, ali znam da su oni išli i izvlačili.*“²³⁴

442. I svjedok Selver Šehić²³⁵ je, za vrijeme boravka u „Planjinoj kući“ imao obavezu da ide na izvlačenje poginulih vojnika u „Pretisu“. Naime, svjedok izjavljuje da su prvi dan na izvlačenje poginulih odvedena petorica zatvorenika i da je tada poginuo njegov rođak Mustafa Šehić i Ferid Terzić. Svjedok, i još četvorica, na izvlačenje poginulih idu sutradan, 20.10.1992. godine. Kada su krenuli na izvlačenje poginulih, vojnik koji je bio tu s njima im je rekao da su na tom mjestu ostavili njihovog čovjeka, koji je u toku noći nestao, te da pretpostavljaju da je prešao na drugu stranu, nakon čega svjedoka i Nermina Durića, odvođe do mjesta gdje se nalazilo tijelo poginulog, Ferida Terzića, koji je dan ranije poginuo.²³⁶ Svjedok potom opisuje kako je puzeći došao do tijela Ferida Terzića i do tijela srpskog vojnika, te da mu je u izvlačenju pomogao i Nermin Durmić.

443. Na ove okolnosti Tužilaštvo je uložilo i materijalni dokaz T-275 Bilten, Odjeljenje zatvora Vogošća, od 20.10.1992. godine, za dan 19.10.1992. godine (02977518).

444. Na osnovu iskaza saslušanih svjedoka, Vijeće je nesporno zaključilo da je optuženi Branko Vlačo svojim radnjama, kao upravnik logora za civile, svjesno omogućio korištenje zatvorenika, za izvlačenje poginulih srpskih vojnika između borbenih linija kod fabrike „TAS“ (odnosno kruga „Pretisa“ kako to svjedoci opisuju) kojom prilikom su zatvorenici smrtno stradali, odnosno bili ranjeni. Navedeni zaključak Vijeće prije svega temelji na iskazu svjedoka Nezira Šehića koji je detaljno opisao kako je kritične prilike bio angažovan na izvlačenju poginulih lica, te da je te prilike bio ranjen u glavu, a iskaz ovog svjedoka u bitnom dijelu potvrđuju i ostali saslušani svjedoci, koji su potvrdili da su kritične prilike na izvlačenju poginulih srpskih vojnika, smrtno stradali zatvorenici Ferid Terzić, Mustafa Šehić i Asif Kamenjaš, a da je u glavu ranjen Nezir Šehić i zatvorenik iz Doboja kojem ne navode ime.

445. Da su kritične prilike navedena lica (kao i Isabegović Sead) izgubila život, a da su ranjeni Nezir Šehić i Mečević Ibro, prozilazi i iz materijalnog dokaza optužbe T-275, Bilten, Odjeljenja zatvora Vogošća, od 20.10.1992. godine, za dan 19.10.1992. godine, u kojem se navodi da su prilikom izvođenja radova od strane neprijatelja ranjeni sljedeći

²³² Zapisnik sa glavnog pretresa od 24.04.2013. godine, strana 21;

²³³ Svjedok je u „Planjinu kuću“ bio od kraja jula ili početkom avgusta pa do 15.10.1992. godine;

²³⁴ Audio zapis sa glavnog pretresa od 15.01.2014. godine, 52 minuta;

²³⁵ Svjedok je u „Planjinoj kući“ bio do 25.10.1992. godine;

²³⁶ Zapisnik sa glavnog pretresa od 24.04.2013. godine, strana 76;

zatvorenici: Kamenjaš Asif, Šehić Mustafa, Šehić Nezir, Mečević Ibro, Terzić Ferid i Isabegović Sead, a na putu do bolnice umrli su Kamenjaš Asif, Šehić Mustafa, Terzić Ferid i Isabegović Sead, s tim da se, u samom dokumentu kao netačna informacija navodi da je, mjesto stradanja navedenih lica mjesto „Žuč“ a ne „TAS“ odnosno krug „Pretisa“. U potpisu ovog dokumenta je upravnik zatvora Branko Vlačo.

446. Cijeneći iskaze saslušanih svjedoka Vijeće je izvršilo izmjene činjeničnog opisa, ove tačke, odnosno Vijeće je prilagodilo način ostvarenja ovog krivičnog djela, krećući su, pri tom, u granicama kriminalnog događaja, pa je tako Vijeće optuženog našlo odgovornim i krivim da je kao upravnik zatvora, umjesto kako se to navodi optužnicom „*odredio*“ korištenje zatvorenika za izvlačenje poginulih srpskih vojnika, optuženog oglasilo krivim da je „*omogućio*“ da se zatvorenici zatvora za civile „Planjina kuća“ koriste za navedene radnje.

447. Prilikom donošenja ove odluke, Vijeće je cijenilo i poklonilo vjeru iskazu svjedoka Nezira Šehića, koji je lično bio angažovan na izvlačenju poginulih srpskih vojnika, a koji jasno i nedosmisleno navodi da je kritične prilike po njih došao izvjesni Stanko, dok ne navodi da je tada vidio, a, pogotovo ne, da ga je na ove zadatke rasporedio i odredio, optuženi Branko Vlačo. Iako svjedoci, Refik Šehić i Mirsad Šehić, navode da je zatvorenike na ove poslove odredio optuženi Branko Vlačo, Vijeće je ipak cijenilo da navedeni svjedoci, za razliku od svjedoka Nezira Šehića, nisu bili direktno uključeni niti angažovani na ovim zadacima, a čime njihova sjećanja, koja se vežu za ovaj konkretan događaj, nužno ne moraju biti precizna i tačna, posebno ukoliko se uzmu u obzir razlike u izjavi koje se odnose na broj lica koja su kritične prilike bila upućena na radove (svjedok Refik Šehić izjavljuje da je Vlačo odredio *Ferida Terzića, Kamenjaša i Šehić Mustafu*, dok je svjedok Mirsad Šehić rekao da je Vlačo *došao da uzme 8 zatvorenika*).

448. Nadalje, Tužilaštvo je, ovom tačkom optužnice, optuženog teretilo i za izvršenje krivičnog djela iz člana 172. stava 1. tačka a) (lišavanje druge osobe života - ubistvo) KZ BiH. Međutim, nakon analize svih provedenih dokaza i iskaza svjedoka, Vijeće nije našlo da je Tužilaštvo, na strani optuženog, uspjelo dokazati sve elemente bića ovog krivičnog djela ((1) lišavanje života i (2) direktna namjera da se liši života (počinilac je svjestan svog čina i želio je da se čin izvrši)), odnosno Vijeće, na osnovu provedenih dokaza nije našlo da je optuženi Branko Vlačo, angažovanjem na radovima pomenutih zatvorenika, postupio sa namjerom da se isti liše života. Namjera optuženog je bila usmjerena na to da omogući da se zatvorenici koriste za izvlačenje poginulih lica, što je nesporno utvrđeno, a ne ubistva nekih od njih, iz kojih razloga ga je Vijeće i oglasilo krivim za krivično djelo iz člana 172. stav 1. tačka c) KZ BiH.

IX. PRAVNA OCJENA I KVALIFIKACIJA

449. Vijeće je na osnovu provedenih dokaza utvrdilo da je optuženi Branko Vlačo u vrijeme i na način pobliže opisan u osuđujućem dijelu presude, inkriminisane radnje preduzimao samostalno (tačka II.4), kao saizvršilac zajedno sa drugim licima (tačke I.1. I.2, II.1, II.2., II.3. i II.5) i kao pomagač (tačke I.3, I.4. i I.5), pri čemu ga Vijeće nalazi odgovornim u skladu sa članom 180. stav 1. i članovima 29. i 31. KZ BiH.

a) Saizvršilaštvo (član 29. KZ BiH)

Član 29. KZ BiH navodi:

'Ako više osoba, učestvovanjem u činjenju krivičnog djela ili preduzimajući što drugo čime se na odlučujući način doprinosi učinjenju krivičnog djela, zajednički učine krivično djelo, svaka od njih kaznit će se kaznom propisanom za to djelo.'

450. Dakle, ako je optuženi zajedno sa drugim licima učestvovao u samom krivičnom djelu, pod uslovom da postoji potrebn *mens rea*, to je dovoljno prema članu 29. KZ BiH da se on smatra saizvršiocem i bude kažnjen kao glavni počinilac.

b) Individualna krivična odgovornost (član 180. stav 1 KZ BiH)

451. Član 180. stav 1 KZ BiH propisuje sljedeće:

'Osoba koja planira, naredi, učini ili podstrekava ili pomaže u planiranju, pripremanju ili učinjenju krivičnih djela iz člana 172 (zločin protiv čovječnosti)...., ovog zakona kriva je za to krivično djelo.'

452. Vijeće podsjeća da je član 180. stav 1. KZ BiH izveden iz člana 7. stav 1. Statuta MKSJ i identičan mu je. Žalbeno vijeće MKSJ zaključuje da član 7. stav 1. "...*prje svega pokriva fizičko počinjenje krivičnog djela od strane samog prekršioca, ili kažnjivi propust da se učini djelo obavezno po pravilima krivičnog prava*".

453. *Actus reus* koji je potreban za počinjenje krivičnog djela jeste da "...*optuženi, bilo fizički, bilo na neki drugi neposredan, odnosno posredan način, svojim pozitivnim radnjama, odnosno – ako postoji obaveza djelovanja – propustima, učestvuju individualno ili zajedno s drugim u materijalnim elementima krivičnog djela za koje se tereti. Sam optuženi ne mora učestvovati u svim aspektima inkriminisanog ponašanja.*"²³⁷ Može postojati nekoliko počinilaca u vezi s istim krivičnim djelom, gdje ponašanje svakog od njih ispunjava nužne elemente definicije materijalnog krivičnog djela.²³⁸

454. Potrebn *mens rea*, jeste da je optuženi djelovao s namjerom da počin *krivično djelo...*"²³⁹ ili, kao u slučaju drugih oblika učestvovanja u krivičnim djelima iz člana 7. stav 1., on mora biti "*svjestan vjerovatnoće, u smislu velikih izgleda, da će kao posljedica njegovog ponašanja biti izvršeno krivično djelo.*"²⁴⁰

455. Nakon ocjene provedenih dokaza kako optužbe, tako i odbrane, koji su cijenjeni pojedinačno, u međusobnoj povezanosti i u kontekstu opisanih događaja, Vijeće nalazi dokazanim da je optuženi Branko Vlačo, prilikom preduzimanja zabranjenih radnji, bilo da

²³⁷ *Stakić*, prvostepena presuda MKSJ-a, paragraf 439;

²³⁸ Tužilac protiv *Kunarca i dr.*, IT-96-23-T & IT-96-23/1, presuda od 22.02.2001.godine

²³⁹ *Limaj*, prvostepena presuda MKSJ-a, paragraf 509;

²⁴⁰ *Kvočka*, prvostepena presuda MKSJ-a paragraf 251; *Limaj*, prvostepena presuda MKSJ-a paragraf 509;

ih poduzima sam ili zajedno sa drugim vojnicima, kako je to opisano u činjeničnom sadržaju osuđujućeg dijela presude, pri tom postupajući sa direktnim umišljajem, jer je bio svjestan da svojim da svojim radnjama čini zabranjena djela, počinio krivično djelo progona radnjama, ubistva, odvođenja u robstvo, zatvaranja i drugog teškog oduzimanja slobode, prisilnog nestanka i drugim nečovječnim djelima sa namjerom nanošenja velike patnje i ozbiljne fizičke i psihičke povrede oštećenim.

456. Ove radnje, počinjene u osnovi djela progona, optuženi Branko Vlačo je učinio postupajući sa diskriminatorskom namjerom i sviješću da zabranjene radnje poduzima na nacionalnoj i vjerskoj osnovi, samo prema civilnom bošnjačkom stanovništvu. Svoju svijest i namjeru optuženi demonstrira kroz brojnost zabranjenih radnji i ponašanja koje prema njima preduzima sa sviješću i znanjem da se radi o civilima druge nacionalnosti i druge vjeroispovjesti.

457. Ako se uz sve navedeno ima u vidu da je optuženi imao znanje o rasprostranjenom i sistematskom napadu vojske, policije i paravojnih jedinica Srpske Republike BiH, kasnije Republika Srpska, da je taj napad usmjeren protiv civilnog bošnjačkog stanovništva opštine Vogošća i drugih opština Grada Sarajeva, te da je optuženi znao i bio svjestan da njegove radnje predstavljaju dio tog napada, pa te radnje htio, poduzeo i doprinio da njegova djela budu dijelom tog napada, onda je sasvim jasno da su se u radnjama optuženog pobliže opisanim i kvalifikovanim u izreci osuđujućeg dijela presude, stekla sva bitna obilježja krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) u vezi sa tačkama a), c), e), i) i k), a sve u vezi sa članom 180. stav 1. i članom 29. KZ BiH, pa ga je Vijeće za ovo djelo oglasilo krivim i osudilo po zakonu.

c) Član 31. KZ BiH – Pomaganje

458. Član 31. KZ BiH za pomaganje propisuje da „*Ko drugom s umišljajem pomogne u učinjenu krivičnog djela, kazniće se kao da ga je sam učinio a može se i blaže kazniti*“. Dakle, pomaganje znači pružanje pomoći nekome, *Actus reus* pomaganja u međunarodnom krivičnom pravu pretpostavlja praktičnu pomoć, ohrabrenje ili moralnu podršku koja ima bitan uticaj na počinjenje zločina²⁴¹

459. Pomagač, osim što je znao da će njegovi postupci doprinijeti počinjenju krivičnog djela, morao je imati namjeru da pomogne ili barem biti svjestan da će ta pomoć biti moguća i predvidljiva posljedica njegovog ponašanja.²⁴²

460. Imajući u vidu sve provedene dokaze, Vijeće je zaključilo da je optuženi radnjama optuženog opisanim u tačkama I.3, I.4. i I.5, osuđujućeg dijela izreke presude, direktnim umišljajem u smislu člana 31. KZ BiH pomogao u izvršenju krivičnih djela za koje ga je Vijeće i oglasilo krivim, a kako je to i obrazloženo.

²⁴¹ Presuda pretresnog vijeća MKSJ u predmetu *Tužilac protiv Furundžije*, para. 235. i 249.

²⁴² Presuda pretresnog vijeća MKSJ u predmetu *Tužilac protiv Blaškića*, para. 286.

X. PRIMJENJIVI ZAKON

461. Kada je u pitanju primjena materijalnog zakona koji treba primijeniti na ovo krivično djelo, u kontekstu vremena izvršenja krivičnog djela, a imajući na umu prigovore odbrane u ovom smislu, Vijeće je odluku kao u izreci donijelo uz primjenu slijedećih odredbi:

462. Članom 3. stav 2. KZ BiH koji se odnosi na načelo zakonitosti, propisano je da *“Nikome ne može biti izrečena kazna ili druga krivično-pravna sankcija za djelo koje, prije nego što je učinjeno, nije bilo zakonom ili međunarodnim pravom propisano kao krivično djelo i za koje zakonom nije bila propisana kazna”*.

463. Radnje izvršenja krivičnog djela u konkretnom predmetu počinjene su tokom 1992. godine, u vrijeme važenja tadašnjeg KZ SFRJ koji nije propisivao krivično djelo posebnog naziva - Zločini protiv čovječnosti - kao posebno djelo, a koje novi KZ BiH definira kao posebno krivično djelo. Prema pravnoj teoriji, zakon koji važi u vrijeme izvršenja nekog djela to djelo ne kvalificira kao krivično, imao bi se smatrati blažim zakonom. Tada bi postojala obaveza primjene blažeg zakona, jer ukoliko se zakon promijeni u odnosu na vrijeme izvršenja krivičnog djela, prema načelu zakonitosti, bilo bi neophodno primijeniti ranije važeći krivični zakon i zabranjena bi bila retroaktivna primjena krivičnog zakona na štetu počinioca.

464. Međutim, kada su u pitanju krivična djela Zločina protiv čovječnosti koje nije bilo definisano zakonima koji su bili na snazi u Bosni i Hercegovini tokom sukoba u periodu, konkretno 1992. godine, Vijeće smatra da je ovo krivično djelo sadržano u međunarodnom običajnom pravu koje je bilo na snazi u vrijeme izvršenja, a dodatno tome bilo je definisano i tadašnjim KZ SFRJ kroz pojedinačna krivična djela navedena u članovima 134. (Izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti), 142. (Ratni zločin protiv civilnog stanovništva), 143. (Ratni zločin protiv ranjenika i bolesnika), 144. (Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika), 145. (Organizovanje grupe i podsticanje na izvršenje genocida i ratnih zločina), 146. (Protivpravno ubijanje i ranjavanje neprijatelja), 147. (Protivpravno oduzimanje stvari od ubijenih i ranjenih na ratištu), 154. (Rasna i druga diskriminacija), 155. (Zasnivanje ropskog odnosa i prevoz lica u ropskom odnosu) i 186. (Povreda ravnopravnosti građana). Pa tako, iako član 172. KZ BiH sada propisuje ovo djelo kao posebno krivično djelo, ono je uostalom egzistiralo i u vrijeme izvršenja krivičnog djela na način da je bilo zabranjeno međunarodnom normom i posredno, kroz tada važeća ostala nabrojana krivična djela.

465. Pravnu osnovu za suđenje ili kažnjavanje krivičnih djela prema općim načelima međunarodnog prava daje član 4a. Zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona BiH (“Sl. glasnik BiH” br. 61/04) koji propisuje da članovi 3. i 4. Krivičnog zakona BiH ne sprečavaju suđenje i kažnjavanje bilo kojeg lica za bilo koje činjenje ili nečinjenje koje je u vrijeme kada je učinjeno predstavljalo krivično djelo u skladu sa općim načelima međunarodnog prava. Ovim članom u cjelosti je preuzeta odredba člana 7. stava 2. Evropske konvencije i njime je omogućeno izuzetno odstupanje od principa iz člana 4. Krivičnog zakona BiH, kao i odstupanje od obavezne primjene blažeg zakona u postupcima koji predstavljaju krivična djela prema međunarodnom pravu, kakav jeste i

postupak protiv optuženog, jer se upravo radi o inkriminaciji koja uključuje kršenje pravila međunarodnog prava. Zapravo član 4a. Zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona BiH primjenjuje se kod svih krivičnih djela iz oblasti ratnih zločina, jer su upravo ova krivična djela smještena u glavu XVII Krivičnog zakona BiH koja nosi naziv krivična djela protiv čovječnosti i vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom, i zločini protiv čovječnosti prihvaćeni su kao dio međunarodnog običajnog prava i predstavljaju nederogirajuću odredbu međunarodnog prava.

466. Kada se ove odredbe dovedu u vezu sa članom 7. Evropske konvencije o ljudskim pravima (u daljem tekstu Evropska konvencija) koja ima prednost nad svim ostalim zakonima u BiH (član 2.2. Ustava BiH) da se zaključiti da je načelo zakonitosti iz člana 3. Krivičnog zakona, sadržano u prvoj rečenici člana 7. stava 1. Evropske konvencije, dok druga rečenica stava 1. člana 7. Evropske konvencije zabranjuje izricanje teže kazne od one koja je bila primjenjiva u vrijeme izvršenja krivičnog djela. Dakle, ova odredba propisuje zabranu izricanja teže kazne, a ne utvrđuje obaveznu primjenu blažeg zakona za učinioca u odnosu na kaznu koja se primjenjivala u vrijeme izvršenja krivičnog djela.

467. Međutim, stav 2. člana 7. Evropske konvencije sadrži izuzetak od stava 1. i dozvoljava suđenje i kažnjavanje bilo koje osobe za djelo odnosno propust koji je u vrijeme činjavanja ili nečinjenja predstavljao krivično djelo prema općim načelima priznatim kod civiliziranih naroda. Isto načelo sadržano je u članu 15. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima. Ovaj izuzetak je inkorporiran sa specifičnim ciljem da omogući primjenu domaćeg i međunarodnog zakonodavstva koje je stupilo na snagu tokom i nakon II svjetskog rata u pogledu ratnih zločina.

468. Princip obavezne primjene blažeg zakona, prema mišljenju Vijeća, isključen je u procesuiranju onih krivičnih djela koja su u vrijeme njihovog izvršenja, bila potpuno predvidiva i općepoznata kao protivna općim pravilima međunarodnog prava.

469. S tim u vezi je i odmjeravanje sankcije, jer član 7. Evropske konvencije o ljudskim pravima obuhvata i režim krivično-pravnih sankcija. Članom 172. stav 1. uz nabrojane tačke KZ BiH, propisana je kazna zatvora od najmanje 10 godina ili kazna dugotrajnog zatvora.

XI. KAŽNJAVANJE

470. Svrha kažnjavanja je propisana u Opštem dijelu Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine.

471. Član 2. KZ BiH propisuje opšte načelo da vrsta i raspon krivično pravne sankcije moraju biti "neophodni" i "srazmjerni" prirodi i jačini opasnosti za zaštićena dobra. Kada se govori o krivičnim dijelima Ratnog zločina protiv ratnih zarobljenika i Ratnog zločina protiv civilnog stanovništva, podrazumijeva se da je priroda i jačina opasnosti izuzetno velika, jer se radi o jednim od težih krivičnih djela propisanih Zakonom, za koja se može izreći kazna dugotrajnog zatvora.

472. Nadalje, Krivični zakon propisuje i ciljeve i okolnosti koje Sud mora imati u vidu prilikom utvrđivanja i izricanja kazne, koje se mogu podijeliti u dvije grupe, one koje se odnose na predmetno krivično djelo i njegov uticaj na zajednicu, uključujući i žrtve i one koje se odnose na konkretno optuženo lice.

473. U skladu sa odredbom člana 48. KZ BiH, Sud će učinitelju krivičnog djela odmjeriti kaznu u granicama koje su zakonom propisane za to krivično djelo, imajući u vidu svrhu kažnjavanja i uzimajući u obzir sve okolnosti (olakšavajući i otežavajuće) a koje utiču da kazna bude veća ili manja.

474. U skladu sa odredbom člana 6. i člana 39. KZ BiH, kazna mora biti dovoljna kako bi preventivno djelovala na druge da poštuju pravni sistem i ne čine slična djela, kao i da bi se postigla zaštita i satisfakcija žrtve krivičnog djela. Da bi se ratni zločin ubuduće spriječio, mora se definisati kao najteži zločin, a počinioci ne smiju ostati nekažnjeni.

475. Prema članu 39. KZ BiH kazna mora izraziti i društvenu osudu djela koje je počinio optuženi. Navedeno je i učinjeno brojnim međunarodnim dokumentima, jer svi međunarodni pravni sistemi zabranjuju vršenje ratnog zločina prema ratnim zarobljenicima i prema civilima, dakle osuda ovih djela u međunarodnom pravu predstavlja svojevrsni *Ius Cogens*, od kojeg nema odstupanja.

476. Veliki je broj zakonskih razloga koji su važni za svrhu kažnjavanja kakve su preodgoj i konkretna prevencija, a koji utiču na kažnjavanje osuđene osobe kao pojedinca. Tu spadaju: stepen odgovornosti; ponašanje počinioca prije izvršenja krivičnog djela u vrijeme ili približno u vrijeme počinjenja djela, i nakon krivičnog djela; motiv; i ličnost počinioca.

477. Ove okolnosti se, prilikom izricanja kazne, mogu iskoristiti i kao otežavajuće ili olakšavajuće. Svrha ovih razloga je da pomognu Sudu u određivanju kazne koja nije samo neophodna i srazmjerna ciljevima i okolnostima koji su već uzeti u obzir u vezi sa samim djelom i uticajem na zajednicu, nego i da prilagodi kaznu potrebama prevencije i preodgoja konkretnog počinioca krivičnog djela

1. Pravila za odmjeravanje kazne optuženom Branku Vlači

478. Prilikom odmjeravanja vrste i visine kazne optuženom, Vijeće se rukovalo opštim pravilima za odmjeravanje kazne sadržanim u odredbi člana 48. KZ BiH i također svrhom kažnjavanja propisanom članom 39. KZ BiH, te je na osnovu navedenih članova uvjerenja da će se sa izrečenom kaznom u cjelosti ostvariti predviđena svrha kažnjavanja, a imajući u vidu stepen krivične odgovornosti optuženog i težinu nastupjelih posljedica.

479. Kazna za krivična djela Zločini protiv čovječnosti, obuhvata najtežu kaznu koju može izreći domaći i međunarodni pravosudni sistem.

480. Odlučujući o krivičnoj sankciji, Vijeće je, primjenom odredbe o opštim pravilima za odmjeravanje kazne (član 48. KZ BiH), optuženog Branka Vlaču oglasio krivim za krivično

djelo (tačke I.1., I.2., I.3., I.4., I.5., II.1., II.2., II.3., II.4., i II.5. izreke presude) Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. KZ BiH, za koje mu je i izreklo kaznu zatvora u trajanju od 15 (petnaest) godina, nalazeći da je ova kazna proporcionalna težini krivičnog djela, stepenu krivične odgovornosti, učešću i ulozi optuženog, kao i posljedicama koje su nastupile, te da će se ispuniti svrha kažnjavanja propisana odredbama člana 39. KZ BiH.

481. Prilikom odmjeravanja kazne za optuženog Branka Vlaču, Vijeće na strani optuženog nije našlo otežavajuće okolnosti, dok je kao olakšavajuće okolnosti cijenilo raniju neosuđivanost optuženog, te porodične prilike (oženjen, otac dvoje djece). Iako je Vijeće svjesno činjenice da se korektno ponašanje i poštivanje Suda od strane optuženih očekuje, ipak cijeni da se optuženi izuzetno primjereno i dostojanstveno ponašao i da je poštivao sve odluke Suda.

482. Vijeće na strani optuženog nije našlo da postoje osobito olakšavajuće okolnosti koje bi, u skladu s odredbom člana 49. KZ BiH, predstavljale osnov za ublažavanje kazne ispod granice propisane zakonom.

483. Sve navedene okolnosti, u njihovoj ukupnosti, Vijeće je cijenilo prilikom donošenja odluke o odmjeravanju kazne, te je našlo da se svrha kažnjavanja, kako sa gledišta specijalne, tako i sa gledišta generalne prevencije, može postići sa izrečenom kaznom zatvora u trajanju propisanom za krivično djelo za koje je oglašen krivim.

484. Na osnovu člana 56 KZ BiH, optuženom Branku Vlači je u izrečenu kaznu uračunato i vrijeme provedeno u pritvoru i to od i to od 27.08.2011. godine (dan lišenja slobode, kada mu je određen ekstradicioni pritvor), pa nadalje.

XII. OSLOBADAJUĆI DIO

(a) Pod tačkom I.1. Optužnice

485. Navedenom tačkom optužnice, optuženi Branko Vlačo se tereti da je neutvrđenog dana krajem maja 1992. godine, iz logora „Bunker“ izdvojio i odredio zatvorenike Durić Sulju, Durić Mensuda, Medić Fadila, Kaljača Senada, Čebo Asima, i još jednog zatvorenika i naredio im da sa vozilom „Kedi“ odu u Semizovac i da neeksplodiranu minu zv. „krmača“ stave u vozilo i prevezu u kuću Smajlović Nurije pri čemu su bili u pratnji dva vozila sa vojnicima ispred i iza njihovog vozila na udaljenosti od oko 100 metara, izlažući ih na taj način teškim psihičkim patnjama;

486. Na ove okolnosti svjedočili su svjedoci optužbe Suljo Durić, Fadil Medić, Mehrudin Hadžalić, Eset Muračević, A.H., Mirsad Prutina i Osman Hadžić.

487. Svjedok Suljo Durić je na glavnom pretresu izjavio da je, kada su avioni bombardovali Semizovac, došao Branko Vlačo sa par vojnika i odredio njih 7 zarobljenika, među kojima je bio momak star oko 18-20 godina, Kaljača (koji je imao vozačku dozvolu jer im je trebao neko ko zna da vozi). Ovu grupu su povelili iz „Bunkera“ pred „Sonju“, gdje svjedok vidi jako puno vojske (bilo je šešeljevaca, arkanovaca, neke su i poznavali), tu su stajali postrojeni kada su im rekli da idu za kombijem koji je bio pun vojske u šarenim uniformama, dok će iza njih ići jedno auto. Tako su išli svi zajedno, sve do željezničke

stanice u Semizovcu, gdje svjedok, po zaustavljanju, vidi na cesti jednu „krmaču“ koja je bila neaktivirana. Oni su sklonili auta iza jedne zgrade, a njima su rekli da „*utovare tu bombu u auto, ali dok se oni razidu*“²⁴³. Osim svjedoka tu su bili Asim Ćebo, Kaljača i svjedokov brat - Mensud, ostalih se ne sjeća. Svjedok navodi da oni tu bombu nizašta nisu mogli uzeti, jer je bila teška oko 360kg i obla, ali im je naređeno da se ona mora unijeti u auto, što su oni nekako i uradili. Nakon toga, su im opet rekli da ih „kedi“ prate, ali da drže rastojanje od 50 do 70 metara. Svjedok i ostali ulaze u „Kedi“ i sjedaju pored te avio bombe, trojica s jedne, trojica s druge strane, dok je Kaljača vozio. Krećući se tako za njima dolaze do sela Podgora, gdje je bila Nurije električara kuća. Vojnici su se zaustavili i rasporedili na udaljenosti dovoljnoj da im ne može ništa biti ako dođe do eksplozije, nakon čega im je starješina prišao i pokazao mjesto uz stepenice na spratu kuće, gdje treba da ostave bombu, što su oni i uradili. Nakon toga, svjedoka i ostale su kombijem vratili nazad u „Bunker“ u Vogošću, kada su stigli svjedok je Vlaču vidio pred kombijem, koji mu je rekao da on ostane a da ostali idu u „Bunker“, svjedok Vlaču vidi pred „Sonjom“ na platou, pred vratima Sonje, kafane „... i kad sam poš'o i kad sam doš'o.“²⁴⁴

488. Na pitanje odbrane da li su i ostali, koji su učestvovali u dešavanjima sa „krmačom“, mogli taj dan da vide Branka Vlaču kod odlaska i dolaska, svjedok odgovara da jesu i da misli da su u toj radnji, pored njega, učestvovali Fadil Medić i Asif Šehić. Na pitanje Suda kako je određen svjedok i ostali kada su trebali da idu i prenesu avio bombu i ko ih je odredio, svjedok odgovara da ih je odredio Vlačo.²⁴⁵

489. Svjedok Fadil Medić je na glavnom pretresu izjavio da su, nakon što su Svrake bombardovali, iz „Bunkera“ izveli njih četvoricu, svjedoka, misli Sulju Durića i njegovog brata, i još jednog momka koji se sam javio jer su pitali ko zna voziti. Nisu im odmah rekli gdje idu, došli su u blizini Semizovca, tada su im rekli da imaju neeksplozirane avionske mine, i da ih moraju utovariti u „kedi“ i da će voziti gdje im se kaže. Oni su nekako, polako, utovarili tu „krmaču“ koja nije bila eksplozirala. Ispred njih je išao jedan kombi, a jedno sto metara iza njih je išlo auto sa vojnicima, tako su se kretali prema Ljubini, jedno dva, tri, kilometra iznad Semizovca, dok nisu došli do jedne kuće, gdje su se zaustavili. Svjedok je kasnije saznao da je to kuća od Naila, tu su bile i stepenice gdje su morali da iznesu tu avionsku bombu, tako su je oni polako „*jedva unijeli pošto je teška bila, a i bcjali smo se da ne eksplodira*“²⁴⁶ kada su je unijeli sišli su dole, stali su kod nekog podzida i tu su htjeli, ti vojnici, da ih streljaju. Svjedok navodi da on te vojnike ne poznaje, u njih nije smio ni da gleda direktno. Nakon toga su ih uveli u kombi i rekli im da ne smiju nikome u „Bunkeru“ reći gdje su bili. Njih su drugi zarobljenici u „Bunkeru“ pitali gdje su bili, ali oni nisu smjeli odmah da kažu, to su im tek kasnije rekli. Svjedok izjavljuje da, kada je bio

²⁴³ Transkript sa glavnog pretresa od 17.07.2013. godine, strana 38;

²⁴⁴ Transkript sa glavnog pretresa od 17.07.2013. godine, strana 40;

²⁴⁵ Transkript sa glavnog pretresa od 17.07.2013. godine, strana : **Sudija:** „*Hajte kad ste trebali da idete da tu avio bombu prenosite, kako ste određeni Vi ova druga?*“ **Svjedok:** „*Određeni ti, ti, ti..*“, **Sudija:** „*Ko je to govorio?*“ **Svjedok:** „*Vlačo.*“

²⁴⁶ Transkript sa glavnog pretresa od 17.07.2013. godine, strana 11;

angažovan na izvlačenju „krmače“, nije vidio Branka Vlaču²⁴⁷ i da su cijelo vrijeme bili u pratnji vojske.

490. Svjedok Mehrudin Hadžalić je izjavio da je zarobljen 12.05.1992. godine i da je u „Bunkeru“ proveo 14 dana. Svjedok je bio angažovan u Semizovcu na izvlačenju avio bombe, tada je po njih došao neko od čuvara²⁴⁸ koji je, nasumice prstom pokazao, njih sedam. Pored svjedoka određeni su Fadil Medić, Kaljača iz Vogošće, a ostalih se ne može sjetiti. Svjedok navodi da su ih smjestili u „Kedi“ kojeg je vozio Kaljača, nije im rečeno šta će raditi, u njihovoj pratnji su išli jedno auto ispred i jedno auto iza njih. Dakle, oni tada nisu znali gdje ni zašto idu, međutim kada su došli u Semizovac u Svrake, rečeno im je da utovare avio bombu u „Kedi“. Bomba je bila na livadi u Semizovcu blizu džamije, a prilikom utovara njihova pratnja je bila odmaknuta od njih 10-15 metara. Bombu su utovarili u gepek i kreću u Ljubinju, Srednje gdje se dovoze do jedne kuće i ostavljaju bombu do vrata kuće. Kasnije je saznao da se radi o kući Nurije Smajlovića. Nakon toga su ih izveli iza te kuće, tu su bili jedno 5 minuta okrenuti prema zidu, nakon čega ih vraćaju u „Bunker“, rekli su im da ne smiju ništa govoriti o tome. U njihovoj pratnji su bila putnička vozila *“ali su bili više paravcjska nisu bili u vcjncj uniformi”*²⁴⁹ ne zna koliko ih je bilo.

491. Na ove okolnosti, iskaz je dao i svjedok Eset Muračević koji je na glavnom pretresu izjavio da mu je poznato da je Branko Vlačo, odredio jednu grupu zatvorenika među njima su bili A.H., Alija Halilović, i još nekoliko osoba, koji su išli da dio tih avio bombi rasporede na neke stvari, između ostalih, oni su mu pričali da su jednu neeksplodiranu avio bombu unijeli u njegov stambeni objekat, jednu su unijeli u džamiju u Svrakama, a jednu su u objekat Nurije Smajlovića. Svjedok je kasnije saznao da je avio bomba koja je bila unešena u njegovu kuću aktivirana i da je kuća srušena, kao i da je srušena džamija, kao i objekat Nurije Smajlovića. Međutim, na poseban upit odbrane vezano za odvođenje grupe zarobljenika iz „Bunkera“ na izvlačenje avio bombe, svjedok izjavljuje da on ne zna ko je tada tu grupu izveo iz logora.²⁵⁰

492. A.H. je svjedočio o tome da su avioni prilikom bombardovanja, bacili i bombe „krmače“, kao i da je Vlačo izvodio kasnije ljude koji su otišli da odvuku tu „krmaču“ negdje dalje.

²⁴⁷ Transkript sa glavnog pretresa od 17.07.2013. godine, strana 26: **Sud:** „Jeste li kad ste vođeni na ovo par puta da radite, da kopate i da vadite mrtve i tu „krmaču“, jeste li vicjeli Vlaču?“ **Svjedok:** „Vlaču nisam vidio, samo samo da Vam kažem, kad sam znači, Stanko je doš'o, izveo me kad smo išli mrtve tražili. Na kopar je kad sam iš'o Boro je doš'o, izveo me, a Vlaču nisam vidio.“

²⁴⁸ Audio zapis sa glavnog pretresa od 25.12.2013. godine 42 minuta: **Sud:** „Ko je došao po vas?“ **Svjedok:** „n je došao, došao unutra čovjek, samo ušao i rekao ti, ti ti, da idete“ **Sud:** „ne znate tog čovjeka?“ **Svjedok:** „ne znam tog čovjeka, od čuvara neko, sad ne mogu sjetiti“ **Tuzilac:** „mislite da je neko od čuvara“ **Svjedok:** „od čuvara neko“

²⁴⁹ Audio zapis sa glavnog pretresa od 25.12.2013. godine 45 minuta;

²⁵⁰ Transkript sa glavnog pretresa od 13.02.2013. godine, strana 28; **Branilac:** „Govorili ste o postavljanju, одношерjju avio bombi, postavljanju avio bombi?“ **Svjedok:** „Pa iz bunkera je dovedena grupa, grupa zatvorenika na radove po procedurama kako uvijek idu .. po procedurama kako obično idu. Znači ne mogu izać, bez...“ **Branilac:** „Došla vcjska i tražila da idu judi i otišli?“ **Svjedok:** „Ne znam ja ko je doš'o po nas... .. uvijek dolaze stražari.. i upravnik zatvora... po zatvorenike uglavnom dolazi upravnik zatvora i neko od stražara izvodi gore na plato, a ko je, ko je tamo tražio to je, ja ne znam ko je upravniku zatvora tražio bilo koga...“

493. Svjedok Mirsad Prutina izjavio je da je vidio da su u Svrakama, u Boranje, bile neeksplodirane dvije ili tri avio bombe, one su pale kada su avionom bombardovane Svrake, on ih je vidio jer ga je: „Špira, Nbcjša Špirič me je vodio tamo, on mi je rekao za to, znam da su Medić Fadila vodili jedan dan, znam da ih je Špiro pokupio da idu te avio bombe negdje da voze, i kada sam kasnije išao sa Borom Radićem vidio sam gdje su te avio bombe odvežene, one su odvežene u Goru, u kuću Nurije Smajlovića koja je dignuta u zrak, tako je Bora rekao“²⁵¹ kada su oni išli kuća je već bila dignuta u zrak, Boro mu je rekao da je tu bila stavljena bomba.

494. Osman Hadžić je u „Bunkeru“ bio do 11.08.1992. godine, na glavnom pretresu je izjavio da mu je poznato (vezano za avionsku bombu) da je „Stanko Knežević došao i tražio vozača, Stanko nje dao meni da idem, otišao je momak Kalača, imena se ne mogu sjetiti, otišli su Meho i Sujo Durić i kad su se vratili pričali su mi da su tovarili u „kedi“ i vozili.“²⁵²

495. Imajući u vidu izjave navedenih svjedoka, Vijeće nije moglo, van razumne sumnje, utvrditi da je optuženi Branko Vlačo, počinio radnje izvršenja koje mu se ovom tačkom optužnice stavljaju na teret.

496. Naime, iz izjava ovih svjedoka nesporno proizilazi da je taj dan grupa zatvorenika iz logora „Bunker“ izvedena i u pratnji vojske, koja je bila u vozilima ispred i iza njih, vozilom „kedi“ dolazi na mjesto gdje se nalazila neeksplodirana avio bomba „krmača“ koju zatvorenici smještaju najprije u vozilo „kedi“ u kojem su i oni bili, a potom je, po naredbi tih vojnika koji ih i dalje vozilima prate, prevoze i unose u hodnik kuće Nurije Smajlovića.

497. Međutim iz iskaza ovih svjedoka Vijeće nije moglo nesporno zaključiti da je upravo optuženi Vlačo, kako to tvrdi optužba, „.... izdvcjio i odredio „ zatvorenike, a potom im „ i naredio“ da vozilom „Kedi“ odu u Semizovac i da neeksplodiranu minu zv. „krmača“ stave u vozilo i prevezu u kuću Smajlović Nurije.

498. Naime, samo svjedok Suljo Durić navodi da je tog dana Branko Vlačo odredio 7 zatvorenika nakon čega oni izlaze ispred „Sonje“ gdje svjedok vidi jako puno vojske, pored toga jedino ovaj svjedok navodi da je i u povratku pred „Sonjom“ vidio Branka Vlaču ispred kombija. koji mu se te prilike obraća i kaže da on ostane tu a da drugi idu u „Bunker“. Tvrdnje ovog svjedoka nisu potvrdili ostali saslušani svjedoci koji su zajedno sa ovim svjedokom tog dana učestvovali u izvlačenju i odvoženju avio bombe „krmača“, u kuću Nurije Smajlovića. Pa tako svjedok Fadil Medić, ne navodi ko ih te prilike izvodi iz „Bunkera“, dok je izričit u tome da optuženog Branka Vlaču te prilike nije vidio i da su cijelo vrijeme bili u pratnji vojske. Isto tako i svjedok Mehrudin Hadžalić navodi da je bio angažovan na izvlačenju avio bombe i da je tada u „Bunker došao „neko od čuvara“ koji nesumice pokazuje na njih sedam, ni ovaj svjedok ne spominje da je te prilike bio prisutan Branko Vlačo, te navodi da su u njihovoj pratnji bila putnička vozila „ali su bili više paravcjska nisu bili u vcjncj uniformi“.

²⁵¹ Audio zapis sa glavnog pretresa od 05.02.2014. godine, 1h:34 minuta;

²⁵² Audio zapis sa glavnog pretresa od 19.03.2014. godine, 22 minuta;

499. Nadalje, sva tri svjedoka su saglasna u tvrdnji da oni sve do momenta kada su stigli u Semizovac nisu znali koje poslove će obavljati, odnosno da im je tek kada su stigli i vidjeli avio bombu rečeno šta je njihov zadatak, pa tako Suljo Durić navodi da je po zaustavljanju vidio „krmaču“ koja je bila neaktivirana i da su im tada rekli da „*utovare tu bombu u auto, ali dok se oni razidu...*“, svjedok Fadil Medić ističe da im nisu odmah rekli gdje idu, kada su došli u blizini Semizovca, rekli su im da imaju neeksplozirane avionske mine i da ih moraju utovariti u „kedi“, te da će ih voziti gdje im se kaže, dok je svjedok Mehrudin Hadžalić izjavio da su ih najprije smjestili u „kedi“ i da im nije rečeno šta će raditi, ali kada su došli u Semizovac u Svrake, rečeno im je da utovare avio bombu u „Kedi“. Dakle, niti jedan svjedok, pa čak ni svjedok Suljo Durić, ne spominju da im je optuženi Vlačo naredio da sa vozilom „Kedi“ odu u Semizovac i da neeksploziranu minu zv. „krmača“ stave u vozilo i prevezu u kuću Smajlović Nurije, kako to tvrdi optužba.

500. Isto tako, Vijeće je cijenio iskaze i ostalih svjedoka, čija su saznanja o navedenom događaju posredna, te je utvrdio da niti jedan od ovih svjedoka ne potvrđuje tvrdnju svjedoka Sulje Durića da ih je taj dan iz „Bunkera“ „izdvojio i odredio“ optuženi Branko Vlačo. Naime, svjedok Eset Muračević navodi da mu je poznato da je Branko Vlačo, odredio jednu grupu zatvorenika među kojima su bili i A.H., Alija Halilović i još nekoliko osoba, pored toga što niko od saslušanih svjedoka nije spomenuo da su u izvlačenju avio bombe učestvovali A.H. i Alija Halilović, iz odgovora svjedoka, kada je traženo da pojasni tvrdnju da je optuženi Vlačo taj dan odredio jednu grupu vojnika („*Ne znam ja ko je doš'o po nas... .. uvijek dolaze stražari.. i upravnik zatvora.... po zatvorenike uglavnom dolazi upravnik zatvora i neko od stražara izvodi gore na plato, a ko je, ko je tamo tražio to je, ja ne znam ko je upravniku zatvora tražio bilo koga..*“) se može zaključiti da se radi o jednoj opštoj pretpostavci i zaključku lično ovog svjedoka, a ne nečemu što je svjedok lično vidio ili eventualno čuo od drugih. Pored toga, svjedok navodi i to da su te prilike, pored kuće Nurije Smajlovića, avio bombe unesene i u njegov stambeni objekat kao i džamiju, a što je suprotno tvrdnji svjedoka angažovanih na „izvlačenju“ avio bombe, kao i iskazu svjedoka A.H. koji, između ostalog, uopšte ne spominje da je ikada u učestvovao u navedenom. Iako svjedok A.H. u jednom momentu spominje da je Vlačo Branko izdvojio ljude da izvlače „krmače“, Vijeće na osnovu iskaza ovog svjedoka, koji na ove okolnosti nije detaljnije ispitan²⁵³, nije mogao zaključiti da li se navedena tvrdnja svjedoka odnosi na isti događaj za koji se optuženi tereti.

501. Na kraju, Vijeće je imalo u vidu i iskaze svjedoka Mirsada Prutine i Osmana Hadžića koji navode dvije različite osobe koje su odredile i odvele zarobljenike taj dan na izvlačenje avio bombe „krmača“, pa tako svjedok Prutina navodi da je Nebojša Špirić „pokupio“ Fadila Medića i još neke i odveo ih na izvlačenje mina, dok svjedok Hadžić navodi da je u „Bunker“ došao Stanko Knežević i tražio vozača, te da je te prilike otišao momak Kalača, kao i Meho i Suljo Durić.

²⁵³ Transkript sa glavnog pretresa od 06.02.2013. godine, strana 12; **Svjedok:** „...avioni, avijac.ja se je digla i pogodilo kuću ovog Kerla, bacali su krmače, ja ne znam tačno kol'ko su teške. Jer Vlačo je izvodio kasn.je jude kcji su otišli da odvuku tu krmaču...“ **Tužilac:** „Dobro. To ćete nam...“ **Svjedok:** „... da.je negc.je.“ **Tužilac:** „Evo još samo da Vas...“

502. Dakle, iz izjava saslišanih svjedoka Vijeće nije moglo, van razumne sumnje, izvesti zaključak o odgovornosti optuženog Vlače na način kako je to opisano u ovoj tački optužnice. Kako Tužilaštvo, na kome je i teret dokazivanja, nije prezentiralo i izvodilo druge dokaze, kojim bi eventualno potvrdili navode optužbe, to je Vijeće u nedostatku dokaza na ove okolnosti, a koji bi eventualno upućivali na odgovornosti optuženog, donijelo odluku kao u izreci.

(b) Tačka I.3 Optužnice

503. Vijeće je oslobodilo optuženog Branka Vlaču da je pod tačkom I.3. optužnice, dana 12. juna ili približno tog dana, sa njegovim znanjem i odobrenjem, njemu poznati vojnik po nadimku „Nele“, kroz otvor na vratima zatočeničkog logora „Bunker“ ubacio aktivirani suzavac koji je prouzrokovao gušenje i teške fizičke i psihičke traume zatvorenika;

504. Na ove okolnosti iskaz su dali svjedoci Ekrem Piknjač, Armin Balešić, Hata Balešić, A.H., Fadil Medić, Asif Šehić, Eset Muračević, Mensur Šahbegović, Mirsad Prutina, Osman Hadžić, Nijaz Salkić i Alija Halilović.

505. Svjedok Ekrem Piknjač je na glavnom pretresu izjavio da im je, u „Bunkeru“ za Bajram, neko, kroz mali prozorčić, ubacio napravu, za koju su oni u prvom momentu mislili da je bomba, svako je u svoj čošak bježao, međutim ona je počela šištati i puštati dim, tek tada su vidjeli da je to neki suzavac ili nešto slično *„to nas je jako klalo za oči, neki su skočili, jedan je prozorčić bio, po nesreći skočili da uzimaju zraka, pa su time nas ugrozili još gore,.... tako da je to bilo zastrašujuće.“*²⁵⁴ Na pitanje da li im se tada obratio neko od strajesina logora svjedok izjavljuje *„Eh tada je dotrčao Vlačo Brane, otvorio vrata i psovao je ko to uradi. I nama je rekao, otvoriću vrata ali nemojte da pravite neku glupost. ... i otvorio je vrata, da se provjetri.“*²⁵⁵ Svjedok navodi da se radilo o suzavcu i da ih je *„malo gušio, kašljali smo svi k'o, pocrkat smo hijeli. Kašljali smo svi nekoliko dana.“*²⁵⁶

506. Isto tako i svjedok Armin Balešić je svjedoči o tome da je u „Bunker“, u kojem su bili smješteni, bačen suzavac od kojeg su im krenule suze na oči, počeli su kihati i plakati. To je trajalo oko 10 minuta, odnosno za pola sata se sve smirilo, tako što je „sam ispuhao“, a i neko je otvorio vrata pa je dim izašao. Svjedok navodi da on ne zna ko je to uradio, jer je bio mali otvor na vratima pa pretpostavlja da je suzavac ubačen kroz taj otvor ili su vrata bila otvorena.²⁵⁷ Svjedok (misli) da je on prilikom pomenutog događaja bio u „Bunkeru“ na spratu, kao i njegova majka Hata Balešić.

507. Svjedok Hata Balešić je izjavila da se sjeća događaja kada je u „Bunker“, kroz vrata, ubačen suzavac, od čega su joj *„oči suzile, nos, uguši kašalj“*²⁵⁸. Svjedok je za to vrijeme bila na spratu, gdje ih je bilo dvoje - troje, dok je na prvom spratu bilo puno ljudi, ali

²⁵⁴ Transkript sa glavnog pretresa od 06.11.2013. godine, strana 14;

²⁵⁵ Transkript sa glavnog pretresa od 06.11.2013. godine, strana 14;

²⁵⁶ Transkript sa glavnog pretresa od 06.11.2013. godine, strana 14;

²⁵⁷ Transkript sa glavnog pretresa od 28.08.2013. godine, strana 62;

²⁵⁸ Transkript sa glavnog pretresa od 28.08.2013. godine, strana 33;

ne zna tačno koliko. Kako svjedok navodi to je sve brzo završeno, kada se provjetrilo i dim izašao.

508. A.H. je na glavnom pretresu izjavio da je za Bajram, Nele, kroz jedan otvor ubacio nešto što je počelo pištati, mislili su da je bomba, neki su legli na pod a neki su krenuli prema prozoru. Svjedok je, s obzirom da je bio vojnik i oficir, znao šta je suzvac i rekao im je da sjednu dole „u međuvremenu tog istog momenta, možda je proš'o minut, dvije, Vlačo je doš'o, otvori, uš'o na vrata i rek'o ovim riječima, nemcj da pravite neku glupost, icete jedan po jedan, izađite i dole umijte se.“²⁵⁹ Svjedok dodaje da on smatra da je optuženi Vlačo znao za to „jer nije moguće za minutu, nje ga helikopter spustio za minutu, znači ipak je bio tu prisutan.“²⁶⁰

509. Fadil Medić je također svjedočio na ove okolnosti i izjavio je da on do dolaska u „Bunker“ nije poznao optuženog Vlaču, tu ga vidi jednom prilikom kada su im ubacili suzavac „doš'o je vcjnik na vrata. Ha balje, ... samo je ubacio taj suzavac i onda smo se počeli gušiti jedan na drugog. Znači, to je samo što mi nisu oči ispale,.... u jednom momentu sam čuo da se vrata otvaraju i sazn'o sam da je Vlačo, onaj taj upravnik zatvora rek'o, ko je to uradio.“²⁶¹ Svjedok je od ovih koji su znali optuženog saznao da je to Branko Vlačo i da je on upravnik zatvora ali ga svjedok lično nije znao.

510. Svjedok Asif Šehić koji je također bio zatočen u „Bunkeru“ je na ove okolnosti izjavio da on misli da je suzavac bacio Nele²⁶², Jojin pratilac, on je samo rekao „eto vam sad i zatvorio vrata“²⁶³, te dodaje „ja mislim da je Vlačo Brane doš'o i otvorio, i rek'o ne smijete mrdat, i otvorio da se napravi ventilacija.“²⁶⁴ Svjedok navodi da se zbog tog suzavca loše osjećao, umalo nije umro. „Bunker“ je tada bio pun ljudi, ne zna da li je bilo ljudi na spratu, ali ih je dole bilo dosta, svi su krenuli prema prozoru kako bi došli do zraka. Prema iskazu svjedoka Branko je „došao na vrata... i otvorio vrata, rek'o da ne smjemo nikuda izlaziti, da se provjetri, da napravi promahu“²⁶⁵, od bacanja suzavca pa do dolaska optuženog je, prema iskazu svjedoka, prošlo nekoliko minuta.

511. Eset Muračević je također svjedočio na ove okolnosti te je izjavio da je jedne prilike „Nele Jovanović, policajac, ubacio neku vrstu dimne granate. To je bila neka k'o zagušljivac sa suzavcem.“²⁶⁶ S obzirom da je bio ljetni period, kao i da je taj prostor bio mali i zatvoren, to je bilo strahovito „ali se nakon tog ubacivanja, vrlo brzo pcjavio upravnik zatvora Branko Vlačo kcji je otvorio taj prostor, eto da malo provjetri.“²⁶⁷ čime je on, prema mišljenju svjedoka, na neki način dao do znanja da je faktički znao za tu osobu koja

²⁵⁹ Transkript sa glavnog pretresa od 20.02.2013. godine, strana 22;

²⁶⁰ Transkript sa glavnog pretresa od 20.02.2013. godine, strana 22;

²⁶¹ Transkript sa glavnog pretresa od 17.07.2013. godine, strana 17;

²⁶² Transkript sa glavnog pretresa od 03.04.2013. godine, strana 34: **Tužilac:** „A ko je bacio suzavac znate li?“ **Svjedok:** „Ja mislim da je Nele.... on je bio Jcjin pratilac, on je po Vogošći bio mangalja, hodo.“

²⁶³ Transkript sa glavnog pretresa od 03.04.2013. godine, strana 34;

²⁶⁴ Transkript sa glavnog pretresa od 03.04.2013. godine, strana 35;

²⁶⁵ Transkript sa glavnog pretresa od 03.04.2013. godine, strana 35;

²⁶⁶ Transkript sa glavnog pretresa od 06.02.2013. godine, strana 28;

²⁶⁷ Transkript sa glavnog pretresa od 06.02.2013. godine, strana 28;

je to uradila. Svjedok prije ubacivanja suzavca u prostor „Bunkera“ nije vidio da je tu bio prisutan Branko Vlačo.²⁶⁸

512. Mensur Šahbegović je na glavnom pretresu izjavio da je 12.06.1992. godine, neko kroz otvor na vratima „Bunkera“ ubacio suzavac, nakon čega je nastupila agonija i njihova borba za komadić zraka. U „Bunkeru“ je bio jedan mali prozorčić (možda 45 sa 45) i svi su pokušavali jedan preko drugog da dođu do prozora da bi mogli disati. Iskusniji policajci, koji su bili među njima, su im rekli da se spuste na pod, jer će im biti lakše. Svjedok navodi da je to trajalo možda nekih pola sata, te da je neko kasnije otvorio vrata da bi dim brže izašao, međutim svjedok ne zna ko je to tačno bio, možda neko od čuvara.²⁶⁹

513. Svjedok Mirsad Prutina je, između ostalog, svjedočio i na okolnosti da im je osoba, sa nadimkom Nele, koji je iz Srbije bio je tjelohranitelj Joji Tintoru, za Bajram ubacio suzavac kroz vrata u „Bunker“, rekao im je „*evo vam balje, sretan vam Bajram i suzavac kroz vrata ubacio*“²⁷⁰ a kasnije je Brano otvorio vrata. Dim se razišao tek kada je „*Brane otvorio vrata, bila su samo dva otvora na „Bunkeru“ puškarnica, jedna veća i jedna manja, i tek kada je on otvorio vrata dim je počeo da izlazi vani.*“²⁷¹ Svjedok je pomogao Šehiću, koji je bio već „ugruhan“, da dođe do puškarnice kako bi mogao udahnuti zrak. Optuženi Vlačo se na vratima pojavio, tačnije otvorio je vrata, jedno 10-tak minuta nakon što je suzavac ubačen u „Bunker“, odnosno prošlo je onoliko vremena koliko mu je trebalo da dođe od mjesta gdje je sjedio do „Bunkera“, tako da svjedok zaključuje da je došao čim je o ovome obavješten.²⁷²

514. Svjedok Osman Hadžić je na glavnom pretresu izjavio da je suzavac u „Bunker“ ubacio neki Nele, i da je „*treb'o biti ugušen*“²⁷³ nakon kraćeg vremena došao je Vlačo i otvorio vrata. Događaj sa suzavcem se desio za Bajram i Nele im je „čestitao“, Bajram i ubacio suzavac, svjedok Neleta nije poznavao, znao ga je po priči, Salkić mu je rekao za njega.

515. Svjedok Nijaz Salkić je, izjašnjavajući se o ponašanju Neleta prema njima zatvorenicima u logoru „Bunker“, izjavio da ga je Nele jedne prilike pitao da li mu je lijepo tu i da li ima da zapali, nakon što mu je svjedok rekao da nema cigarete on mu je prvo dao kutiju, a drugi put mu je dao nekoliko cigareta, da bi mu treći put kada je dolazio rekao „*baciću vam suzavac, a ja mu kažem nemcj Nele podušićemo se.*“²⁷⁴ Svjedok dalje navodi da se to sa suzavcem desilo (misli) oko 12.06.1992. godine, da su se rano popodne čule

²⁶⁸ Transkript sa glavnog pretresa od 06.02.2013. godine, strana 29: **Tužilac:** „... Jeste li imali priliku prije ubacivanja toga vicjeti da je tu prisutan Vlačo?“ **Svjedok:** „Prije ubacivanja nisam vidio.“

²⁶⁹ Zapisnik sa glavnog pretresa od 13.11.2013. godine, strana 16; **Sudija:** „Molim Vas, ovo kad je suzavac ubačen, kako se to završilo ustvari?“ **Svjedok:** „Završilo se tako da je kroz taj prozor dim odnosno gas izašao.“ **Sudija:** „Otvori li iko vrata?“ **Svjedok:** „Vratu su, eh, u pravu ste, u pravu ste. Vrata su otvorena kad je dobrim dijelom dim otišao odnosno gas otišao. Tačno, vrata su, otvorili su. Rekli su niko ne smije izaći.“ **Sudija:** „Ko?“ **Svjedok:** „Da li je neko od stražara, ne znam. Znači, neko je otvorio vrata, reko otvara vrata i kaže, otvorit ćemo vrata, nemcj da bi ko slučajno izašao. Tog detaja sam se, zaboravio, a sad sam ga se sjetio. Tačno je.“

²⁷⁰ Audio snimak sa glavnog pretresa od 05.02.2014. godine, 1h:28 minuta;

²⁷¹ Audio snimak sa glavnog pretresa od 05.02.2014. godine, 1h:29 minuta;

²⁷² Audio snimak sa glavnog pretresa od 05.02.2014. godine, 1h:41 minuta;

²⁷³ Audio snimak sa glavnog pretresa od 19.03.2014. godine, 21 minuta;

²⁷⁴ Transkript sa glavnog pretresa od 20.11.2013. godine, strana 33;

stope, koraci „i samo aha, evo vam, i ja sam samo vidio da je onaj počeo onaj dim suzavac“²⁷⁵, svi su počeli panično da vrište i da bježe tamo-vamo, svjedok je bio u puškarnici gdje je bio jedan mali otvor kako bi došao do zraka, a neki su ostali ležati „i onda u jednom momentu, u tvoj panici otvaraju se vrata, pravi se ona vajda promaja, počeo se taj suzavac, taj dim razilaziti. Mi smo plaći, vršiti... ali eto ... svi smo preživili.“²⁷⁶ Svjedok se ne sjeća ko je otvorio vrata od „Bunkera“ kako bi se izračilo.

516. Svjedok Alija Halilović je na ove okolnosti izjavio da im je Nele, koji nije bio stražar u zatvoru „Bunker“²⁷⁷, „ubacio onu dimnu bombu,... kako je ušla unutra, kad je ubacio tu dimnu bombu, ja sam svcje cebe ne četvero i na nos nabio. Nisi mog'o doći do prozora, 10 njih na prozoru visi glava. A 'vamo na vrata na smješ. I tako nakon jedno 5-6 minuta, koliko je trajalo, dolazi Vlačo Brane i kaže ima li neko da je crk'o“²⁷⁸, tada su im, oko 10 minuta, ostavili otvorena vrata od „Bunkera“.

517. Imajući u vidu, iskaze saslušanih svjedoka i uložene materijalne dokaze, na ove okolnosti za Sud ostaje nejasno na osnovu kojih dokaza/iskaza svjedoka Tužilaštvo izvodi zaključak i temelji optužbu da je osoba „Nele“, sa „znanjem i odobrenjem“ optuženog Vlače ubacio aktivirani suzavac, s obzirom da na, konkretno ove okolnosti, Tužilaštvo nije ni izvodilo dokaze niti je isto dokazivalo.

518. Naime, Tužilaštvo u završnim riječima navodi da se odgovornost optuženog Vlače za radnje „Neleta“, kojeg zaštićeni svjedok SV-7 identifikuje kao Nebojšu Lazića, temelji na činjenici da je Nele sa znanjem i odobrenjem optuženog često boravio u logoru, da je vrlo često fizički zlostavljao zatvorenike, što je optuženi odobravao, te da je to lice obavljao dužnost tjelohranitelja Joje Tintora sa kojim je optuženi blisko surađivao. Pored toga Tužilaštvo tvrdi da iz materijalnog dokaza T-320²⁷⁹ proizilazi da je navedeno lice bilo pripadnik SJB Vogošća.

519. Međutim, Vijeće na osnovu svih provedenih dokaza na ove okolnosti nije mogao, van svake razumne sumnje, izvesti zaključak da je „Nele“ uz znanje i odobrenje optuženog Vlače, kroz otvor na vratima, ubacio aktivirani suzavac a što je inkriminacija koja se optuženom stavlja na terete. Vijeće ne nalazi da činjenice, na kojim Tužilaštvo temelji tvrdnju o odgovornosti optuženog (da je Nele uz znanje optuženog boravio u prostorijama logora, da je fizički zlostavljao zatvorenike, obavljao poziciju tjelohranitelja Joje Tintora, sa kojim je optuženi bio blizak) potvrđuju tezu optužbe o znanju i odobrenju optuženog za radnje iz ove tačke optužnice.

520. Prije svega, Vijeće će se osvrnuti na činjenicu da Tužilaštvo nije dokazalo da je „Nele“, bio formalno pod „kontrolom“ optuženog Vlače, koji je u to vrijeme bio upravnik

²⁷⁵ Transkript sa glavnog pretresa od 20.11.2013. godine, strana 33;

²⁷⁶ Transkript sa glavnog pretresa od 20.11.2013. godine, strana 34;

²⁷⁷ Transkript sa glavnog pretresa od 27.02.2013. godine, strana 59; **Branilac:** „Nele, nije stražar u zatvoru?“, **Svjedok:** „Nije.“, **Branilac:** „Znate li išta više o tom Neletu, ko je, šta je?“ **Svjedok:** „Znam da nam je dimnu bombu ubacio unutra.“

²⁷⁸ Transkript sa glavnog pretresa od 27.02.2013. godine, strana 24;

²⁷⁹ **T- 320** – Ministarstvo unutrašnjih poslova, Srpska stanica milicije Vogošća, spisak pripadnika SM Vogošća koji su radili u MUP-u Sarajevo a 01.04.1992. godine pristupili Srpskom MUP-u, od 29.04.1992. godine;

logora „Bunker“. Naime, iz iskaza zaštićenog svjedoka „SV-7“²⁸⁰, Nele je bio „pratilac Tintora, kriminalac prjeratni i poratni“²⁸¹, „imao je zaledinu Jovana Tintora“, „stražari u „Bunkeru“ nisu ga mogli zaustaviti“²⁸². Pored toga iz iskaza ostalih saslušanih svjedoka – oštećenih, koji su se izjašnjavali o osobi koja je oko 12. juna 1992. godine ili na dan Bajrama, u prostorije „Bunkera“ ubacila i aktivirala suzavac, što je kod zatvorenika uzrokovalo paniku, strah, gušenje, a kod nekih i fizičke posljedice, proizilazi da se nije radilo o čuvaru iz logora „Bunker“, pa tako svjedok Asif Šehić misli da je suzavac bacio Nele, Jojin pratilac, Eset Muračević tvrdi da je „Nele Jovanović, policajac“, svjedoci Nijaz Salkić²⁸³ i Mirsad Prutina ističu da je „Nele, iz Srbije bio je ijelohranite.j Jcji Tintoru...“, dok svjedok Alija Halilović navodi da Nele nije bio stražar u zatvoru „Bunker“.

521. Optužba je poziciju „Neleta“ dokazivala i materijalnim dokazom T-320 – Dopis Ministarstva unutrašnjih poslova, Srpska stanica milicije Vogošća, spisak pripadnika SM Vogošća koji su radili u MUP-u Sarajevo a 01.04.1992. godine pristupili Srpskom MUP-u, od 29.04.1992. godine. Međutim, iako se pod rednim brojem 12. nalazi ime Lazić Nebojša, Sud ne nalazi da navedeni dokaz potvrđuje tezu optužbe da je Nele i u junu 1992. godine bio pripadnik SJB Vogošća, s obzirom da dokument datira iz aprila 1992. godine, pored toga Vijeće je imalo u vidu i iskaz zaštićenog svjedoka SV-7 koji navodi da je Nebojša Lazić, Nele: „*nikad nje bio radnik krim službe, ni policije. Jes' privođen u policiju kao kriminalac prije rata. Nikad radio nje.*“²⁸⁴

522. Isto tako, a vezano za tvrdnju optužbe da je Nele „uz znanje optuženog boravio u prostorijama logora“ Sud je imao u vidu i činjenicu da prostor oko logora „Bunker“ nije bio ograđen, odnosno da je istom mogao pristupiti ko je htio, bez znanja i odobrenja optuženog Branka Vlače, a kako to proizilazi iz iskaza zaštićenog svjedoka „SV-7“.²⁸⁵

523. Nadalje, Vijeće je cijenilo i iskaze saslušanih svjedoka optužbe koji su kritičnog dana bili u logoru „Bunker“ kada je bačen i aktiviran suzavac, te je iz istih zaključio da je, nasuprot tvrdnji optužbe da je Nele sa znanjem i odobrenjem optuženog ubacio aktivirani suzavac, čime je prouzrokovano gušenje i teške fizičke i psihičke traume zatvorenika, upravo optuženi svojim postupanjem tog dana, spriječio nastupanje daleko većih i težih posljedica po zatvorenike koji su bili zatvoreni u navedenom prostoru.

524. Naime, većina svjedoka, bez obzira da li tvrde da je suzavac ubacio Nele ili se ne izjašnjavaju o osobi koja je to uradila, navode da je optuženi nadugo nakon što je suzavac ubačen došao i otvorio vrata „Bunkera“ na koji način se prostorija prozračila a zatvorenici

²⁸⁰ Svjedok je od početka maja 1992. godine bio na poziciji službenika državne bezbjednosti, čije su prostorije bile u pansionu „Kontiki“;

²⁸¹ Transkript sa glavnog pretresa od 29.04.2014. godine, strana 15;

²⁸² Transkript sa glavnog pretresa od 29.04.2014. godine, strana 35;

²⁸³ Transkript sa glavnog pretresa od 20.11.2011.2013. godine, strana 32; svjedok na upit tužioca pojašnjava ko je Nele i kaže da je: „*sticajem okolnosti poznav'o, znao sam po nadimku o kome se radi, to je čovjek, kcji je doš'o iz Srbije, nosio ono od,jelo padobransko. Jednostavno, znači pcjavio se tu, kažu, pričali su da je Jcjin ijelohranite.j, ijelohranite.j Jcje, Jovana Tintora, kcji je mog'o da radi šta je hijeo*“

²⁸⁴ Transkript sa glavnog pretresa od 29.04.2014. godine, strana 44;

²⁸⁵ Transkript sa glavnog pretresa od 29.04.2014. godine, strana 36; svjedok navodi da su kasnije straže u „Bunkeru“ duplirane, pojačane te navodi da „*ne mereš ti duplirati to kad to nje ograđen prostor, nema ništa, moreš prići sa svih strana.*“

„došli do čistog vazduha“, pa tako svjedok Ekrem Piknjač navodi da je; „*dotrčao Vlačo Brane, otvorio vrata i psovao je ko to uradi*“, ove navode potvrđuju i svjedoci Asif Šehić koji kaže da je optuženi „*otvorio vrata, rek'o da ne smjemo nikuda izlaziti, da se provjetri, da napravi promahu*“; Eset Muračević navodi da se: „*vrlo brzo pojavio upravnik zatvora Branko Vlačo koji je otvorio taj prostor, da malo provjetri*“, a svjedok A.H. ističe da je; „.... *Vlačo doš'o, otvori, uš'o na vrata i rek'o ovim riječima, nemcj da pravite neku glupost, icete jedan po jedan, izađite i dole umjete se*“. Isto tvrde i svjedoci Fadil Medić koji je u jednom momentu čuo da se vrata otvaraju, saznao je da je Vlačo, upravnik zatvora, pitao „ko je to uradio“, kao i svjedoci Osman Hadžić i Alija Halilović koji ističu da je poslije ubačenog suzavca (nakon 5-6 minuta), došao Vlačo. Da se optuženi na vratima „Bunkera“ pojavio nakon kraćeg vremena tvrdi i svjedok Mirsad Prutina koji navodi da se optuženi Vlačo, pojavio 10-tak minuta nakon što je suzavac ubačen, tačnije „prošlo je onoliko vremena koliko mu je trebalo da dođe od mjesta gdje je sjedio do „Bunkera“, on je prema mišljenju svjedoka došao čim je o ovome obavješten.²⁸⁶

525. Prema tome, iz iskaza svjedoka Vijeće nije moglo izvesti zaključak da je optuženi „znao i odobrio“ navedene radnje „Neleta“, jer upravo saslušani svjedoci, kao ni materijalni dokazi ne potvrđuju navode iz ove tačke optužnice, iz kojih razloga je Vijeće u nedostatku drugih dokaza na ove okolnosti, optuženog oslobodio odgovornosti da je počinio radnje opisane u ovoj tački optužnice.

(c) Tačka I.7 Optužnice

526. Optuženi Branko Vlačo je, također, oslobođen od optužbe da je u toku mjeseca juna kao upravnik zatočeničkog logora „Bunker“ u Vogošći, nakon pogibije Radić Borislava, u mjestu Ljubina, opština Ilijaš na prostoru između borbenih linija Armije BiH i VRS u blizini kafane „Ranč“, odredio zatvorenike Pandžić Begu, Išerić Fikreta, Muharemović Ekrema, Muharemović Numku, Muharemović Zejnila, Pandžić Mensuda i Mujanović Ibru, koji su odvedeni na navedeno mjesto sa zadatkom da izvuku tijela Radić Bore i vojnika iz njegove pratnje, kojom operacijom je rukovodio Špirić Nebojša, njegov zamjenik na način da su povezali zatvorenike liscama i kanapama i tako napravljeni živi štit od zatvorenika isturali ispred sebe prema linijama Armije BiH, pa su tako došli do tijela Radić Borislava i drugih vojnika i izvukli ih van borbene zone, izlažući ove zatvorenike teškim psihičkim patnjama zbog straha za vlastiti život;

527. Na ove okolnosti saslušani su svjedoci Fikret Išerić, Ibro Mujanović, Hata Balešić, Eset Muračević, Nijaz Salkić, A.H. i zaštićeni svjedok „SV-7“.

528. Svjedok Fikret Išerić je na glavnom pretresu izjavio da je tokom zatočenja u „Bunkeru“, bio angažovan na izvlačenju poginulog Bore Radića i drugih vojnika. Naime, taj dan su tražili dobrovoljce za rad, i svjedok se sam prijavio, iako tada nije znao šta će se raditi. Mrtve su izvlačili u mjestu Ljubina, prema Olovu. Svjedok se sjeća da su njega i još četvoricu ili petoricu vezali liscama i žicama, vjerovatno da ne bi pobjegli, i tom prilikom su saznali da je Boro Radić ubijen. Kada su ih vezali svjedok vidi ljude koje je poznavao

²⁸⁶ Audio snimak sa glavnog pretresa od 05.02.2014. godine, 1h:41 minuta;

onako facom „... al' znao sam da je bio tu Špirić Nebojša“²⁸⁷ koji je prema mišljenju svjedoka u „Bunkeru“ bio šef stražara ili tako nešto, te dodaje „Špirić nam je objašnjav'o, i kad su nas vezali eto ide se da se izvuku neki poginuli... I onda kad smo došli, gcje je Ljubina gcje je to mjesto, znam da su svi ti vcjnici otišli okolo sa strana, da smo mi, nas petorica sredinom išli...“²⁸⁸ a iza njih je išao Nebojša Špirić, naoružan. Oni se tako kreću cestom, koja vodi od Semizovca prema Olovu, svjedok misli da je Špirić cijelo vrijeme išao iza njih. U mjestu Ljubinja nalaze četvoricu pognulih vojnika, ali među njima nije bio Boro Radić. Tom prilikom nije bilo pucnjave. Špirić im je rekao da te vojnike stave u kombi, a nakon što su to uradili, došao je vozač koji ih je, skupa s mrtvim vojnicima, vratio na mjesto gdje je bila okupljena vojska, nakon čega su oni drugim vozilom vraćeni u „Bunker“, time je njihov zadatak bio završen. Na upit ko ih proziva da idu na ovaj rad, svjedok odgovara „... ne znam imena, bila su dva vcjnika kcja sam poznavao onako, a po imenima ne znam stvarno.“²⁸⁹ Svjedok inače navodi u svom iskazu da mu je poznato da je upravnik zatvora „Bunker“ bio Branko Vlačo, viđao ga je kod „Sonje“ u „Bunkeru“.

529. Isto tako, svjedok Ibro Mujanović, je izjavio da je, na glavnom putu prema Srednjem, išao da izvlači poginulog vojnika Republike Srpske, Boru Radića. Svjedok se sjeća da su ih uveče izvlačili iz auta, nastradali su tako što su sletili u rijeku, bili su ubijeni, tada nije bilo borbenih dejstava. Svjedoka i ostalih 5 – 6 ljudi, koji su bili s njim, su autom doveli do tog mjesta dok su oni stajali na putu i „... gledali da neće odakle ko pucati, a mi da izvlačimo tijelo“²⁹⁰. Dakle njih oko 5, nije siguran koliko ih je tačno bilo, su ih izvlačili iz potoka, svjedok i ostali nisu bili vezani jedan za drugog. Svjedok navodi da, kada su išli da izvlače Radića, nigdje u blizini nije vidio upravnika Vlaču.²⁹¹

530. Hata Balešić, je također svjedočila o tome da se sjeća da je izvjesni Boro Radić poginuo, ne sjeća se ko je on bio, pretpostavlja da je bio u srpskoj vojsci, te kako je njen suprug, koji je također bio zatočen u logoru „Bunker“, zajedno sa još tri ili četiri osobe, išao, privezan kanapom za druge, da izvlači Borine ljude „I tako su otišli. Mcj muž je isto neki kanap ovuda im'o, sve mu je bila ovuda modra ruka. Kad su došli svi su požutili od straha“²⁹² ona ne zna šta se tačno dešavalo prilikom izvlačenja.

531. Svjedok Eset Muračević je izjavio da prije nego je prebačen u logor „Planjina kuća“ (11.08.1992. godine) u „Bunker“ doveden Hamid Šišić, od kojeg svjedok saznaje da je 19.07.1992. godine, upravnik zatvora, Branko Vlačo, odveo jednu ekipu koju je uključio sa Nebojšom Špirom u izvlačenje tijela poginulog Bore Radića. Prema izjavi svjedoka to je bio prvi put da je, dio zatvorenika, korišten kao živi štit, to se desilo negdje na putu Srednje kod neke kafane.

532. Odbrana optuženog Branka Vlače je osporavala iskaz ovog svjedoka navodeći da je svjedok, tri mjeseca nakon izlaska iz zatočeništva, tačnije 26.12.1992. godine, dao izjavu ovlaštenim službenim licima CSB Sarajevo-Sektor SDB (svjedok je na glavnom

²⁸⁷ Transkript sa glavnog pretresa od 05.06.2013. godine, strana 18;

²⁸⁸ Transkript sa glavnog pretresa od 05.06.2013. godine, strana 19;

²⁸⁹ Transkript sa glavnog pretresa od 05.06.2013. godine, strana 18;

²⁹⁰ Transkript sa glavnog pretresa od 10.04.2013. godine, strana 33;

²⁹¹ Transkript sa glavnog pretresa od 10.04.2013. godine, strana 33-34;

²⁹² Transkript sa glavnog pretresa od 28.08.2013. godine, strana 31;

pretresu potvrdio potpis na istoj), u kojoj je izjavio da su zarobljenici iz Svraka prvi put korišteni u živom štitu prilikom izvlačenja tijela Bore Radića, s tim da svjedok u navedenoj izjavi ne spominje optuženog Branku Vlaču, nego navodi da je tada Nebojša Špirić odveo zatvorenike Begu Pandžića, Ifeta Išerića, Ekrema Muharemovića, Hujku Muharemovića. Izjašnjavajući se na navedenu razliku u iskazu svjedok navodi da se sjeća da je to izjavio i dodaje: „*vidite, da neko ode, iz logora, nje mog'o otić bez znarja upravnika zatvorenika*“²⁹³. Odbrana naglašava da se, u tom slučaju radi o pretpostavci svjedoka, te na poseban upit odbrane izjavljuje da je: „*Špirić bio direktno vođa te grupe na terenu*“²⁹⁴, te da: „*Branko Vlačo nje bio na licu mjesta kod kafane „Ranč“, ali je Branko Vlačo dopustio da izađu ti ljudi.*“²⁹⁵

533. Na upit Suda, da li je svjedok ovo lično vidio, jer je očito da svjedok miješa ono što je vidio i ono što je čuo od drugih zarobljenika, svjedok izjavljuje da on nije vidio optuženog Vlaču da izvodi zatvorenike.

534. Svjedok A.H. je na glavnom pretresu izjavio da je, kada je Boro Radić poginuo, Branko Vlačo odredio, odnosno „uzeo“ ljude iz Nahoreva, jer se plašio da ne poginu ljudi iz Semizovca.

535. I zaštićeni svjedok „SV-7“ je svjedočio na okolnosti da je u julu 1992. godine, u Ljubini, poginuo Boro Radić, svjedok je bio u Semizovcu kad su komandi Semizovačkog bataljona dojavili da je napadnut neki kombi i da ima ranjenih i poginulih. Nakon nekih 10 minuta, Boro je sa svojom jedinicom krenuo prema Srednjem, prema Ljubini, i tada je poginuo „*ja kol'ko znam da je njega izvuk'o Špirić Nebojša. On je prvi izašao na lice mjesta i njega izvuk'o.*“²⁹⁶ Svjedok ne zna da li je Špirić, u Ljubinu, otišao sam, ili je poveo nekoga sa sobom „*ja nisam vidio Špiru kad je proš'o, samo znam da ga je dovuk'o Špiro u dom zdravja.*“²⁹⁷

536. Svjedok Nijaz Salkić je na ove okolnosti izjavio da im je za pogibiju Bore Radića rekao Špirić Nebojša, koji je dolazio u logor „Bunker“ ali svjedok ne zna koja je bila njegova uloga u tome. Kako svjedok navodi Špirić je izveo svjedoka vani i rekao mu je da je Boro ubijen, da je poginuo, nakon čega je ponovo vraćen u „Bunker“. Svjedok misli da je ovo bilo u julu mjesecu „*znam da su stražari tražili ljude kcji će negdje ići. Znam da je među njima bio ovaj Medić Fadil, ... kad su se vratili pričali su kako su išli gore da izvlače to auto. Navodno da je to auto u kcjem je pogin'o Boro Radić.*“²⁹⁸ Oni su išli prema Ljubini.

537. Analizirajući ovu tačku optužnice Vijeće konstatuje da se optuženom Branku Vlači na teret stavlja da je „odredio“ zatvorenike, koji su odvedeni sa zadatkom da izvuku tijela Radić Bore i vojnika iz njegove pratnje, kojom operacijom je rukovodio Špirić Nebojša, njegov zamjenik.

²⁹³ Transkript sa glavnog pretresa od 13.02.2013. godine, strana 25;

²⁹⁴ Transkript sa glavnog pretresa od 13.02.2013. godine, strana 25-26;

²⁹⁵ Transkript sa glavnog pretresa od 13.02.2013. godine, strana 26;

²⁹⁶ Transkript sa glavnog pretresa od 29.04.2014. godine, strana 67;

²⁹⁷ Transkript sa glavnog pretresa od 29.04.2014. godine, strana 67;

²⁹⁸ Zapisnik sa glavnog pretresa od 20.11.2013. godine, strana 36;

538. Međutim, iz iskaza saslušanih svjedoka, koji su svjedočili na ove okolnosti, Vijeće nije moglo uopšte da utvrdi da je optuženi Branko Vlačo počinio radnje koje mu se navedenom tačkom stavljaju na teret, jer navedeno nije potvrdio niti jedan od saslušanih svjedoka, zbog čega se Vijeće s pravom pita na osnovu kojih dokaza, subjektivnih ili materijalnih, optužba zasniva navedenu tvrdnju i izvlači zaključak o krivičnoj odgovornosti optuženog.

539. Naime, svjedoci koji su bili direktno uključeni u ovu akciju, Fikret Išerić i Ibro Mujanović, a koji inače poznaju optuženog Branka Vlaču, ne spominju da ih je optuženi Vlačo odredio za ovaj zadatak. Tačnije, svjedok Išerić jasno i nedvosmisleno navodi da je tokom akcije bio prisutan i istom rukovodio Nebojša Špirić (*„kada su im vezali ruke vidio je jube kcje je poznavao onako facom, ali je znao da je Špirić Nebcjša bio tu“*, *„Špirić nam je objašnjav'o, kad su nas vezali eto ide se da se izvuku neki poginuli“*, *„iza njih je išao Nebcjša Špirić, naoružan“* itd) dok na upit ko ih određuje/proziva da idu na izvlačenje ljudi, svjedok, ne navodi da je to učinio Vlačo nego kaže: *„... ne znam imena, bila su dva vcjnika kcja sam poznavao onako, a po imenima ne znam stvarno“*, dok je svjedok Ibro Mujanović, iako u iskazu ne spominje Nebojšu Radića, isključiv u tvrdnji da, kada su išli da izvlače Radića, nigdje u blizini nije vidio upravnika Vlaču. Tvrdnje ovih svjedoka da Vlačo nije osoba koja ih je odredila za ovu akciju, proizilazi i iz iskaza svjedoka Nijaza Salkića koji navodi da su neki stražari tražili ljude koji će negdje ići, te da su kada su se vratili pričali da su išli da izvlače auto u kojem je poginuo Boro Radić.

540. Pored toga, svjedok Fikret Išerić navodi da se na navedene poslove dobrovoljno javio, da su njih četvoricu ili petoricu vezali jedno za drugog kako ne bi pobijegli, i da na samom mjestu događaja nije bilo pucnjave, dok Ibro Mujanović tvrdi da te prilike nisu bili vezani jedan za drugoga, kao i da na području Ljubine, taj dan, nije bilo borbenih aktivnosti.

541. Da je u „akciji“ koju tretira ova tačka optužnice, bio angažovan Nikola Špirić, proizilazi kako iz iskaza svjedoka Fikreta Išerića, koji njegovu ulogu detaljno opisuje, tako i iskaza zaštićenog svjedoka „SV-7“ koji navodi da je Boru izvukao: *Špirić Nebcjša...on je prvi izašao na lice rjesta i rjega izvuk'o....znam da ga je dovuk'o Špiro u dom zdrav'ja“*, dok svjedok Nijaz Salkića navodi da je njemu i Mirsadu, Špirić Nebojša rekao za pogibiju Bore Radića.

542. Vijeće je cijenilo i iskaz svjedoka Hate Balešić koja, o navedenim događajima, ima samo posredna saznanja, te ni u kakvom kontekstu, ne spominje optuženog Branka Vlaču. Isto tako, Vijeće je imalo u vidu i iskaz svjedoka Eseta Muračevića, koji također ima samo posredna saznanja o navedenom događaju, a koji najprije tvrdi da je optuženi Branko Vlačo odredio ljude koji su odvedeni u „akciju“ izvlačenja tijela Bore Radića, ali se iz njegovog iskaza može zaključiti da se radi o pretpostavci svjedoka koja se zasniva isključivo na saznanju da je optuženi tada bio upravnik logora te da niko od zatvorenika *„n,je mog'o otić bez znar'ja upravnika zatvorenika“*, dok na kraju svjedočenja, na upit Suda

da pojasni ovu tvrdnju, izjavljuje „Ja nisam vidio lično da je ove zatvorenike izveo Branko Vlačo“²⁹⁹

543. Isti je slučaj i sa iskazom svjedoka A.H. koji, također nije bio angažovan u pomenutoj akciji. Naime, ovaj svjedok navodi da je Vlačo odredio zarobljene za izvlačenje tijela Bore Radića. Međutim, iz iskaza ovog svjedoka Vijeće nije moglo zaključiti da li svjedok govori o istom događaju koji tretira i optužnica, kao i na osnovu čega svjedok zasniva ovu tvrdnju, da li se radi o nečemu što svjedok pretpostavlja, činjenici koju je saznao od drugih ili se eventualno radi o nečemu što je sam vidio?!. Kako se svjedok nije detaljnije izjašnjavao na navedene okolnosti, niti je od strane optužbe bio pitan, to Vijeće ovaj iskaz nije moglo prihvatiti i na, samo iskazu ovog svjedoka, s obzirom da tvrdnju ovog svjedoka ne potvrđuju ostali izvedeni dokazi, zasnovati eventualno osuđujuću presudu za navedenu tačku.

544. Kako Tužilaštvo, na kojem je teret dokazivanja, na ove okolnosti nije izvodilo druge dokaze, niti saslušavalo druge svjedoke (konkretno svjedoka Zejnila Muharemovića, učesnika događaja, koji je optužnicom predložen kao svjedok), a koji bi eventualno mogli potvrditi navode iz ove tačke optužnice, na osnovu iskaza navedenih svjedoka, Vijeće nije moglo, van razumne sumnje, utvrditi krivičnu odgovornost optuženog Branka Vlače za događaje opisane u ovoj tački optužnice, iz kojih razloga je i donio odluku kojom se optuženi oslobađa od optužbe za istu.

(d) Tačka II.7 Optužnice

545. Nadalje, Vijeće je, u nedostatku dokaza, oslobodio odgovornosti optuženog Branka Vlaču da je u svojstvu upravnika zatvora za civile „Planjina kuća“ dana 9. oktobra 1992. godine odredio zatvorenike Dovadžija Saliha, Šehić Husniju, Hujić Šabana, Šehić Mirsada i Šehić Izeta da na brdu Žuč, sa prostora između borbenih linija izvuku granate iz tenka VRS koji se tu zaglavio dan ranije, kojom prilikom je Dovadžija Salih pogođen i od tada se vodi kao nestala osoba, a Šehić Husnija je teško ranjen.

546. Na ove okolnosti saslušani su svjedoci optužbe i to Husnija Šehić, Izet Šehić, Bego Selimović i Mirsad Šehić.

547. Svjedok Husnija Šehić je na glavnom pretresu izjavio da ih je 09.10.1992. godine ispred „Planjine kuće“ neki čuvar odredio da idu na Žuč³⁰⁰ nije siguran da je upravnik bio tu³⁰¹, tada ih je krenulo 10-15. Kada su došli na Žuč, Minja (svjedok ne zna kako se ta osoba zove) koji je po svjedokovom mišljenju bio tu glavni, im je rekao da oni koji su jučer nosili hranu danas imaju drugi posao, pitao je svakog pojedinačno šta su bili u armiji,

²⁹⁹ Transkript sa glavnog pretresa od 13.02.2013. godine, strana 26;

³⁰⁰ Transkript sa glavnog pretresa od 10.04.2013. godine, strana 58: **Tužilac:** „Ko Vas je odredio da idete sutradan, sjećate li se?“ **Svjedok:** „Ma, neki je čuv..., čuvar.... „

³⁰¹ Transkript sa glavnog pretresa od 10.04.2013. godine, strana 70-71: **Sudija:** „A, možete li mi sad reći, sjećate li se, to kada ste gore išli da izvlačite granate iz tenka, ujutro ko je Vas odredio da idete gore na Žuč ili ste se sami javili, šta je bilo, možete li nam?“ **Svjedok:** „Ne znam, da li je bio upravnik da li, ne bi' Vam mog'o a gori su nas drugi, gori kad smo došli onda je doš'o Mirja, ja mislim da je on bio glavni za Žuč ...“

svjedok mu je odgovorio da je on bio artiljerac na topu, on mu je odgovorio „dobro. Idemo razoružati tenk. Ti pošto si bio artiljerac urjećeš tenk da razoružaš. Ti ćeš vaditi granate...., on će nositi u šumu, a iz šume ovaj Šaban Hujčić i jedan s Vrarjka, oni će nositi nazad gore“³⁰². Svjedok je krenuo prema tenku, međutim u međuvremenu je zapucalo sa položaja Armije BiH i svjedok je ranjen, pogođen je gelerima u lijevu stranu noge, u grudni koš i lakat, tako da se svjedok povukao nazad odakle je i krenuo. Svjedok navodi da je tog dana povrijeđen i Salih Dovadžija, on je isto bio sa svjedokom u ovoj grupi na tenku. Pored njih dvojice tu je bio i Šaban Hujčić, koji je poginuo 1993 ili 1995. godine, njega je Minja poslao da iznese ranjenog Saliha Dovadžiju. Svjedok navodi da na Žuči nije bilo nikoga od stražara koji su ih čuvali u „Planjinoj kući“.

548. Izet Šehić je na glavnom pretresu svjedočio o tome da je, jedne prilike kada je bio u živom štitu, na brdu Žuč, bio prisutan kada im je naređeno da za tenk sjeku šumu. Tenk je izašao na Orlić, i kako je padala kiša bilo je klizavo, tenk je ispalio granatu i sletio dalje, vojska je pobjegla a tenk je nastavio raditi u Ugorskom u međuzoni, gdje su već bile snage BiH „onda je naređen je da idemo .. pošto je bilo granata i municije u njemu, da idemo i da to uzmemo, Dragan Damjanović nas je poveo da to uzmemo“³⁰³ svjedok navodi da je on tada već bio na Žuči. Krenuli su i došli su blizu tenka, ali je RB Armije zapucao na njih i oni su se vratili „Husnija Šehić je tada ranjen dobro i onda su još sutradan pokušavali ali nisu mogli.“³⁰⁴ Husniju su tada iznijeli, on je teško ranjen i sada je invalid, svjedok misli da je tada Dovadžija poginuo.

549. U odnosu na ovu tačku iskaz je dao i svjedok Bego Selimović koji je izjavio da je u oktobru mjesecu 1992. godine izveden iz „Planjine kuće“ kada je imao „situaciju“ sa tenkom, koji je greškom prešao preko tri rova VRS koja je svjedok kopao. Svjedoku je Srećko Janković rekao da ide na taj tenk i da javi da ne gaze po njihovim rovovima nego po rovovima armije BiH, jer je tu bila međuzona, što je svjedok i učinio. Međutim, tenk je nastavio ići dalje, zaustavio se pored neke šljivu i on ga više ne vidi. Svjedoku je poznato, rekli su mu zatvorenici koji su bili angažovani, da su Husnija Šehić i Dovadžija Salih, sutradan određeni da idu izvaditi mine, odnosno granate iz tenka. Nakon toga, Husnija je vraćen nazad u zatvor ali Saliha nije bilo, navodno je, kada su oni prišli tenku da izvade granatu, pukao tromblon u tenku, i Husnija je ranjen a za Saliha Dovadžiju su mu rekli da je isto tako ranjen u stomak, te da je odvezen na liječenje, ne zna šta je dalje bilo s njim. Husnija je preživio, i on je tada isto bio ranjen po glavi, rukama i nogama.

550. Svjedok Mirsad Šehić koji je u „Planjinoj kući“ bio zatočen od jula do 24.10.1992. godine, navodi da je upravnik ovog logora bio Branko Vlačo koji je većinom određivao ko će ići na radove, njegov zamjenik je bio Špiro, međutim, kako svjedok navodi dešavalo se da su na radove odvođeni i bez njegovog prisustva „dolazili su,... pojedini Srbi, kcja ne znam imena i odvede jednostavno iude bez ičjeg pitarja...“³⁰⁵ Svjedok je tokom davanja iskaza svjedočio o tome da je i on, kao i ostali zarobljenici, bio angažovan na radovima (išli su na kopanje rovova, u živi štit, u sječu drva, kupili su sjeno itd.) na raznim lokacijama (u

³⁰² Transkript sa glavnog pretresa od 10.04.2013. godine, strana 58;

³⁰³ Audio zapis sa glavnog pretresa od 15.01.2014. godine 19 minuta;

³⁰⁴ Audio zapis sa glavnog pretresa od 15.01.2014. godine 20 minuta;

³⁰⁵ Transkript sa glavnog pretresa od 24.04.2013. godine, strana 13;

Misoču, u Gornju Bisoču, u Podlugove, u Goru gdje bila srpska linija, u Vogošću, u Donju Vogošću, na Žuči), međutim svjedok nije svjedočio da je lično on bio angažovan da sa prostora između borbenih linija izvlači granate iz tenka VRS koji se tu zaglavio dan ranije, a kako je to opisano ovom tačkom optužnice.

551. Dakle, niti jedan od saslušanih svjedoka Tužilaštva, prije svega svjedoci Husnija Šehić i Izet Šehić, koji su direktni učesnici ovih događaja ne potvrđuju navode iz ove tačke optužnice. Oba svjedoka su saglasni u izjavam da su na ovim poslovima određeni i angažovni od strane drugih lica, konkretno svjedok Husnija Šehić navodi da ih je na ove poslove odredio neki čuvar i da nije siguran da je tu tada bio optuženi Vlačo, dok iz iskaza Izeta Šehića proizilazi da ih je na ove poslove odredio Dragan Damjanović. Svjedok Bego Selimovića, koji nije direktno učestvovao u navedenim događajima, odnosno svjedok je na Žuči bio dan ranije kada je tenk „pregazio“ rove i zaustavio se pored neke šljive, navodi da mu je poznato da su sutradan angažovani Husnija Šehić i Dovadžija Salih, te da su obojica te prilike ranjeni.

552. Dakle, na osnovu iskaza ovih svjedoka Vijeće nije moglo zaključiti ništa, a kako Tužilaštvo na ove okolnosti nije izvodilo druge dokaze, niti saslušavalo druge svjedoke, to je Vijeće i donijelo odluku kojom se optuženi Branko Vlačo oslobađa od optužbe za navedene radnje.

XIII. ODBIJAJUĆA PRESUDA

553. Tužilaštvo BiH je Optužnicom broj T 20 0 KTRZ 0002563 05 od 05.10.2012 godine, optuženog Branka Vlaču teretilo i za izvršenje krivično pravnih radnji, opisanih pod tačkama I-6 i II-1, navedene optužnice.

554. Međutim, dana 29.04.2014. godine, Tužilaštvo BiH je na nastavku galvnog pretresa, odustalo od navedenih tačaka optužnice.

555. Imajući u vidu navedeno, Sud je na osnovu člana 283. tačka b) ZKP BiH, u odnosu na optuženog Branka Vlaču za navedene tačke optužnice, donio odbijajuću presudu, s obzirom da je postupajući tužilac od započinjanja pa do završetka glavnog pretresa odustao od optužbe.

XIV. ODLUKA O TROŠKOVIMA POSTUPKA

556. S obzirom da je optuženi Branko Vlačo po pojedinim tačkama oglašen krivim, isti se, u skladu sa članom 188. stav 1. ZKP BiH obavezuje naknaditi troškove krivičnog postupka u iznosu od 300,00 KM, na ime sudskog paušala, a sve u roku od 30 dana od dana pravomoćnosti presude.

557. U skladu sa odredbom člana 188. stav 2. ZKP BIH, troškovi krivičnog postupka u odnosu na oslobađajući kao i dio presude kojim se optužba odbija, padaju na teret budžetskih sredstava Suda.

XV. ODLUKA O IMOVINSKO PRAVNIM

ZAHTJEVIMA

558. Primjenom odredbi člana 198. stav 2. i 3. ZKP-a BiH, Sud oštećene, radi ostvarivanja imovinskopravnog zahtjeva, upućuje na parnicu, s obzirom da podaci prikupljeni u toku ovog postupka nisu Vijeću pružili pouzdan osnov za potpuno ili djelimično dosuđenje, pa bi utvrđivanje visine imovinsko pravnog zahtjeva predstavljalo nepotrebno odugovlačenje predmetnog postupka.

ZAPISNIČAR
Pravni savjetnik

Amra Hodžić- Zećo

PREDSJEDNIK VIJEĆA
SUDIJA

Minka Kreho

POUKA O PRAVNOM LIJEKU: Protiv ove presude stranke i branioci mogu izjaviti žalbu vijeću Apelacionog odjeljenja Suda u roku od 15 (petnaest) dana od dana prijema pismenog otpravka presude.

U skladu sa odredbom člana 293. stav 4. ZKP BiH oštećeni presudu mogu pobijati žalbom, samo u dijelu koji se odnosi na odluku Suda o troškovima krivičnog postupka i odluku o imovinsko pravnom zahtjevu.

*Žalba se podnosi ovom Sudu u dovoljnom broju primjeraka.

I. ANEKS 1- DOKAZI

A. DATUMI SVJEDOČENJA SASLUŠANIH SVJEDOKA TUŽILAŠTVA BIH

Red. br.	Svjedok	Datum svjedočenja	Napomena
1	Eset Muračević	06.02.2013. godine 13.02.2013. godine	
2	Halil Udvinčić	13.02.2013. godine	
3	A.H.	20.02.2013.godine	
4	Alija Halilović	27.02.2013. godine	
5	Zaštićeni svjedok "A"	27.03.2013. godine	Mjere zaštite dodijeljene 27.03.2013. godine
6	Asif Šehić	03.04.2013. godine	
7	Ibro Mujanović	10.04.2013. godine	
8	Husnija Šehić	10.04.2013. godine	
9	Sabahudin Šehić	17.04.2013. godine	
10	Mirsad Šehić	24.04.2013. godine	
11	Selver Šehić	24.04.2013. godine	
12	Rašid Hodžić	08.05.2013. godine	
13	Fikret Išerić	05.06.2013. godine	
14	Mensur Pandžić	05.06.2013. godine	
15	Muhamed Ruhotina	12.06.2013. godine	

		26.06.2013. godine	
16	Esad Šehić	26.06.2013. godine	
17	Halid Masnopita	26.06.2013. godine	
18	Enver Durmo i	10.07.2013. godine	
19	Bego Selimović	10.07.2013. godine	
20	Suljo Durić	17.07.2013. godine	
21	Fadil Medić	17.07.2013. godine	
22	Zaštićeni svjedok" W"	21.08.2013. godine 28.08.2013. godine	Mjere zaštite dodijeljene 21.08.2013. godine
23	Hata Balešić	28.08.2013. godine	
24	Armin Balešić	28.08.2013. godine	
25	Hikmet Brkić	04.09.2013. godine	
26	Mustafa Dervišević	11.09.2013. godine	
27	Mirsad Piknjač	11.09.2013. godine	
28	Hasib Prutina	18.09.2013. godine	
29	Osman Tiro	18.09.2013. godine	
30	Hilmo Šehić	25.09.2013. godine	
31	Zijad Avdibegović	09.10.2013. godine	
32	Ifet Handžić	30.10.2013. godine	
33	Hajrudin Šehić	30.10.2013. godine	
34	Nezir Šehić	30.10.2013. godine	
35	Ekrem Piknjač	06.11.2013. godine	
36	Suvad Kršo	06.11.2013. godine	
37	Kasim Softić	06.11.2013. godine	
38	Mensur Šahbegović	13.11.2013. godine	
39	Osman Đogić	13.11.2013. godine	
40	Nijaz Salkić	20.11.2013. godine	
41	Ferid Čutura	20.11.2013. godine	
42	Zaštićeni svjedok "SV3"	20.11.2013. godine	Mjere zaštite dodijeljene 20.11.2013. godine
43	Asim Šehić	11.12.2013. godine	
44	Hazim Durmo	11.12.2013. godine	
45	Nebojša Berović	16.12.2013. godine	
46	Kasim Sejdić	23.12.2013. godine	
47	Mehrudin Hadžalić	23.12.2013. godine	
48	Refik Šehić	15.01.2014. godine	
49	Izet (Huse) Šehić	15.01.2013. godine	
50	Fuad Bajraktarević	22.01.2013. godine	
51	Mile Renovica	22.01.2013. godine	
52	Meho Osmanović	22.01.2013. godine	
53	Mirsad Prutina	05.02.2014. godine	
54	Safet Borčak	05.02.2014. godine	
55	Nenad Kerović	05.02.2014. godine	

56	Vještak Hamza Žujo	12.03.2014. godine	
57	Osman Hadžić	19.03.2104. godine	
58	Zaštićeni svjedok "SV-7"	29.04.2014. godine	Mjere zaštite dodijeljene 29.04.2014. godine

B. LISTA ULOŽENIH MATERIJALNIH DOKAZA TUŽILAŠTVA BIH

- T-1** Dokument Srpske Republike BiH Ministarstvo Pravde Sarajevo 21.07.1992. godine rješenje za Vlača Branka
- T-2** MUP Romanijsko Brčanski od 21.10.1992. godine
- T-3** Akt MUPA od 31.10.1992. godine, zabilješka da su na sastanku odlučili da se ne prihvati promjena načelnika SJB
- T-4** Akt Ministarstva pravde od 21.07.1992. godine, Rješenje kojim se Špirić Nebojša raspoređuje na radno mjesto komandira straže
- T-5** Odluka koju je donio predsjednik Srpske Republike BiH o osnivanju KPZ-ova
- T-6** Akt Ministarstva pravde od 01.05.1992. godine
- T-7** Naredba Kriznog štaba po kojoj se nalaže da se Vesaković Željki motel Kontiki određuje za potrebe SJB
- T-8** Akt informativne službe Kriznog štaba
- T-9** Akt Srpske Republike BiH od 11.05.1992. godine
- T-10** Službeni glasnik Republike Srpske broj 22
- T-11** Pismo srpske opštine Vogošća od 14.05.1992. godine, naredba Jovana Tintora (ručno pisana)
- T-12** Zaključci sa sastanka Kriznog štaba Srpske opštine Vogošća održane 16.05.1992. godine
- T-13** Naredba Kriznog štaba sa sjednice od 20.05.1992. godine, u potpisu Jovan Tintor
- T-14** Spisak zarobljenih lica muslimanske nacionalnosti sa teritorije opštine Vogošća koji su ponuđeni za razmjenu od 21.05.1992. godine
- T-15** Dozvola Kriznog štaba sa sjednice održane 22.05.1992. godine, odnosi se na Šuman Emu, Šuman Safeta i Kando Envera da mogu otputovati u Visoko
- T-16** Uputstvo od 23.05.1992. godine o opštoj vojnoj mobilizaciji lica srpske nacionalnosti
- T-17** Dozvola od 26.05.1992. godine Kriznog štaba srpske opštine Vogošća
- T-18** Naredba Kriznog štaba srpske opštine Vogošća od 26.05.1992. godine kojom se naređuje upravniku zatvora da iz zatvora pusti 154 lica
- T-19** Spisak radnika milicije aktivnog i rezervnog sastava od 28.05.1992. godine
- T-20** Naredba Kriznog štaba srpske opštine Vogošća kojom su regulisana pravila izdavanja i tankiranja vozila naftnim derivatima
- T-21** Odluka o obrazovanju ratnog predsjedništva, u potpisu Radovan Karadžić, br. 3/92 i 6/92 (03303369 i 03303370)
- T-22** Naredba Centralne komisije za razmjenu zarobljenih lica broj:02-3/14 od 06. juna 1992. godine, u vezi obezbjeđenja objekata u kojima su smješteni ratni zarobljenici, RR (01246748 i 01246749)
- T-23** Službeni glasnik Srpskog naroda u BiH, broj 9, subota 13. juna 1992. godine
- T-24** Odluka Ratnog povjereništva Srpske opštine Vogošća, broj 04-10/92 od 18.06.1992. godine kojom se uvodi radna obaveza za sve građane (03303374)

- T-25** Obavjest Ministarstva pravde SR BiH, broj: 01-101/92, od 23.6.1992. godine, o pohranjivanju oduzetih stvari i dokumenata od lica koja su lišena slobode
- T-26** Akt dr. Nikole Poplašena, Republičkog povjerenika za Ratno Predsjedništvo, broj 24.06.1992. godine u vezi obezbjeđenja realizacije nabrojanih inicijativa (02000630)
- T-27** Odluka Ratnog predsjedništva SR BiH, broj:01-25/92, od 24.06.1992. godine, (03303291)
- T-28** Rješenje Ministarstva pravde SR BiH br. 01-110/92. godine o osnivanju odjeljenja za pritvor u Vogošći (03456337)
- T-29** Službeni glasnik, broj 10, str. 348, od 30. juna 1992. godine,
- T-30** Službeni glasnik Srpskog naroda u BiH, broj 9. str.335, od 13.juna 1992. godine, (01139096, 01139097 i 01139098)
- T-31** Bilten 04.07.1992. godine od Odjeljenja zatvora broj: 5/91, od 4.07.1992. godine(02977498)
- T-32** Evidencija Odjeljenja zatvora Srpske opštine Vogošća, broj: 5/92, od 4.07.1992. godine
- T-33** Bilten dana 04.07.1992. godine od Odjeljenja zatvora Srpske opštine Vogošća, broj: 2/92, od 05.07.1992. godine (02977496)
- T-34** Evidencija o zatvorenim licima, Odjeljenje zatvora Srpske opštine Vogošća, broj: 3/92, od 05.07.1992. godine
- T-35** Molba Crvenog krsta, opštine Ilijaš, od 06.07.1992. godine o izuzimanju lica iz zatvora (02977489)
- T-36** Bilten dana 05.07.1992. godine od Odjeljenja zatvora Srpske opštine Vogošća, broj: ___/92, od 06.07.1992. godine (02977494)
- T-37** Evidencija o zatvorenim licima, Odjeljenje zatvora Srpske opštine Vogošća, broj: ___/92, od 07.07.1992. godine
- T-38** Evidencija o zatvorenim licima, Odjeljenje zatvora Srpske opštine Vogošća, broj: ___/92, od dana 06.07.1992. godine
- T-39** Potvrda Odjeljenja za prtivor Srpske opštine Vogošća (02977488)
- T-40** Evidencija Odjeljenja zatvora Srpske opštine Vogošća, broj:___/92, od 08.07.1992. godine, o zatvorenim licima (02977491)
- T- 41** Zapisnik o saslušanju svjedoka Kodžaga Taiba, Tužilaštvo BiH, broj KT-RZ-14/05 od 16.12.2005. godine
- T-42** Izvod iz MKU na ime Kodžaga Tajib, Općina Centar Sarajevo, broj 08/13-05-301421/13 od 03.12.2013. godine
- T-43** Zapisnik o saslušanju svjedoka Beganović Željko, Tužilaštvo BiH, broj T20 0 KTRZ 0002563 05 od 11.07.2012. godine
- T-44** Izvod iz MKU na ime Beganović Željko, Općina Centar Sarajevo, broj 08/14-05-21459/14 od 06.02.2014. godine
- T-45** Odluka Resora za pravosuđe, upravu i propise br. 05-___/92 od 25.05.1992. godine u vezi sa puštanjem iz pritvora građane muslimanske nacionalnosti (02000639)
- T-46** Odobrenje od 07.06 godine i druga strana je pisani tekst broj 6/52 (265402, 265404, 265405)
- T-47** Spisak aktivnih radnika mjeseca juna 1992. godine, MUP Sarajevo
- T-48** Bilten 07.07.1992. godine (02977490)

- T-49** Operativni izvještaj (za period 25.06. do 06.07.1992. godine), broj: strogo pov.br.75/92, od 07.07.1992. godine
- T-50** Rješenje Opštinskog sekretarijata za urbanizam, imovinsko-pravne, stambeno komunalne poslove i katastar nekretnina, broj: nečitak od 08.07.1992. godine u vezi davanje na upotrebu kuće Planje Almasa i Miralema I.-Semizovac (02232755)
- T-51** Bilten 08.07.1992. godine, Odjeljenje zatvora Srpske opštine Vogošća, broj ___/92, od 09.07.1992. godine, vezano za dozvolu da Šabanović Zijad sa porodicom napusti Vogošću (02977486)
- T-52** Odluka Ratnog povjereništva Srpske opštine Vogošća, broj: 03-74/92, od 08.07.1992. godine, vezano za isporuku Golfa K.P. Domu Butmir – upravniku zatvora (03303296)
- T-53** Evidencija Odjeljenja zatvora Srpske opštine Vogošća, broj:___/92, od 09.07.1992. godine, o zatvorenim licima (02977487)
- T-54** Bilten 10.07.1992. godine, od 11.07.1992. godine, broj 15/92 (02977480)
- T-55** Evidencija Odjeljenja zatvora Srpske opštine Vogošća, broj:___/92, od 10.07.1992. godine o zatvorenim licima (02977485)
- T-56** Bilten 09.07.1992. godine, od 10.07.1992. godine, broj:___/92, (02977484)
- T-57** Bilten 11.07.1992. godine, Odjeljenje zatvora Srpske opštine Vogošća, broj:16/92 od 12.07.1992. godine (02977478)
- T-58** Evidencija Odjeljenja zatvora Srpske opštine Vogošća, broj: 15/92 od 11.07.1992. godine o zatvorenim licima (02977481)
- T-59** Bilten 12.07.1992. godine broj: 17/92 od 13.07.1992. godine (02977476)
- T-60** Evidencija Odjeljenja zatvora Srpske opštine Vogošća, broj: 16/92 od 12.07.1992. godine o zatvorenim licima (02977479)
- T-61** Evidencija Odjeljenja zatvora Srpske opštine Vogošća, broj: 18/92 od 14.07.1992. godine o zatvorenim licima (02977474) i Bilten za dan 13.07.1992. godine broj 18/92 od 14.07.1992. godine (02977473)
- T-62** Evidencija Odjeljenja zatvora Srpske opštine Vogošća, broj: 17/92 od 13.07.1992. godine o zatvorenim licima (02977477)
- T-63** Bilten 14.07.1992. godine, Odjeljenje zatvora Srpske opštine Vogošća, broj: 19/92 od 15.07.1992. godine, navodi se da taj dan nije bilo privođenja niti otpuštanja zarobljenih lica (02977471)
- T-64** Evidencija Odjeljenja zatvora Srpske opštine Vogošća, broj: 19/92 od 15.07.1992. godine o zatvorenim licima (02977472)
- T-65** Evidencija Odjeljenja zatvora Srpske opštine Vogošća, broj: 20/92 od 16.07.1992. godine o zatvorenim licima (02977470)
- T-66** Naredba Ratnog štaba Srpske opštine Vogošća, od 16.07.1992. godine, vezana za puštanje na slobodu Medić Avdije i Čolić Nikole (06148333)
- T-67** Bilten 17.07.1992. godine, Odjeljenje zatvora Srpske opštine Vogošća, broj: 22/92 od 18.07.1992. godine, vezano za razmjenu Medić Avdije za Čolić Nikole (02977465)
- T-68** Bilten 16.07.1992. godine, Odjeljenje zatvora Srpske opštine Vogošća, broj: 21/92 od 17.07.1992. godine, u kojem se navodi da nije bilo privođenja niti otpuštanja zarobljenih lica (02977467)
- T-69** Evidencija Odjeljenja zatvora Srpske opštine Vogošća, broj: 21/92 od 17.07.1992. godine o zatvorenim licima (02977468)

- T-70** Evidencija Odjeljenja zatvora Srpske opštine Vogošća, broj: 22/92 od 18.07.1992. godine o zatvorenim licima (02977466)
- T-71** Bilten 18.07.1992. godine, Odjeljenje zatvora Srpske opštine Vogošća, broj: 23/92 od 19.07.1992. godine u kojem se navodi da nije bilo privođenja niti otpuštanja zarobljenih lica (02977463)
- T-72** Evidencija Odjeljenja zatvora Srpske opštine Vogošća, broj: 23/92 od 19.07.1992. godine o zatvorenim licima (ukupno 45 lica) (02977464)
- T-73** Bilten 19.07.1992. godine, Odjeljenje zatvora Srpske opštine Vogošća, broj: 24/92 od 20.07.1992. godine, u kojem se navodi da nije bilo privođenja niti otpuštanja zarobljenih lica (02977461)
- T-74** Evidencija Odjeljenja zatvora Srpske opštine Vogošća, broj: 24/92 od 20.07.1992. godine o zatvorenim licima (ukupno 45 lica) (02977462)
- T-75** Bilten 20.07.1992. godine, Odjeljenje zatvora Srpske opštine Vogošća, broj: 25/92 od 21.07.1992. godine, u kojem se navodi da je Krčo Radeno priveo Šenderović Šahidu, i da su radnici SJB Vogošća priveli Šućur Dalibora (02977459)
- T-76** Evidencija Odjeljenja zatvora Srpske opštine Vogošća, broj: 25/92, od 21.07.1992. godine o zatvorenim licima (ukupno 47 lica) (02977460)
- T-77** Bilten 21.07.1992. godine, Odjeljenje zatvora Srpske opštine Vogošća, od 22.07.1992. godine u kojem se navodi da je Vukašinić Rade priveo Šišić Hameda (02977457)
- T-78** Bilten 22.07.1992. godine, Odjeljenje zatvora Srpske opštine Vogošća, od 23.07.1992. godine u kojem se navodi da nije bilo privođenja niti otpuštanja zarobljenih lica (02977455)
- T-79** Evidencija Odjeljenja zatvora Srpske opštine Vogošća, broj: 8/92 od 22.07.1992. godine o zatvorenim licima (ukupno 48 lica) (02977458)
- T-80** Bilten 23.07.1992. godine, Odjeljenje zatvora Srpske opštine Vogošća, od 24.07.1992. godine u kojem se navodi da je priveden Mirić Velimir, Čerimagić Omer i Karamehmedović Edo (02977453)
- T-81** Evidencija Odjeljenja zatvora Srpske opštine Vogošća od 23.07.1992. godine o zatvorenim licima (ukupno 51 lice) (02977456)
- T-82** Bilten 24.07.1992. godine Odjeljenje zatvora Srpske opštine Vogošća, od 25.07.1992. godine u kojem se navodi da je priveden Jovković Željko a pušten Šućur Dalibor (02977451)
- T-83** Evidencija Odjeljenja zatvora Srpske opštine Vogošća od 24.07.1992. godine o zatvorenim licima (ukupno 51 lice)
- T-84** Evidencija Odjeljenja zatvora Srpske opštine Vogošća, od 25.07.1992. godine o zatvorenim licima (ukupno 51 lice) (02977452)
- T-85** Bilten 25.07.1992. godine Odjeljenje zatvora Srpske opštine Vogošća od 26.07.1992. godine, u kojem se navodi da su privedeni Delipara Đoko i Šuko Nijaz (02977449)
- T-86** Evidencija Odjeljenja zatvora Srpske opštine Vogošća, od 26.07.1992. godine o zatvorenim licima (ukupno 53 lica) (02977450)
- T-87** Bilten 26.07.1992. godine Odjeljenje zatvora Srpske opštine Vogošća od 27.07.1992. godine (02977447)
- T-88** Evidencija Odjeljenja zatvora Srpske opštine Vogošća od 27.07.1992. godine o zatvorenim licima (ukupno 50 lica) (02977448)
- T-89** Bilten 27.07.1992. godine Odjeljenje zatvora Srpske opštine Vogošća, od 28.07.1992. godine u kojem se navodi da je privedena Ramić (Sabit) Hasiba (02977445)

- T-90** Evidencija Odjeljenja zatvora Srpske opštine Vogošća od 28.07.1992. godine o zatvorenim licima (ukupno 51 lice) (02977446)
- T-91** Bilten 28.07.1992. godine Odjeljenje zatvora Srpske opštine Vogošća od 29.07.1992. godine (02977443)
- T-92** Naredba Ratnog povjereništva Srpske opštine Vogošća od 29.7.1992. godine kojom se naređuje puštanje na slobodu Karić Envera i Pandžić Envera i Bilten 29.07.1992. godine, Odjeljenje zatvora Srpske opštine Vogošća od 30.07.1992. godine (06148332)
- T-93** Bilten 29.07.1992. godine Odjeljenje zatvora Srpske opštine Vogošća od 30.07.1992. godine (02977441)
- T-94** Evidencija Odjeljenja zatvora Srpske opštine Vogošća od 29.07.1992. godine o zatvorenim licima (ukupno 46 lica) (02977444)
- T-95** Bilten 30.07.1992. godine Odjeljenja zatvora Srpske opštine Vogošća od 01.08.1992. godine (02977439)
- T-96** Evidencija Odjeljenja zatvora Srpske opštine Vogošća od 30.07.1992. godine o zatvorenim licima (ukupno 44 lica) (02977442)
- T-97** Evidencija Odjeljenja zatvora Srpske opštine Vogošća od 31.07.1992. godine o zatvorenim licima (ukupno 45 lica) (02977440)
- T-98** Naredba Ratnog povjereništva Srpske opštine Vogošća od 31.07.1992. godine (06148330)
- T-99** Naredba Ratnog povjereništva od 31.07.1992. godine (06148331)
- T-100** Bilten 31.07.1992. godine Odjeljenja zatvora Srpske opštine Vogošća u kojem se navodi da je odvedeno 8 zarobljenika od kojih su ranjeni Pandžić Nedim i Ruhotina Muhamed (02977437)
- T-101** Izvještaj Komisije za razmjenu zarobljenika broj: SU-30/92 o razmjeni zarobljenika (03303385 i 03303386)
- T-102** Bilten 01.08.1992. godine *Ocjeljenje zatvora Srpske opštine Vogošća od 02.08.1992. godine* (02977435)
- T-103** Evidencija Odjeljenja zatvora Srpske opštine Vogošća od 01.08.1992. godine o zatvorenim licima (ukupno 44 lica)(02977438)
- T-104** Evidencija Odjeljenja zatvora Srpske opštine Vogošća od 02.08.1992. godine o zatvorenim licima (ukupno 43 lica) (02977436)
- T-105** Naredba Vogošćanske brigade, strogo povjerljivo od 03.08.1992. godine u kojoj se navodi da se obezbjedi 11 radno sposobnih ratnih zatvorenika Vogošćanskoj brigadi za potrebe čišćenja kruga i ostalog u fabrici „Pretis“ (06148329)
- T-106** Bilten 03.8.1992. godine Odjeljenja zatvora Srpske opštine Vogošća od 04.8.1992. godine u kojem se navodi da je odvedeno 11 zarobljenika
- T-107** Naredba Vogošćanske brigade, st.pov. ___/92 od 4.08.1992. godine, u kojoj se navodi da se obezbjedi 8 radno sposobnih ratnih zatvorenika Vogošćanskoj brigadi za potrebe uređenja fabrike „Pretis“ (06148328)
- T-108** Bilten 04.08.1992. godine Odjeljenja zatvora Srpske opštine Vogošća od 05.08.1992. godine u kojem se navodi da je odvedeno 8 zarobljenika (02977431)
- T-109** Evidencija Odjeljenja zatvora SO Vogošća od 04.08.1992. godine (02977434)
- T-110** Bilten 05.08.1992. godine Vogošća od 06.08.1992. godine (02977429)
- T-111** Evidencija Odjeljenja zatvora Srpske opštine Vogošća od 05.08.1992. godine o zatvorenim licima (ukupno 43 lica) (02977432)

- T-112** Evidencija Odjeljenja zatvora Srpske opštine Vogošća od 06.08.1992. godine o zatvorenim licima (ukupno 42 lica) (02977430)
- T-113** Zaključak Ratnog povjereništva Srpske opštine Vogošća broj: 03-141/92 od 06.08.1992. godine u kojem se traži saglasnost za privremeno korištenje zatvorenika (0323-4360)
- T-114** Zaključak Predsjedništva SR BiH Pale, broj: 01-533/92 od 6. avgusta 1992. godine (00846311)
- T-115** Zaključak Ratnog povjereništva SOV broj: 03-141/92 od 6.08.1992. godine (engleska verzija - 00897197)
- T-116** Bilten 06.08.1992. godine Odjeljenje zatvora od 07.08.1992. godine
- T-117** Bilten 07.08.1992. godine od 08.08.1992. godine u kojem se navodi da niko nije priveden niti pušten (02977425)
- T-118** Evidencija Odjeljenja zatvora Srpske opštine Vogošća od 07.08.1992. godine o zatvorenim licima (ukupno 42 lica) (02977428)
- T-119** Evidencija 08.08.1992. godine Odjeljenje zatvora SOV (02977426)
- T-120** Akt Komande Vogošćanske brigade broj: 344 od 08.08.1992. godine vezano za traženje 5 zatvorenika za rad
- T-121** Bilten 08.08.1992. godine od 09.08.1992. godine u kojem se navodi da niko nije priveden niti pušten (02977423)
- T-122** Evidencija 09.08.1992. godine Odjeljenja zatvora Srpske opštine Vogošća (02977424)
- T-123** Bilten 09.08.1992. godine od 10.08.1992. godine (02977421)
- T-124** Rješenje SR BiH broj: 06-20 od 09.08.1992. godine (01246763)
- T-125** Obavještenje broj: 04/2-3/92 od 10.08.1992. godine, vezano za saglasnost da se zatvorenici angažuju za izvođenje radova i drugih potreba (0323-4359)
- T-126** Bilten 10.08.1992. godine od 11.08.1992. godine (02977419)
- T-127** Evidencija Odjeljenja zatvora od 10.08.1992. godine (02977422)
- T-128** Naredba Ratnog povjereništva SOV od 10.08.1992. godine (06148327)
- T-129** Bilten 11.08.1992. godine od 12.08.1992. godine u kojem se navodi da pušten Piknjač Ekrem (02977417)
- T-130** Evidencija Odjeljenja zatvora od 11.08.1992. godine (02977420)
- T-131** Bilten 12.08.1992. godine od 13.08.1992. godine (02977415)
- T-132** Evidencija Odjeljenja zatvora od 12.08.1992. godine (02977418)
- T-133** Evidencija 13.08.1992. godine Odjeljenje zatvora SOV (02977416)
- T-134** Akt Izvršnog odbora opštine Vogošća broj: 02-12-2/92 od 14.08.1992. godine
- T-135** Bilten 13.08.1992. godine od 14.08.1992. godine u kojem se navodi da su privedeni Dedagić Elmir, Šobović Suad, Kasanović Ekrem i Hasanagić Husnija (02977413)
- T-136** Evidencija Odjeljenja zatvora Srpske opštine Vogošća od 15.08.1992. godine (02977412)
- T-137** *Evidencija Ocjeljenja zatvora Srpske opštine Vogošća 14.08.1992. godine (02977414)*
- T-138** Bilten 14.08.1992. godine od 15.08.1992. godine u kojem se navodi da su pušteni Šenderović Šehida, Pandžić Sakib, Žilić Hamed, Hadžić Osman, a da su privedeni Dovadžija Sevdó i Dovadžija Fazila, koji su razmjenjeni za lica srpske nacionalnosti (02977409)

- T-139** Akt Odjeljenja zatvora Srpske opštine Vogošća, od 15.08.1992. godine (02226426)
- T-140** Bilten 15.08.1992. godine od 16.08.1992. godine u kojem se navodi da je na rad u krugu „Pretis“ odvedeno 8 zatvorenika (02977407)
- T-141** Evidencija Odjeljenja zatvora Srpske opštine Vogošća, od 16.08.1992. godine o zatvorenim licima (ukupno 33 lica)
- T-142** Bilten 16.08.1992. godine od 17.08.1992. godine u kojem se navodi da je u zatvor doveden Luladžija Tomislav (02977405)
- T-143** Evidencija Odjeljenja zatvora Srpske opštine Vogošća od 17.08.1992. godine o zatvorenim licima (ukupno 34 lica) (02977406)
- T-144** Bilten 17.08.1992. godine od 18.08.1992. godine u kojem se navodi da su radnici Ilijaš priveli 91 lice muslimanske nacionalnosti
- T-145** Bilten 18.08.1992. godine od 19.08.1992. godine u kojem se navodi da niko nije priveden niti pušten (02977397)
- T-146** Fotodokumentacija: *Slike „Plarjine kuće“ RR 0038-7773, 0038-7774, 0038-7775, 0038-7776, 0038-7777, 0038-7778, 0038-7779, 0038-7780, 0038-7781, 0038-7782, 0038-7783, 0038-7784, 0038-7785, 0038-7786, 0038-7788, 0038-7788, 0038-7789, 0038-7790, 0038-7791, 0038-7792, 0038-7793, 0038-7794, 0038-7795, 0038-7796*
- T-147** Evidencija Odjeljenja zatvora Srpske opštine Vogošća od 19.08.1992. godine o zatvorenim licima (ukupno 125 lica) (02977398, 02977399, 02977400)
- T-148** Bilten 19.08.1992. godine od 20.08.1992. godine u kojem se navodi da niko nije priveden niti pušten(02977393)
- T-149** Evidencija Odjeljenja zatvora Srpske opštine Vogošća od 20.08.1992. godine o zatvorenim licima (02977395, 02977394, 02977396)
- T-150** Bilten 21.08.1992. godine, Srpska Opština Vogošća, broj: __/92 od 22.08.1992. godine (02977385)
- T-151** Evidencija sa popisom lica u Zatvoru, Srpska opština Vogošća-odjeljenje zatvora broj: __/92, od 21.08.1992. godine (02977392)
- T-152** Službeni glasnik Srpske Republike broj 14, ponedjeljak 7. septembar 1992. godine
- T-153** Evidencija sa popisom lica u Zatvoru, broj: __/92, od 22.08.1992. godine, Vogošća, (02977386, 02977387, 02977388)
- T-154** Bilten 22.08.1992. godine, Srpska Opština Vogošća, broj: __/92, od 23.08.1992. godine (02977381)
- T-155** Bilten 23.08.1992. godine, Srpska Opština Vogošća, broj: __/92, od 24.08.1992. godine (02977374)
- T-156** Evidencija sa popisom lica u Zatvoru, Srpska opština Vogošća-odjeljenje zatvora broj: __/92, od 24.08.1992. godine (02977378, 02977379, 02977380)
- T-157** Evidencija sa popisom lica u Zatvoru, Srpska opština Vogošća-odjeljenje zatvora broj: __/92, od 26.08.1992. godine (02977370, 02977371, 02977372)
- T-158** Molba za odobrenje 8 zatvorenika na radove, Srpska opština Vogošća, od 01.09.1992. godine (02977683)
- T-159** Evidencija sa popisom lica u Zatvoru, Srpska opština Vogošća-odjeljenje zatvora broj: __/92, od 23.08.1992. godine (138 lica)
- T-160** Evidencija sa popisom lica u Zatvoru, Srpska opština Vogošća-odjeljenje zatvora broj: __/92, od 26.08.1992. godine (02977375, 02977376, 02977377)

- T-161** Evidencija sa popisom lica u Zatvoru, Srpska opština Vogošća-odjeljenje zatvora broj: __/92, od 27.08.1992. godine (02977366, 02977367, 02977368)
- T-162** Molba Upravi zatvora za obezbjeđenje 20 zatvorenika za fizički rad na terenu, Srpska Opština Vogošća od 27.08.1992. godine
- T-163** Molba Upravi zatvora za obezbjeđenje 20 zatvorenika za obavljanje fizičkih radova, Srpska Opština Vogošća od 28.08.1992. godine
- T-164** Evidencija sa popisom lica u Zatvoru, Srpska opština Vogošća-odjeljenje zatvora broj: __/92, od 28.08.1992. godine (02977362, 02977363, 02977364)
- T-165** Bilten 28.08.1992. godine, Srpska Opština Vogošća, broj: __/92, od 29.08.1992. godine (02977357)
- T-166** Evidencija sa popisom lica u Zatvoru, Srpska opština Vogošća-odjeljenje zatvora broj: __/92, od 29.8.1992. godine (02977358, 02977359, 02977361)
- T-167** Evidencija sa popisom lica u Zatvoru, broj: __/92, od 30.8.1992. godine-Vogošća, (02977354, 02977355, 02977356)
- T-168** Bilten 30.08.1992. godine, Srpska Opština Vogošća, broj: __/92, od 31.08.1992. godine (02977349)
- T-169** Nalog za sprovođenje zatvorenika u zatvor u Svrake, VP Garnizona Rajlovac, broj: vojna tajna – povjerljivo, Rajlovac 31.08.1992. godine (02977348)
- T-170** Bilten 31.08.1992. godine o privođenju 5 lica Muslimanske nacionalnosti, Srpska Opština Vogošća, broj: __/92, od 01.09.1992. godine
- T-171** Evidencija sa popisom lica u Zatvoru, Srpska opština Vogošća-odjeljenje zatvora broj: __/92, od 31.8.1992. godine (02977350, 02977351, 02977352)
- T-172** Evidencija sa popisom lica u Zatvoru, Srpska opština Vogošća-odjeljenje zatvora broj: __/92, od 01.09.1992. godine (02977345, 02977346, 02977347)
- T-173** Molba za odobrenje 8 zatvorenika na radove, Srpska opština Vogošća, od 01.09.1992. godine
- T-174** Bilten 1.9.1992. godine, od 2.9.1992. godine
- T-175** Potvrda o odvođenju iz zatvora Bučevac Gojko, KPD „Butmir“ Ilidža, broj: __/92, od 02.09.1992. godine (02977680)
- T-176** Evidencija sa popisom lica u Zatvoru, Srpska opština Vogošća-odjeljenje zatvora broj: __/92, od 02.09.1992. godine (02977682, 02977684, 02977685)
- T-177** Evidencija stanja u zatvoru od 3.9.1992. godine (02232599, 02232600, 02232601)
- T-178** Bilten 3.09.1992. godine, Srpska Opština Vogošća, broj: __/92, od 04.09.1992. godine (02977672)
- T-179** Evidencija sa popisom lica u Zatvoru, Srpska opština Vogošća-odjeljenje zatvora, broj: __/92, od 03.09.1992. godine, (03303387, 03303388)
- T-180** Bilten 04.09.1992. godine, Srpska opština Vogošća, broj: __/92, od 05.09.1992. godine (02977668)
- T-181** Evidencija sa popisom lica u Zatvoru, Srpska opština Vogošća-odjeljenje zatvora, broj: __/92, od 05.09.1992. godine (02977669, 02977670, 02977671)
- T-182** Bilten 05.09.1992. godine, Srpska opština Vogošća, broj: __/92, od 06.09.1992. godine (02977664)
- T-183** Evidencija sa popisom lica u Zatvoru, Srpska opština Vogošća-odjeljenje zatvora, broj: __/92, od 06.09.1992. godine (02977665, 02977666, 02977667)

T-184 Bilten 06.09.1992. godine, Srpska opština Vogošća, broj:___/92, od 07.09.1992. godine (02977660)

T-185 Bilten 07.09.1992. godine, Srpska opština Vogošća, broj:___/92, od 08.09.1992. godine (02977657)

T-186 Evidencija sa popisom lica u Zatvoru, Srpska opština Vogošća-odjeljenje zatvora, broj:___/92, od 07.09.1992. godine (02977661, 02977662, 02977663)

T-187 Naredba SOV Ratno predsjedništvo br. 03-155/92 od 08.09.1992. godine o puštanju na slobodu za razmjenu lica muslimanske nacionalnosti u potpisu za Ratno Predsjedništvo - Nikola Poplašen (02977653, 02977654)

T-188 Potvrda, broj 02977656

T-189 Evidencija sa popisom lica u Zatvoru, Srpska opština Vogošća-odjeljenje zatvora, broj:___/92, od 08.09.1992. godine, (02977658, 02977659)

T-190 Molba za odobrenje 20 zatvorenika za obavljanje radova na 3 do 4 dana, Republika Srpska Opština Vogošća za Upravnika zatvora, od 08.09.1992. godine

T-191 Spisak evidencije o stanju u zatvoru od 09.09.1992. godine (02977651, 02977652)

T-192 Bilten dana 09.09.1992. godine od 10.09.1992. godine u potpisu Upravnik zatvora Vlačo Branko (02977647)

T-193 Spisak evidencije o stanju u zatvoru od 10.09.1992. godine (02977648, 02977649)

T-194 Bilten dana 10.09.1992. godine od 11.09.1992. godine u potpisu Upravnik zatvora Vlačo Branko (02977644)

T-195 Zahtjev za izuzimanje zatvorenika, SSM Ilijaš, od 11.09.1992. godine,

T-196 Akt o potrebi za 20 zatvorenika za rad u Donjoj Vogošći, IV Četa Donja Vogošća, broj: 14/92, od 11.09.1992. godine

T-197 Akt o potrebi za 20 zatvorenika za rad u Donjoj Vogošći, IV Četa Donja Vogošća, broj: 20/92, od 12.09.1992. godine

T-198 Zahtjev za potrebu 20 zatvorenika, Komanda bataljona „Semizovac“, pov.br.24/92, od 12.09.1992. godine

T-199 Akt, IV Četa Donja Vogošća, broj: 23/92, od 13.09.1992. godine

T-200 Spisak evidencije o stanju u zatvoru od 11.09.1992. godine (02977645, 02977646)

T-201 Bilten dana 11.09.1992. godine od 12.09.1992. godine u potpisu Upravnik zatvora Vlačo Branko (02977641)

T-202 Spisak evidencije o stanju u zatvoru od 12.09.1992. godine (02977642, 02977643)

T-203 Bilten dana 12.09.1992. godine od 13.09.1992. godine u potpisu Upravnik zatvora Vlačo Branko (02977638)

T-204 Spisak evidencije o stanju u zatvoru od 13.09.1992. godine (02977639, (02977640)

T-205 Bilten dana 13.09.1992. godine od 14.09.1992. godine u potpisu Upravnik zatvora Vlačo Branko (02977635)

T-206 Spisak evidencije o stanju u zatvoru od 14.09.1992. godine (02977636, 02977637)

T-207 Bilten dana 14.09.1992. godine od 15.09.1992. godine u potpisu Upravnik zatvora Vlačo Branko (02977632)

T-208 Evidencija Odjeljenja zatvora, od 15.9.1992. godine (02977633, 02977634)

T-209 Spisak evidencije o stanju u zatvoru od 16.09.1992. godine (02977630, 02977631)

T-210 Bilten dana 15.09.1992. godine od 16.09.1992. godine u potpisu Upravnik zatvora Vlačo Branko (02977629)

T-211 Bilten 16.9.1992. godine, od 17.9.1992. godine (02977626)

- T-212** Spisak evidencije o stanju u zatvoru od 17.09.1992. godine (02977627, 02977628)
- T-213** Zahtjev Pov.br. 11/74 od 17.09.1992. godine Komande vogošćanske brigade za potrebu 50 zatvorenika za rad na terenu u potpisu Komadant Trifunović (02977621)
- T-214** Bilten dana 17.09.1992. godine od 18.09.1992. godine u potpisu Upravnik zatvora Vlačo Branko (02977623)
- T-215** Spisak evidencije o stanju u zatvoru od 18.09.1992. godine (02977624, 02977625)
- T-216** Akt upravi zatvora Vogošća za odobrenje 10 do 15 zatvorenika, broj: 01-29-15/92, od 18.09.1992. godine
- T-217** Izjava stražara Jovanović Aleksandra u vezi sa sahranom 2 zarobljenika (02977622)
- T-218** Spisak evidencije o stanju u zatvoru od 19.09.1992. godine (02977619, 02977620)
- T-219** Bilten dana 19.09.1992. godine od 20.09.1992. godine u potpisu Upravnik zatvora Vlačo Branko (02977615)
- T-220** Spisak evidencije o stanju u zatvoru od 20.09.1992. godine (02977616, 02977617)
- T-221** Bilten dana 20.09.1992. godine od 21.09.1992. godine u potpisu Upravnik zatvora Vlačo Branko (02977612)
- T-222** Spisak evidencije o stanju u zatvoru od 21.09.1992. godine (02977613, 02977614)
- T-223** Dopis Komande Sarajevsko-Romanijskog korpusa Glavnom štabu VRS, str.pov.br.10/74-367, od 21.09.1992. godine (Y 0000960L0038090, L00380901)
- T-224** Bilten 21.09.1992. godine od 22.09.1992. godine (02977609)
- T-225** Naredba VRS Vogošćanska brigada br. 11/87-92/92 od 22.09.1992. godine kojom se naređuje Upravi zatvora Vogošća obezbjeđenje zatvorenika za rad u potpisu komadant Milorad Trifunović (06148325)
- T-226** Spisak evidencije o stanju u zatvoru od 22.09.1992. godine Spisak evidencije o stanju u zatvoru od 23.09.1992. godine 02977610, 02977611
- T-227** Izjava stražara u vezi sa bjekstvom Ljevo Mirsada od 22.09.1992. godine (02977608)
- T-228** Bilten dana 22.09.1992. godine od 23.09.1992. godine u potpisu Upravnik zatvora Vlačo Branko (02977605)
- T-229** Bilten 23.09.1992. godine, od 24.09.1992. godine (02977602)
- T-230** Spisak evidencije o stanju u zatvoru od 23.09.1992. godine (02977606, 02977607)
- T-231** Spisak evidencije o stanju u zatvoru od 24.09.1992. godine (02977603, 02977604)
- T-232** Bilten dana 24.09.1992. godine od 25.09.1992. godine (02977599)
- T-233** Spisak evidencije o stanju u zatvoru od 25.09.1992. godine (02977600, 02977601)
- T-234** Bilten dana 25.09.1992. godine od 26.09.1992. godine u potpisu Upravnik zatvora Vlačo Branko (02977596)
- T-235** Spisak evidencije o stanju u zatvoru od 26.09.1992. godine (02977597, 02977598)
- T-236** Bilten 26.09.1992. godine, od 27.09.1992. godine (02977593)
- T-237** Spisak evidencije o stanju u zatvoru od 27.09.1992. godine (02977594, 02977595)
- T-238** Bilten dana 27.09.1992. godine od 28.09.1992. godine u potpisu Upravnik zatvora Vlačo Branko (02977590)
- T-239** Molba za ustupanje zarobljenika, Komanda Blagovačkog bataljona Vogošća, n/r Vlačo Braneta, od 27.09.1992. godine
- T-240** Spisak evidencije o stanju u zatvoru od 28.09.1992. godine (02977591, 02977592)
- T-241** Bilten dana 28.09.1992. godine od 29.09.1992. godine u potpisu Upravnik zatvora Vlačo Branko (02977587)

- T-242** Spisak evidencije o stanju u zatvoru od 29.09.1992. godine (02977588, 02977589)
- T-243** Bilten dana 29.09.1992. godine od 30.09.1992. godine u potpisu Upravnik zatvora Vlačo Branko (02977584)
- T-244** Zahtjev za zatvorenike, I.Ilijaška samostalna brigada IV. Bataljon Upravniku zatvora Vogošća, od 29.09.1992. godine
- T-245** Spisak evidencije o stanju u zatvoru od 30.09.1992. godine (02977585, 02977586)
- T-246** Bilten dana 30.09.1992. godine od 01.10.1992. godine u potpisu Upravnik zatvora Vlačo Branko (02977581)
- T-247** Spisak evidencije o stanju u zatvoru od 01.10.1992. godine (02977582, 02977583)
- T-248** Bilten dana 01.10.1992. godine od 02.10.1992. godine u potpisu Upravnik zatvora Vlačo Branko (02977578)
- T-249** Bilten dana 02.10.1992. godine od 03.10.1992. godine u potpisu Upravnik zatvora Vlačo Branko (02977575)
- T-250** Spisak evidencije o stanju u zatvoru od 02.10.1992. godine (02977579, 02977580)
- T-251** Spisak evidencije o stanju u zatvoru od 03.10.1992. godine (02977575, 02977576) i Bilten dana 03.10.1992. godine od 04.10.1992. godine u potpisu Upravnik zatvora Vlačo Branko (02977572)
- T-252** Spisak evidencije o stanju u zatvoru od 04.10.1992. godine (02977573, 02977574) i Bilten dana 04.10.1992. godine od 05.10.1992. godine u potpisu Upravnik zatvora Vlačo Branko
- T-253** Bilten dana 05.10.1992. godine od 06.10.1992. godine u potpisu Upravnik zatvora Vlačo Branko (02977566) i Spisak evidencije o stanju u zatvoru od 05.10.1992. godine
- T-254** Bilten dana 06.10.1992. godine od 07.10.1992. godine u potpisu Upravnik zatvora Vlačo Branko (02977563) i Spisak evidencije o stanju u zatvoru od 06.10.1992. godine (02977567, 02977568)
- T-255** Spisak evidencije o stanju u zatvoru od 07.10.1992. godine (02977564, 02977565)
- T-256** Bilten dana 08.10.1992. godine od 09.10.1992. godine u potpisu Upravnik zatvora Vlačo Branko (02977557) i Spisak evidencije o stanju u zatvoru od 08.10.1992. godine (02977561)
- T-257** Izvještaj o puštanju iz pritvora Srpske opštine Vogošća – Odjeljenje zatvora od 09.10.1992. godine u potpisu Upravnik zatvora Vlačo Branko (02977555)
- T-258** Zahtjev za vraćanje zarobljenika Srpske opštine Vogošća – Odjeljenje zatvora br. 5/92. od 09.10.1992. godine upućen Potpukovniku Lugonja u potpisu Upravnik zatvora Vlačo Branko (02977556)
- T-259** Spisak evidencije o stanju u zatvoru od 09.10.1992. godine (02977558)
- T-260** Bilten dana 10.10.1992. godine od 11.10.1992. godine u potpisu Upravnik zatvora Vlačo Branko i Evidencija odjeljenja zatvora, od 10.10.1992. godine
- T-261** Spisak evidencije o stanju u zatvoru od 11.10.1992. godine
- T-262** Spisak evidencije o stanju u zatvoru od 12.10.1992. godine i Bilten dana 12.10.1992. godine od 13.10.1992. godine u potpisu Upravnik zatvora Vlačo Branko i Bilten od 12.10.1992. godine
- T-263** Naredba VRS Komanda vogošćanske brigade br. 0-26/92 od 13.10.1992. godine o određivanju vojničkog pritvora u potpisu Miladin Trifunović (02977542)

- T-264** Bilten dana 13.10.1992. godine od 14.10.1992. godine u potpisu Upravnik zatvora Vlačo Branko (02977539) i Spisak evidencije o stanju u zatvoru od 13.10.1992. godine (02977545)
- T-265** Naredba VRS Komanda vogošćanske brigade br. 0-34/92 od 15.10.1992. godine o produženju vojničkog pritvora u potpisu Miladin Trifunović (02977532)
- T-266** Bilten dana 14.10.1992. godine od 15.10.1992. godine u potpisu Upravnik zatvora Vlačo Branko (02977536) i Spisak evidencije o stanju u zatvoru od 14.10.1992. godine (02977540, (02977541)
- T-267** Bilten dana 15.10.1992. godine od 16.10.1992. godine u potpisu Upravnik zatvora Vlačo Branko i Spisak evidencije o stanju u zatvoru od 15.10.1992. godine (02977537, (02977538)
- T-268** Spisak evidencije o stanju u zatvoru od 16.10.1992. godine (02977534, 02977535)
- T-269** Dopis LPB Vogošća Komanda datum 16.10.1992. upućen Upravniku zatvora u Vogošći Brano Vlačo u potpisu komadant Miladin Trifunović (02977530)
- T-270** Bilten dana 17.10.1992. godine od 18.10.1992. godine u potpisu Upravnik zatvora Vlačo Branko (02977524) i Spisak evidencije o stanju u zatvoru od 17.10.1992. godine (02977528, 02977529)
- T-271** Naredba VRS Vogošćanska brigada br. 11/108-92/92 od 18.10.1992. godine kojom se naređuje Upravi zatvora Vogošća obezbjeđenje zatvorenika za rad u potpisu komadant Milorad Trifunović (06148324)
- T-272** Zahtjev za angažovanje zatvorenika za obavljanje poslova za potrebe VP 7491/11 za KP Butmir-zatvor Semizovac, Vojna tajna povjerljivo, pov.br.:03/1/623-1, od 18.10.1992. godine.
- T-273** Spisak evidencije o stanju u zatvoru od 18.10.1992. godine (02977525, 02977526) i Bilten dana 18.10.1992. godine od 19.10.1992. godine u potpisu Upravnik zatvora Vlačo Branko (02977521)
- T-274** Spisak evidencije o stanju u zatvoru od 19.10.1992. godine (02977522, 02977523)
- T-275** Bilten dana 19.10.1992. godine od 20.10.1992. godine u potpisu Upravnik zatvora Vlačo Branko–RR 02977518
- T-276** Zahtjev za izvršenje poslova sa zatvorenicima, KVB Vogošća, broj: 0-44/92, od 20.10.1992. godine
- T-277** Bilten dana 20.10.1992. godine od 21.10.1992. godine u potpisu Upravnik zatvora Vlačo Branko (02977515) i Spisak evidencije o stanju u zatvoru od 20.10.1992. godine (02977519, 02977520)
- T-278** Zahtjev K.P.Domu Kula-odjeljenje u Vogošći, 21.10.1992. godine
- T-279** Bilten dana 21.10.1992. godine od 22.10.1992. godine u potpisu Upravnik zatvora Vlačo Branko (02977512) i Spisak evidencije o stanju u zatvoru od 21.10.1992. godine (02977516, 02977517)
- T-280** Spisak evidencije o stanju u zatvoru od 22.10.1992. godine (02977513, 02977514)
- T-281** Dopis Ministarstva pravosuđa i uprave Republike Srpske br. 04/2-111/92 u vezi sa zatvora u Hadžićima i Ilidži u potpisu ministar Momčilo Mandić (02100578) 0323-4367
- T-282** Spisak evidencije o stanju u zatvoru od 23.10.1992. godine (02977510)
- T-283** Zahtjev za dodjelu zatvorenika na rad, Komanda Vogošćanske brigadepov.br.0-22/92, od 24.10.1992.godine
- T-284** Molba VP 7491, broj: pov.br. 03/1/695-1

T-285 Izvještaj o radu Ministarstva odbrane –odsjek Vogošća od početka ratnih dejstava do 20.11.1992. godine br.evidencije VOJNA TAJNA 16, sačinjen u novembru 1992. godine - u potpisu načelnik Peranović Jovo RR 03303277 - RR03303288

T-286 Izvještaj o radu Ministarstva pravosuđa za period ma-oktobar 1992. godine Pale 16. novembar 1992. godine (0323-4469, 0323-4470, 0323-4471, 0323-4472, 0323-4473, 0323-4474)

T-287 Sl. glasnik Republike Srpske broj 18, petak 20. novembar 1992. godine

T-288 Foto-dokumentacija i crtež lica mjesta „Auto-servis vl. Karalić Nasuf“, broj 8/05, od 14.12.2005. godine

T-289 Foto-dokumentacija i crtež lica mjesta „porodična kuća vl. Planja Miralem“, broj 9/05, od 14.12.2005. godine kuće Planja Miralema, od 15.12.2005. godine

T-290 Foto-dokumentacija i crtež lica mjesta „Ugostiteljski objekat „KON-TIKI“ vl. Beganović Sofija“ Vogošća ul. Igmanska br. 93, broj 10/05, od 20.12.2005. godine

T-291 Foto-dokumentacija i crtež lica mjesta „BUNKER“ vl. Željeznice Federacije BiH, Vogošća, ul. Igmanska bb, broj: 11/05, od 15.12.2005. godine

T-292 Izvještaj SR BiH, MUP, Romanijsko-Birčanski CSB Sarajevo,12.07.1992. godine (02969104, 02969105, 02969106)

T-293 Odluka Ratnog povjereništva Srpske opštine Vogošća, broj: 03-99/92, od 15.07.1992. godine, vezano za Helač Salku (03303378)

T-294 Spisak zatvorenika na dan 26.07.1992. godine, Uprava zatvora Srpske opštine Vogošća (03303381 i 03303382)

T-295 Zaključak Ratnog povjereništva Srpske opštine Vogošća, broj: 03-132/92, od 30.07.1992. godine (02000628)

T-296 Bilten 25.08.1992. godine o privođenju jednog lica, Srpska Opština Vogošća, broj: ___/92, od 26.08.1992. godine (02977369)

T-297 Bilten 20.08.1992. godine, Srpska Opština Vogošća, broj: ___/92, od 21.08.1992. godine (02977389)

T-298 Molba za izuzimanje 10 zatvorenika za kopanje rovova na Žuči,Sarajevsko-Romanijski Korpus 1.LMBR, Pov.br.156-1, od 24.08.1992. godine

T-299 Bilten 24.08.1992. godine o privođenju i obavljanju fizičkih radova, Srpska Opština Vogošća, broj: ___/92, od 25.08.1992. godine (02977373)

T-300 14 Odobrenja vojnim obaveznicima, SR BiH Skupština Opštine Vogošća, broj: 28/50, 28/51,28/52,28/53,28/54,28/55,28/30,28/31,28/32,28/135,(02226230,02226231, 02226232, 02226233, 02226234, 02226235, 02226236, 02226237, 02226238, 02226239, 02226240, 02226241, 02226242, 02226243)

T-301 Bilten 26.8.1992. godine (02977365)

T-302 Bilten 27.08.1992.godine o ranjavanju i umiranju Šehić Džemalla na Žuči, Srpska Opština Vogošća-Odjeljenje zatvora, broj: ___/92, od 28.08.1992. godine (02977360)

T-303 Bilten 29.08.1992. godine, Srpska Opština Vogošća, broj: ___/92, od 30.08.1992. godine (02977353)

T-304 Bilten 02.09.1992. godine o odvođenju iz zatvora Bučevac Gojka i odvođenje 39 zatvorenika na Žuč, Srpska opština Vogošća, broj:___/92, od 03.09.1992. godine (02977676)

T-305 Bilten dana 08.09.1992. godine od 09.09.1992. godine u potpisu Upravnik zatvora Vlačo Branko (02977650)

- T-306** Bilten dana 16.10.1992. godine od 17.10.1992. godine u potpisu Upravnik zatvora Vlačo Branko (02977527)
- T-307** Bilten 18.09.1992. godine, broj: __/92, od 19.09.1992. godine (02977618, 03091652)
- T-308** Zahtjev 07.10.1992. godine (0223616)
- T-309** Bilten dana 09.10.1992. godine (02977552)
- T-310** Personalni dosije Branka Vlačo, broj: 04/2-POV-4/12, od 13.03.2012. godine
- T-311** Akt MUP Romanijsko-Birčanski, broj: 01-825/92, od 21.10.1992. godine
- T-312** Rješenje broj:09-2775, od 30.10.1992. godine
- T-313** Akt Instituta za nestale osobe, broj: 03/1-40-2-1560/12, od 09.07.2012. godine
- T-314** Akt Instituta za nestale osobe, broj: 03/1-40-2-1389/12, od 09.07.2012. godine
- T-315** Dopis Općine Vogošća broj 04-13-863/12 od 17.09.2012. godine kojim se dostavljaju Izvodi iz MKU Općine Vogošća za 4 lica, i to broj: 04-13-1060/12, broj: 04-13-1061/12, broj: 04-13-1062/12 i broj: 04-13-1063/12, svi od 17.09.2012. godine
- T-316** Popratni akt Kantonalnog Tužilaštva Sarajevo, broj: T09 0 KTARZ 0020023 07 (KTA-122/07 RZ) od 26.12.2011. godine, Službena zabilješka broj: 02/2-2-613/07 od 19.10.2007. godine, Dna za lice Alić (Becir) Enes, Naredba Kantonalnog Tužilaštva Sarajevo, broj: KTA-122/07-RZ od 16.10.2007. godine, Zapisnik o utvrđivanju identiteta leša, broj: 02/2-2-613-1/07 od od 19.10.2007. godine, Obukcioni zapisnik Instituta za sudsku medicinu Sarajevo - dr Hamza Žujo na ime Alić Enesa, Foto-dokumentacija MUP-a Odjeljenja za kriminalističku tehniku, broj O.R.2178/07 od 06.11.2007. godine
- T-317** Zapisnik o utvrđivanju identiteta leša Handžić (Atif) Ramiz, broj 02/2-2-553-1/07 od 05.10.2007. godine, DNA Handžić (Atif) Ramiz, Naredba Kantonalno Tužilaštvo Sarajevo broj: KTA-105/07-RZ od 20.09.2007. godine, Službena zabilješka broj: 02/2-2-554/07 od 05.10.2007. godine
- T-318** Zapisnik o ekshumaciji i obdukciji broj Kri-212/96 od 25.8.1997. godine, Zapisnik o saslušanju svjedoka-vještaka) Dobrača dr. Ilijas i Žujo dr. Hamza, broj: Kri:212/97, od 06.09.1997.godine, Kantonalno Tužilaštvo Sarajevo, Nalaz i mišljenje o identifikaciji lica Zejna Kevelj, redni broj: 62, Nalaz i mišljenje o identifikaciji lica Mirsad Zilić, redni broj: 61, Nalaz i mišljenje o identifikaciji lica Rasema Biser, redni broj: 59, Nalaz i mišljenje o identifikaciji lica Bajro Avdić, redni broj: 55, Nalaz i mišljenje o identifikaciji lica Šerif Holvić, redni broj: 65, Nalaz i mišljenje o identifikaciji lica Šefko Kevelj, redni broj: 60, Nalaz i mišljenje o identifikaciji lica Fahrudin Jukić, redni broj: 57, Nalaz i mišljenje o identifikaciji lica Hasan Čatić, redni broj: 58, Nalaz i mišljenje o identifikaciji lica Jusuf Velić, redni broj: 56, Fotografije leša Bajro Avdić, broj leša 55, slike broj: 291, 292, 293 i 294, Fotografije leša Jusuf Velić, broj leša 56, slike broj: 295, 296, 297, 298, 299 i 300, Fotografije leša Bahrudin Jukić, broj leša 57, slike broj: 301, 302, 303, 304, 305,306 i 307, Fotografije leša Hasan Čatić, broj leša 58, slike broj: 308,309,310 i 311, Fotografije leša Rasema Biser, broj leša 59, slike broj: 312, 313, 314, 315 i 316, Fotografije leša Šefko Kevelj, broj leša 60, slike broj: 317, 318, 319, 320, 321 i 322, Fotografije leša Mirsad Zilić, broj leša 61, slike broj: 323, 324, 325, 326 i 327, Fotografije leša Zejna Kevelj, broj leša 62, slike broj: 328, 329, 330, 331 i 332, Fotografije leša Šerif Holvić, broj leša 65, slike broj: 343, 344, 345, 346 i 347.
- T- 319** – Zapisnik o ispitivanju svjedoka broj T20 0 KTRZ 0002563 05
- T-320** 29.04.1992. spisak pripadnika radnika Vogošća

T-321- Set koji se odnosi na Činara Envera u prilogu zapisnik o ekshumaciji, predaji tjela i DNK analizi.

T-322 Popratni akt Kantonalnog tužilaštva Sarajevo od 12.02.2014. godine, Zapisnik o obdukciji od 12.11.1996. godine i Zapisnik o saslušanju vještaka od 08.07.1996. godine.

C. DATUM SVJEDOČENJA SVJEDOKA ODBRANE OPTUŽENOG BRANKA VLAČO

Red. br.	Svjedok	Datum svjedočenja	Napomena
1	Srpko Pustivuk	08.04.2014. godine	

D. MATERIJALNI DOKAZI OPTUŽENOG BRANKO VLAČO

O-1 Izjava o principima o novim ustavnim aranžmanima za BiH iz Lisabona od 22.02.1992. godine

O-2 Informacija o dopremanju naoružanja iz inostranstva, general pukovnik Života Panić

O-3 Naređenje MUP R BiH od 09.04.1992. godine o sprovođenju odluke Predsjedništva R BiH

O-4 Informacija kabineta za saveznu odbranu od 04.05.1992. godine

O-5 Izvodi sa određen broj svjedoka – vojno angažovanje, Federalno ministarstvo za pitanja boraca od 28.09.2012. godine

O-6 Telegram od 06.08.1992. godine

O-7 Zahtjev za premještanje u KPD Kula koje je ministarstvo tražilo za 4 lica

O-8 Zahtjev Okružnog zatvora Vogošća o premještanju 50 ratnih zarobljenika od 22.09.1992. godine

O-9 Informacija o stanju o zatvorima Ministarstvo pravde i uprave, RS, od 22.10.1992. godine

O-10 Dopis komisije za razmjenu ratnih zarobljenika od 21.07.1992. godine

O-11 Akt R BiH, državna komisija za razmjenu ratnih zarobljenika od 25.07.1992. godine

O-12 Zahtjev i odgovor na zahtjev za objelodanjivanje informacija od 12.02.2013. godine

O-13 Odgovor na zahtjev SDS od 11.12.2012. godine

O-14 Naredba kriznog štaba od 25.05.1992. godine

E. DOKAZI SUDA

Tokom predmetnog postupka nije bilo dokaza čije izvođenje je naredio Sud, odnosno Vijeće.